

Óstöröczy J.
1866. május 26.

ECCE

Eötvös Collegium – Collegiumi Értesítő

V/1.
(2014/2015)

ELTE Eötvös József Collegium
2017

ECCE

EÖTVÖS COLLEGIUM – COLLEGIUMI ÉRTESÍTŐ
V/1. szám

(2014/2015)

ELTE Eötvös József Collegium
Budapest, 2017

EMBERI ERŐFORRÁS
TÁMOGATÁSKEZELŐ

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

 Nemzeti
Tehetség Program

A kiadvány „Az Oktatási Hivatal által nyilvántartott szakkollégiumok támogatása” című pályázat keretében (NTP-SZKOLL-16-0018) valósult meg.

ELTE Eötvös József Collegium

Budapest, 2017

Felelős kiadó: Dr. Horváth László, az ELTE Eötvös József Collegium igazgatója

Sorozatszerkesztők: Horváth László és Laczkó Krisztina

Szerkesztő: Horváth László

Borítóterv: Egedi-Kovács Emese

Korrektor: Szabó Edit Zsuzsanna

Minden jog fenntartva!

A nyomdai munkákat a Komáromi Nyomda és Kiadó Kft. végezte

2900 Komárom, Igmándi út 1.

Felelős vezető: Kovács János

ISSN 2064-0870

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	7
Igazgatói összegzés	
I. Oktatási tevékenység	11
II. Kutatási tevékenység (pályázatok).....	47
III. Szakmai-tudományos és közéleti rendezvények	111
IV. Könyvkiadás	171
V. Külföldi kapcsolatok – „nemzetköziesítés”	207
VI. Az EC költségvetésének sarokszámai (saját bevételek).....	253
VII. Egyéb.....	255
„Filosz” és „Dögész” – Két tanulmány és egy interjú	
HORVÁTH LÁSZLÓ:	
„Alulírott, dr. Szegő Albert, írói nevemen Gyergyai Albert, az Eötvös Collegium tanára ...”	275
CZETI ISTVÁN interjúja Thomas Köves-Zulauffal	371
HORICSÁNYI ATTILA:	
Egyéni és csoportos keresési stratégiák.....	385
II. KÖTET	
Műhelybeszámolók	
Angol–Amerikai Műhely.....	17
Aurélien Sauvageot Francia Műhely	21
Biológia–Kémia Műhely.....	27
Bollók János Klasszika-filológia Műhely.....	41
Filozófia Műhely.....	51
Germanisztika Műhely	61
Informatika Műhely	79
Magyar Műhely.....	103
Matematika–Fizika Műhely	111
Mendöl Tibor Földrajz-, Föld- és Környezettudományi Műhely.....	113
Olasz Műhely	131
Orientalisztika Műhely	153
Skandinavisztika Műhely.....	167
Spanyol Műhely	173
Szlavisztika Műhely.....	177
Társadalomtudományi Műhely.....	185

Történezműhely	205
Cathedra Magistrorum	217
A Mednyánszky Dénes Könyvtár és Levéltár 2015. évi jelentése	225
Nyelvtanulás	
A 2014/15-ös tanév őszi félévének rendszeres francia, német és olasz nyelvi kurzusai az Eötvös Collegiumban	227
Seniori beszámolók	271
Diákélet	
Beszámoló Az Eötvös Collegium Választmányának 2014/2015. tanév tavaszi félévéről	317
Veres Kristóf György beszéde 2015. március 15-én, a Bécsi Légió budavári emléktáblájánál	327
Felvételi és a Collegium Tisztikara	
Buzdítás a 2017. évi felvételire	331
Természettudós és informatikus kollégák!	333
A Választmány, a diákok ajánlója	334
Az ELTE Eötvös József Collegium oktató és nem oktató munkatársai, tisztségviselői (az évkönyv kiadásának időpontjában)	335
Függelék	
Az Eötvös Collegium tudományos kiadványai	339
A Diákbizottság kiadványai	344

ELŐSZÓ

Az ECCE (Eötvös Collegium – Collegiumi Értesítő) olyan évkönyv, amely a Collegium egyes tanulmányi éveinek bemutatására hivatott. Az első szám a 2010/2011. tanévre vonatkozó jelentések (igazgatói és tanári összegzések), collegista eredmények, két kiválasztott hallgatói tanulmány, a diákélet és más állandó rovatok mellett egyedi közléseket, a Collegium és a műhelyek működésének alapdokumentumait is tartalmazta. A második kötet a 2011/2012. tanévi műhelymunka, a seniorok beszámolója, a diákélet bemutatása, valamint két kiválasztott tanulmány („filosz” és „dögész”) publikálása mellett a 2012. naptári évre vonatkozó igazgatói összegzést közölte. A harmadik kötet a már kialakult szerkezetben jelent meg két évvel ezelőtt. Az ötödik kötet is ugyanezen rovatok szerint mutatja be a 2014/2015. évi tevékenységeket, igaz a korábbiaknál is nagyobb terjedelemben, két egységre bontva.

A zárófejezetben – mindenkor időszerűen – közölt felvételi buzdítás egyzersmind az ECCE legfontosabb célját is megjeleníti. Egyaránt szeretnénk szólni a múlt és a jövő nemzedékeihez, hogy az egykori és mai collegistákban jótekingony figyelmet ébresszünk: ragaszkodó növendékként erejük és tehetségük szerint támogassák a Collegiumot. Az egyetemre készülő ifjúság pedig merítsen bátorságot buzdításunkból.

Kérem, fogadja a Tisztelt Collegium és az érdeklődő olvasó megértő jóindulattal, ha egyes területeken – így az időbeni megjelenés és egyes részadatok tekintetében – elmaradtunk elvárásainktól. A Collegium az elmúlt hat évben (szerteágazó más tevékenységei mellett: <http://honlap.eotvos.elte.hu/fooldal/eredmenyek/>) több mint 100 kötetet jelentetett meg a *Quidquid agis, prudenter agas et respice finem...* szellemében.

Budapest, 2017. június 30.

Horváth László
igazgató

IGAZGATÓI ÖSSZEGRZÉS

Az ELTE Eötvös József Collegium 2015. évi tevékenységét az alábbi fejezetekre bontva mutatjuk be: I. OKTATÁSI TEVÉKENYSÉG; II. KUTATÁSI TEVÉKENYSÉG (PÁLYÁZATOK); III. SZAKMAI-TUDOMÁNYOS RENDEZVÉNYEK; IV. KÖNYVKIADÁS; V. KÜLFÖLDI KAPCSOLATOK; VI. AZ EC KÖLTSÉGVETÉSÉNEK SAROKSZÁMAI (SAJÁT BEVÉTELEK); VII. EGYÉB.

I. OKTATÁSI TEVÉKENYSÉG

Az ELTE Eötvös József Collegium (továbbiakban EC) az egyetem szakkollégiumaként működik, amelynek alapvető feladata, hogy a tehetséggondozás érdekében az egyetemi oktatást kiegészítse, illetve azt intenzívebbé tegye. Mindkét feladat színvonalas ellátásának záloga az önálló tudományos, oktatási és kutatási tevékenység, amely az EC szakmai műhelyeiben összpontosul.

Személyi-szervezeti háttér

A kancellári rendszer ELTE-n történt bevezetése az egyetemi szervezeti egységek, a felelősségi- és feladatkörök, valamint a személyi állomány munkáltatotti viszonyaiban is jelentős változásokat hozott 2015-ben. A törvényi rendelkezéseknek megfelelően az egyetem szakmai és pénzügyi/üzemeltetési irányítása formálisan elkülönült. A szakmai területeket a rektor, a pénzügyi területeket a kancellár felügyeli. A változás az egyetem szervezeti és működési szabályzatának átalakításával járt (ennek következtében a szervezeti egységek, így a Collegium SzMSz-ét is „harmonizálni” kell, az eredmény 2016 őszére várható). A korábban „közvetlenül rektorhoz tartozó” szervezeti egységek, így a szakkollégiumok, az Egyetemi Könyvtár, a Fűvészkert, a CIEF, a Konfúcius Intézet, stb. az újonnan felállított Rektori Koordinációs Központ egységhez kerültek, amelynek vezetője 2015. július 1-jétől Kóczyán Lilla. Az utalványozási jogköröket (a pályázati témavezetés kivételével) az egyetem szűkítette és központosította, a szakkollégiumi igazgatók aláírási jogosítványai a belső megrendelések kezdeményezésére és a teljesítésigazolásokra korlátozódtak. Mindazonáltal a szervezeti egység költségvetési egyensúlyának biztosítása változatlanul az igazgató felelőssége. A Collegium munkavállalói közül a „szakmai” állomány (oktatók, kutatók, valamint a tanulmányi és pénzügyi vezető) a rektortól az igazgatóhoz delegált munkáltatotti viszonyban maradt, az „üzemeltetési” állomány (gondnok, karbantartó és takarítók) azonban a kancelláriához, végső soron a Műszaki Főigazgatósághoz került. A kancellári rendszer bevezetést követő tapasztalataink

kettősek. Az ügyek intézése, az adminisztráció a központosítás miatt körülményessé vált, jelentősen lelassult, és a működés kezdeti kiforratlansága miatt sok hiba keletkezett. Másfelől azonban az új pénzügyi vezetés a szakkollégiumok, így különösen az Eötvös Collegium és a Bibó Szakkollégium szakmai munkáját ismerve és értékelve biztosította a Rektor úrtól évek óta képviselt szempontok hatékonyabb érvényesülését. (Az új működési renddel kapcsolatos felterjesztéseinket, valamint a Collegium működésével és tevékenységével kapcsolatos stratégiai terveinket [MTA intézetének kiköltözése és az ELTE Tanárképző Központ beköltözése] az oktatási tevékenységet általánosan leíró első fejezet függelékében közöljük: (41. oldal).

A júniusban véglegesített 2015. évi költségvetésben a Collegium a bérjellegű és szakmai dologi kiadásokra a 2014. évihez képest többet tervezhetett. A tízéves negatívumból helyreállított gazdasági mérleget (2010) hat éve szigorúan pozitívumban tartó, megszorításokat átvészelő tervezések után fellélegezhettünk. Jóllehet a bevételek nem növekedtek, az egyetem vezetése a szakkollégiumi támogatást megkérte (az öt szakkollégium számára a szakmai munkára harmincmillió forintot biztosított), és emellett – a karokhoz hasonlóan – az Eötvös Collegiumnak közvetlen kutatóegyetemi támogatást is nyújtott. A kutatóegyetemi támogatást a Bölcsészettudományi Kar keretátadással egészítette ki, így a célzott támogatásokból Rektor úr és Dékán úr, illetve a Collegium igazgatójának közös alapító szándéknyilatkozatával 2016. szeptember 1-jén létrejött a Byzantium (oktatási-kutatási) Központ, amely önálló munkaszámmal (RR9501/15), Horváth László témavezetése mellett két oktató-kutatói statussal rendelkezik. A statusokat a Collegiumban, mint a kutatási helyen működő korábbi OTKA pályázatok főállású kutatói, Egedi-Kovács Emese és Mészáros Tamás töltik be. A kutatóközpont munkáját az OTKA NN 104456 pályázat keretében közalkalmazotti jogviszonyban dolgozó két-két fiatal kutató is segítette: 2015. augusztus 31-ig Adorjáni Mária és Kovács István, 2015. szeptember 1-től Rumi Andrea és Szabó Edit Zsuzsanna.

További személyi változások: a megüresedett francia nyelvtanári és műhelyvezetői állásra az év elején kiírt nyílt pályázatot az igazgató döntése alapján Kalmár Anikó, a BTK Francia Tanszék oktatója nyerte el (többletfeladat megbízás). A Biológia–Kémia műhely vezetője, Hudecz Ferenc egyéb teendői miatt a tavaszi félév végén lemondott a műhelyvezetésről (a műhely tiszteletbeli elnöke lett), az igazgató a műhely vezetését saját hatáskörbe vonta, egyszersmind a szakmai irányítást Illés Anett senior hallgatóra bízta. Az Informatika műhely vezetéséről Csörnyei Zoltán alapító műhelyvezető tíz év után, a tavaszi félév

végén lemondott, és helyét Kozsik Tamás vette át. Csörnyei Zoltán munkáját a Collegium 2015. szeptember 3-án (Eötvös Nap) Eötvös Collegiumért emlékéremmel ismerte el. Kiss Farkas Gábor, a Magyar műhely irodalmi kabinet-vezetője az általa vezetett Lendület kutatócsoporttal kapcsolatos és más teendői miatt lemondott. A műhely egészének vezetését Laczkó Krisztina látja el.

Mátyás Eszter ügyvivő szakértő, titkárságvezető (2014. december 1-től a Magyar Nemzeti Múzeum textilrestaurátora) mukakörét 2015. február 8-tól Major Anita vette át, aki belső áthelyezéssel az ELTE Nemzetközi Osztályáról került a Collegiumba. Kádár Gyöngyvér segédkönyvtáros 2015. május 30-án egészséges leánygyermeknek adott életet, így munkaköri teendőit május 22-én átadta, majd megkezdte törvény biztosította, gyermeknevelési fizetett szabadságát. A könyvtárosi feladatokat az igazgató hallgatói munkaszerződés keretében a könyvtárosi végzettséggel rendelkező Kovács Györgyi és az informatikus könyvtáros képzést végző Kocsis Teréz között osztotta meg. A 35 000 kötetes szakkollégiumi könyvtár 2015-ben az önkéntes segítőknek (így Pinezits Regina, Hári Kata, Orova Blanka Róza és Palkó Réka) is köszönhetően folyamatosan működött. (Bővebben lásd Műhelybeszámoló, Mednyánszky Dénes Könyvtár és Levéltár.) Az üzemeltetési, technikai kisegítő állományból (takarítók) Bogmér Éva június 11-én (közös megegyezéssel) kilépett, helyére június 22-től Virágné Fejes Éva lépett be, aki szeptember 22-én (közös megegyezéssel) kilépett, majd október 12-én Varga Judit töltötte be a statust.

A megelőző költségvetési évhez hasonlóan 2015-ben a Collegium költségvetéséből négy műhelyünk vezetőjének (összességében 3.2 álláshely anyagi fedezete) tudtunk az év egészében honoráriumot folyósítani. A Collegium külkapcsolatainak fejlesztésében a nyelvi-filológiai műhelyek működése, a színvonalas nyelvi alapozás meghatározó. Az Aurélien Sauvageot (francia) műhely vezetője: Kalmár Anikó, a Germanisztika műhely vezetője: Sára Balázs, az Olasz műhely vezetője: Ludmann Ágnes és az Angol–Amerikai műhely vezetője: Fejérvári Boldizsár. A többi szakmai műhely, illetve önálló szervezeti egység (összesen 18) vezetését, a hallgatók tutoriális munkájának irányítását, valamint a műhelyekben folyó szakórák ellátását a kollégák minden esetben honorárium nélkül vállalták, mindazonáltal a javuló költségvetési helyzetnek köszönhetően az év végén szerény honoráriumban részesülhettek. Hosszú évek után először történt meg, hogy (2015-ben) összesen 35 (13 ELTE-s, 17 külsős és 5 hallgató) óraadó tanárnak javadalmazást fizethettünk.

Önzetlen munkájukért ezúton is kifejezzük köszönetünket a műhely-vezetőknek és a vezetőtanároknak: Sántha Ferencné és Fejérvári Boldizsár

(Angol–Amerikai műhely), Kalmár Anikó (Aurélien Sauvageot Francia műhely), Hudecz Ferenc és Illés Anett (Biológia–Kémia műhely), Mészáros Tamás (Bollók János Klasszika–filológia műhely), Faragó-Szabó István (Filozófia műhely), Sára Balázs (Germanisztika műhely), Csörnyei Zoltán és Kozsik Tamás (Informatika műhely), Laczkó Krisztina és Kiss Farkas Gábor (Magyar műhely), Burcsi Péter (Matematika–Fizika műhely), Győri Róbert (Mendöl Tibor Földrajz-, Föld- és Környezettudományi műhely), Ludmann Ágnes (Olasz műhely), Máté Zoltán, Csibra Zsuzsanna, Hasznos Andrea, Birtalan Ágnes (Orientalisztika műhely), Masát András és Csűr Gábor (Skandinavisztika műhely), Faix Dóra (Spanyol műhely), Boros Lili és Engelné Nagy Éva (Szlavisztika műhely), Bozsonyi Károly (Társadalomtudományi műhely), Körmendi Tamás (Történelem műhely) és Feld-Knapp Ilona (Cathedra Magistrorum).

A műhelyvezetőket segítő munkájukért köszönetet mondunk a műhelyek mindenkori titkárainak és a Választmánynak.

Kurzusok

A műhelyekben és a szervezeti egységekben meghirdetett és megtartott kurzusokat a műhelybeszámolóok előtt közöljük. Az Eötvös Collegiumban az alapítástól hagyomány, hogy a kurzusokat tartó tanárok a tanulmányi időszak végén átfogó (a tagok egyéni teljesítményét is értékelő) jelentést készítenek az igazgató, a tanári kar, végső soron a levéltár számára. A jelentéseket a 2011/2012. II. félévről kezdődően egységes formában készítjük el és közöljük. A természettudományok területét érintő kurzusokat az illetékes karok (TTK és IK) csaknem minden esetben befogadták rendes curriculumukba. Az EC-hez kötődő oktatói-kutatói munka erkölcsi elismerése érdekében ezeket, a karoktól befogadott kurzusokat is nyilvántartjuk. A humántudományokat képviselő kurzusokat a BTK támogatásával a Neptun rendszerben saját hatáskörben hirdettük meg. A meghirdetés elvi háttere és módja 2014 tavaszától az alábbi: azon kurzusokat, amelyeket az anyatanszékek befogadnak, a tanszék- illetve intézetvezető jóváhagyásával az illetékes tanszékek hirdetik meg. Ezen kurzusok azzal a kiegészítéssel illeszkednek a rendes egyetemi curriculumba, hogy „/EC” megjelölést is kapnak. A karoktól és tanszékektől be nem fogadott, azaz a klasszikus értelemben vett kiegészítő kurzusokat dékánhelyettesi engedéllyel a Collegium ügyvivő szakértője (titkárságvezető, tanulmányi előadó) hirdeti meg. A mindenkori ELTE BTK dékánhelyetteshez, 2015-ben Horváth Krisztina docenshez a Collegium igazgatója az alábbi kérelemmel fordul:

„Tisztelt Dékánhelyettes Asszony!

Tisztelettel kérem, szíveskedjék engedélyezni, hogy a csatolmányban felsorolt kurzusokat a Neptun rendszerben Major Anita kolléganóm meghirdethesse.

A táblázat összeállításában hagyományosan az alábbi elveket követtem. Az első munkalap tartalmazza azokat a kurzusokat, amelyeket az egyetemi curriculumot kiegészítő (nem átfedő vagy kiváltó) jelleggel szeretnénk meghirdetni. A Collegium „saját” kurzusainak illetően jellegéről felelősséget vállalok. A második munkalap nem releváns, az azokat a kurzusokat tartalmazza, amelyeket az illetékes műhelyvezetőink az érintett anyaintézetek és tanszékek vezetőinek engedélyével befogadtattak. (Csupán a collegiumi nyilvántartás végett gyűjtjük ezeket.)

A collegiumi kurzusokat az itteni képzés sajátos jellege miatt BA és MA szinten egyaránt szeretnénk meghirdetni.

A kurzusok tanárai között nincsenek BA- vagy MA-hallgatók.

Miként a korábbi félévekben, úgy most is vezetői felelősséget vállalok, hogy valamennyi tervezett „saját”, Eötvös collegiumi (első munkalap) szeminárium a szakkollégiumi képzés kiegészítő jellegéhez igazodik, azok nem váltanak ki egyetlen tanegységet sem az egyetemi curriculumból. Mindemellett a szemináriumokat kizárólag Eötvös-collegisták vehetik fel. Az a szakkollégista, aki a Collegiumban végzett szemináriumát később megpróbálja elismertetni, hogy egyetemi kurzusát így kiváltsa, fegyelmi vétséget követne el, amely kizárását eredményezi.

Dékánhelyettes Asszony szíves támogatását köszönöm.

Üdvözlettel, Horváth László”

A Collegium tehát – a mindenkori előzetes szakmai engedélyek birtokában – saját kezelésben hirdetheti meg óráit, jegyezheti be az érdemjegyeket és „kérdézheti le”, tarthatja számon tagjainak tanulmányi átlagát.

Igazgatói dicséretben részesítettek névsora:

A 2014/2015. őszi félév:

Ádám Zsófia
Almády Bertalan
Balga Nóra
Baqais Dávid
Bencs Ferenc
Bögnér Rebeka
Englert Péter
Erdei Anna Laura
Gévay Gábor Etele
Janosov Milán
Kassai Gyöngyi
Koczor Bálint
Kovács Áron Dániel
Kovács Máté
Laczkó Zoltán
Mikle György
Mikó Katalin
Nagy Flóra
Sályi Gergő
Samu Viktor
Szurovecz Illés
Takó Ferenc
Varga Zoltán
Vereb Viktor

A 2014/2015. tavaszi félév:

Ádám Zsófia
Ballagó Júlia
Baqais Dávid
Fonyó Viktória
Gaál Zoltán Kristóf
Gévay Gábor Etele
Horváth Gábor
Jánosi Barbara
Janosov Milán
Koczor Bálint
Koman Zsombor
Krausz Sarah Laura
Muka Viktória
Nagy Flóra
Nagy Vendel
Pintér Anna Krisztina
Samu Viktor
Szabó Gergely
Szántó Rita
Székely Eszter
Szlamka Zsófia
Szőke Máté
Szurovecz Illés
Takó Ferenc
Tomor Dávid
Véber Virág
Veres Kristóf

FÜGGELÉK 1.

ELŐTERJESZTÉS AZ ELTE EÖTVÖS JÓZSEF COLLEGIUM ÉPÜLETÉNEK HASZNÁLATÁRA AZ MTA BTK ITI 2016 TAVASZÁN VÁRHATÓ KIKÖLTÖZÉSÉT KÖVETŐEN

Tisztelt Kancellár úr! Tisztelt Rektor úr!

Szíves felkérése alapján, amelyben az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet 2016 tavaszán várható kiköltözését követő időre javaslatot kért az ELTE Eötvös József Collegium épületében (Ménesi út 11-13) a terek használatára, az alábbi előterjesztést teszem. Javaslatom tartalmazza azokat a többször átgondolt és korábban egyeztetett szakkollégiumi és egyetemi szakmai szempontokat, amelyeket Rektor úr 2013. évi felkérését követően Rektor úr szíves figyelmébe ajánlottam. A részletes szöveges ajánlás mellé az *épület egyes szintjeit bemutató alaprajzokat* is mellékelek, ahol a visszakerülő és hasznosítható területeket piros színnel határoltuk körül, a terek kihasználására vonatkozó tartalmi javaslataim pedig zöld színnel szerepelnek. Kancellár úr kérésének szellemében arra törekedtem, hogy átfogó szakmai javaslatot (használati célok és kérések) tegyek, amely a műszaki és pénzügyi tervezésnek kiindulópontja lehet. Mindazonáltal az egyes tartalmi egységek ismertetésénél rövid megjegyzésben jelzem, hogy milyen mértékű átalakításra lenne szükség.

Előterjesztésemben nem térek ki az általános – a kiköltözéstől függetlenül fennálló – problémákra, jóllehet azok meggyőződésem szerint a szakkollégiumi munka hatékonyságát csökkentik. A lakóterek színvonala messze elmarad az elvárhatótól, és mindez kedvezőtlenül hat a bentlakó collegisták számára, sokan be sem költöznek vagy kiköltöznek. Teljes nyílászáró-cserére, a vizes helyiségek részleges felújítására lenne szükség. A pincészent is rendkívül leromlott állapotban van, folyamatos beázások, stb. Itt csupán az MTA kiköltözésével kapcsolatos egy fontos mozzanatot emelek ki: az épület 2010-től kivitelezett részleges felújításából (villany és fűtőhálózat) *a villanyhálózat és a gyengeáramú hálózat tekintetében az MTA terei kimaradtak*. Ezekre a területeken tehát ezekkel a munkákkal is számolni kell.

Előterjesztésemet az alábbiak szerint szerkesztem:

- 1) Bevezető megjegyzések az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetétől kiűritésre kerülő terekről, az Eötvös Könyvtár helyben maradásáról.
- 2) Javaslat a földszinti terek kihasználására (lásd 1. melléklet).
- 3) Javaslat az első emeleti terek kihasználására (lásd 2. melléklet).
- 4) Javaslat a diákszobák számának növelésére a második és harmadik emeleti lakószinon.
- 5) Javaslat az alagsori terek kihasználására.
- 6) Javaslat a kieső közüzemiköltség-hozzájárulás (MTA) biztosítására és kiegészítésére.

1) Bevezető megjegyzések az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetétől kiűritésre kerülő terekről

Jóllehet a történeti áttekintésre itt nincs mód, annyit fontos kiemelnünk, hogy a 2014-ben történelmi emlékhellyé avatott, szakmai tevékenységében ezáltal országosan elismert és ebben a formájában támogatott Eötvös Collegium működésében az MTA intézetének – több mint hatvan év után bekövetkező kiköltözése – meghatározó fordulatot jelent. Történelmi lehetőség nyílik, arra, hogy a 120 éves intézmény ma is érvényes, eredeti szakmai hivatását színvonalas és méltó körülmények között teljesítse.

Rektor úr és Elnök úr (MTA) – a rendelkezésre álló és referenciaként szolgáló – történeti dokumentumok és a gyakorlati, használati célok ismeretében megállapodtak arról, hogy az 1950-ben MTA-kezelésbe került Eötvös Könyvtár az épületben marad, tehát *az első emelet keleti szárnyán, a lépcsőháztól nyíló egykori díszteremben (nagyolvasó) és a nyugati szárny oldalfolyosójának 3 termében az Eötvös Könyvtár állománya a helyén marad.* (A közel 120 000 kötetes állomány negyede a régi, collegiumi Eötvös Könyvtár anyaga. A megállapodásnak köszönhetően tehát a könyvtár régi és új anyagát nem kell szétválasztani. Az Eötvös Könyvtár fenntartásáról, működtetéséről olyan átfogó egyezményt szükséges kötni, amely egyszerre felel meg az MTA-kutatók és a szakkollégisták igényeinek: bérleti díj (?), állományfejlesztés, könyvtárosok munkaviszonya, a kutatók szabad mozgása [beléptető-rendszer] stb.)

Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet távozásával tehát ténylegesen a földszint keleti szárny és oldalfolyosó harmadrésze (327,80 nm) és az első emelet nyugati szárny oldalfolyosó (403,66 nm) kerül vissza az Egyetem és a Collegium használatába.

2) Javaslat a földszinti terek kihasználására (lásd 1. melléklet)

Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet kiköltözése a földszinten átfogó, mindkét szárnyra kiterjedő változást eredményez (kivételt képeznek a nyugati szárny oldalfolyosójának termei: a Collegiumtól használt szemináriumi műhelytermek és a nagyterem).

A nyugati oldalfolyosó összes hasznos terét (mostani igazgatói szoba, titkárság, Borzsák- és Paepcke-könyvtár [10 000 kötet] és tárgyaló, szemináriumi kutatószoba, gazdasági vezetői szoba és vendégszobák) az ELTE Tanárképző Központ foglalja el (mintegy 162 hasznos nm). A Tanárképző Központ beköltözéséről a szakmai, egyetemi érdekek részletes leírásával – Rektor úr és Kancellár úr előzetes szóbeli támogatása alapján – Károly Krisztina Igazgató Asszonnyal önálló közös előterjesztést és a beköltözés ütemét is leíró szándéknyilatkozatot készítünk elő, amelynek melléklete a Ménesi úti épület földszinti nyugati folyosóján található termek részleges átalakítására tett javaslatot is tartalmazni fogja.

Az Intézet kiköltözésével megüresedő keleti folyosó termeibe, illetve a keleti oldalfolyosó három termébe – a szakkollégiumi munka és a nemzetköziesítés kiemelt céljának megfelelő részleges bővítéssel – a nyugati folyosó mostani „funkciói” kerülnek át. Az igazgatói iroda és a titkárság visszakerül történelmi helyére, oda, ahol a háború előtt volt. A keleti folyosó termeibe kerül a Byzantium Központ, amelynek dologi alapját a Borzsák-Paepcke Könyvtár és az azt kiegészítő Eötvös Könyvtár klasszika-filológiai állománya, valamint Peter Schreiner professzor 10 000 kötetes bizantinológiai adománykönyvtára jelenti. A szabadpolcos egyesített könyvtár egyben kutató- és tárgyaló-, rendezvény- (konferencia) térként, valamint a Bollók János Klasszikai-filológiai műhely szemináriumaként is szolgál. A Byzantium Központ felállítására vonatkozó önálló alapító szándéknyilatkozat előkészületben van. A dokumentumot, amely az Eötvös Collegiumon belüli szervezeti egység (munkaszámmal rendelkező belső, nem egyetemi szintű szervezet) formális megerősítése, terveink szerint Rektor úr és Kancellár úr, a BTK dékánja, és a Collegium igazgatója jegyzi. Az alapító szándéknyilatkozatot, amelyet a 2015. szeptember 1-i indulás szakmai és pénzügyi feltételeit is tartalmazza, a görög és francia nemzetközi szerződések sora egészíti ki (lektorok delegálása, stb.). A Byzantium Központ felállítása, működése és megfelelő elhelyezése rendkívül jelentős szakmai eredmény, amely nemcsak a Collegium számos műhelyének működésére hat kedvezően, hanem az Egyetem nemzetköziesítésében is kiemelkedő mozzanat.

A keleti szárny oldalfolyosójának három megüresedő termébe a Collegiumban működő 17 műhely, szakmai egység közül a filológiai kutatásokhoz (Byzantium Központ) szorosan kötődő három műhely szemináriumi műhelyszobája költözik: *Germanisztika műhely, Olasz műhely, Aurélien Sauvageot Francia műhely*. Az olasz és francia műhelyeknek eddig közös, kis szobája volt, a Germanisztika műhely felköltözik az alagsorból. A tea-konyha megőrzi jelenlegi funkcióját. A földszint keleti szárnyon és oldalfolyosón a fent ismertetett szakmai célok biztosítására a villanyhálózat és gyengeáramú hálózat megújítása, kiépítése, és az általános felújítás mellett lényeges átalakításra nincs szükség.

3) Javaslat az első emeleti terek kihasználására (lásd 2. melléklet)

Az Eötvös Könyvtár (1. em. keleti szárny, mintegy 1300 nm) az alagsorból (kényszerkörülmények, fokozott pára és meleg veszély, stb.) felköltöztetendő Mednyánszky Dénes Könyvtárral és Levéltárral egyesül, és a *helyén marad*. A Mednyánszky Dénes Könyvtár állománya mintegy 35 000 kötet. Az Eötvös Könyvtár teljes állománya mintegy 120 000 kötet (ebből a történelmi rész: a Báró Eötvös József Collegium pecsétjével azonosítva mintegy 40 000 kötet). A Mednyánszky Dénes Könyvtár alagsorban elhelyezett állományából megfelelő válogatással azok a kötetek kerülnek fel az egyesített Eötvös Könyvtárba, amelyek nem jelentenek duplumot (mintegy 10 000 kötet). Így az egyesített, szabadpolicos könyvtár kitölti a teljes keleti szárnyat, a lépcsőházból közvetlenül nyíló egykori dísztermet (nagyolvasót), és az egymásba nyíló (kis átalakítással egymásba nyitható) belső termeket a *nyugati folyosó teljes hosszában*.

A nyugati szárny *oldalfolyosójának első termében* a levéltári törvényeknek minden tekintetben eleget téve az Eötvös Collegium rendkívül értékes, helyben őrzött Levéltárát helyeznénk el.

Az *oldalfolyosó további egységeit*, a Seifert Tibor Főigazgató úrtól korábban kidolgozott „ppp-terv” alapján *lektori- (vendég) szobákká* alakítanánk át önálló fürdőszobákkal (mintegy 180 nm hasznos terület, lásd 3. melléklet). A megfelelő színvonalon kialakított vendégszobák kiváltanák a 2. és 3. emeleten, a hallgatói lakószinteken eddig kiadott (vendég)szobákat is, így azokat (immár a 2. és 3. teljes területét birtokba véve) a hallgatók használhatnák. A lektori- és vendégszobákban a szakkollégiumi munkát hosszabb ideig (egy-két szemeszter) támogató lektoroknak és szemináriumvezetőknek, és a Collegium nemzetközi kapcsolataiban kulcsszerepet játszó csere(vendég)hallgatóknak biztosítanánk. A Collegium meghívására rövidebb ideig érkező vendégek,

előadók – a mostani gyakorlatnak megfelelően – a Peregrinus Hotelban szállnak meg (a Collegium szakmai pályázati forrásokból az utóbbi években rendszeresen milliós nagyságrendű megrendeléseket tesz). A 3. melléklet a korábbi „ppp-terv” 8 lakószobájának pontos tervrajzát tartalmazza, amely minden tekintetben megfelelő lenne, ugyanakkor a mostani terek jelentősebb átalakítását feltételezi.

4) Javaslat a diákszobák számának növelésére a második és harmadik emeleti lakószinten

Azáltal, hogy a lektori- és vendégszobákat az 1. emelet nyugati szárny oldal folyosóján alakítjuk ki, a 2. és 3. emelet lakószintjei immár egységesen a hallgatók szállásául szolgálhatnak. Összesen 8 vendégszobát „adhatunk át” a szakkollégista hallgatóknak, amelyeket az előírt lakó-négyzetmétereknek megfelelően a már bentlakó diákok áthelyezésével, és a tanárszakos hallgatók létszámának növelésével töltünk fel. A mintegy 163 nm hasznos terület, 22 fő elhelyezését biztosíthatja. Ezzel a megoldással a két legfelsőbb szint egységesen hallgatói lakószintté válhat, a rendeltetés és a használat formái az egyes szinteken nem keverednek, és a beléptető-rendszer (a biztonságtechnika) működése is ésszerűsíthető. Fontosnak tartom, hogy ezeket az átminősített hallgatói szobákat és a vizes helyiségeket megfelelő színvonalon felújítsuk, nagyobb átalakításokra nincs szükség.

5) Javaslat az alagsori terek kihasználására

A Mednyánszky Dénes Könyvtár és Levéltár állományának (nem raktári részek) első emeleti elhelyezésével (könyvtáregyesítés), és a Germanisztika műhely (földszint keleti oldalfolyosó), valamint a Filozófia műhely (földszint nyugati oldalfolyosó, egykori francia-olasz műhely) egy szinttel történő „feljebb költözésével” a *Collegium 17 műhelye* közül azok, amelyek helyhiány miatt nem rendelkezhetek a szakmai munkát segítő szemináriumi terekkel, most *szakmai munkájuknak és az oktatási tereknek megfelelő helyre kerülnek*.

Így a 019-es terembe a Matematika–Fizika, a 022/A terembe a Biológia–Kémia, a 022/B terembe az Informatika műhely költözhet. Ezáltal az alagsori folyosó nyugati részének sarkában, és az azzal szemben fekvő oldalfolyosón a Collegium természettudós műhelyei egységes elhelyezésre kerülhetnek.

A 013-as teremben a két műhely (Filozófia és Társadalomtudományi) közül a Társadalomtudományi műhely a helyén marad. A 012-es terembe a Germanisztika műhely helyére az eddig teremmel nem rendelkező Magyar műhely kerül. Átalakításokra nincs szükség.

6) *Javaslat a kieső közüzemiköltség-hozzájárulás (MTA) biztosítására és kiegészítésére*

Jóllehet az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet a Ménesi úti épület hasznos tereinek mintegy egyharmadát használta, bérleti díjat nem fizetett, csupán a közüzemi-díjak 23.5%-át biztosította az egyetemnek. A kiköltözést követően az Eötvös Könyvtár működésével összefüggésben – véleményem szerint – bizonyos közüzemi hozzájárulást és bérleti díjat (amelyre korábban volt már példa) kérhetne az Egyetem az Akadémiától.

Másfelől a Tanárképző Központ a korábbi gyakorlatnak megfelelően az irodák és általa használt terek közüzemi díjával 2016-tól a Ménesi úti épület működtetését támogatná.

Úgy gondolom, hogy a fent megjelölt két forrásból a „kieső” üzemeltetési bevételek pótolhatók, sőt, – mindenekelőtt az MTA-val kötendő szakmai és működtetési megállapodás, bérleti szerződés alapján – növelhetők is.

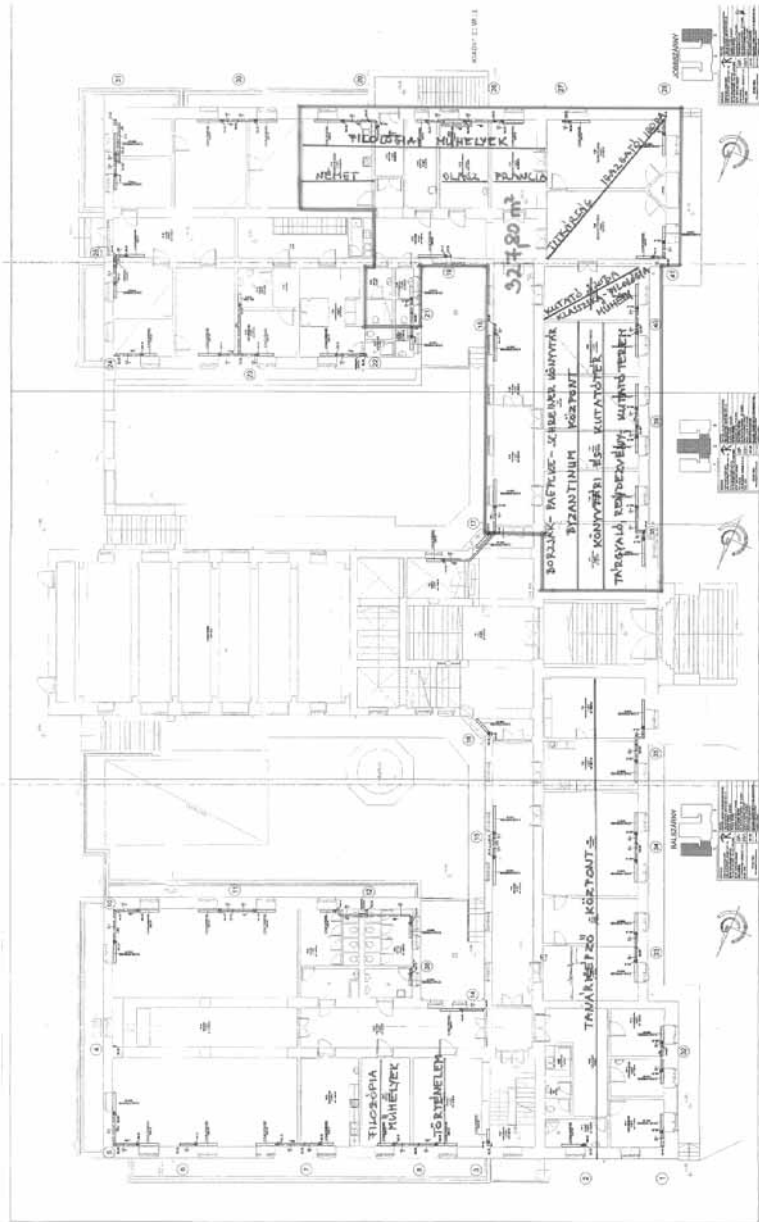
Budapest, 2015. június 18.

Tisztelettel,

Horváth László
igazgató

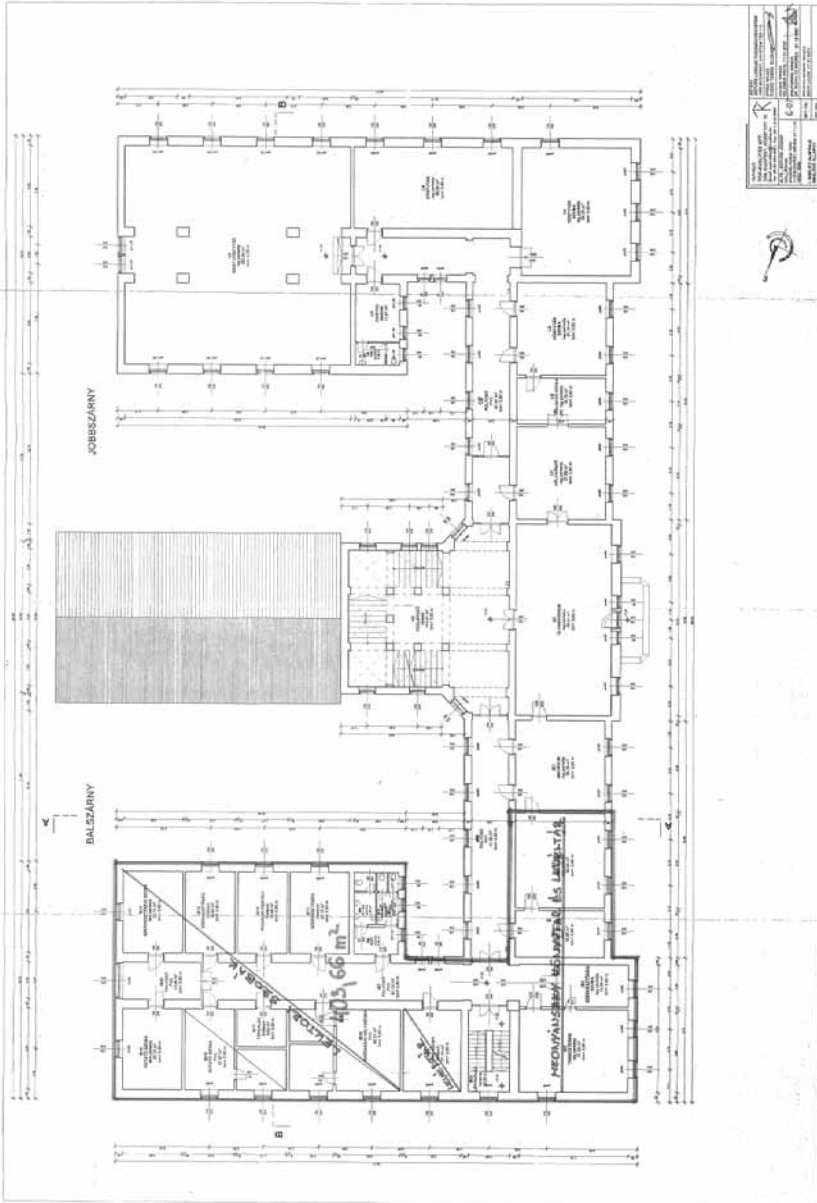
Javaslat a földszinti terek kihasználására

JAVASLAT A FÖLDSZINTI TEREK KIHASZNÁLÁSÁRA - 1. MELLÉKLET

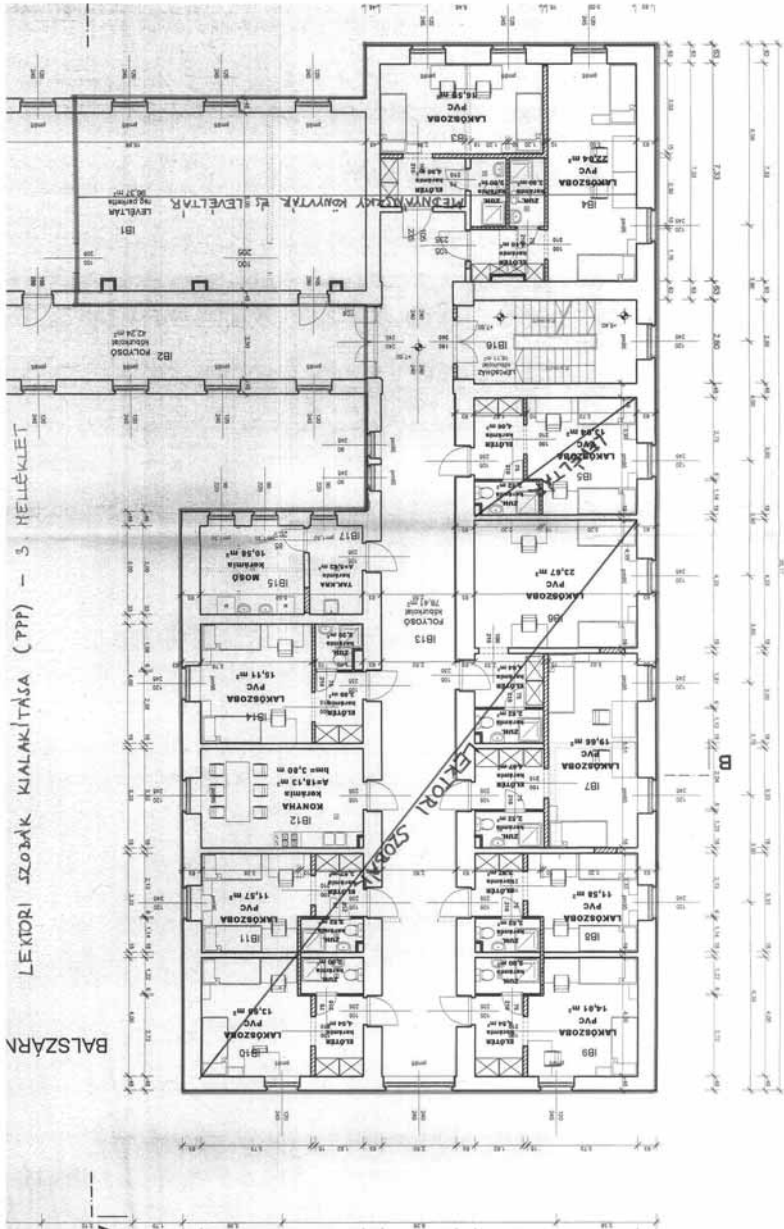

Javaslat az első emeleti terek kihasználására

JAVASLAT AZ ELSŐ EMELETI KIHASZNÁLÁSRA – 2. MELLÉKLET

Javaslat a lektori- és vendégszobák kialakítására

FÜGGELÉK 2.

ÁTTEKINTÉS ÉS JAVASLATOK AZ ELTE EÖTVÖS JÓZSEF COLLEGIUM KÖLTSÉGVETÉSE SZEMPONTJÁBÓL AZ ÜZEMELTETÉSEL KAPCSOLATBAN

Tisztelt Kancellár úr!

Szíves felkérésének megfelelően az alábbiakban áttekintem az ELTE Eötvös József Collegium szakkollégiumi működésével kapcsolatos költségvetési tételeket különös tekintettel az üzemeltetési területekre, illetve a problematikus kérdésekkel összefüggésben javaslatokat fogalmazok meg.

Áttekintésemet az alábbiak szerint szerkesztem:

- 1) a Ménesi úti épület közüzemi költségei.
- 2) Az Eötvös József Collegium működésének szakmai költségei (kiadások) a 2015. évi költségvetés alapján. A) Személyi költségek; B) dologi költségek.
- 3) Az Eötvös József Collegium működésének üzemeltetési költségei (kiadások) a 2015. évi költségvetés alapján. A) Személyi költségek; B) dologi költségek.
- 4) Támogatásból (állami normatíva, ELTE szakkollégiumi támogatás, kutatóegyetemi támogatás) származó bevételek a 2015. évi költségvetés alapján.
- 5) Saját bevételből (hallgatóktól befizetett kollégiumi díj, terem- és szobakiadás, albérlet) származó bevételek a 2015. évi költségvetés alapján.
- 6) A szakmai működés kiadásai és a támogatásból származó bevételek összevetése.
- 7) Az üzemeltetési kiadások és a saját bevételek összevetése.
- 8) Javaslatok.

1) A Ménesi úti épület közüzemi költségei

A Ménesi úti épület közüzemi költségeit központi forrásból teljes egészében az Egyetem biztosítja. A közüzemi díjak akár részleges „áthetelése”

a szakkollégiumok esetében a szakkollégiumi munka megszűnését jelentené. Ennek szellemében a szakkollégiumi stratégia is rögzítette, hogy a közüzemi díjak a szakkollégiumok költségvetésében nem szerepelnek.

A Collegium épületének közüzemi költségeihez az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet 23.5%-ban járul(t) hozzá, amelyet az ELTE-nek közvetlenül utal(t) át.

Az épületnek az Intézet kiköltözése utáni kihasználásával kapcsolatban Kancellár úrnak írt előterjesztésemben javasoltam, hogy egyrészt a beköltöző ELTE Tanárképző Központ – az eddigi gyakorlatnak megfelelően – az általa használt hasznos terek után számított mértékben járuljon hozzá az épület közüzemi díjaihoz, másfelől az MTA az épületben maradó Eötvös Könyvtár tereinek megfelelő közüzemi díjat fizessen. Mindemellett javasoltam, hogy az MTA-val olyan átfogó könyvtár-működtetési megállapodást kössön az Egyetem, amely az esetleges bérleti díjat is tartalmazza. Véleményem szerint fent említett források bevonásával az Egyetem közüzemi díj tehervállalása az Intézet kiköltözése után sem növekedik, sőt, akár csökkenhet is.

2) Az Eötvös József Collegium működésének szakmai költségei (kiadások) a 2015. évi költségvetés alapján. A) Személyi költségek; B) dologi költségek

Az Eötvös Collegium kimagasló eredményeinek záloga a kiscsoportos és folyamatos tutori tevékenység, amelynek háttérben oktatói-kutatói és a nemzetközi kapcsolatokat működtető szaktanári munka áll. Ennek szellemében mindenképp a Collegium nyelvi-filológiai műhelyeinek vezetőit, és a legjelentősebb, világszínvonalon számon tartott oktatási-kutatási területek tanárait kell honorálni, főállásban alkalmazni. A Collegium fennállása óta ez a gyakorlat. Mivel a Collegium egykori növendékei az egyetemi oktatók és akadémiai kutatók között nagy számban jelen vannak, a félévente közel 60 meghirdetett Eötvös collegiumi kurzus jelentős részét a szakemberek collegista kötődésük miatt *pro bono*, ingyen tartják. A gyakorlat azonban nem terjedhet ki a 17 szakmai műhely vezetőire és egy-egy meghatározó oktatóra. A fent leírtak érvényesítésével álltak össze a 2015. évi költségvetés szakmai személyi és dologi kiadásai. Utóbbi esetében meghatározó szempont, hogy a Collegium elsősorban a személyi szakmai kiadásokat kívánja költségvetéséből biztosítani (és ennek megfelelően súlyozza, csoportosítja a rendelkezésre álló támogatási forrásokat), miközben a dologi kiadásokat igen intenzív pályázati tevékenységből finanszírozza. (2014-ben valamennyi 24 – a szakkollégista műhelymunka eredményeit kézzel

fogható módon is reprezentáló – kötetünket pályázati támogatásból adtuk ki. Sem konferenciákra, sem reprezentációs költségekre, sem tanulmányutakra, sem napidíjra nem terveztünk és nem fordítottunk semmilyen költségvetési forrást. A kimagasló eredményeket ezeken a területeken is – a személyi szakmai tevékenységre alapozva – sikeres pályázati forrásokból biztosítottuk.)...

3) Javaslatok

A Collegium szakmai működése a 2015. évi költségvetési szinten a támogatásokból (állami normatíva és szakkollégiumi támogatás valamint kutatóegyetemi támogatás) biztosítható. A további szakmai többletfeladatokhoz (a szakkollégiumi stratégiában: szakmai többletműködés) a szakkollégiumi támogatás emelésével lehet forrásokat rendelni. Kisebb bizonytalansági tényezőt jelent a mindenkori bentlakó szakkollégisták között az államilag finanszírozottak számának ingadozása (ha nem éri el a 110 főt), ugyanis a kiemelkedő eredményeket elérő, önálló kutatómunkát és több szakot egyszerre elvégző szakkollégisták közül többen hatod- vagy hetedévesként már kikerülnek az államilag finanszírozott körből, így normatívát sem kap utánuk az intézmény, megtartásuk és támogatásuk azonban egyetemi érdek.

Üzemeltetési költségek fedezete és üzemeltetés

Abban az esetben, ha az *egyéb szolgáltatások (portaszolgálat, füstjelző karbantartás és évi egyszeri nagytakarítás)* kiadásának fedezetét (7 720 000 Ft – fent aláhúzva) a központi üzemeltetés / költségvetés biztosítaná, és az nem jelenne meg a Collegium költségvetésében, a collegiumi saját bevételek eddigi mértékének fenntartásával a collegiumi üzemeltetés többi része (személyi és dologi egyaránt) biztosítható lenne: $33\,425\,041\text{ Ft} - 7\,720\,000\text{ Ft} = 25\,705\,041\text{ Ft}$. Vö. saját bevételek 2014. tényleges megvalósulása: 27 692 000 Ft.

A saját bevételek – a 2014. évi tényleges – mértékére különösképp az évente visszatérő amerikai diákcsoport (kognitív nyelvészetet tanuló hallgatók az ELTE-n) esetlegessége (4,5 – 5 millió Ft) miatt biztosítékot nem lehet vállalni. (Mindemellett fontos szempont, hogy a Collegium épületében a nyári időszakban is maradnak kutatómunkát végző szakkollégisták, és jelentős számú csoportokat fogadunk az egyetemi és collegiumi szakmai rendezvényekre is [Kárpát-medencei nyári egyetem, franciánarok nyári egyeteme, Eötvös természettudományos tábor, stb.]. A saját bevételek tehát a szakkollégiumban érdemben a nyári időszakban sem növelhetők.) Javaslatom az, hogy az üzemeltetés területén a központi üzemeltetés / költségvetés és a collegiumi üzemeltetés / költségvetés kölcsönös garanciát vállaljon:

– amennyiben a saját bevételek (kollégiumi díj és különösen a terem- és szobakiadás, stb.) elmaradnak a 30 000 000 Ft-os összeghatártól, az Egyetem központi költségvetésből biztosítja a hiányzó összeget (a hiányzó összeg alatt értve – a portaszolgálat és a nagytakarítás költségeinek központi átvállalása után fennmaradó – 2015. évben tervezett 25 705 041 Ft-os költségek saját bevételekből esetlegesen hiányzó részét),

– amennyiben a collegiumi saját bevételek 30 000 000 Ft fölé emelkednek, a többletet az Egyetem a központi üzemeltetési költségekhez vonja. A törekvés a saját bevételek maximalizálására ezáltal a Collegium számára a most szűkös üzemeltetési dologi kiadásokhoz teremtené némi többletet.

A terem- és szobakiadási saját bevételek szinten tartásának és emelésének – véleményem szerint – *az épület jelen állapotában*, miként feljebb írtam, a helyi, közvetlen igazgatói és gondnoki irányítás a záloga, amelyet a meglévő kiegészítő (karbantartó és 2 takarító) munkatársak közalkalmazotti foglalkoztatás keretében végzett, rugalmasan irányítható munkája támogat. A terem- és szobakiadás és az egyéb saját bevételekre vonatkozó szerződések előkészítése – az eddigi gyakorlat alapján is – az épületgazdai és a jogi- igazgatási központi felsőbb egyetemi irányítás és felügyelet alatt történik.

Fenti áttekintésemet és javaslataimat – valós (igen kis mértékben kerekített) számok alapján – legjobb tudásom szerint Kancellár úr útmutatását követve, az Egyetem és a Collegium érdekeit figyelembe véve állítottam össze. Tisztelettel kérem Kancellár urat, hogy álláspontom ismeretében, alkalmasint szíveskedjék számomra alkalmat biztosítani, hogy szükség esetén a részleteket tovább árnyalhassam.

Kancellár úr szíves támogatását köszönöm.

Budapest, 2015. június 23.

Tisztelettel,

Horváth László
igazgató

FÜGGELÉK 3.

**AZ EÖTVÖS COLLEGIUM 2016. ÉVRE VONATKOZÓ
SZAKMAI ÉS PÉNZÜGYI TERVE.
SZAKMAI ÉS ÜZEMELTETÉSI FELADATKÖRÖK
SZÉTVÁLASZTÁSA**

Tisztelt Rector úr! Tisztelt Kancellár úr!

Az Eötvös József Collegium 2016. évre vonatkozó szakmai célkitűzései megfelelnek a 2015. évben megvalósított eredményeknek és szakmai működési formának. A 2015. évi tudományos és szakmai beszámoló fejezetekre (FÜGGELÉK) bontva ismerteti azokat a tevékenységi területeket, amelyeket hasonló intenzitással tervezünk művelni.

Az egyetemi intézményfejlesztési tervhez a külföldi kapcsolatok, nemzetköziesítés (V. fejezet) összefüggésében megfogalmazottakat ajánlom: Az Eötvös Collegium külföldi kapcsolatrendszerének két területe van. A Kárpát-medencei (nem kizárólag magyar–magyar) tehetséggondozó- és szakkollégiumi hálózat (1) és a nagy nemzetközi oktatási-kutatási együttműködések (2). Ezeket a területeket kívánjuk a jövőben, az *ELTE intézményfejlesztési terv* részeként, „nemzetköziesítési” tehetséggondozó célként fejleszteni. Mindkét kiterjedt „nemzetközi” kapcsolatrendszerben jelentős fejlesztést biztosítana az önálló Eötvös collegiumi, kari szintű Erasmus-egység mintegy 10 hallgatói és oktatói hellyel.

Az Eötvös József Collegium 2016. évre vonatkozó költségvetésének szakmai és pénzügyi szöveges tervét (amelyhez excel táblázatban további számszerű adatokat mellékelek) az alábbiak szerint szerkesztem:

- 1) A Ménesi úti épület közüzemi költségei.
- 2) Az Eötvös József Collegium működésének szakmai költségei (kiadások a 2015. évi költségvetés figyelembevételével). A) Személyi költségek; B) dologi költségek.
- 3) Az Eötvös József Collegium működésének üzemeltetési költségei (kiadások a 2015. évi költségvetés figyelembevételével) A) Személyi költségek; B) dologi költségek.

- 4) Támogatásból (állami normatíva, ELTE szakkollégiumi támogatás, kutatóegyetemi támogatás) származó bevételek az 2015. évi költségvetés figyelembevételével.
- 5) Saját bevételből (hallgatóktól befizetett kollégiumi díj, terem- és szobakiadás, albérlet) származó bevételek az 2015. évi költségvetés figyelembevételével.
- 6) A szakmai működés kiadásai és a támogatásból származó bevételek összevetése.
- 7) Az üzemeltetési kiadások és a saját bevételek összevetése.
- 8) Javaslatok.

... [A FÜGGELÉK 2-ben foglaltak szerint.] ...

8) *Javaslatok*

A Collegium szakmai működése a 2015. évi költségvetési szinten 2016-ban is a támogatásokból (állami normatíva és szakkollégiumi támogatás valamint kutatóegyetemi támogatás) biztosítható. A további szakmai többletfeladatokhoz (a szakkollégiumi stratégiában: szakmai többletműködés) a szakkollégiumi támogatás emelésével lehet forrásokat rendelni. Kisebb bizonytalansági tényezőt jelent a mindenkori bentlakó szakkollégisták között az államilag finanszírozottak számának ingadozása (ha nem éri el a 110 főt), ugyanis a kiemelkedő eredményeket elérő, önálló kutatómunkát és több szakot egyszerre elvégző szakkollégisták közül többen hatod- vagy hetedévesként már kikerülnek az államilag finanszírozott körből, így normatívát sem kap utánuk az intézmény, megtartásuk és támogatásuk azonban egyetemi érdek.

Üzemeltetési költségek fedezete és üzemeltetés

Abban az esetben, ha az *egyéb szolgáltatások (portaszolgálat, füstjelző karbantartás és évi egyszeri nagytakarítás)* kiadásának fedezetét (7 720 000 Ft – fent aláhúzva) a központi üzemeltetés / költségvetés biztosítaná, és az nem jelenne meg a Collegium költségvetésében, a collegiumi saját bevételek eddigi mértékének fenntartásával a collegiumi üzemeltetés többi része (személyi és dologi egyaránt) biztosítható lenne:

34 030 483 Ft - 7 720 000 Ft = 26 310 483 Ft.

Vö. saját bevételek 2016. évi tényleges megvalósulása: 28 030 000 Ft.

A saját bevételek – a 2016. évi tényleges – mértékére különösképp az éven- te visszatérő amerikai diákcsoport (kognitív nyelvészetet tanuló hallgatók az ELTE-n) esetlegessége (4,5 – 5 millió Ft) miatt biztosítékot nem lehet vállalni. (Mindemellett fontos szempont, hogy a Collegium épületében a nyári időszakban is maradnak kutatómunkát végző szakkollégisták, és jelentős számú csoportokat fogadunk az egyetemi és collegiumi szakmai rendezvényekre is [Kárpát-medencei nyári egyetem, franciatanárok nyári egyeteme, Eötvös természettudományos tábor, stb.]. A saját bevételek tehát a szakkollégiumban érdemben a nyári időszakban sem növelhetők.) Javaslatom az, hogy az üzemeltetés területén a központi üzemeltetés / költségvetés és a collegiumi üzemeltetés / költségvetés kölcsönös garanciát vállaljon:

– amennyiben a saját bevételek (kollégiumi díj és különösen a terem- és szobakiadás, stb.) elmaradnak a 30 000 000 Ft-os összeghatártól, az Egyetem központi költségvetéséből biztosítja a hiányzó összeget (a hiányzó összeg alatt értve – a portaszolgálat és a nagytakarítás költségeinek központi átvállalása után fennmaradó – 2016. évben tervezett 26 310 483 Ft-os költségek saját bevételekből esetlegesen hiányzó részét),

– amennyiben a collegiumi saját bevételek 30 000 000 Ft fölé emelkednek, a többletet az Egyetem a központi üzemeltetési költségekhez vonja. A törekvés a saját bevételek maximalizálására ezáltal a Collegium számára a most szűkös üzemeltetési dologi kiadásokhoz teremtené némi többletet.

A terem- és szobakiadási saját bevételek szinten tartásának és emelésének – véleményem szerint – *az épület jelen állapotában*, miként feljebb írtam, a helyi, közvetlen igazgatói és gondnoki irányítás a záloga, amelyet a meglévő kisegítő (karbantartó és 2 takarító) munkatársak közalkalmazotti foglalkoztatás keretében végzett, rugalmasan irányítható munkája támogat. A terem- és szobakiadás és az egyéb saját bevételekre vonatkozó szerződések előkészítése – az eddigi gyakorlat alapján is – az épületgazdai és a jogi- igazgatási központi felsőbb egyetemi irányítás és felügyelet alatt történik.

Budapest, 2015. november 16.

Tisztelettel,

Horváth László
igazgató

FÜGGELÉK

Eötvös József Collegium: 2015. évi tudományos és szakmai beszámoló

Az ELTE Eötvös József Collegium 2015. évi tudományos és szakmai tevékenységét az alábbi fejezetekre bontva összegzem: I. OKTATÁSI TEVÉKENYSÉG; II. KUTATÁSI TEVÉKENYSÉG (PÁLYÁZATOK); III. SZAKMAI-TUDOMÁNYOS ÉS „UTÁNPÓTLÁS” RENDEZVÉNYEK; IV. SZÁMSZERŰSÍTHETŐ EREDMÉNYEK: OTDK HELYZÉSEK, KÖZTÁRSASÁGI ÖSZTÖNDÍJAK, KÖTETEK; V. KÜLFÖLDI KAPCSOLATOK, „NEMZETKÖZIESÍTÉS”; VI. AZ EC KÖLTSÉGVETÉSÉNEK SZAKMAI OLDALA.

I. OKTATÁSI TEVÉKENYSÉG

Szervezeti és személyi háttér

Az ELTE Eötvös József Collegium (EC) az egyetem szakkollégiumaként működik, amelynek feladata, hogy a tehetséggondozás szellemében az egyetemi oktatást kiegészítse és azt eredményesebbé tegye. Mindkét feladat színvonalas ellátásának záloga az önálló tudományos, oktatási és kutatási tevékenység, amely az EC szakmai műhelyeiben és oktatási-kutatási egységeiben összpontosul. A collegisták száma jelenleg: bentlakó [vidéki ELTE-hallgató]: 124 fő (ebből külföldön ösztöndíjjal: 9 fő; senior: 4 fő) bejáró [fővárosi ELTE-hallgató]: 176 fő (ebből ösztöndíjjal külföldön: 1 fő, senior: 6 fő). A Collegiumban a 17 szakmai műhely (Angol–Amerikai műhely, Aurélien Sauvageot Francia műhely, Biológia–Kémia műhely, Bollók János Klasszika-filológia műhely, Filozófia műhely, Germanisztika műhely, Informatikai műhely, Magyar műhely, Matematika–Fizika műhely, Mendöl Tibor Földrész-, Föld- és Környezettudományi műhely, Olasz műhely, Orientalisztika műhely, Skandinavisztika műhely, Spanyol filológiai műhely, Szlavisztika műhely, Társadalomtudományi műhely, Történész műhely) valamint a Mednyánszky Dénes Könyvtár és Levéltár mellett két oktatási-kutatási egység: a Byzantium Központ és a Cathedra Magistrorum; két székhellyel bejegyzett egyesület: Magyar Bizantinológiai Társaság és SEC (filológus diákegyesület); négy támogató egyesület: Német-, Francia- és Latintanárok tanári egyesületei, és a Gellérthegyvédő Egyesület; és az Eötvös Collegiumért Alapítvány (2015. évi

jogerős változás-bejelentéssel) biztosította a szakkollégiumi munkát. Öt egység vezetője vagy oktató-kutatója (összesen 8 fő [5 fő- és 2 félálláson]) volt a Collegium szakmai feladatokat ellátó munkatársa. A többi szervezeti egység és műhely vezetője korábban *pro bono*, 2015-ben szerény (többletfeladat, megbízási díj, hallgatói munkaszerződés) javadalmazással látta el feladatát.

EC-szakkollégiumi kurzusok

A természettudományi kurzusokat a karok (TTK és IK) néhány kivételtől eltekintve befogadták. Az intézetvezetői jóváhagyással a tanszékeken meghirdetett kurzusok „/EC” megjelölést kaptak. A humántudományokat képviselő (BTK és TáTK) – karoktól és tanszékektől be nem fogadott, a klasszikus értelemben vett kiegészítő – kurzusokat a BTK támogatásával a Neptun rendszerben a Collegium titkárságvezetője hirdette meg.

2014/2015 tavaszi félév: EC-ben meghirdetett kurzusok száma: 70; tanszékeken meghirdetett („/EC” megjelölésű) kurzusok száma: 2. Az EC-ben meghirdetett kurzusok (70) megoszlása: EC főállású oktatóval: 22; külső, megbízott előadó-oktatóval: 48. (Nyelvkurzusok száma: 18). *2015/2016 őszi félév:* EC-ben meghirdetett kurzusok száma: 76; tanszékeken meghirdetett („/EC” megjelölésű) kurzusok száma: 24. Az EC-ben meghirdetett kurzusok (76) megoszlása: EC főállású oktatóval: 16; külső, megbízott előadó-oktatóval: 60. (Nyelvkurzusok száma: 20.)

Összesen 146 EC-ben meghirdetett szakkollégiumi kurzus (+ 26 tanszéki „/EC” kurzus).

II. KUTATÁSI TEVÉKENYSÉG (PÁLYÁZATOK)

A Collegium – önálló kutatóhely – pályázatait a szakmai-tudományos tevékenység meghatározó háttérrel. 2015-ben lezártunk, továbbvittünk, és megkezdtünk pályázatokat.

A 2015. évi 14 pályázat összértéke (az évi esedékes résszel számolva): 37 millió Ft, amely a 2015/16. évi szakkollégiumi pályázat kedvező elbírálása esetén 40 millió Ft lehet.

Lezárt pályázatok, támogatások: (1) „Ingenia Hungarica, szakkollégiumi hálózati konferenciák és kiadványok” című pályázat (NTP-SZKOLL-14-0012), 2 millió Ft:

a Kárpát-medencei szakkollégiumi háló második közös konferenciája Felvidéken; az I. konferencia kötetének bemutatása, kettős („dögész” és „filosz”) ülészak (Révkomárom és Nyitra), kiskonferencia a „szlovák Oxfordban” (Kolégium Antona Neuwirtha). (2) Budapest XI. Kerület Újbuda Önkormányzatának 2015. évi kulturális pályázata, 200 000 Ft támogatás az *Ingenia Hungarica I.* kötet megvalósítására. (3-4) Az Osztrák Kulturális Forum pályázatai a Byzanz und das Abendland IV. nagy nemzetközi konferencia bizantinológiai és germanista (Quelle und Deutung) ülészakainak (és *Projektseminar 'Opusculum tripartitum'* és *Aktuelle Papyrologie*) megvalósítására összesen 907 000 Ft. (5) IV. Eötvös Természettudományos Tábor (diákszervezésben): a MOL és Richter Gedeon vállalatok támogatása 40 diák szakmai táboroztatására: 650 000 Ft. (6-7) OTKA PD 104876 (Mészáros Tamás kutatása: *Thukydidesz bizánci utóélete: Prokopios*) pályázat és Bolyai János kutatási ösztöndíj (*Thukydidesz szöveggyománya és utóélete* BO/00141/12/1). Tizennyolc közlemény jelent meg (nyolc idegen nyelven) és öt előadás hangzott el (három idegen nyelven, nemzetközi konferencián). Összérték: 23 802 000 Ft és 4 480 000 Ft (Bolyai). (8) PD OTKA 108622 (Egedi-Kovács Emese kutatása: *A bizánci regény recepciója a 12. századi francia irodalomban*) pályázat. Hat közlemény jelent meg (öt idegen nyelven) és négy előadás hangzott el idegen nyelven, nemzetközi konferencián, valamint négy szerkesztett tanulmánykötet valósult meg. Összérték: 16 083 000 Ft. (9) Folytatólagos pályázatok: az OTKA NN 104456 „Klasszikus ókor, Bizánc és humanizmus. Kritikai forráskiadás magyarázatokkal” (Byzantium Központ, témavezető: Horváth László) című pályázat. 7 szerkesztett önálló kötet (ebből 4 monográfia és 3 tanulmánykötet), 20 tanulmány, 6 recenzió és 23 előadás jelent meg, illetve hangzott el a kutatók részéről. Összérték: 57 789 000 Ft. (10) A Magyar Francia Ifjúsági Alapítvány (MFIA) 2015. évi támogatása francia anyanyelvi lektor fogadására: 800 000 Ft. (11) A két évtizedes múltra visszatekintő cserekapcsolat keretében a Wisconsin (USA) állambeli Beloit College-ből 2015-ben a csere-diákok támogatására: 890 000 Ft. Megkezdett pályázatok: (12) Mészáros Tamás OTKA K 11637: *Előmunkálatok Laonikos Chalkokondylés történeti művének kiadásához*. Összesen: 3 660 000 Ft. (13) „Az Eötvös Collegium és a szlovéniai magyar szervezetek együttműködése”, NEA-NO-15-SZ-0427 számú pályázat [Eötvös Collegiumért alapítvány kezelésében] a Kárpát-medencei szakkollégiumi hálózat bővítésére. Összesen 1 millió Ft. (14) „Kárpát-medencei szakkollégiumi hálózat és konferencia, utánpótlás-nevelés” című, NTP-SZKOLL-15-0010 számú pályázat (elbírálás alatt). Az őszi tömbszemináriumot (*Itáliai irodalmi hatások Európában*) megvalósítottuk (pályázott összeg: 3 millió Ft).

III. SZAKMAI-TUDOMÁNYOS ÉS „UTÁNPÓTLÁS” RENDEZVÉNYEK

Összesen 26 jelentős rendezvény (előadás, műhelykonferencia, utánpótlás-tábor, nagy hallgatói és szakterületi konferencia, kiemelkedő jelentőségű nagy nemzetközi konferencia).

(1) *Tehetségtábor III.* (Egyetemi utánpótlás toborzása az Eötvös Collegiumban 40 diáknak): 2015. január 19–24. (2) Eingejännert – Paul Celan és Gisèle Celan, kiállítás, kerekasztal beszélgetés, előadás, filmvetítés: 2015. január 28–30. (3) Cathedra Magistrorum programja (CM Tagung): 2015. február 23–25. (4) Latintanári szakmai napok: 2015. március 6–7. (5) VI. „Közel, s Távolság” Orientalisztika Konferencia: 2015. március 6–8. (6) Angol–Amerikai műhely minikonferenciája: 2015. március 20. (7) XVI. Eötvös Konferencia (tavaly az év tudományos rendezvénye) – hallgatói konferencia: 2015. április 24–26. (8) SEC Collegium Hungaricum (bejegyzett klasszika-filológiai egyesület) X. országos konferenciája: 2015. május 20–21. (9) Ádám Péter „*Műfordítás, irodalmi nyelv, hitelesség. A kis herceg magyarul – öt fordításban*” című előadása (Francia műhely): 2015. május 29. (10) II. Kárpát-medencei szakkollégiumi konferencia és az EC megemlékezése (Révkomárom – Nyitra): 2015. május 30 – június 3. (11) Az Osztrák Kulturális Fórum „*150 éves a bécsi Ring – Az építés kezdetétől máig*” című kiállítása: 2015. június 4 – augusztus 20. (12) IV. Eötvös Természettudományos Tábor: 2015. július 20–26. (13) *Eötvös József Nap 2015.* – 120 éves a Collegium (ünnepi rendezvény): 2015. szeptember 3. (14) „*Itáliai irodalmi hatások Európában*” című előadásorozat (Olasz műhely szervezésében): 2015. szeptember 14 – 2015. december 7. (15–16) Fazekas István „*A bécsi levéltárakban őrzött magyar vonatkozású iratanyag és kutatási lehetőségei*” című előadása, és Dezső Tamás „*Ninivétől Palmyráig: az Iszlám Állam műemlékrombolása és illegális műkincs-kereskedeleme Kurdisztánban*” című előadása („Előadások a Történelem műhelyében” sorozat keretében): 2015. szeptember 30. és október 14. (17) Bodó Csanád „*Nyelv és dzsender*” című előadása (Magyar műhely): 2015. október 15. (18) Hóvári János „*Történelmi és politikai nemzetudat a mai Törökországban*” című előadása (Orientalisztika műhely): 2015. október 20. (19–25) Az EC Byzantium Központ szakmai irányítása mellett működő, EC központú Magyar Bizantinológiai Társaság felolvasó ülései és a Központ nemzetközi rendezvénye: Mark Janse „*The survival of Cappadocian Greek. Language, religion and identity in Ottoman Cappadocia and beyond*” 2015. február 16. Bálint Csanád „*A nagyszentmiklósi kincs és Bizánc*” 2015. március 2. Anastasia Maravela „*School texts from Western Theban Monasteries: Classical*

Culture and Education in Late Antique Monastic Settings in Egypt” 2015. május 5. S.E. Dimitris Yannakakis „*Aspects of Identity in the Byzantine Empire*” 2015. május 26. Hermann Harrauer „*Austern als Luxuspeise in Papyri*” 2015. június 8. Zsupán Edina „*Források új fényben: a corvinalaudáció műfaj*” 2015. október 19. (26) *Byzanz und das Abendland – Byzance et l’Occident IV: Studia Gallica, Italica, Germanica, Graeca*: 2015. november 23–27. Ötnapos nagy nemzetközi konferencia 15 országból 82 előadóval (47 külföldi, 35 magyar) 3 nagykövet és 3 igazgató támogatásával.

IV. SZÁMSZERŰSÍTHETŐ EREDMÉNYEK: OTDK HELYZÉSEK, KÖZTÁRSÁGI ÖSZTÖNDÍJAK, KÖTETEK

2015. évi XXXII. OTDK eredmények: I. helyezés: 11. II. helyezés: 14. III. helyezés: 8. Különdíjak: 7. Pro Scientia Aranyérem: 3. Összesen: 43 elismerés.

A helyezések és díjak értékelésénél fontos szempont, hogy a Collegium érettségi után, valóban „kezdő” elsőéves hallgatókat vesz fel, nem a felsőévesek – a már tanulmányi / tudományos szempontból bizonyító – hallgatók közül toborozza tagjait.

Közársági ösztöndíjak:

2014/2015-ben: 25 fő;

2015/2016-ban: 33 fő. Összesen: 58 fő.

Tudományos kiadványok:

Összesen 10 kötet (ebből az EC Byzantium [oktatási-kutatási] Központ sorozatában [Antiquitas – Byzantium – Renascentia, ISSN: 2064-2369 = ABR] 6 kötet). 1 monográfia, 1 fordítás (kísérő tanulmánnyal), 8 tanulmánykötet. A kötetek megvalósítását jelentő szakkollégiumi (oktatói és hallgatói) kutatómunka a tehetséggondozás meghatározó eleme. A kiadványok a honlapról letölthetőek, rangos külföldi könyvtárak kérik be.

- ABR XIII: János Nagyillés / Attila Hajdú / Gergő Gellérfi / Anne Horn Baroody / Sam Baroody (ed.): *Sapiens Ubique Civis. Proceedings of International Conference on Classical Studies (Szeged, 2013)*. ELTE EC Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-40-0. 424 p.

- ABR XIV: Zsuzsanna Ötvös: „*Janus Pannonius’s Vocabularium*” *The Complex Analysis of the Ms. ÖNB Suppl. Gr. 45*. ELTE EC, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-41-7. 354 p.

- ABR XV: Erika Juhász (Hrsg.): *Byzanz und das Abendland III. Studia Byzantino-Occidentalia*. Bibliotheca Byzantina 3. ELTE EC, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-44-8. 300 p.
- ABR XVI: Emese Egedi-Kovács (éd.): *Byzance et l' Occident II. Tradition, transmission, traduction*. Collège EC ELTE, Budapest, 2015. ISBN 978-615-5371-46-2. 236 p.
- ABR XVII: Ágnes Ludmann (ed.): *Mare nostrum. Studia Iberica, Italica, Graeca*. ELTE EC, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-45-5. 186 p.
- ABR XVIII: Balázs Sára (Hrsg.): *Quelle und Deutung II. Beiträge der Tagung Quelle und Deutung II am 26. November 2014. EC-Beiträge zur Erforschung deutschsprachiger Handschriften des Mittelalters und der Frühen Neuzeit, Bd. I.II*. ELTE EC, Budapest, 2015. [HU ISSN 2064-969X] ISBN 978-615-5371-47-9. 159 p.
- *Ingenia Hungarica I. Tanulmányok az I. Kárpát-medencei Szakkollégiumi Konferencia előadásából*. Főszerkesztő: Horváth László. Szerkesztette: Ternovác Bálint. ELTE EC, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-39-4. ISSN: 2416-0911. 345 p.
- *Római Florence és a magyar királyfiak. XIII. századi francia históriás ének*. Szerkesztette és az előszót írta: Szabics Imre. Fordította: Förköli Gábor, Gyuris Kata, Márkus Virág, Szabics Imre. ELTE EC, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-43-1. 170 p.
- *Adsumus XIII. Tanulmányok a XV. Eötvös Konferencia előadásából*. Szerkesztette: Szőke Máté. ELTE EC, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-38-7. 155 p.
- *Opuscula historica I. Történeti tanulmányok a XIV. és XV. Eötvös Konferenciáról*. Szerkesztette: Ternovác Bálint. ELTE EC, Budapest, 2015. ISBN 978-615-5371-48-6. 173 p.

V. KÜLFÖLDI KAPCSOLATOK, „NEMZETKÖZIESÍTÉS”

Az Collegium külföldi kapcsolatrendszerének két területe van. A Kárpát-medencei (nem kizárólag magyar–magyar) tehetséggondozó- és szakkollégiumi hálózat (1) és a nagy nemzetközi oktatási-kutatási együttműködések (2). Ezeket a területeket kívánjuk a jövőben, az *ELTE intézményfejlesztési terv* részeként, „nemzetköziesítési” tehetséggondozó célként fejleszteni. Mindkét kiterjedt „nemzetközi” kapcsolatrendszerben jelentős fejlesztést biztosítana az önálló Eötvös collegiumi, kari szintű Erasmus-egység mintegy 10 hallgatói és oktatói helyell.

(1) A Kárpát-medencei tehetséggondozó- és szakkollégiumi hálózatot hat éve építjük (tanulmányutak, kiskonferenciák és keretegyezmények), és a tizenöt hivatalosan együttműködő szervezettel (EMTE Kiss Elemér Szakkollégium, EMTE Bölöni Farkas Szakkollégium, BBTE Farkas Gyula Szakkollégium, VMFK [Újvidéki Egyetem], Apáczai Diákokthron [Újvidék], Szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Kölcsey Ferenc Szakkollégium [Beregszász], Ungvári Nemzeti Egyetem, Történelem Tanszék, TéKa doktorandusz egyesület [Szlovákia], Selye János Egyetem [Révkomárom], Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Maribori Egyetem Magyar Tanszék, Kolégium Antona Neuwirtha [Pozsonyivánka], valamint a Lendvai Gimnázium, a szlovéniai Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet) 2015-ben megrendeztük a második Kárpát-medencei szakkollégiumi konferenciát (Révkomárom – Nyitra). A konferenciák anyagából könyvsorozatot (*Ingenia Hungarica* ISSN: 2416-0911) is indítottunk. Fenti együttműködések is biztosítják, hogy az EC az ELTE Kárpát-medencei nyári egyetemének (három egyetemi kar mellett negyedik ELTE egységként) állandó résztvevője, és a Humántudományi szekció eredményes megvalósítója. 2015-ben 41 határon túli hallgató vett részt az EC programjában.

(2) A nagy nemzetközi oktatási-kutatási együttműködések az EC Byzantium Központ és a kapcsolódó szakmai műhelyek szervezik és bonyolítják le. A nyelvi háttérrel az EC (négy éve bevezetett majd 2015-ben megújított) ún. F.O.N.A.L. programja jelenti, amely a collegisták számára – a magyar felsőoktatásban kivételes lehetőségként – második és harmadik idegen nyelv kötelező tanulását írja elő. A nyelvoktatásban a Byzantium Központ és a nyelvi műhelyek oktató-kutatói vesznek részt. Mindazonáltal az együttműködések és a rendezvények kiindulópontját az egyéni és csoportos kutatói eredmények (és pályázatok) jelentik. Az alább felsorolt intézményekkel hivatalos keretegyezményeket is kötöttünk, működtetünk: École Normale Supérieure, Paris (Erasmus szerződés is: 2014–2020 között); EHESS Paris (bizantinológiai képzés, MA diploma); Université Paris 3 – Sorbonne nouvelle CERAM Kutatócsoport; L'Université Rennes 2 CELLAM EA 3206 Kutatócsoport, Fribourgi Egyetem (Svájc, hallgatói csereszerződés is). *Folyamatban*: Genovai Egyetem Bölcsészettudományi Kar; Bolognai Egyetem és Collegio Superiore Bologna (Erasmus szerződés is: 2014–2020 között); Collegio Superiore di Pisa; Österreichische Akademie der Wissenschaften: Abteilung Byzanzforschung Institut für Mittelalterforschung, és Abteilung Schrift- und Buchwesen Institut für Mittelalterforschung;

Ión Egyetem (Korfu) és Peloponnésosi Egyetem (Kalamata); *folyamatban*: Thesszaloniki Egyetem; Szerb Tudományos Akadémia, Bizantinológiai Intézet; Beloit College (USA Wiconsin); University College London (és Institute of Classical Studies).

A szemináriumsorozatokon, nemzetközi konferenciákon és a közös kutatómunkában részt vevő külföldi vendégelőadók száma 2015-ben 60 fő fölött volt. A külföldi intézmények lektorokat is delegálnak a Collegiumba (görög, olasz, francia, osztrák). A Collegium nemzetközi szakmai „beágyazottsága” közvetlen hatással van a tehetséggondozásban elért eredményekre. A collegisták a kultúr-intézetek támogatásával (is) külföldi ösztöndíjakat nyernek el, a szemináriumokon és konferenciákon bekapcsolódnak a nemzetközi kutatásokba.

A szakmai színvonal biztosítására a 2015. évi költségvetés (Byzantium Központ, valamint szakvezetői és megbízási bérek, kurzusdíjak, szállás- és nyomdaköltség) megalapozott és az *alaptevékenység*nek megfelelő fedezetet biztosított.

Budapest, 2015. november 16.

Tisztelettel,

Horváth László
igazgató

FÜGGELÉK 4.

AZ ELTE TANÁRKÉPZŐ KÖZPONT ÉS AZ EÖTVÖS JÓZSEF COLLEGIUM KÖZÖS JAVASLATA A TANÁRKÉPZŐ KÖZPONT EÖTVÖS COLLEGIUMI ELHELYEZÉSÉRE, A SZAKMAI EGYÜTTMŰKÖDÉS HATÉKONYSÁGÁ- NAK NÖVELÉSÉRE

Tisztelt Rektor úr!

Az ELTE Tanárképző Központ és az Eötvös József Collegium vezetőiként közös javaslattal fordulunk Rektor úrhoz, hogy szíveskedjék mérlegelni és lehetőség szerint támogatni a Tanárképző Központ Eötvös collegiumi elhelyezésének gondolatát.

Az Eötvös József Collegium a Tanárképző Központ „befogadásával” alapításakor meghatározott hivatását erősíthetné.

... [lásd alább az alapító szándéknyilatkozatban] ...

A Tanárképző Központ elhelyezése fizikai értelemben is megvalósítható. Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet előrelátható kiköltözését követően a Ménesi úti épületben felszabadulnak olyan terek, amelyeket a Központ számára a Collegium átengedne. Ha az Intézet mégsem költözne el, a mostani kihasználtság mellett is elképzelhető a terv megvalósítása.

A Tanárképző Központ az Eötvös Collegiumban történő elhelyezése révén maradéktalanul eleget tudna tenni a törvényi előírások által meghatározott és a küldetésnyilatkozatában vállalt, az osztatlan tanárképzés szakmai, tartalmi, tudományos és adminisztratív feladatainak összehangolására és megszervezésére irányuló célkitűzéseinek. Elsődleges célja az osztatlan tanárképzésben érintett öt karral és három gyakorlóiskolával szoros együttműködésben az ELTE példaértékű, regionális vezető szerepének és kiválóságának az elősegítése a tanárképzésben és a minőségi képzés hatékony koordinációjának és szakmai/tudományos feltételeinek biztosítása. Minden erőnkkal azon dolgozunk, hogy

olyan működési keretet biztosítsunk, amely nemcsak a magas szintű karközi/intézményközi közös munka lehetőségét teremti meg, hanem amelyben az érintettek meg is bíznak, mert biztosítja önállóságukat és érdekeik, szempontjaik érvényesülését. Ez nem könnyű és nem kis feladat – nagy türelemre és érzékenységre van szükség hozzá. E fontos vállalásunk teljesítésében az Eötvös Collegium intézményi háttere – mind szimbolikus értelemben (mint a tudós tanárképzés bölcsője), mind fizikai szempontból (elhelyezkedése révén) – meghatározó és egyedülálló segítséget jelentene.

Rektor úr megtisztelő támogatásában bízva, tisztelettel kérjük, hogy egyetértése esetén szíveskedjék személyes megbeszélésre fogadni minket.

Budapest, 2015. május 6.

*

Tisztelt Rektor úr! Tisztelt Kancellár úr!

Tisztelettel figyelmükbe ajánljuk azt a szándéknyilatkozat tervezetet, amely a Tanárképző Központ és az Eötvös Collegium együttműködését, valamint a Tanárképző Központ Ménesi úti elhelyezését abban a szellemben rögzíti, amelyben előzetes megbeszéléseink során Rektor úrral és Kancellár úrral együtt gondolkodtunk és terveztünk.

Az írásos dokumentum megszületését történelmi (levéltári) és gyakorlati szempontból egyaránt jellepesnek és fontosnak tartjuk. Ekképpen a beköltözésre kijelölt terek felszabadulásáig is már hivatalosan biztosíthatjuk a TKK számára a részleges teremhasználatot.

Fentiek alapján – szíves egyetértésük esetén – tisztelettel kérjük Rektor urat és Kancellár urat, hogy aláírásukkal erősítsék meg a szándéknyilatkozatot.

Budapest, 2015. július 7.

Tisztelettel,

Dr. Károly Krisztina
főigazgató

Dr. Horváth László
igazgató

SZÁNDÉKNYILATKOZAT
AZ ELTE TANÁRKÉPZŐ KÖZPONT ELHELYEZÉSÉRŐL
ÉS
AZ EÖTVÖS JÓZSEF COLLEGIUMMAL VALÓ
EGYÜTTMŰKÖDÉSÉRŐL

Dr. Mezey Barna, az Eötvös Loránd Tudományegyetem rektora, Dr. Scheuer Gyula, az Eötvös Loránd Tudományegyetem kancellárja, Dr. Károly Krisztina az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanárképző Központ főigazgatója, valamint Dr. Horváth László, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Eötvös József Collegium igazgatója mint támogató felek kinyilvánítják egységes szándékukat az ELTE Tanárképző Központnak az ELTE Eötvös József Collegium (Ménesi út 11-13) épületében (földszint nyugati szárny, 162 nm hasznos terület) történő elhelyezésére, a Tanárképző Központ és az Eötvös József Collegium szoros szakmai együttműködésének támogatására.

Szakmai, egyetemstratégiai indoklás

Az Eötvös József Collegium a Tanárképző Központ „befogadásával” alapításakor meghatározott hivatását erősíti. A Collegium a magyar középiskolai oktatás felemelésére, a színvonalas tanárképzés megteremtésére jött létre Trefort Ágoston majd Eötvös Loránd kezdeményezésére. A régi Collegium (1895–1950) nemcsak teljesítette (400 középiskolai tanár képzése), hanem túl is szárnyalta az eredeti célokat: szinte már az első végzős évfolyamok a magyar szellemi elit utánpótlását is jelentették. Így született meg a „tudós-tanár” fogalma és védjegye, amely az új Kollégium, majd később, a mostani Collegium működésének is sarkalatos pontja maradt. Jóllehet az elmúlt két évtizedben a kedvezőtlen társadalmi környezet és a tanári hivatás megbecsültségének megrendülése miatt a tanárképzés a kutató-képzéshez képest általánosan háttérbe szorult, a Collegium – vállalva az így akár elmaradó kimagasló versenyeredmények kockázatát is – a tanári hivatást választó hallgatókat is befogadta, töretlenül támogatta. Mindemellett létrehozta a Cathedra Magistrorum „tanárakadémiát”, amely Feldné Knapp Ilona vezetése alatt a Collegium önálló, belső szervezeti egységéként immár ötödik éve a tanári hivatás tudatos művelésének módját kutatja, és jelentős nemzetközi eredményeket ért el. Mindezt abból a meggyőződésből tettük, hogy a jó tudós sokszor a jól képzett tanárszakos

hallgatóból válik, ha a képzés kiegyensúlyozott és jól felépített. Az osztatlan tanárképzés visszaállítása, a Tanárképző Központ működése tehát a Collegium történelmi hivatástudatával és mai napig folyamatosan végzett tevékenységével találkozik. Olyannyira így van ez, hogy a Collegium egésze (hallgatók és tanárok egyaránt) egyhangúlag támogatja az osztatlan tanárképzésben részt vevő hallgatók collegiumi felvételének biztosítását. Az Eötvös Collegium szempontjából stratégiai és történelmi jelentőségű cél az egyetem tanárképzési központjának „befogadása”, amely egyszerre erősíti a „tudós-tanár” képzés elméleti és gyakorlati kereteit, és biztosítja a jelenleg is működő oktató-kutatói (Cathedra Magistrorum), valamint gyakorlati (tanárszakos hallgatók egyéni képzése) tevékenységet.

A Tanárképző Központ az Eötvös Collegiumban történő elhelyezése révén maradéktalanul eleget tud tenni a törvényi előírások által meghatározott és a küldetésnyilatkozatában vállalt, az osztatlan tanárképzés szakmai, tartalmi, tudományos és adminisztratív feladatainak összehangolására és megszervezésére irányuló célkitűzéseinek. Elsődleges célja az osztatlan tanárképzésben érintett öt karral és három gyakorlóiskolával szoros együttműködésben az ELTE példaértékű, regionális vezető szerepének és kiválóságának az elősegítése a tanárképzésben, és a minőségi képzés hatékony koordinációjának és szakmai/tudományos feltételeinek biztosítása. Olyan működési keretet biztosítunk, amely nemcsak a magas szintű karközi/intézményközi közös munka lehetőségét teremti meg, hanem amelyben az érintettek meg is bíznak, mert biztosítja önállóságukat és érdekeik, szempontjaik érvényesülését. E fontos vállalat teljesítésében az Eötvös Collegium intézményi háttere – mind szimbolikus értelemben (mint a tudós tanárképzés bölcsője), mind fizikai szempontból (elhelyezkedése révén) – meghatározó és egyedülálló hátteret és biztosítékot jelent.

A költözés ütemezése, üzemeltetés

Az Eötvös Collegium 2015. augusztus 1-től, jelen nyilatkozat aláírásától – előzetes eseti egyeztetések alapján – a Tanárképző Központ rendelkezésére bocsátja tárgyaló- és szemináriumi termeit. A terembeosztást az Eötvös Collegium titkárságvezetője végzi. A teljes elhelyezésre az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet kiköltözését követően (2016 tavaszán) kerül sor az ELTE Eötvös József Collegium (Ménesi út 11-13) épületében (földszint nyugati szárny, 162 nm

hasznos terület – a mellékletben szereplő alaprajz a tervezett kialakítást tükrözi). A Tanárképző Központ a korábbi székhelyén alkalmazott gyakorlat szerint járul hozzá a Ménesi úti épület költségeihez.

Budapest, 2015. augusztus 1.

Dr. Mezey Barna
rektor

Dr. Scheuer Gyula
kancellár

Dr. Károly Krisztina
főigazgató

Dr. Horváth László
igazgató

II. KUTATÁSI TEVÉKENYSÉG (PÁLYÁZATOK)

A Collegium – mint önálló kutatóhely – pályázati tevékenysége a szakmai-tudományos eredmények meghatározó háttere. 2015-ben is lezártunk, továbbvittünk, és megkezdtünk pályázatokat.

A 2015. évi 15 pályázat összértéke (az évi esedékes résszel számolva): 41 375 000 Ft.

Lezárt pályázatok, támogatások: (1) „Ingenia Hungarica, szakkollégiumi hálózati konferenciák és kiadványok” című pályázat (NTP-SZKOLL-14-0012), 2 millió Ft: a Kárpát-medencei szakkollégiumi háló második közös konferenciája Felvidéken; az I. konferencia kötetének bemutatása, kettős („dögész” és „filosz”) ülészak (Révkomárom és Nyitra), kiskonferencia a „szlovák Oxfordban” (Kolégium Antona Neuwirtha). (2) Budapest XI. Kerület Újbuda Önkormányzatának 2015. évi kulturális pályázata, 200 000 Ft támogatás az *Ingenia Hungarica I.* kötet megvalósítására. (3-4) Az Osztrák Kulturális Forum pályázatai a Byzanz und das Abendland IV. nagy nemzetközi konferencia bizantinológiai és germanista (Quelle und Deutung) ülészakainak (valamint a *Projektseminar 'Opusculum tripartitum' és Aktuelle Papyrologie*) megvalósítására összesen (átszámítva) 923 000 Ft. (5) IV. Eötvös Természettudományos Tábor (diákszervezésben): a MOL és Richter Gedeon vállalatok támogatása 40 diák szakmai táboroztatására: 650 000 Ft. (6-7) OTKA PD 104876 (Mészáros Tamás kutatása: *Thukydidesz bizánci utóélete: Prokopios*) pályázat és Bolyai János kutatási ösztöndíj (*Thukydidesz szöveghagyománya és utóélete* BO/00141/12/1). Tizennyolc közlemény jelent meg (nyolc idegen nyelven) és öt előadás hangzott el (három idegen nyelven, nemzetközi konferencián). Összérték: 23 802 000 Ft és 4 480 000 Ft (Bolyai). (8) PD OTKA 108622 (Egedi-Kovács Emese kutatása: *A bizánci regény recepciója a 12. századi francia irodalomban*) pályázat. Hat közlemény jelent meg (öt idegen nyelven) és négy előadás hangzott el idegen nyelven, nemzetközi konferencián, valamint négy szerkesztett tanulmánykötet valósult meg. Összérték: 16 083 000 Ft. (9) Folytatólagos pályázatok: az OTKA NN 104456 „Klasszikus ókor, Bizánc és humanizmus. Kritikai forráskiadás magyarázatokkal” (Byzantium Központ, témavezető: Horváth László) című

pályázat. 7 szerkesztett önálló kötet (ebből 4 monográfia és 3 tanulmánykötet), 20 tanulmány, 6 recenzió és 23 előadás jelent meg, illetve hangzott el a kutatók részéről. Összérték: 57 789 000 Ft. (10) A Magyar Francia Ifjúsági Alapítvány (MFIA) 2015. évi támogatása francia anyanyelvi lektor fogadására: 800 000 Ft. (11) A két évtizedes múltra visszatekintő cserekapcsolat keretében a Wisconsin (USA) állambeli Beloit College-ből 2015-ben a cserediákok támogatására: 1 800 000 Ft. Megkezdett pályázatok: (12) Az Olasz Külügyminisztérium (Ministero degli Affari Esteri) 2015. évi támogatása az olasz nyelv oktatásának támogatására: (1500 €) 450 000 Ft. (13) Mészáros Tamás OTKA K 11637: *Előmunkálatok Laonikos Chalkokondylés történeti művének kiadásához*. Összesen: 3 660 000 Ft. (14) „Az Eötvös Collegium és a szlovéniai magyar szervezetek együttműködése”, NEA-NO-15-SZ-0427 számú pályázat [Eötvös Collegiumért alapítvány kezelésében] a Kárpát-medencei szakkollégiumi hálózat bővítésére. Összesen 1 millió Ft. (15) „Kárpát-medencei szakkollégiumi hálózat és konferencia, utánpótlás-nevelés” című, NTP-SZKOLL-15-0010 számú pályázat. Az őszi tömbszemináriumot (*Itáliai irodalmi hatások Európában*) megvalósítottuk. 3 millió Ft.

(1-2) „*Ingenia Hungarica, szakkollégiumi hálózati konferenciák és kiadványok*” című pályázat (NTP-SZKOLL-14-0013); Budapest XI. Kerület Újbuda Önkormányzatának 2015. évi kulturális pályázata az *Ingenia Hungarica I. kötet* megvalósítására

A Nemzeti Tehetség Program elektronikus pályázati felületén (EPER) szereplő kérdésekre adott tartalmi beszámoló (NTP-SZKOLL-14-0013)

II. Kárpát-medencei szakkollégiumi konferencia. A Collegiumtól felépített Kárpát-medencei szakkollégiumi háló második közös konferenciája Szlovákiában. Az I. konferencia kötetének (*Ingenia Hungarica*) bemutatása, majd kettős (természettudományos és bölcsész) ülészak (Révkomárom és Nyitra). Kapcsolatfelvétel (minikonferencia) a „szlovák Oxforddal”, Kolegium Antona Neuwirtha, és megemlékezés a nemzeti összejáratkozás napjának előestéjén a felvidéki magyar szervezetekkel.

II. Kárpát-medencei szakkollégiumi konferencia, „Dögész” ülészak. 2015. május 30. 9.00–13.00, Selye János Egyetem Gazdaságtudományi Kar, Révkomárom. Szakkollégisták természettudományi előadásai. Nemzetközi konferencia, kötetbemutató és tudományos, szakmai konferencia. Az I. konferencia (2014 Erdély) kötetének – *Ingenia Hungarica I.* – bemutatása, majd 12 szakkollégista tudományos előadása, viták, eszmecsere. II. Kárpát-medencei szakkollégiumi konferencia, „Filosz” ülészak. 2015. június 1. 9.00–13.00, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara, Nyitra. Szakkollégisták társadalomtudományi előadásai. Nemzetközi konferencia és

tudományos, szakmai konferencia: 14 szakkollégista előadása, viták, eszmecserek. Megemlékezés a nemzeti összetartozás előestéjén. 2015. június 3. 8.30 órától. Éberhard, Apponyi-kápolna. Koszorúzás Apponyi Albert sírjánál. Történelmi áttekintést nyújtott: Kovács László Tanár úr. Megemlékező beszédet mondott: Bárdos Gyula, a Csemadok országos elnöke. Tisztelgő szavakat szólott: Horváth László, az ELTE Eötvös József Collegium igazgatója. II. Kárpát-medencei szakkollégiumi konferencia: szlovák együttműködés, minikonferencia 2014. június 3. 15.00–18.00, Kolegium Antona Neuwirtha, Pozsonyivánka. A szlovák szakkollégium és a Collegium együttműködésének erősítése, nemzetközi minikonferencia, szakmai prezentációk, és az együttműködés megerősítése, 5-5 szlovák és magyar szakkollégista bemutatója angol nyelven, igazgatói intézménysmertető.

A pályázatban megfogalmazott célok egytől egyig, maradéktalanul, igen magas színvonalon valósultak meg. A II. Kárpát-medencei szakkollégiumi konferencia az Eötvös Collegium több mint féltizedes előkészítő- és szervezőmunkájának köszönhetően összesen 12 Kárpát-medencei szakmai együttműködő partner bevonásával, immár a tavaly elindított hagyományt szilárdíthatta meg. Az Eötvös collegisták mellett valamennyi határontúli régió képviseltette magát delegált előadóival a kettős (dögész és filosz) konferencián. Az Eötvös Collegium testvérkollégiumának, a Szegedi Eötvös Kollégiumnak is részt vettek képviselői az ülészakokon. A szakkollégisták kipróbálhatták magukat a „nemzetközi” konferenciahelyzetben, előadásaikat élénk vita és eszmecsere követte. A pályázat keretein kívüli forrásból, de a rendezvényre megjelentetett *Ingenia Hungarica* I. kötet (IH sorozat ISSN számmal) az előadók számára tudományos publikációs távlatokat és lehetőségeket teremt. A szakkollégisták értékes tapasztalatokkal gazdagodtak nemcsak tudományos (előadások, viták és publikációk), hanem kulturális értelemben is. Különösen fontos és eredményes szakmai program volt az a minikonferencia és kölcsönös prezentáció-sorozat, amelyet Pozsonyivánkán a Kolegium Antona Neuwirtha otthonában rendeztünk meg. Mindkét fél számára megerősíthettük a hosszú távú szakmai együttműködés, a Kárpát-medencei (immár nemcsak magyar–magyar) szakkollégiumi háló kialakításának alapjait. A nemzeti összetartozás előestéjén, Éberhardon tartott megemlékezésen a felvidéki magyar képviseletek vezetői és a szakkollégisták vettek részt. A rendezvény magasztos hangulatban, a közösségi együttérzés szellemében, maradandó élményeket keltve zajlott le. Ezúton köszönjük a Nemzeti Tehetség Program támogatását, amely lehetővé tette programjaink megvalósítását.

A II. Kárpát-medencei szakkollégiumi konferencia „dögész” és „filosz” ülészakjai, valamint az Antona Neuwirtha Kolegiummal szervezett minikonferencia megszilárdította és tartalommal töltötte meg az Eötvös József Collegium Kárpát-medencei hálózatépítő, tehetséggondozó tevékenységét. A konferenciáknak köszönhetően jövőre megjelenhet az *Ingenia Hungarica* sorozat 2. kötete. Az ülészakok megszervezése, a határon túli partnerek (összesen 12) bevonásával rendkívül szerteágazó és körültekintő szervezőmunkát igényelt. A résztvevők visszajelzései alapján a rendezvénysorozat szakmai és

kulturális (valamint közösségteremtő) szempontból egyaránt igen sikeres volt. A nemzeti összetartozás előestéjén tartott éberhardi megemlékezés fontos esemény, a résztvevőktől átélt közösségerősítő élmény volt.

<http://honlap.eotvos.elte.hu/fooldal/egyuttmukodesek/karpat-medencei/szakkollegiumi-halozati-programok/programok-2015/>

Megvalósult költségtervek:

Személyszállítás költségeire (750 000 és 250 000, összesen 1 000 000 Ft-ot tervezünk). Az összeget a tavalyi I. Kárpát-medencei szakkollégiumi rendezvényeink, az azokhoz kapcsolódó tapasztalatok, ismeretek, a reális költségek alapján (45-48 főt szállító autóbusz bérlete és a szlovákiai közlekedési árszabás) terveztük. Budapesti indulással Komárom – Nyitra – Besztercebánya – Pozsony/Dévény – Pozsonyivánka – Budapest fő útvonalhoz kirándulások is járulnak. 2015. május 30-án Komáromban, június 1-jén Nyitrán, június 3-án Pozsonyivánkán tartjuk a konferenciákat, az autóbuszos csoportos személyszállítás ezekre a helyszínekre történik. A személyszállítás költségének további egynegyedét (a kiírásban szereplő, pályázható, meghatározott mértékű kiegészítő kulturális tartalomnak megfelelően) a besztercebányai szállásról történő tanulmányi kirándulásra (Késmárk és Trencsén) tervezzük.

A 35 fő elszállásolása (a csoportkedvezmény érdekében egy szálláshelyen, Besztercebányán) a szlovákiai szállásajánlatok alapján 4 éjszakára fejenként mintegy 28 500 Ft (7125 Ft /fő /éj), összesen 997 500 Ft a május 30 – június 3 közötti időszakra. A fennmaradó 2500 Ft az idegenforgalmi adó egy része. (A további résztvevők önköltséget vállalnak.)

*

***Eötvös József Collegium, a magyarság közös eszménye
- Kárpát-medencei szakkollégiumi konferencia II.***

és

az ELTE Eötvös József Collegium megemlékezése

(Éberhard, 2015. június 3.)

A Collegium Mányi úti palotája 1910. A magyarság közös eszménye

A Collegium hat éve fejlesztett kárpát-medencei szakkollégiumi hálózatának tagjaival, a határon túli régiók diákjainak részvételével ***Eötvös József Collegium, a magyarság közös eszménye - Kárpát-medencei szakkollégiumi konferencia II.*** (Révkomárom – Nyitra, 2015. május 30 – június 3.) címmel természettudós („dögész”) és társadalomtudós („filosz”) ülésszakokból álló kétrészes konferenciát rendez. A tudományos programokat a nemzeti összetartozás napjának előestéjén koszorúzás, majd a szlovák testvérintézmény meglátogatása és kiskonferencia zárja.

Az Apponyi-kápolnában

Koszorúzás

***Eötvös József Collegium,
a magyarság közös eszménye***

Kárpát-medencei szakkollégiumi konferencia II.

(Révkomárom – Nyitra, 2015. május 30 – június 2.)

„Dögész” ülészak

Selye János Egyetem Gazdaságtudományok Kara
(Révkomárom, Vár utca 2.)

09:00 – 09:10 Köszöntők: Juhász György, rektorhelyettes és Horváth László, igazgató

09:10 – 09:30 Kötetbemutató: *Ingenia Hungarica I. Az I. Kárpát-medencei szakkollégiumi konferencia tanulmánykötete* (Budapest, 2015). Bemutatta a szerkesztő, Ternovác Zsolt.

Elnök: Bukor József, dékán

09:30 – 09:45 László Sándor (EMTE – Marosvásárhely): *Geometriai algoritmusok*

09:45 – 10:00 Laczkó Zoltán (ELTE – EC): *Integrálható modellek*

10:00 – 10:15 Simon Levente (BBTE – ELTE): *Erdős-Rényi hipergráfok fraktálemelése*

10:15 – 10:30 Hevele Balázs (EMTE – Marosvásárhely): *Bináris keresőfák*

10:30 – 10:45 Koman Zsombor (ELTE – EC): *Evolúció, programozás és kvantummechanika - avagy hogyan inspirálják egymást a különböző tudományterületek*

10:45 – 11:00 Oláh Péter (SZTE – EL): *Az Aujeszky-féle vírus génexpressziós karakterizálása*

11:00 – 11:15 Kávészünet

Elnök: Nagy Melinda, tanszékvezető adjunktus

11:15 – 11:30 Csáky Veronika (UKF – Nyitra): *Egy 10-11. századi populáció archeogenetikai vizsgálata*

11:30 – 11:45 Mátéffy Kornél (ÚE TTK Analitikai Kémiai Tanszék, Apáczai Kollégium – Újvidék): *Maleinsav-anhidriddel oltott kaucsukok vizsgálata termoanalitikai módszerekkel*

11:45 – 12:00 Zaj András (ÚE Építőmérnöki Kar – Szabadka): *A vasbeton lemezek átszűrődés-vizsgálata*

12:00 – 12:15 Szlávics Eszter (SZTE – EL): *Heroinfogyasztáshoz kapcsolódó bőrtünetek*

12:15 – 12:30 Lukács Tamás (ELTE – EC): *Zajterjedés az NMR relaxometriában*

12:30 – 12:45 Pálos Zsófia (ELTE – EC): *A Campi Flegrei vulkanizmusának hatása Nápoly térségére*

12:45 – 13:00 Záró gondolatok

13:00 – 14:00 Ebéd

14:00 – Városnézés

**Eötvös József Collegium,
a magyarság közös eszménye**

Kárpát-medencei szakkollégiumi konferencia II.

(Révkomárom – Nyitra, 2015. május 30 – június 1.)

„Filosz” ülészak

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara
(2015. június 1. Nyitra, Dražovská 4.)

- 8:20 – 8:40 Köszöntők: Komzsik Attila, dékán és Horváth László, igazgató
- Elnök: Bárczi Zsófia, dékánhelyettes
- 08:40 – 08:55 Szalma Judit (ÚE BTK Magyar Tanszék – Újvidék): *Nakonxpáni hőesésben*
08:55 – 09:10 Pál Edina (KETK – Nyitra): *Szókészleti jelenségek vizsgálata Tajtin és Ceredben*
09:10 – 09:25 Voda Zsófia (KETK – Nyitra): *A női identitás elhallgatott tapasztalatai Borbély Szilárd halálverseiben*
09:25 – 09:40 Németh Ágnes Adél (ELTE – EC): *Szituatív nyelvhasználat és identitás? Álandi nyelv- és identitásváltozás Svédországban*
09:40 – 09:55 Pusztai Ferenc (ELTE – EC): *A nyitrai ev. ref. missziói egyházközség első húsz éve a magyarországi források tükrében*
09:55 – 10:10 Ternovác Fanni (ÚE BTK Zsurnalisztika Tanszék – Újvidék): *A Vajdasági (délvidéki) magyar sajtó 1945 után*
10:10 – 10:25 Dávid Bence (SJE; TÉKa – Révkomárom): *Csehszlovákiai magyar katolikus lelkészek helyzete és szerepe a jogfosztottság éveiben*
- 10:25-10:45 *Kávészünet*
- Elnök: Mészáros Tamás, tudományos munkatárs
- 10:45 – 11:00 Kassai Gyöngyi (ELTE – EC): *Conradus de Mure Fabulariusa, Novus Graecismusa és a Poeta Christianus Genealogiae deoruma*
11:00 – 11:15 Gyarmati Sándor (SZTE – EL): *Számadaskönyvek a 15. századi városi gazdálkodás kutatásában*
11:15 – 11:30 Dudlák Tamás (ELTE – EC): *Törökország és a forrongó Közel-Kelet - érdekek és értékek közt*
11:30 – 11:45 Benedek Viktória (KFSz – Beregszász): *Kárpátalja népességszámának alakulása a 2009–2014 időszakban*
11:45 – 12:00 Konkoly Sándor (PTE – SzSzK): *A Balkán földrajzi lehatárolásának problematikája*
12:00 – 12:15 Balatoni Balázs (SZTE – EL): *Illír levelek: Arthur Evans és a délszláv egység a brit politikai gondolkodásban*
12:30 – 12:45 Dolenai Zsuzsanna (UNE Magyar Történelem Tanszék – Ungvár): *Kisebbségi érdekérvényesítés a Kárpát-medencében az Európai Unió kontextusában*
- 12:45 – 13:00 Zárógondolatok
13:00 – 14:00 Ebéd
14:00 – Városnézés

A konferencián elhangzott előadásokból az ELTE Eötvös József Collegium tanulmánykötet kiadását tervezi, amelyet 2016-ban a III. Kárpát-medencei szakkollégiumi konferencián szeretnénk bemutatni.

Kovács László Tanár úr

Kovács László Tanár úr
éberhardi emlékezése Trianonra és Apponyi Albertre
(2015. június 3–4.)

„Igen tisztelt Elnök Úr, Uraim!

Érzem a felelősség roppant súlyát, amely reám nehezedik abban a pillanatban, amikor Magyarország részéről a békefeltételeket illetőleg az első szót kimondom. Nem tétovázom azonban és nyíltan kimondom, hogy a békefeltételek, úgy, amint Önök szívesek voltak nekünk átnyújtani, lényeges módosítás nélkül elfogadhatatlanok.

A legjobb akaratral iparkodunk keresni oly álláspontot, amely a kölcsönös megértést lehetővé teszi. És, Uram! ezt az álláspontot már megtaláltuk. Ez a nemzetközi igazságosságának, a népek szabadságának nagy eszméje, amelyet a Szövetséges Hatalmak oly fennren hirdettek.

Vagy talán a nemzetközi igazságosság elvének oly alkalmazásáról van szó, amelynek célja a poliglott államalakulatok helyett, amelyek közé Magyarország is tartozik, oly új alakulatokat létrehozni, amelyek igazságosabban oldják meg a területi kérdést a különböző nemzetiségek között, és amelyek hatásosabban biztosítják azok szabadságát?

Menjünk azonban tovább és tekintsük a Magyarország romjain megnövekedett államokat. Megállapíthatjuk, hogy faji szempontból ezek is éppen úgy, vagy talán még jobban részekre lesznek darabolva, mint az egykori Magyarország.

A valóság megállapítására rendelkezésünkre áll egy eszköz, egyszerű, de egyetlen eszköz, amelynek alkalmazását hangosan követeljük, hogy e kérdésben tisztán lássunk. És ez az eszköz a népszavazás.

Amidőn ezt követeljük, hivatkozunk Wilson elnök úr által olyan kiválóan szavakba öntött nagy eszmére, amely szerint az embereknek egyetlen kapcsolata, az államok lakosságának egyetlen része sem helyezhető akarata, megkérdezése nélkül, mint valami marhanyáj, egy idegen állam fennhatósága alá. Ennek a nagy eszmének nevében, amely különben az erkölcsi alapon nyugvó egészséges emberi felfogásnak egy axiómája, követeljük a népszavazást hazánk azon részeire, amelyeket tőlünk most elszakítani akarnak. Kijelentem, hogy előre is alávetjük magunkat e népszavazás eredményének, bármi legyen is az.”

Az idézett szavakat Apponyi Albert mondta 1920. január 16-án a Versailles-i békekonferencia meghallgatásán a magyar béke delegáció elnökeként. Most itt ket-tős okból idéztük ezeket a szavakat: a hely és az idő okán. Éberhardon vagyunk, ahol Apponyi Albert végső nyughelye található, és június 4-e van, mely a trianoni békediktátum aláírásának a napja, ma már a nemzeti összetartozás napja. Apponyi beszéde, de az egész béke delegáció igyekezete azonban hatástalan maradt, a győztesek változatlan formában Magyarországra kényszerítették a korábban elkészült békeszerződés minden pontját, beleértve az ország területének megcsonkítását is. Ez történt 1920. június 4-én.

A nemzetnek vannak ünnepnapjai és vannak emléknapjai. Az ünnepnapokon ün-nepelünk valamely dicső történelmi eseményre emlékezve, a tragikus eseményeknek csak emléknapjuk van, mert ezekre csak emlékezünk. Ám emlékeznünk kell, mert feledni ezeket sem lehet.

Egy nemzet életének, különösen, ha egy évezrednyi történelmet tudhat magáénak, vannak tragikus, szinte elviselhetetlen pillanatai. S ha ennek a nemzetnek az élettere olyan történelmileg „huzatos” helyen van, mint a miénk itt a Kárpát-medencében, akkor az ilyen tragikus események jóval gyakoribbak. Ám ha ezek a tragikus események csak a szabadságától fosztják meg a nemzetet, mint esetünkben Mohács vagy Világos, akkor a nemzet képessé válhat az újjászületésre. De ha az ilyen események következtében a nemzet életterét, s népességének nagy részét is elveszíti, ez a nemzet halál

közébe sodorhatja. Egészen bizonyosan ilyen esemény volt a trianoni békediktátum elfogadása is. Ez volt az az esemény, melynek következményeit ma is szenvedjük mindannyian, határokon innen és túl, ez az az esemény, melyet tudomásul vehetünk, de bele soha nem nyugodhatunk, ha élni akarunk. S mi élni akarunk, és magyarként akarunk élni az idők végeztéig. Ez a Trianonra való emlékezés mindenkori értelme.

A Trianon által előállott helyzetet megváltoztatni nincs ereje a nemzetnek, élni kell vele, mint egy betegséggel, de belenyugodni nem lehet, s főleg nem feladni. Nem feladni pedig azt a gondolatot kell, hogy mi Trianon ellenére is összetartozunk. Hiába választanak el határok bennünket, az összetartozás érzését el nem vehetik tőlünk, mert ezt érezzük a határon innen is és túl is. Ezért nevezték el nagyon szerencsésen ezt a napot az összetartozás, a nemzeti összetartozás napjának. Ennyit az idő okán.

A hely, Éberhard okán pedig Apponyi Albertre is emlékeznünk kell. Az Apponyiak közül – nem érdemtelenül – legjobban talán Apponyi Albert neve forrt össze a falu nevével. Itt töltötte gyermekkorra nagy részét, itt fogadta illusztris vendégeit, Rooseveltnököt, ide vonult vissza az első világháború után, s végső nyughelye is itt van.

Az éberhardi birtok a 19. században került az Apponyi család kezére, s a család inentől kezdve a második világháborúig volt a falu jó gazdája, és több tekintetben is jótévője. Nélkülük más lenne ez a település, hiszen ők építették újjá a kastélyt, építették fel a kápolnát, amelyben ő is nyugszik, iskolát alapítottak, megszervezték az árvízvédelmet, és támogatták a község rászoruló lakosságát.

Az Apponyi-család ősei egyébként már a 14. századtól fontos tisztségeket töltöttek be a magyar közéletben. A 18. századtól különösen a diplomáciában jeleskedtek, s kiténtek a művelődés iránti szeretetükkel is: könyvtárat alapítottak, művészeket, tudósokat támogattak. Gondoljunk csak az Apponyi Albert György által 1744-ben Bécsben alapított híres könyvtárra, amely fénykorában mintegy 30 ezer kötetet tartalmazott, s Európa legértékesebb gyűjteményeinek egyike volt. Ennek a gyűjteménynek egy része ma is megtekinthető a család ősi fészkében, a Nyitrához közeli Apponyiban lévő kastélyban. Vagy gondoljunk Apponyi Sándorra, a híres műgyűjtőre és az MTA tagjára, aki könyvtárát és gyűjteményét a Nemzeti Múzeumnak adományozta. De emlékezzünk meg Apponyi György országgyűlési képviselőről is, aki egyike volt azon keveseknek, akik a világháború idején szót emeltek az embertelen zsidótörvények és a náci német befolyás ellen. Mindezért Magyarország német megszállása után a mauthauseni koncentrációs táborba hurcolták – amit szerencsésen túlélt.

E gazdag múltú család kétségkívül legismertebb alakja Apponyi Albert volt. Apponyi Albert gróf 1846-ban Bécsben született, s 1933-ban Genfben hunyt el. Hosszú életútját szinte végigkísérte a nemzet szolgálata, hiszen 1872-től lényegében haláláig, vagyis 60 éven át országgyűlési képviselő volt, közben volt miniszter, volt diplomata. Az utókor azonban ebből a gazdag életpályából – meglehetősen igazságtalanul – leginkább csak két mozzanatra emlékszik. Az egyik a Versailles-i béketárgyalásokon játszott szerepe, hiszen ő vezette az 1920-ban Párizsba kiutazó magyar békeküldöttséget, s ő volt az, aki a nemzetközi sajtóban is nagy visszhangot kiváltó beszédében – ne feledjük kiténő szónok volt – érvek egész sorát felvonultatva bizonyította, miért lesz tragikus hatással

nem csupán Magyarországra, de az egész térségre nézve is a béke, ha azt a Tízec Tanácsa által előterjesztett formájában írják alá. Párizsi beszédében előre jelezte a trianoni döntés okozta későbbi bajokat. Bár magyar kultúrfóliánról, a Kárpát-medence egységéről szólt, s Európa védőbástyájának mondta hazánkat, a megszállt területek helyzetére utalva óvott a balkáni zavarok terjedésétől. A győztesek szemére vetette a wilsoni önrendelkezési elvek mellőzését, a magyarok számára a béketerv bevezetése esetére garanciákat követelt. Persze azon lehet vitatkozni, hogy jó taktikát választott-e Apponyi Albert, amikor beszédében a Szent István-i Magyarország integritásából indult ki, s nem csupán az etnikai magyar területek megtartására összpontosított, ám abban, hogy az ilyen egyoldalú diktátum káros következményekkel fog járni, nem tévedett. Mint azonban tudjuk, érvei az Antanthatalmak vezetőit nem győzték meg. Beszédének méltatói a nemzetközi sajtóban elsősorban szónokai tehetségét emelték ki. Itt mondjuk el, hogy valóban kiváló szónok volt. Beszédeit jogi szabotosság, kitűnő formaérzék, magas eszmeiség és fegyvelmezt gondolkodás jellemezte, ám a gondolatok tetszetős megfogalmazása olykor politikai következetlenségeket is eredményezett. Egy epizódot hadd említsünk meg szónokai múltjából. Maga mesélte el, hogy az 1870-es években egyik legnagyobb szónokai sikerét egy szlovák nyelven elmondott beszédével aratta. Lefordították számára magyar beszédét, ő megtanulta és szinte kifogástalan kiejtéssel, s az érzés hamisítatlan hevével adta elő. Az emberek sírtak – mondta egy korabeli szemtanú. Bethlen István pedig párizsi beszéde után a következőket mondta: „Sohasem láttam embert vesztett ügyet több méltósággal és több önérettel képviselni, mint Apponyit akkor, és úgy éreztem, hogy ő abban a percben az ezeréves magyar becsületnek, lovagiasságnak és történelmi önérettünknek fenséges képviselője volt.” A békediktátum kiötlőit ez a beszéd természetesen nem hatotta meg. Itthon azonban nagy hatást tett a magyar ügy melletti kiállása. Alakja valóságos legendává nőtt.

Itt, Szlovákiában persze gyakrabban emlegetik politikai pályafutásának egy másik mozzanatát, az általa beterjesztett és nevével összeforrt 1907-es oktatási törvényt. A lex Apponyit a mai román, szlovák, szerb közvélemény előtt a magyarosító iskolapolitika legszélsőségesebb megnyilvánulásaként tartják számon. S bár ez egyoldalú megközelítése tevékenységének és az érintett törvénynek, azt látni kell, hogy a lex Apponyi, amely amellet, hogy az egyik eleme volt az oktatás modernizálását szolgáló lépéseknek, egyben az egyház által fenntartott nemzetiségi iskolák elsorvasztását is szolgálta. Apponyi az oktatásügyben az egységes magyar állameszmét képviselte, de mindenkit jogosnak tartott „faji, értsd nemzeti egyénisége” kifejtésére. Fontos volt számára, hogy az európai kultúra értékei épüljenek be iskoláink műveltségi anyagába, az oktatáspolitikát kapocsnak vélte, mely keletre közvetíti a nyugati civilizációt. Hangsúlyozzuk: bár Apponyit ebben a törekvésében a magyar haza egységének a megőrzése vezette, mi, akik évtizedek óta saját bőrünkön tapasztaljuk a többség támadásait az iskoláink ellen, a lex Apponyi ilyen szellemével nem mindenben érthetünk egyet.

Am Apponyi Trianon utáni magatartása azt igazolta, hogy képes volt új utakon járni. Ő, aki mindig hitt a trianoni határok revíziójában, s abban, hogy egyszer szeretett faluja, Éberhard is újból Magyarország része lesz, azt is látta, hogy Magyarországnak

csak akkor van erkölcsi joga a határon túli magyarok érdekében fellépni, ha maga minél szélesebb jogokat biztosít a Magyarországon élő nemzetiségeknek.

Apponyi Albert politikai és közéleti pályája azonban sokkal színesebb volt ennél, miközben a magyar politikai küzdelmekben többnyire a demokratikus megoldások oldalán állt. Az egyik támogatója volt az 1890-es évek nagy egyházpolitikai reformjainak, a két háború között pedig egyik fő bírálója a nem demokratikus magyarországi választójogi törvénynek.

1919 után Apponyi Albert neve Csehszlovákiában – igaztalanul – az ezeréves elnyomás szimbóluma lett. Nem véletlen tehát, hogy a Csallóköz elszlovákosításának programjában kitüntetett szerep jutott az Apponyiak családi birtokának, Éberhardnak. Az 1920-tól útnak indult csehszlovák földreform keretén belül végrehajtott szláv telepítések első helyszíne épp az Apponyi Annáról elnevezett Annamajor volt, amelynek nevét később Miloslavovra változtatták. De a telepítések az Apponyi birtokot sem kerülték el, hiszen az családtól lefoglalt éberhardi birtokra 1923-tól Észak-Szlovákiából érkező telepeseket hoztak, és két kolóniát alapítottak. A kezdetben Györgymajornak nevezett kolóniát később a telepítést végrehajtó, s abból anyagi hasznot húzó Szlovák Liga elnökéről Gessayovnak (ma Zálesie) nevezték el, a másik pedig a Fél kataszterébe tartozó Tamásháza kolónia volt. S az sem véletlen, hogy 1923-ban épp az Apponyi-kastélyban alapították meg a régió első csak szlovák nyelvű mezőgazdasági iskoláját.

A szélesebb közvélemény máig abban a hitben él, hogy Apponyi Albert sírja Budapesten található. A tévedés alapja valószínűleg az lehet, hogy amikor 1933. február 7-én elhunyt, temetésére budai Nagyboldogasszony templomban került sor. 10 évvel később, 1943-ban azonban, amikor a Csallóköz és Éberhard ismét Magyarországhoz tartozott, maradványait Éberhardra hozták, s itt a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.

Teste tehát már több mint 7 évtizede hazatért, befogadta azt az ősi föld. Én úgy érzem, ha itt Éberhardon Trianon évfordulóján, a Nemzeti Összetartozás Napján ezzel a mai ünnepséggel emlékezünk rá, akkor Apponyi Albert szelleme is hazatért, végre örök otthonra talált.

Bárdos Gyula, a CSEMADOK elnöke

*

Igazgatói köszöntő az *Ingenia Hungarica I.* kötetben:

„Alapításától kezdve az Eötvös Collegium hivatása az, hogy a magyar nemzet legtehetősebb egyetemi polgárait támogassa, tudományos előmenetelüket segítse. Jóllehet a Collegium ma sok tekintetben eltér a háború előtti nagyhírű elődjétől, a célja változatlan: olyan kiválóan felkészült szakemberek képzése, akik tudományterületükön az átlagot meghaladó tudással rendelkeznek, önálló kutatómunkára képesek, és akiknek a tudomány művelése nem csupán szakma, hanem tanári hivatás is.

A Kárpát-medencei magyar tehetséggondozás ügyének szolgálata a Collegium számára 1895 óta nem választott hivatás, hanem kötelesség. Korábbi tevékenységünket 2009-től megsokszoroztuk, és rendre olyan lehetőségeket keresünk, amelyekkel

kapcsolatainkat a határon túli magyar intézményekkel megerősíthetjük, és tartalommal tölthetjük meg. A magyar–magyar oktatási-kutatási együttműködések a soknemzetiségű Kárpát-medencébe vannak ágyazva, ezért a többségi nemzetek velünk együttműködni kész intézményeivel is tudatosan keressük a kapcsolatokat.

Az *Ingenia Hungarica* kötet sorozat a *Kárpát-medencei szakkollégiumi konferenciák* előadásaira épül. Az Eötvös József Collegiumot immár több mint egy tucat határon túli tehetséggondozó intézmény fogadta el testvérének. A Collegium teremtette Kárpát-medencei szakkollégiumi hálózat azonban nem csupán jelképes. Az előadók, a szerzők jelentős része, és az ülésszakokat köszöntő tanárok, Kátai Zoltán és Papp Levente, a szerkesztő, Ternovác Bálint egyaránt határon túli magyar, az Eötvös Collegium senior tagja.

Az összetartozás kifejezése mellett tehát a tudományos együttműködés *manifestuma*, kézzel fogható bizonyága ez a kötet, amelyet az évfordulón, a II. konferencia nyitányaként mutattunk be. Kívánom, hogy a jövőben ez a sorozat a Collegium határokat átívelő tehetséggondozó tevékenységének védjegyévé váljon, képesek legyünk terveinket évről évre megvalósítani.

Budapest, 2015. május 30.

Horváth László

(3-4) Az Osztrák Kulturális Forum pályázata a *Byzanz und das Abendland IV. nagy nemzetközi konferencia bizantinológiai és germanista (Quelle und Deutung) ülészakainak (valamint a Projektseminar 'Opusculum tripartitum' és Aktuelle Papyrologie) megvalósítására*

A *Byzanz und das Abendland IV.* és a *Quelle und Deutung III.* konferenciákról a szakmai beszámolókat az összegzés III. fejezetének (Szakmai-tudományos, „utánpótlás” és közéleti rendezvények) végén közöljük; a Projektseminar „Opusculum tripartitum” beszámolója a germanisztikai műhelybeszámoló részét képezi; az alábbiakban a rendezvények megvalósulását biztosító pályázati anyagokat közöljük, amelyeket az igazgatóval együttműködve Sára Balázs, a Germanisztika műhely vezetője szövegezt meg és állított össze.

PROJEKTANTRAG - Byzanz und das Abendland IV

<i>Einreichstelle</i>	Österreichisches Kulturforum Budapest / ÖKF z.Hdn. Direktorin Dr. Susanne Bachfischer 1068 Budapest Benczúr utca 16. Tel.: 0036 1 4133590	
Antragssteller	Name:	Dr. László Horváth Direktor, ELTE Eötvös-József- Collegium
	Adresse:	1118 Budapest, Ménési út 11-13.
	Telefon:	(00 36 1) 460 44 81
	Mobil:	(00 36 20) 918 80 84
	E-Mail:	horvathl@eotvos. elte.hu
Projekt	Art der Veranstaltung:	Internationale Konferenz
	Titel:	<i>Byzanz und das Abendland IV</i>

geplanter Zeitpunkt und Ort	Datum	23.–26. November 2015 (Montag– Donnerstag)
	Ort	ELTE Eötvös-József- Collegium 1118 Budapest, Ménesi út 11-13
ausführliche Projekt- beschreibung	<p>Im Rahmen der internationalen wissenschaftlichen Kooperation und Konferenzreihe <i>Byzanz und das Abendland</i> (von 2012 bis 2016) ist im Eötvös-Collegium für jedes Jahr, so auch für 2015, eine internationale Konferenz vorgesehen, aus deren Beiträgen die Buchreihe <i>Bibliotheca Byzantina</i> herausgegeben wird. Das Erscheinen des vierten <i>Byzanz</i>-Bandes mit den Beiträgen der diesjährigen Veranstaltung ist für den November 2016 geplant.</p> <p>Die Konferenz findet im Eötvös-Collegium unter Anteilnahme zahlreicher namhafter WissenschaftlerInnen und ForscherInnen aus mehreren europäischen Ländern (Österreich, Deutschland, Italien, Großbritannien, Frankreich, Italien etc.) auch dieses Jahr in mehreren Sektionen statt. Am 23. (Montag) wird vom französischen Kulturinstitut Budapest, am 24. November (Dienstag) von italienischer Seite jeweils ein festlicher Empfang für die Konferenzteilnehmer gegeben.</p> <p>Die Organisierung der Konferenzreihe, die Betreuung der dazu parallel laufenden wissenschaftlichen Forschungsarbeiten, sowie die Herausgabe der jährlich geplanten Konferenzbände werden vom Eötvös-Collegium übernommen, die diesbezüglichen Kosten aus entsprechenden OTKA-Projektquellen gedeckt.</p> <p>Da zur diesjährigen Veranstaltung wieder mehrere renommierte ByzantinologInnen aus Österreich eingeladen sind, möchten wir Sie bitten, die Finanzierung der Reise- und Unterkunftskosten der unten genannten acht österreichischen ForscherInnen der ÖAW zu übernehmen.</p>	
Beantragte Förderung	Reisekosten:	für 8 TeilnehmerInnen insgesamt 8 Bahntickets Wien–Budapest–Wien 8 × 65 € = 520 €
	Unterkunft:	für 8 TeilnehmerInnen insgesamt 23 Nächte × 50 € = 1.150 €
	Honorar:	---
	Transport:	---
	Versicherung:	---
	Sonstiges:	---

Gesamtbudget (unter Angabe anderer Förderer bzw. Eigenbeitrag)	1.670 € (Projektförderung durch den OTKA [Fonds für Wissenschaftliche Forschung], Ungarn)
Mitwirkende aus Österreich	Prof. Dr. Claudia RAPP (Wien, ÖAW) Dr. David NATAL (Wien, ÖAW) Dr. Andrea CUOMO (Wien, ÖAW) Dr. Carolina CUPANE (Wien, ÖAW) Dr. Christian GASTGEBER (Wien, ÖAW) Dr. Jana GRUŠKOVA (Wien, ÖAW) Dr. Vratislav ZERVAN (Wien, ÖAW) Dr. Mihailo POPOVIC (Wien, ÖAW)
Weitere Mitwirkende aus Österreich	---
Sonstige Mitwirkende	zahlreiche renommierte Forscher aus Frankreich, Italien, Deutschland, Ungarn usw.
Datum des Antrags	15. Juni 2015

PROJEKTANTRAG - Quelle und Deutung III

<i>Einreichstelle</i>	Österreichisches Kulturforum Budapest / ÖKF z.Hdn. Direktorin Dr. Susanne Bachfischer 1068 Budapest Benczúr utca 16. Tel.: 0036 1 4133590
Antragssteller	Name: Dr. László Horváth Direktor, ELTE Eötvös-József-Collegium Adresse: 1118 Budapest, Ménesi út 11-13. Telefon: (00 36 1) 460 44 81 Mobil: (00 36 20) 918 80 84 E-Mail: horvathl@eotvos.elte.hu
Projekt	Art der Veranstaltung: Österreichisch-ungarische wissenschaftliche Tagung zur Paläographie und Kodikologie deutsch- sprachiger Handschriften des Mittelalters und der Frühen Neuzeit (eintägige Sektion der internationalen Konferenz <i>Byzanz und das Abendland IV</i>) Titel: <i>Quelle und Deutung III</i>
Geplanter Zeitpunkt und Ort	Datum: 25. November 2015 (Mittwoch) Ort: ELTE Eötvös-József-Collegium 1118 Budapest, Ménesi út 11-13

Ausführliche
Projekt-
beschreibung

Zwecks Erweiterung des Spektrums der österreichisch-ungarischen wissenschaftlichen Kooperation in Forschung und Lehre planen wir für die bevorstehende vierte Konferenz der Reihe *Byzanz und das Abendland – Beziehungen zwischen Ost und West* in diesem Jahr zum dritten Mal die oben angeführte gesonderte Tagung österreichischer und ungarischer Mediävisten mit dem Schwerpunkt paläographische, kodikologische und philologische Erforschung deutschsprachiger Handschriften des Mittelalters und der Frühen Neuzeit.

ZUM TEXTEDITIONSPROJEKT IM GERMANISTISCHEN SEMINAR DES EC

Gemäß dem überwiegend philologisch-texteditorischen Profil geisteswissenschaftlicher Forschung am Eötvös-Collegium konzentriert sich das Germanistische Seminar des EC in den letzten Jahren im Rahmen von Vorlesungen und Seminaren immer intensiver auf das Studium der deutschen Sprachgeschichte (insgesamt vier sprachhistorische Semesterkurse als Pflichtfach für EC-Germanistikstudenten) und der deutschen Paläographie, sowie auf die Erforschung und Edition mittelalterlicher und frühneuzeitlicher Handschriften (einen ersten Versuch in diese Richtung stellt die Erstellung eines gotisch-althochdeutsch-altniederdeutschen Lesebuches mit direkt vergleichbaren Paralleltexten aus den ältesten Sprachdenkmälern germanischer Dialekte dar).¹

In diesem Zusammenhang hat für uns die seit 2009 bestehende Zusammenarbeit mit Frau Dr. Christine Glaßner, Leiterin der Abteilung Schrift- und Buchwesen des Instituts für Mittelalterforschung der ÖAW, einen besonderen Stellenwert. Im Wintersemester 2009 hielt Dr. Glaßner zum ersten Mal ein Seminar *Einführung in die deutsche Paläographie* am Collegium und nahm 2010 an der Hundertjahrfeier *Lustrum saeculare* des Collegiumsgebäudes teil.² In der im Rahmen der Feierlichkeiten stattgefundenen germanistischen Tagung skizzierte Dr. Glaßner in ihrem Konferenzbeitrag die handschriftliche Überlieferung des zur Edition bestimmten mittelalterlichen Manuskriptes der *Visiones Georgii* (für das TAMOP-Texteditionsprojekt).³

Im Sommersemester 2012 hielt Dr. Glaßner ein Projektseminar zu den bislang neun bekannten, in österreichischen Handschriftenarchiven (Stiftsbibliothek Melk, Schottenstift Wien, Universitäts- und Landesbibliothek Innsbruck, Handschriftenarchiv von St. Peter bzw. St. Pölten) aufbewahrten, nicht edierten deutschsprachigen Manuskripten mit Übersetzungen des *Opusculum tripartitum* des Johannes Gerson, deren kritische Textedition unter der fachkundigen Betreuung von Dr. Glaßner im Germanistischen Seminar des EC durchgeführt werden soll (zwischen dem 23–26. Mai 2015 hat mit Unterstützung des ÖKF Dr. Nikolaus Czifra ein Projektseminar zum Thema gehalten).

¹ *Gotisch-althochdeutsch-altniederdeutsches Lesebuch. Ausgewählte Sprachdenkmäler des Gotischen, Althochdeutschen und Altniederdeutschen*. Zusammengestellt von Balázs Sára. – Budapest: Eötvös-József-Collegium 2009 [EC-Sammlung von Lese- und Arbeitsbüchern zur deutschen Sprachgeschichte, Band I/1]. Abrufbar unter: <http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/KIAD%20Gotisch%20AHD%20AND%20Lesebuch.pdf>.

² Vgl. Dr. Glaßners Grußadresse in: Horváth, László u.a. (Hrsg.): *Lustrum. Ménesi út 11–13. Sollemnia aedificii a.D. MCMXI inaugurati*. Budapest: Typotex/Eötvös Collegium. S. 47. Abrufbar unter: [http://cseri.web.elte.hu/lustrum/Kozszonto_-_Glaßner_\(OAW\).pdf](http://cseri.web.elte.hu/lustrum/Kozszonto_-_Glaßner_(OAW).pdf).

³ Glaßner, Christine: 'Zur handschriftlichen Überlieferung der *Visiones Georgii*'. In: Horváth, László u.a. (Hrsg.): *Lustrum. Ménesi út 11–13. Sollemnia aedificii a.D. MCMXI inaugurati*. Budapest: Typotex/Eötvös

Die im Rahmen der Tagung *Quelle und Deutung I* begründete engere fachliche Kooperation nun auch mit Dr. Glasners Forschungsteam von der ÖAW könnte mit Hilfe des Österreichischen Kulturforums auch dieses Jahr fortgesetzt und weiter ausgebaut werden. Im November 2014 fand die vom ÖKF finanziell unterstützte Tagung *Quelle und Deutung II* am EC statt, am Vorabend der Konferenz wurde auch der Tagungsband *Quelle und Deutung I* mit den insgesamt neun Beiträgen der ersten Tagung im November 2013 präsentiert.⁴

Ähnlich der Tagung im Vorjahr könnte die für den 25. November 2015 geplante Konferenz über die Möglichkeit für einen persönlichen Austausch über Forschungsergebnisse und wissenschaftliche Erfahrungen auch die Möglichkeit bieten, die bereits zur kritischen Textedition vorbereiteten sowie noch zu analysierenden Handschriften des *Opusculum tripartitum* in Form von Konsultationen unter Dr. Glasners Leitung mit den am Projekt teilnehmenden StudentInnen des Collegiums fortzusetzen.

Aus diesem Grund möchten wir Sie ersuchen, die Reise- und Unterkunftskosten eines zweitägigen Budapester Aufenthaltes für die unten genannten fünf österreichischen ForscherInnen der ÖAW zu übernehmen.

Die Organisierung der *Quelle und Deutung*-Konferenzreihe, die Betreuung der dazu parallel laufenden wissenschaftlichen Forschungsarbeiten, sowie die Herausgabe der jeweiligen *Quelle*-Konferenzbände werden vom Eötvös-Collegium übernommen.

Beantragte Förderung	Reisekosten:	5 Bahntickets (Wien–Budapest–Wien) × 65 € = 325 €
	Unterkunft:	5 Personen × 2 Nächte × 50 € = 500 €
	Honorar:	---
	Transport:	---
	Versicherung:	---
	Sonstiges:	---
Gesamtbudget		825 €
Andere Förderer bzw. Eigenbeitrag		---
Mitwirkende aus Österreich		Dr. Katrin Janz-Wenig (Wien, ÖAW) Dr. Silvia Hufnagel (Wien, ÖAW) Dr. Christine GLASSNER (Wien, ÖAW) Dr. Maria STIEGLECKER (Wien, ÖAW) Mag. Isabella Buben (Wien, ÖAW)

Collegium. S. 967-974. Abrufbar unter: [http://cseri.web.elte.hu/lustrum/Festschrift_-_Germanica_3_-_Glasner_\(Druckvorlage\).pdf](http://cseri.web.elte.hu/lustrum/Festschrift_-_Germanica_3_-_Glasner_(Druckvorlage).pdf).

⁴ *Quelle und Deutung I. Akten der paläographischen Tagung Quelle und Deutung I vom 27. November 2013 am Eötvös-Collegium*. Herausgegeben von Balázs Sára [=Reihe Quelle und Deutung, Bd. I.I]. Budapest: Eötvös-József-Collegium 2014. Abrufbar unter: <http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok>

Sonstige Mitwirkende	Prof. Dr. András VIZKELETY (Budapest, MTA) Dr. Tünde RADEK (Budapest, ELTE) Dr. Klára BERZEVICZY (Budapest, PPKE) Dr. László JÓNÁCSIK (Budapest, EC) Dr. Péter LÓKÖS (Budapest, PPKE) Viktória Muka (EC Germ. Sem.) Dániel Somogyi (EC Germ. Sem.) Réka Vitályos (EC Germ. Sem.) Anna Wilhelm (EC Germ. Sem.)
----------------------	---

Datum des Antrags	15. Juni 2015
-------------------	---------------

PROJEKTANTRAG - Präsentation der EC-Konferenzbände

Einreichstelle	Österreichisches Kulturforum Budapest / ÖKF z.Hdn. Direktorin Dr. Susanne Bachfischer 1068 Budapest Benczúr utca 16. Tel.: 0036 1 4133590
Antragssteller	Name: Dr. László Horváth Direktor, ELTE Eötvös-József-Collegium Adresse: 1118 Budapest, Ménesi út 11-13. Telefon: (00 36 1) 460 44 81 Mobil: (00 36 20) 918 80 84 E-Mail: horvathl@eotvos.elte.hu
Projekt	Art der Veranstaltung: Empfang anlässlich der internationalen Konferenz <i>Byzanz und das Abendland IV</i> mit Präsentation der EC-Konferenzbände <i>Byzanz und das Abendland III</i> (Reihe <i>Bibliotheca Byzantina</i> , Bd. 3) und <i>Quelle und Deutung II</i> (Reihe <i>Quelle und Deutung</i> , Bd. I.II) und <i>Drei deutsche Übersetzungen des 'Opus tripartitum' des Johannes Gerson aus österreichischen Handschriftenbeständen</i> (Reihe <i>Quelle und Deutung</i> , Bd. II.I)
	Titel: ---

Geplanter Zeitpunkt und Ort	Datum:	25. November 2015 (Mittwoch)
	Ort:	Österreichisches Kulturforum Budapest, Andrassy út
Ausführliche Projekt- beschreibung	<p>Im Zusammenhang mit den beiden gleichzeitig einzureichenden Projektanträgen der für den November dieses Jahres geplanten Konferenz <i>Byzanz und das Abendland IV</i> und der österreichisch-ungarischen Tagung zur paläographisch-kodikologischen Erforschung deutschsprachiger mittelalterlicher Manuskripte <i>Quelle und Deutung III</i> möchten wir das ÖKF auch dieses Jahr ersuchen, die festliche Buchpräsentation des Bandes <i>Byzanz und das Abendland III</i> – ähnlich dem Vorjahr – auch diesmal im Österreichischen Kulturforum aufzunehmen.</p> <p>Darüber hinaus wäre es für uns wieder eine große Ehre, den bis dahin fertig-zustellenden zweiten <i>Quelle und Deutung</i>-Konferenzband mit den insgesamt 8 Beiträgen der Tagung vom Vorjahr sowie eine im EC erstellte synoptische Textausgabe von drei österreichischen <i>Opusculum</i>-Handschriften aus dem 15. Jahrhundert ebenfalls am Abend des 25. November im Österreichischen Kulturforum zusammen mit dem Sammelband <i>Byzanz und das Abendland III</i> präsentieren zu dürfen.</p> <p>Darüber hinaus möchten wir uns bei Ihnen anlässlich der Präsentation des dritten Byzanz-Konferenzbandes erneut um einen Empfang für etwa 60 Personen bewerben, der am 25. November 2015 (Mittwoch) im Gebäude des Kulturforums stattfinden könnte (am Montag, dem 23., wird vom französischen Kulturinstitut Budapest, am Dienstag, dem 24. November, von italienischer Seite jeweils ein festlicher Empfang für die Konferenzteilnehmer gegeben).</p>	
Beantragte Förderung	Reisekosten:	---
	Unterkunft:	---
	Honorar:	---
	Transport:	---
	Versicherung:	---
	Sonstiges:	Kosten für den Empfang für ca. 60 Personen
Gesamtbudget		
Andere Förderer bzw. Eigenbeitrag	---	
Mitwirkende aus Österreich	Dr. Christine GLASSNER (Wien, ÖAW) Dr. Christian GASTGEBER (Wien, ÖAW)	
Sonstige Mitwirkende	Prof. Dr. Peter SCHREINER (MÜNCHEN) Prof. Dr. András VIZKELETY (Budapest, MTA)	
Datum des Antrags	15. Juni 2015	

PROJEKTANTRAG - *Opusculum tripartitum VII*

<i>Einreichstelle</i>	Österreichisches Kulturforum Budapest / ÖKF z.Hdn. Direktorin Dr. Susanne Bachfischer 1068 Budapest Benczúr utca 16. Tel.: 0036 1 4133590	
Antragssteller	Name:	Dr. László Horváth Direktor, ELTE Eötvös-József- Collegium
	Adresse:	1118 Budapest, Ménesi út 11-13.
	Telefon:	(00 36 1) 460 44 81
	Mobil:	(00 36 20) 918 80 84
	E-Mail:	horvathl@eotvos.elte.hu
Projekt	Art der Veranstaltung:	Texteditorisches Projektseminar
	Titel:	<i>Opusculum tripartitum VII</i>
geplanter Zeitpunkt und Ort	Datum	Mai 2016
	Ort	ELTE Eötvös-József-Collegium, Germanistisches Seminar 1118 Budapest, Ménesi út 11-13

ausführliche Projekt-
beschreibung

Texteditorisches Projektseminar zu den deutschsprachigen Handschriften des *Opusculum tripartitum* des Johannes Gerson in österreichischen Handschriftenbeständen

Kursleiter:
Dr. Nikolaus Czifra
(Wiss. Mitarbeiter der Abteilung Schrift- und Buchwesen des Instituts für Mittelalterforschung der Österreichischen Akademie der Wissenschaften)

Beschreibung der geplanten Lehrveranstaltung und Begründung des Antrags:
Im Rahmen der 2009 begründeten Zusammenarbeit des Germanistischen Seminars des EC mit Frau Dr. Christine Glaßner, Leiterin der Abteilung Schrift- und Buchwesen des Instituts für Mittelalterforschung der ÖAW, kam es 2012 zum ersten Mal zu einem von Frau Dr. Glaßner geleiteten Forschungsseminar zum Projekt an einer kritischen Textedition von insgesamt neun, größtenteils vollständigen deutschsprachigen Handschriften aus dem 15. Jahrhundert mit Übersetzungen des Werks *Opusculum tripartitum* des Johannes Gerson (die Handschriften befinden sich in Beständen von Melk, Wien/Schottenstift, Innsbruck und St. Pölten).

Geplant wurde zunächst eine synoptische Ausgabe von zwei deutschsprachigen Textfassungen samt lateinischem Original mit Worterklärungen zu den frühneuhochdeutschen Texten. Nach gegenwärtigem Stand liegen die Handschriften Innsbruck Servitenkloster Cod. Ib3 sowie Stiftsbibliothek Melk Cod. 0235 nun vollständig transkribiert vor; die als Vorstudie zur kritischen Textedition geplante Ausgabe der drei Texte mit einer einleitenden Studie von vier KollegiatInnen aus dem Germanistischen Seminar des Eötvös-Collegiums soll noch dieses Jahr fertiggestellt werden.

Das vorjährige, mit der freundlichen Unterstützung des Österreichischen Kulturforums Budapest veranstaltete OT-Projektseminar unter der Leitung von Dr. Nikolaus Czifra hat gezeigt, von welcher enormen Bedeutung die Betreuung des von uns in Angriff genommenen Projekts durch einen fachkundigen Experten in Sichtung, Transkription, Deutung und kritischem Vergleich der Manuskripte sein kann. Auf unsere erneute Anfrage hat sich Herr Dr. Nikolaus Czifra von der ÖAW bereit erklärt, die Leitung eines weiteren Blockseminars im Frühjahr 2015 (geplanter Titel *Opusculum tripartitum VII*) am EC zu übernehmen.

Die Veröffentlichung der kritischen Textedition (als Band II.II der Reihe *Quelle & Deutung*) ist für 2016/17 geplant.

Wir möchten Sie hiermit ersuchen, die Finanzierung folgender Reise- und Unterkunftskosten für den geplanten Aufenthalt von Dr. Nikolaus Czifra zu übernehmen:

Beantragte	Reisekosten:	65 €
Förderung	Unterkunft:	insgesamt 4 Nächte × ca. 50 € = 200 €
	Honorar:	---
	Transport:	---
	Versicherung:	---
	Sonstiges:	---
Gesamtbudget		265 €
(unter Angabe anderer Förderer bzw. Eigenbeitrag)		
Mitwirkender aus Österreich		Dr. Nikolaus CZIFRA (Wien, ÖAW)
Weitere Mitwirkende aus Österreich		---
Sonstige Mitwirkende		Mag. Balázs SÁRA Leiter des Germanistischen Seminars des EC
Datum des Antrags		13. Oktober 2015

PROJEKTANTRAG - Aktuelle Papyrologie

<i>Einreichstelle</i>	Österreichisches Kulturforum Budapest / ÖKF z.Hdn. Direktorin Dr. Susanne Bachfischer 1068 Budapest Benczúr utca 16 Tel.: 00 36 1 4133590	
Antragssteller	Name:	Dr. László Horváth Direktor, ELTE Eötvös-József- Collegium
	Adresse:	1118 Budapest, Ménesi út 11-13
	Telefon:	(00 36 1) 460 44 81
	Mobil:	(00 36 20) 918 80 84
	E-Mail:	horvathl@eotvos.elte.hu
Projekt	Art der Veranstaltung:	Blockseminar zur Altphilologie
	Titel:	<i>Aktuelle Papyrologie</i>
geplanter Zeitpunkt und Ort	Datum	Mai 2016
	Ort	ELTE Eötvös-József-Collegium, Bollók-János-Seminar für Klassische Philologie 1118 Budapest, Ménesi út 11-13

ausführliche Projekt- Kursleiter: Univ.-Prof. Dr. Hermann Harrauer
beschreibung

Beschreibung der geplanten Lehrveranstaltung und Begründung des Antrags:

Univ.-Prof. Dr. Hermann Harrauer (Hofrat Dir. i. R. der Papyrussammlung und des Papyrusmuseums der Österreichischen Nationalbibliothek) wäre bereit, dieses Jahr bei der jährlichen Vorlesungssitzung der Gesellschaft ungarischer Byzantinisten einen Plenarvortrag zu halten sowie eine dreitägige Seminarreihe zu neueren Ergebnissen der Papyrologie für die neue StudentInnen-Generation des Bollók-Seminars für Altphilologie am Eötvös-Collegium zu leiten.

Seit beinahe einem Jahrzehnt unterstützt und betreut Prof. Harrauer unsere StudentInnen in ihren papyrologischen Forschungen, einschließlich der Aufarbeitung und internationaler Veröffentlichung bislang nicht edierter Papyri. Wie es im EC-Jubiläumsband *Lustrum* vom Professor selbst formuliert worden ist, hat er im EC immer wieder begabte, interessierte und motivierte Studierende der Altphilologie gefunden (http://cseri.web.elte.hu/lustrum/harrauer_EC100.pdf).

Wir bitten Sie hiermit, die Finanzierung folgender Reise- und Unterkunftskosten für Prof. Harrauer zu übernehmen:

B e a n t r a g t e	Reisekosten:	65 €
Förderung	Unterkunft:	insgesamt 3 Nächte × ca. 50 € = 150 €
	Honorar:	---
	Transport:	---
	Versicherung:	---
	Sonstiges:	---
Gesamtbudget (unter Angabe anderer Förderer bzw. Eigenbeitrag)		215 €
Mitwirkender aus Österreich	Univ.-Prof. Dr. Hermann HARRAUER (Wien) Hofrat Dir. i. R. der Papyrussammlung und des Papyrusmuseums der Österreichischen Nationalbibliothek	
Weitere Mitwirkende aus Österreich	---	
Sonstige Mitwirkende	Dr. Tamás MÉSZÁROS Leiter des Bollók-János-Seminars für Klassische Philologie des EC	
Datum des Antrags	13. Oktober 2015	

(5) IV. Eötvös Természettudományos Tábor
A beszámolót a szervezők összegzésében közöljük.

IV. Eötvös
Természettudományos
Tábor

BEMUTATKOZÁS

„Legyen a magyarok között is sok igazi tudós, és jó lesz a tanítás nálunk is, bármiként állapítanak meg a majdan tartandó ankétok annak rendszerét.”

(Eötvös Loránd, 1899)

Ahogy azt számos nemzetközi és hazai tanulmány megfogalmazta, a természettudományos tárgyak népszerűsége a középiskolás diákok körében egyre csökken, ami magával vonja a természettudományi szakok népszerűségvesztését is. Mindez történik annak ellenére, hogy a jövő legfontosabb problémáinak megválaszolásához (élelmezési gondok, vízellátás, megújuló energia stb.) a jól megalapozott természettudományos ismeretek elengedhetetlenek. A középiskolás diákok megszólítása, figyelemfelkeltése legkönnyebben a hozzájuk legközelebb álló korcsoporton keresztül valósulhat meg, ezért az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Természettudományi Kara (TTK) az ELTE Eötvös József Collegiummal vállaltva arra vállalkozott, hogy egy nyári tábor keretében 44 felvételi döntés előtt álló középiskolást megismertessenek az ELTE természettudományos képéseivel. Az ELTE TTK kimagasló eredményességének záloga hallgatóinak sokszínűsége, ezért ennek szellemében a tábor során a természettudományos ismeretterjesztő programok mellett hangsúlyt fektettünk a kulturális művelődésre és az aktív kikapcsolódásra egyaránt.

A tábor célja, a fenti idézetben megfogalmazott lelkesedés támogatása, illetve a természettudományok iránti elköteleződés megerősítése, hogy a lelkesedésük a tudomány iránti alázattal és kitartással párosuljon.

A résztvevőket a 12 évfolyamos rendszerben tanulók közül a 10. és 11. évfolyam tanulói, és a 13 évfolyamos rendszerben tanulók közül a 11. és 12. évfolyam tanulói közül válogattuk ki. A táborba való jelentkezéshez a pályázó diákoknak egy-egy esszétémát kellett kidolgozniuk a tábor szervezői által kiírt témákból, amelyek érintik a biológia, kémia, matematika, fizika, földrajz-földtudomány aktuális kérdéseit. A témakörök általában nem tartoztak

a középiskolai törzsanyaghoz, a feldolgozásuk izgalmassá kihívást, de egyáltalán nem leküzdhetetlen akadályt jelentett az érdeklődő középiskolás diákok számára. Bár a tábor ismeretanyaga túlmutatott a középiskolai tananyagon, nem kívánta azt messzeemenően felülmúlni, inkább kontextusba helyezte és elmélyítette a már meglévő ismereteket.

A tábor során különböző pedagógiai módszereket ötvöztünk. Egyes, a saját területükön kiváló szakemberek által tartott előadások inkább az ismeretek frontális átadását szolgálták. Nagy hangsúlyt fektettünk a kiscsoportos műhelymunkára, amely során természettudományos készségeket (logikai gondolkodás, problémamegoldás, érvelési készségek) tudunk célzott módon fejleszteni. Ez utóbbiban erőteljesen építettünk az ELTE TTK felsőbb éves hallgatóira, doktoranduszaira és fiatal kutatóira – és természetesen az ő tapasztalataikra.

Az Eötvös Természettudományos Tábor kiemelt haszna a diákság számára, hogy a tábor ideje alatt hasonlóan érdeklődő és tehetséges diákokkal ismerkedhettek meg, és köthettek életre szóló barátságokat, emellett személyes kapcsolatot alakítottak ki a kurzusvezető egyetemistákkal és fiatal kutatókkal, ami elősegítheti a későbbiekben az egyetemen a beilleszkedésüket és tudományos előmenetelüket.

Az igényes szakmai programok mellett szabadidős tevékenységeket is kínáltunk a diákoknak, volt sport, kirándulás (a diákok egy részének terpegyakorlat), múzeumlátogatás és közös táborútzbográcsozással.

Reményeinknek megfelelően a tábor résztvevőit pozitívan tudtuk befolyásolni a felvételi döntésük meghozatalában, és nagy arányban szándékoznak az ELTE vagy más tudományegyetemek természettudományos szakjaira jelentkezni.

SZAKMAI PROGRAMOK

A tábor résztvevői 5 szekcióba jelentkezhetnek: **biológia, fizika, földrajz, kémia, illetve matematika**, ezeknek megfelelően vettek részt a munkában. A tábori ismeretátadás a délelőtti közös és szekciós előadások, illetve a délutáni laborok és műhelyfoglalkozások alkalmával történt. A programok az ELTE Eötvös József Collegium tantermeiben, az ELTE Lágymányosi Kampusz Északi és Déli tömbjeinek laborjaiban és termeiben, valamint a MTA Wigner Fizikai Kutatóközpontban kaptak helyet. Ezekben az alkalmakon kívül kiemelt közös program volt a szombati kirándulás, amely során a Pálvölgyi- és Szemlő-hegyi-barlangot tekintették meg a résztvevők a szervezőkkel. Az előadók, labor-, és gyakorlatvezetők szekciónként (időrendben):

PLENÁRIS ELŐADÓK

Gáspár Mere Előd:	A racionális viselkedés és gondolkodás
Záray Gyula:	Xenobiotikumok a vízi környezetben
Horváth Ákos:	Tudományos diákköri tevékenység
Demeter Ádám:	Molekulától a patikáig
ifj. Szántay Csaba:	Molekuláris ki kicsoda?
Gellért Balázs:	Pillanatképek az olajkutatás mindennapjaiból

BIOLÓGIA

Illés Anett:	A molekuláris orvosi diagnosztika lehetőségei
Porrogi Pálma:	A makromolekulák színes világa
Farkas János:	Állati mérgek (előadás)
Farkas János:	Környezetünk mikroszkóp alatt (gyakorlat)
Barti Benjámín:	Systema nervosum – Az idegrendszer áttekintése
Kovács M. Gábor,	
Knapp G. Dániel:	Mikorrhizák vizsgálata
Erdei Anna:	Növény-szervezettani gyakorlat

FIZIKA

Nagy Máté:	Biológiai fizika – hierarchia az állatvilágban
Cserti József:	Nanofizika
Belucz	
Bernadett ¹ :	Planetárium
Hamar Gergő:	Detektorfizika
Horváth Dezső:	Részecskefizika
Szilágyi Edit:	Részecskegyorsító
Palla Gergely ³ :	Hálózatok a bioinformatikában
Böhöneyei András:	Klasszikus fizika labor
Jenei Péter:	Kísérleti bemutató

FÖLDRAJZ

Győri Róbert:	Földrajztudomány és politika, a tudomány társadalmi beágyazottsága
Sági Tamás:	Közetten gyakorlat
Belucz	
Bernadett ² :	Planetárium
Lukács Tamás:	Mérések a régészetben

SZAKMAI PROGRAMOK

Breuer Hajnalka, Leélőssy Ádám:	Látogatás a Meteorológia Tanszéken
Balázs László:	Mélyfúrás geofizika
Lenkey László:	Geotermia
Tóth Erzsébet:	Látogatás az Ásvány- és Közzettárban

KÉMIA

Sályi Gergő:	Szerves kémiai labor-elő- készítő foglalkozás
Deckerné Majer Zsuzsa, Láng Emma:	Szerves kémiai laborgyakorlat
Hudecz Ferenc:	Célbajuttatás fehérjékkel, peptidekkel
Rohonczy János:	Mágneses magrezonancia (NMR) bemutató
Kolos Zsuzsanna, Szabados Ágnes:	Szervetlen kémiai labor- gyakorlat
Kóczán György:	Kémia és a fény – floureszcencia, foszforen- cia, kemilumineszcencia, lángfestés
Bodai Zsolt, Szabó Bálint Sámuel:	Bevezetés a kromatográ- fiába és a tömegspektró- metria világába
Perényi Katalin:	Analitikai kémiai labor- gyakorlat

MATEMATIKA

Szőnyi Tamás:	Extremális gráfelmélet
Földvári Viktória:	Szabályos testek
Fonyó Dávid:	Mire jó a véletlen?
Besenyei Ádám:	A differenciálegyenletek csodálatos világa
Rendek Péter:	Látogatás a Matematikai Múzeumban
Palla Gergely ⁴ :	Hálózatok a bio- informatikában
Burcsi Péter:	Számrendszerek és fraktálok
Tóth László Márton:	Különbségek a középisko- lai és az egyetemi gondol- kodás között

¹: Közösen a Földrajz szekcióval²: Közösen a Fizika szekcióval³: Közösen a Matematika szekcióval⁴: Közösen a Fizika szekcióval

PROGRAMOK – TÚL A TUDOMÁNYON

A szervezők ügyeltek a szabadidős programokra is – hogy a diákok a szakmai programokra megőrizhessék szellemi frissességüket. Ennek egy része szabadtéri program volt, a másik, a hangsúlyosabb rész, beltéri esemény.

A **KÜLTÉRI ESEMÉNYEK** kezdete az **ismerkedési est** volt, amely a Collegium udvarán lévő kültéri sportpályán zajlott le. Ezen program során ismerhették meg a résztvevők egymást, illetve a szervezőket. A kültéri pályán a tábor teljes időtartama alatt lehetett sportolni a rendelkezésre álló szabadidő alatt. Az utolsó este a **bográcsozás** és közös kikapcsolódás jegyében zajlott.

A szerdai nap estéjén a táborozók a szervezőkkel felsétáltak a **Gellért-hegyre**, illetve annak környékén barangoltak és nézték meg az építészeti és természeti nevezetességeket, valamint a Gellért-hegy tetejéről nyíló gyönyörű panorámát csodálhatták meg.

Péntek délután a tábor közösen látogatott el az **ELTE Fűvészkertjébe**, ahol Kiss Tamás tartott vezetést, amely során a résztvevők rövid áttekintést kaptak az ott lévő számtalan növényfajról.

A szombati napon **közös kirándulás** volt, amely során a táborozók két csoportban járhatták be a **Pálvölgyi és Szemlő-hegyi-barlangot**, és csodálhatták meg azok természeti értékeit.

A **BELTÉRI ESEMÉNYEK** az előadások mellett: a Collegium tornacsarnokában minden este röplabdázás folyt vegyes csapatokban, emellett a diákok csocsózhattak, és társasjátékokkal játszhattak a szemináriumi termekben. Külön **társasjáték est** volt kedden, ahol elmélyíthették új ismeretségeiket.

Csütörtök este a táborozók **kötetlen beszélgetés** keretében kérdezheték a tábor szervezőit az egyetemi és collegiumi életről. Ezen felül a szervezők hasznos tanácsokkal látták el a táborozókat a továbbtanulással kapcsolatban is.

A tábor első estéje során a diákok 5 fős csapatokat alkottak, és ezen csapatok mindegyike **Csapatvetélkedőn** kamatoztathatta a táborban megszerzett tudását. A vetélkedő keretei között több állomáson kellett a csapatoknak végigmenniük. A feladatok megoldásához nem csupán a lexikális tudásukra volt szükségük, hanem általános műveltségükre és kreativitásukra is. A feladatok során a csapatok jobban megismerhették egymást. A vetélkedő eredményhirdetésére a tábor zárásakor került sor, ahol minden táborozó büszke lehetett csapata teljesítményére.

TÁBORI ÉLETKÉPEK (I.)

TÁBORI ÉLETKÉPEK (II.)

TALÁLKOZÁS A TUDOMÁNNYAL... (I.)

TALÁLKOZÁS A TUDOMÁNNYAL... (II.)

TALÁLKOZÁS A TUDOMÁNNYAL... (III.)

A TÁBORBAN RÉSZTVEVŐ ELŐADÓK

KÖZÖS PROGRAMOK

KÖSZÖNTŐT MONDOTT

Surján Péter, az MTA doktora, egyetemi tanár, ELTE TTK, Kémiai Intézet, az ELTE TTK dékánja

Horváth László, PhD, habilitált egyetemi docens, ELTE BTK, Ókortudományi Intézet, Görög Tanszék, az Eötvös József Collegium igazgatója

Laczkó Krisztina, PhD, egyetemi docens, ELTE BTK, Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Mai Magyar Nyelvi Tanszék, műhelyvezető, Eötvös Collegium, Magyar Műhely (Nyelvészeti Kabinet)

PLENÁRIS ELŐADÓK

Gáspár Merse Előd, PhD, kutató, MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont, Elméleti Osztály, „Komputációs rendszerszintű idegtudomány kutatócsoport”

Záray Gyula, DSc, egyetemi tanár, ELTE TTK, Kémiai Intézet, Analitikai Kémiai Tanszék, az ELTE KKKK igazgatója, laboratórium-vezető, Kémiai Intézet, Környezetkémiai és Bioanalitikai Laboratórium

Horváth Ákos, PhD, habilitált egyetemi docens, ELTE TTK, Fizikai Intézet, Atomfizikai Tanszék, Szakmai Bizottság elnök, OTDT FiFöMa

Gellért Balázs, geológiai modellfejlesztési szakértő, MOL NyRt., Kutatás–Termelés Divízió

Demeter Ádám, PhD, osztályvezető, Richter Gedeon NyRt., Hatóanyag Kutatási és Fejlesztési Főosztály, Hatóanyag Morfológiai Osztály

ifj. Szántay Csaba, az MTA doktora, osztályvezető, Richter Gedeon NyRt., Kutatási Analitikai Főosztály, Szerkezetkutatási Osztály

MATEMATIKA SZEKCIÓ

ELŐADÓK

Szőnyi Tamás, az MTA doktora, egyetemi tanár, ELTE TTK, Matematikai Intézet, Számítógép-tudományi Tanszék, intézeti igazgató

Burcsi Péter, PhD, tanszékvezető egyetemi adjunktus, ELTE IK, Komputeralgebra Tanszék, műhelyvezető, Eötvös Collegium, Matematika–Fizika Műhely

Besenyei Ádám, PhD, egyetemi adjunktus, ELTE TTK, Matematikai Intézet, Alkalmazott Analízis és Számításmatematikai Tanszék

Tóth László Márton, PhD hallgató, CEU

GYAKORLATVEZETŐK

Földvári Viktória, matematikus MSc hallgató, ELTE

Fonyó Dávid, matematikus MSc hallgató, ELTE

SZAKMAI MENTOROK

Burcsi Péter, PhD, tanszékvezető egyetemi adjunktus, ELTE IK, Komputeralgebra Tanszék

Tóth László Márton, PhD hallgató, CEU

A TÁBORBAN RÉSZTVEVŐ ELŐADÓK

FIZIKA SEKCIÓ

ELŐADÓK

Nagy Máté, PhD, tudományos munkatárs, MTA–ELTE Statisztikai és Biológiai Fizika Kutatócsoport

Cserti József, az MTA doktora, habilitált egyetemi docens, ELTE TTK, Fizikai Intézet, Komplex Rendszerek Fizikája Tanszék

Horváth Dezső, professor emeritus, MTA Wigner FK

Szilágyi Edit Olga, az MTA doktora, tudományos tanácsadó, MTA Wigner FK

Hamar Gergő, fiatal kutató, MTA Wigner FK

Palla Gergely, PhD, tudományos főmunkatárs, ELTE TTK, Fizikai Intézet, Biológiai Fizikai Tanszék

GYAKORLATVEZETŐK

Böhmöneyi András, egyetemi adjunktus, ELTE TTK, Fizikai Intézet, Anyagfizikai Tanszék

Jenei Péter, PhD hallgató, ELTE TTK, Fizikai Intézet, Anyagfizikai Tanszék

SZAKMAI MENTOROK

Hamar Gergő, fiatal kutató, MTA Wigner FK

KÉMIA SEKCIÓ

ELŐADÓK

Hudecz Ferenc, DSc, az MTA levelező tagja, tanszékvezető egyetemi tanár, ELTE TTK, Kémiai Intézet, Szerves Kémiai Tanszék, műhelyvezető, Eötvös Collegium, Biológia–Kémia Műhely

Kóczán György, tudományos segédmunkatárs, ELTE TTK, Kémiai Intézet, Szerves Kémiai Tanszék

Sályi Gergő, kémia BSc hallgató, ELTE

GYAKORLATVEZETŐK

Bodai Zsolt, PhD, ELTE, Kémiai Intézet, Analitikai Kémiai Tanszék

Kolos Zsuzsanna, műszaki oktató, ELTE TTK, Kémiai Intézet, Szervetlen Kémiai Tanszék

Láng Emma, PhD, egyetemi adjunktus, ELTE TTK, Kémiai Intézet, Szerves Kémiai Tanszék

Deckerné Majer Zsuzsa, PhD, egyetemi adjunktus, ELTE TTK, Kémiai Intézet, Szerves Kémiai Tanszék

Rohonczy János, PhD, egyetemi docens, ELTE TTK, Kémiai Intézet, Szervetlen Kémiai Tanszék

Szabados Ágnes, PhD, egyetemi docens, ELTE TTK, Kémiai Intézet, Szervetlen Kémiai Tanszék

Szabó Bálint Sámuel, PhD hallgató, ELTE TTK, Kémiai Intézet, Analitikai Kémiai Tanszék

Zihné Perényi Katalin, PhD, egyetemi adjunktus, ELTE TTK, Kémiai Intézet, Analitikai Kémiai Tanszék

SZAKMAI MENTOROK

Hudecz Ferenc, az MTA levelező tagja, tanszékvezető egyetemi tanár ELTE TTK, Kémiai Intézet, Szerves Kémiai Tanszék

A TÁBORBAN RÉSZTVEVŐ ELŐADÓK

BIOLÓGIA SZEKCIÓ

ELŐADÓK

Barti Benjámín, biológus MSc hallgató, ELTE

Farkas János, PhD, egyetemi adjunktus, ELTE TTK, Biológiai Intézet, Állatrendszertani és Ökológiai Tanszék
(Gyakorlatvezető is)

Illés Anett, PhD hallgató, SE Genomikai Medicina és Ritka Betegségek Intézete

GYAKORLATVEZETŐK

Erdei Anna Laura, PhD hallgató, ELTE TTK, Biológiai Intézet, Növényrendszertani Tanszék

Knapp G. Dániel, tudományos segédmunkatárs, ELTE TTK, Biológiai Intézet, Növény szervezettani Tanszék

Kovács M. Gábor, PhD, egyetemi docens, ELTE TTK, Növény szervezettani Tanszék

Porrogi Pálma, egyetemi tanársegéd, ELTE TTK, Biológiai Intézet, Biokémiai Tanszék

FÖLDRAJZ SZEKCIÓ

ELŐADÓK

Györi Róbert, PhD, habilitált tanszékvezető docens, ELTE TTK, Földrajz- és Földtudományi Intézet, Társadalom- és Gazdaságföldrajzi Tanszék

Balázs László, PhD, egyetemi adjunktus, ELTE TTK, Földrajz- és Földtudományi Intézet, Geofizikai és Űrtudományi Tanszék

Lenkey László, PhD, egyetemi docens, ELTE TTK, Földrajz- és Földtudományi Intézet, Geofizikai és Űrtudományi Tanszék

Breuer Hajnalka, PhD, egyetemi adjunktus, ELTE TTK, Földrajz- és Földtudományi Intézet, Meteorológia Tanszék

Lukács Tamás, geofizikus MSc hallgató, kutatói asszisztens, MTA CSFK GGI

GYAKORLATVEZETŐK

Sági Tamás, egyetemi tanársegéd, ELTE TTK, Földrajz- és Földtudományi Intézet, Közettani és Geokémiai Tanszék

Tóth Erzsébet, PhD, geológus muzeológus, ELTE TTK, Természettudományi Múzeum, Ásvány- és Közettár

Belucz Bernadett, PhD hallgató, ELTE TTK, Földrajz- és Földtudományi Intézet, Csillagászati Tanszék

Leélóssy Ádám, PhD hallgató, ELTE TTK, Földrajz- és Földtudományi Intézet, Meteorológia Tanszék

SZAKMAI MENTOROK

Györi Róbert, PhD, tanszékvezető egyetemi docens, ELTE TTK, Földrajz- és Földtudományi Intézet, Társadalom- és Gazdaságföldrajzi Tanszék

A TÁBOR SZERVEZŐI

FŐSZERVEZŐK

Lukács Tamás, geofizikus MSc hallgató,
ELTE, kutatói asszisztens, MTA CSFK GGI
+36 70 201 9808, lukacs.tom@gmail.com

RENDSZERGAZDA

Englert Péter, programtervező
informatikus Msc

SZEKCIÓ-KOORDINÁTOROK

MATEMATIKA

Földvári Viktória, matematikus MSc
hallgató
Fonyó Dávid, matematikus MSc hallgató

FÖLDRAJZ

Bottyán Emese, meteorológus MSc hallgató
Lukács Tamás, geofizikus MSc hallgató

FIZIKA

Janosov Milán, biofizikus MSc hallgató

KÉMIA

Samu Viktor, kémia BSc hallgató
Székely Eszter, kémia BSc hallgató

BIOLÓGIA

Illés Anett, PhD hallgató, SE

SZERVEZŐK, SEGÍTŐK

Barabás Gergő, angol–kémia osztatlan
tanár szakos hallgató
Erdei Anna, PhD hallgató
Fülöp Máté, biológia BSc hallgató
Hegedűs Panna, biológia BSc hallgató
Horicsányi Attila, fizika BSc hallgató
Kovács Áron, fizika BSc hallgató

Pintér Richárd, matematika–fizika osztatlan
tanár szakos hallgató
Pitlik László, matematika–kémia osztatlan
tanár szakos hallgató
Sályi Gergő, kémia BSc hallgató
Szebik Huba, biológia BSc hallgató

ADMINISZTRÁCIÓ

Kiss Ilona Éva, gazdasági osztályvezető
Eötvös József Collegium
Zrupkó Erika, gondnok
Eötvös József Collegium
Major Anita, ügyvivő-szakértő,
Eötvös József Collegium

A TÁBORBAN RÉSZTVEVŐ DIÁKOK

BIOLÓGIA SZEKCIÓ

Bekő Anna, Tamási Áron Elméleti Líceum,
Székelyudvarhely
Biró Petra, Újpesti Könyves Kálmán Gimnázium,
Budapest
Cseri Vanda, Ciszterci Szent István Gimnázium,
Székesfehérvár
Ilyés Kinga, Bolyai János Gimnázium, Kecskemét
Kapitány Nóra, Ráckevei Ady Endre Gimnázium,
Ráckeve
Kovács Márton, Piarista Gimnázium, Budapest
Matin Zsófia, Gyöngyösi Berze Nagy János
Gimnázium, Gyöngyös
Monostori Tamás, Táncsics Mihály Gimnázium,
Szakközépiskola és Kollégium, Orosháza
Nagy Orsolya, Tamási Áron Elméleti Líceum,
Székelyudvarhely
Párkányi Borbála, Ciszterci Szent István
Gimnázium, Székesfehérvár

FÖLDRAJZ SZEKCIÓ

Kasnya Csanád, Székesfehérvári Teleki Blanka
Gimnázium és Általános Iskola, Székesfehérvár
Kovács Anna, Ady Endre Elméleti Líceum,
Nagyvárad
Németi Kornél, DE Kossuth Lajos Gyakorló
Gimnáziuma, Debrecen
Szűcs Friderika Vanda, Ciszterci Szent István
Gimnázium, Székesfehérvár
Szűcs András, Piarista Gimnázium, Budapest

MATEMATIKA SZEKCIÓ

Andó Angelika, Szegedi Radnóti Miklós Kísérleti
Gimnázium, Szeged
Keliger Dániel, Ceglédi Közgazdasági Informatikai
Szakközépiskola, Cegléd
Moravec Kata, Debreceni Fazekas Mihály
Gimnázium, Debrecen
Szabó Annamária, Szent Orsolya Római Katolikus
Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium, Sopron
Szakács Lili Kata, Budapesti Fazekas Mihály
Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium, Eger
Török Tamás Levente, Fényi Gyula Jezsuita
Gimnázium és Kollégium, Miskolc

FIZIKA SZEKCIÓ

Bódy Lőrinc András, Deák Téri Evangélikus
Gimnázium, Budapest
Dolecsek Gellért, Szent Margit Gimnázium,
Budapest
Drexler Kristóf, Pál Apostol Katolikus Általános
Iskola és Gimnázium, Budapest
Juhász Dániel, Szegedi Radnóti Miklós Kísérleti
Gimnázium, Szeged
Jurca Eduard, Nagyvárad Mihai Eminescu
Főiskola, Nagyvárad
Kovács Milán, Pál Apostol Katolikus Általános
Iskola és Gimnázium, Budapest
Sata Bálint, Tamási Áron Gimnázium,
Székelyudvarhely
Szarka Bence, ELTE Apáczai Csere János Gyakorló
Gimnázium és Kollégium, Budapest
Sillinger Péter, Földes Ferenc Gimnázium, Miskolc
Vigh Attila, Ferences Gimnázium, Szentendre

KÉMIA SZEKCIÓ

Barna Sára, Árpád-házi Szent Erzsébet
Középiskola, Esztergom
Bozóki Anna, Verseghy Ferenc Gimnázium,
Szolnok
Csorba Benjámín, Egri Szilágyi Erzsébet
Gimnázium és Kollégium, Eger
Czene Nikolett, Tóth Árpád Gimnázium, Debrecen
Gohér László, Deák Téri Evangélikus Gimnázium,
Budapest
Kőrösi Afrodité Jázmin, Szent István Gimnázium,
Budapest
László Timea, Móricz Zsigmond Gimnázium,
Budapest
Nagy Kristóf, Ciszterci Szent István Gimnázium,
Székesfehérvár
Pósa Szonja Polett, SZTE Ságvári Endre Gyakorló
Gimnázium, Szeged
Szabó Renáta, Katona József Gimnázium,
Kecskemét
Szatmári Réka, Németh László Gimnázium,
Budapest
Szendrei István, Ipari Szakközépiskola és
Gimnázium, Veszprém
Szűcs Ágnes, Kecskeméti Bolyai János Gimnázium,
Kecskemét

TÁMOGATÓINK, PARTNEREINK

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Természettudományi Kar

Eötvös József Collegium

MOL

Richter Gedeon

MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont

ELTE Karrierközpont

Hálás köszönettel tartozunk az Eötvös József Collegium, az ELTE TTK Természettudományi Múzeum (Ásvány- és Kőzettár), és az MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont munkatársainak, amiért áldozatos munkájukkal, támogatásukkal segítették az Eötvös Természettudományos Tábor megszervezését és sikeres lebonyolítását. Budapest, 2015. augusztus 27.

Fényképek: Barabás Gergő • Szerkesztette: Barabás Gergő • Lektorálta: Lukács Tamás

Elérhetőség: termtudtabor@eotvos.elte.hu, <http://termtudtabor.eotvos.elte.hu>

(6–7) OTKA PD 104876 (Mészáros Tamás kutatása: Thukydidés bizánci utóélete: Prokopios) pályázat és Bolyai János kutatási ösztöndíj (Thukydidés szöveghagyománya és utóélete BO/00141/12/1)

ZÁRÓ BESZÁMOLÓ (2012. szeptember 1 – 2015. augusztus 31.)

Thukydidés bizánci-recepcióját vizsgáló kutatásunk – a pályázatunkban megfogalmazott főbb irányok szerint – három szűkebb részterületre osztható. Ennek megfelelően célkitűzéseink között szerepelt a thukydidési mű szöveghagyományának elemzése (különös tekintettel az ún. „másodlagos” szöveghagyományra: papiruszok, scholionok, életrajzi hagyomány), Prokopiosnak (mint Thukydidés bizánci követőjének) és életművének értékelése, valamint a klasszikus kori és a bizánci historiográfia általános viszonyának feltérképezése.

Pályázatunk kutatási tervében a valószínűsített eredmények között vélelmeztük, hogy „a kutatómunka elvégzése számos részeredménnyel járulhat hozzá a (1) Thukydidés-kutatáshoz. Elsősorban a szöveghagyománnyal (egy-egy kézirat elemzése, a Thukydidés-papiruszok feldolgozása, javaslatok a loci corrupti-hoz), valamint a fordításokkal kapcsolatban várható tudományos újdonság.”

A munka során elvégeztük a bécsi Vind. hist. Gr. 33 és Vind. suppl. 90 gr. 44, a madridi MS 4561, a heidelbergi Cod. Pal. Gr. 252, a müncheni Cod. Gr. 430, a párizsi Suppl. Gr. 256 és Suppl. Gr. 607 kéziratok teljes vagy részleges kollacionálását, különös tekintettel a korábban kevésbé figyelembe vett Markellinos-féle életrajzra, illetve a scholionokra. Összegyűjtöttük és csoportosítottuk a papiruszon fennmaradt Thukydidés-törredékeket, beleértve a szerző személyével foglalkozó „életrajzi” papiruszokat. Áttekintettük a Thukydidés-mű teljes és szemelvényes latin fordításait.

Eredmények: 1) Elemeztük a ma Heidelbergben őrzött, a Thukydidés-kiadásokban hagyományosan E jelzettel ellátott kézirat, a Codex Palatinus Graecus 252 scholionjait, elsősorban a híres-hírhedt metrikus scholionokat. A kézirat feltehetően a konstantinápolyi császári könyvtár egyik scriptoriumában készülhetett, valószínűleg a IX. század második, esetleg a X. század első felében. A kódex Thukydidés történeti műve mellett tartalmazza a Markellinosnak tulajdonított, valamint egy névtelen szerzőtől származó Thukydidés-életrajzot is. A részletesen vizsgált mintegy ötven, iambikus trimeterben írott széljegyzet a XII. században működő költő és grammatikus, Ióannés Tzetzés (kb. 1112–1185) kezétől származik. A scholion-gyűjtemény egyes darabjait a tinta azonos-sága, az íráskép megegyezése, az azonos versforma, valamint az egységes stílus (támadó hangvétel, ismétlődő fordulatok) köti össze. A szerző azonosítása mellett szól, hogy a scholionok írója többnyire ugyanúgy egyes szám harmadik személyben nyilatkozik magáról, ahogy Tzetzés is szokott; hasonlóan hangsúlyozottan határolódik el a befolyásos értelmiségi köröktől, mint Tzetzés; továbbá előszeretettel használ Tzetzésre jellemző kifejezéseket. Feltűnő, hogy a kommentátor amellett, hogy javítja a másoló nyelvi hibáit, saját maga is hibátlan helyesírással ír: gyakran használja a szóhatárok jelölésére szolgáló

diastolé-t, az összetartozó egységekre figyelmeztető *hyphen*-t. A Tzetzés-scholionok nagyobb része nehezen érthető: a rejtélyes célzások, félig kifejtett gondolatok, szándékoltan talányos szimbólumok sokszor teszik szinte megfejthetetlenné az amúgy is pregnáns szöveget. Tzetzés megjegyzései ennek ellenére több szempontból is figyelemreméltóak. Irodalmi értékük szerzőjük széleskörű műveltsége miatt jócskán meghaladja a műfaj átlagos színvonalát, formájuk pedig, a verses forma nemcsak, hogy kifejezetten különlegesnek mondható, hanem voltaképpen teljesen idegen a műfajtól. A scholionok tanúsága alapján ugyanakkor az is nyilvánvalónak látszik, hogy Thukydides műve csak ürügyül szolgált arra, hogy Tzetzés kifejttesse saját véleményét, ízlését, meggyőződését – olykor dühösen, olykor ironikusan.

2) Részletesen foglalkoztunk Thukydides antik életrajzi hagyományával. Beható vizsgálat tárgyává tettük a néhány Thukydides-kézirat elején hagyományozott Markellinos-féle életrajzot, tisztázni igyekeztünk annak lehetséges forrásait, a szöveggel kapcsolatban – a teljes szakirodalom áttekintése után – kritikai észrevételeket tettünk, melyek részben tartalmi, részben paleográfiai jellegűek. Utóbbi szempont szerint részletesebben vizsgáltuk az életrajz 16. fejezetét, ahol javaslatot tettünk egy, a szöveg értelmét helyreállító új olvasatra (μη ἀγνωῶμεν δὲ τοῦτο ὅτι Ὀλορος, ὁ πατὴρ αὐτῷ ἐστὶ· τῆς μὲν πρώτης συλλαβῆς τὸ ρ ἔχουσης, τῆς δὲ δευτέρας τὸ λ, <οὐκ Ὀρολος> αὕτη γὰρ ἡ γραφή, ὡς καὶ Διδύμω δοκεῖ, ἡμάρτηται. ὅτι γὰρ Ὀλορός ἐστίν, ἢ στήλη δηλοῖ ἢ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ κεμιένη, ἔνθα κεχάρακται Ὀουκιδίδης Ὀλόρου Ἀλμιοῦσιος). A kutatás során elkészítettük és közzöltük valamennyi antik Thukydides-életrajz jegyzetelt fordítását.

3) Az életrajzi hagyományhoz kapcsolódó szövegkritikai vizsgálatot végeztünk a POxy 1800 jelzetű oxyrhynchosi papirusztöredékkel illetően. Kimutattuk, hogy frg. 2, col. II szövegkiadásának παι[ς δ' Ὀ]λόρου olvasata több szempontból is kifogásolható, helyette – a közel száz éves tudományos közmegegyezést cáfolva – a πα[τρὸς Ὀ]λόρου olvasatot javasoltuk, mely betűszámában is megfelelőnek látszik, ráadásul ugyanez a szókapcsolat szerepel a Markellinos-féle életrajz szövegében is.

4) Szövegkritikai elemzést végeztünk Thukydides VI. könyvének, a Szicília lakóiról és városairól szóló történeti bevezetésnek (*Sikelika*) néhány szöveghelyével kapcsolatban. A szakirodalom teljes áttekintését követően a szóban forgó *locus*okat (VI, 6, 1–2) megvizsgáltuk paleográfiai, lexikográfiai, stilisztikai szempontok szerint, majd javaslatot tettünk a pontos olvasatra (VI, 6, 1: τοῖς προσγεγεννημένοις ξυμμάχοις), illetve azonosítottuk a szövegben konkrét megnevezés nélkül szereplő szövetségesi kapcsolatokat (Egesta és Leontinoi).

5) Részletesen elemeztük a Thukydides II. könyvében olvasható Periklés-féle halotti beszéd (*epitaphios logos*) néhány fejezetét (II, 37–39). A hagyományos értelmezéssel (athéni demokrácia dicsérete) szemben kimutattuk, hogy a Periklés-beszéd korántsem tekinthető egyértelmű dicséretnek, sokkal inkább egy, a politikai berendezkedés hibáinak is tudatában lévő személy valós alapokon nyugvó, helyenként keserűen ironikus megnyilatkozásának. A mondanivaló hangsúlyozását a halotti beszéd keretes szerkezetbe illesztése is elősegíti. Erre mutat egyrészt a terjedelem: az első és a harmadik Periklés-szónoklat egyaránt 5-5 fejezetet tesz ki, míg a központi helyen található halotti

beszéd 12 fejezetből áll. Másrészt a műfaji különbségek is a keretes szerkesztés mellett szólnak. A hagyományos meghatározás szerint ugyanis az első és a harmadik beszéd *symboleutikos logos* vagyis népgyűlés előtt mondott tanácsadó beszéd, míg a halotti beszéd az *epideiktikos logos* vagyis a bemutató beszéd tágabb műfaji keretei alá tartozik.

6) A Thukydidesz-szakirodalom feldolgozásának részeként kritikát közöltünk egy, a Thukydidesz-kutatás újabb irányait bemutató, a szerző utóéletét több aspektusban vizsgáló, angol nyelvű tanulmányújtéménnyről.

Fenti munka elvégzése során világossá vált számunkra, hogy újabb Thukydidesz-kézirat(ok) előkerülése híján a hagyományt alapjaiban megrendítő, a szöveget lényegesen megváltoztató olvasatokra nem számíthatunk, valamint hogy a Valla-fordítás feldolgozottsága a külföldön hozzáférhető szakirodalmi anyag alapján érdemben szintén nem gyarapítható.

Ugyancsak a kutatási tervben úgy fogalmaztunk, hogy „*a Prokopiosz-szakirodalom lehetőség szerint teljes feldolgozásával nagyobb terjedelmű tanulmányban kívánjuk bemutatni (2) Thukydidesz és Prokopiosz szövegszerző kapcsolatait, mely egyben fényt vethet a (3) korai bizánci historiográfia irodalmi forráshasználatának gyakorlatára, módjára és céljára.*”

A munka során feldolgoztuk Prokopiosznak a magyarországi könyvtárakban elérhető másodlagos irodalmát, külföldi kutatóútjaink során pedig jelentősen kiegészítettük az anyagot a bécsi és párizsi könyvtárakban elérhető szakirodalommal.

A két mű szerkezeti sajátságainak összevetése után a párhuzamos elemeket részletesebben is megvizsgáltuk, a számos azonos motívumon túl számos szövegszerző párhuzamot is találtunk.

Eredmények: 1) Megerősítést nyert, hogy mind Prokopiosz, mind általában a bizánci historiográfia kiemelt jelentőséget tulajdonított Thukydidesz életművének, ugyanakkor több, hasonlóan egyértelmű bizonyítékát találtuk Hérodotos és Plutarchos hatásának, de Arrhianos-reminiscenciák is kitapinthatóak.

2) Újabb érveket hoztunk amellest, hogy a korai és kései bizánci történetírásra egyaránt jellemző vonás a tudatosan atticizáló nyelvhasználat, a mintának tekintett elődök szoros, szövegszerző követése, mely nem plagizálásnak minősül, hanem a nagyközönség kimondott elvárása a történetíró felé.

3) A bizánci történetírás (és irodalom) általános jellegéről megállapítottuk, hogy az utánzásban (mimésis, imitatio) egy magasabb elv jelenik meg, a cél a klasszikus örökség megszakítatlan fenntartása. Minden forrás, ami rendelkezésre áll, minden gondolat, amit egyszer írásban már lefektettek, minden történet, amit egyszer már elmondtak, minden nyelvi lelemény, amit egyszer már felhasználtak, egyszóval a teljes irodalmi örökség közkinccsnek számít, amit az író szabadon átvehet, alakíthat és tovább formálhat.

4) Egy irodalmi motívum (ostromleírás) kapcsán részletesen megvizsgáltuk, hogyan jelenik meg az utánzás a gyakorlatban. Thukydidesz leírását tekintettük alapszövegnek (Plataiai ostroma, II, 2–6, 71–78, III, 20–24, 52–68), majd áttekintettük a leírást

szövegszerűen is felhasználó szerzők, Dexippos, Priskos, végül Prokopios megfelelő *locus*ait. Utóbbinál kimutattuk, hogy a szövegszerű egyezések mögött szerkesztésbeli párhuzamosság is megfigyelhető: mindkét szerző az annalisztikus szerkesztésnek megfelelően tördeli az eseményeket, mindketten szónoki beszédek közbeiktatásával élénkítik és késleltetik a cselekményt, mindketten élnek a fokozás stilisztikai eszközével.

5) Thukydides hatása nemcsak a korai, hanem a késő bizánci historiográfia képviselői között is kimutatható. Laonikos Chalkokondylés történeti műve kapcsán megvizsgáltunk néhány, a szerző kézírati hagyományát, szövegkritikai kiadását érintő problémát, különös tekintettel annak magyar vonatkozásaira és megítélésére.

6) A szakirodalmi feldolgozás részeként kritikát közöltünk egy, a Thukydides-recepció egyik fontos hellénisztikus kori szerzőjét, Arrhianost bemutató monográfiáról.

A pályázat kutatási tervében a várt eredmények között említettük, hogy a „*nagy hagyományokkal rendelkező magyar bizantinológia a (4) Prokopios-kutatások eredményeiből gazdagodhat*”.

A munka során – a fentebb felsorolt, részben Prokopios műveivel is kapcsolódó kutatás mellett – a szakirodalom feldolgozásával áttekintettük a prokopioszi életmű kutatásának pillanatnyi helyzetét. Kísérletet tettünk az egyes művek keletkezési sorrendjének megállapítására. Bemutattuk, hogy a szerző egyes művek esetében hogyan használta fel és építette be saját világgképébe az örökölt antik irodalom motívumait, valamint milyen technikával formálta át saját mondanivalójának megfelelően az elődeinél talált szerkezeti és tartalmi mintákat.

Eredmények: 1) A teljes Prokopios-kronológia bizonytalansága miatt a művek keletkezési ideje kizárólag relatív, egymáshoz viszonyított sorrendben állapítható meg. A *háborúk* (= *B*) című mű nagyobb egységet alkotó első hét könyvéről megállapítottuk, hogy a perzsák (*B I-II*), a vandálok (*B III-IV*) és a gótok elleni háborúk (*B V-VII*) történetét helyszínek szerint és kronológiai rendben, a gót háború tizenhatodik évéig (550) bemutató könyvek együttesen kerültek kiadásra, valószínűleg 550/551 körül. A korábbi könyvekhez képest eltérő szerkezetű és szemléletű VIII. könyv közzététele jóval később, talán már 554-ben, esetleg csak 557 után történt meg. A *B VIII* feltehetően korábban keletkezett az *Épületek* (= *Aed*) című műnél, melynek kiadására 554 és 560 között kerülhetett sor, míg a *Titkos történet/Anekdota* (= *An*) még minden bizonnyal 550 körül íródott.

2) Az *Anekdota* című műről kimutattuk, hogy meghatározhatatlan műfajú, két jól elkülönülő részből álló, nem egységes irodalmi alkotás. Az első rész (1–17) befejezetlen: a négy főszereplő jellemét és cselekedeteit illusztráló anekdoták, illetve a *B I-VII* történeti eseményeihez fűzött kommentárok laza szövedéke, mely talán már az előző művel párhuzamosan készült, alapját a *B I-VII*-ből kényszerűségből kimaradt elemek alkotják. A *prooimion* utólagos betoldás: részben *B VIII prooimion*jának átvétele, részben a szereplők halála után fogalmazott kiegészítés. A második rész egységes, jól megszerkesztett politikai röpirat, Iustinianus politikájának részletes kritikája (18–30). A mű Prokopios életében nem jelent meg.

3) Részletesen megvizsgáltuk az *Anekdota* irodalmi előképeit. Prokopios saját állítása szerint (1, 4) az első rész műfaja életrajz. Bár a politikai-etikai életrajz formai elemei (származás, fiatalkor, külső és belső jellemzés, nevezetes cselekedetek) csakugyan megtalálhatók a *Titkos történet* szövegében, a tanító szándék, az erkölcsi példa felmutatása teljes mértékben hiányzik. Ennek megfelelően a *Titkos történet* forrásai között számításba kell vennünk a klasszikus történeti művekben megjelenő életrajzokat is, melyek célja kizárólag az igazság bemutatása, olykor az invectivára emlékeztető, erősen támadó stílusban.

4) A *Háborúk* című mű cselekményét bevezető, a bizánciak és perzsák kapcsolatát kronológiai rendben bemutató rész elemzésén keresztül kimutattuk a prokopioszi történetfilozófia egyik meghatározó jellegzetességét. A mű ezen részét (B I, 2–6), mely anekdotába illő epizódokból, mesékből és kitalált történetekből áll, a kutatás szinte kizárólagosan a történeti hitelességet nélkülöző, szórakoztató összeállításnak tekinti. A történetek szerkezetének és funkciójának vizsgálata azonban inkább arra mutat, hogy Prokopiosz hérodotosi irodalmi technikákat alkalmaz a háborúhoz vezető erkölcsi romlás ábrázolásához. Prokopiosz a műben ábrázolt erkölcsi romlás okát a helyes értékrend összezavarodásával azonosítja. A hanyatlás az anyagi javak túlértékelésével kezdődik: ez a változás már önmagában is súlyos következményekkel jár, de az igazi katasztrófa csak akkor következik be, ha az uralkodó akarata, érdeke, szeszélye a törvényeknél is fontosabbá válik. A leírás végső soron ezt a folyamatot, a zsarnokság kialakulását természetrajzát mutatja be.

A munka során felbecsülhetetlen segítséget jelentettek a külföldi kutatóutak. A többszöri bécsi tartózkodás során – amellet, hogy alkalmunk nyílt az Österreichische Nationalbibliothek, az Institut für Byzanzforschung, valamint az Institut für Byzantinistik und Neograizistik anyagának (kéziratok, szakkönyvek, folyóiratok) részletes áttekintésére – módunkban állt, hogy részt vegyünk három szakmai konzultáción az Institut für Mittelalterforschung munkatársaival, és beszámolhattunk kutatásainkról. Hasonlóan hasznosnak bizonyult a Párizsban töltött hét.

A pályázat részletes kutatási tervében az alábbi publikációs tevékenységre, valamint nyilvános fellépésre tettünk ígéretet: „*évente két tanulmány közlése a tárgyban egy lektorált folyóiratban (lehetőség szerint az egyik idegen nyelven), valamint évente egy tudományos előadás a tárgykörben*”. A három évre vállalt hat tanulmány (ebből három idegen nyelven) és három előadás helyett a pályázat ideje alatt tizennyolc tudományos közleményt jelentettünk meg (ebből nyolcat idegen nyelven) és öt előadást tartottunk (háromat idegen nyelven, nemzetközi konferencián). A tervezett szemelvényes Prokopiosz-fordítás kéziratban: a magyarul eddig meg nem jelent, mintegy 1400 oldal terjedelmű görög szövegből (összkiadás J. HAURY 1914–1940; G. WIRTH kiegészítéseivel 1963–1964) kb. 150 oldal jegyzetekkel ellátott fordítása készült el. A szöveg fordítása folyamatosan készül, mert a szemelvényes kiadás helyett kívánatosnak találjuk a teljes anyag közlését.

Meggyőződésünk, hogy a kutatás eredményeinek köszönhetően közelebb juthattunk nemcsak Thukydidés, hanem a késő antik / kora bizánci korszak legnagyobb történetírójának megértéséhez is. A támogatást ezúton is köszönöm.

PUBLIKÁCIÓK, ELŐADÁSOK

A kutatás tárgyában az ösztöndíj három éve alatt megjelent, hivatkozásokkal ellátott közlemények és előadások

kötetben megjelent tanulmány

1. Változatok egy témára: Thukydidéstől Prokopiosig. IN: Ünnepi kötet Maróth Miklós hetvenedik születésnapja tiszteletére. Szerk.: Fodor Gy. – Sarbak G. Budapest, Szent István Társulat, 2013, 107–116.
2. Byzantine Scholia on Thucydides. IN: More modoque. Die Wurzeln der europäischen Kultur und deren Rezeption im Orient und Okzident. Festschrift für Miklós Maróth zum siebzigsten Geburtstag. Hrsg.: P. Fodor – Gy. Mayer – M. Monostori – K. Szovák – L. Takács. Budapest, 2013, 67–76.
3. Notes on Procopius' Secret History. IN: Byzanz und das Abendland: Begegnungen zwischen Ost und West. Hrsg.: E. Juhász. Budapest, Eötvös Collegium, 2013, 285–304.
4. Two Notes on the Ancient Biographical Tradition of Thucydides. IN: L. Horváth (Hrsg.): Investigatio Fontium. Griechische und lateinische Quellen mit Erläuterungen. Beiträge der Tagung *Klassisches Altertum – Byzanz – Humanismus* der XI. Ungarischen Konferenz für Altertumswissenschaft. Budapest, Eötvös-József Collegium, 2014, 55–68.
5. Note a Tucidide II, 35–37. IN: Á. Ludmann (ed.): *Fonti ed interpretazioni*. Budapest, Eötvös Collegium, 2014, 53–67.
6. Remarques sur les « histoires perses » de Procope (*De bellis* I, 2–6). IN: E. Juhász (Hrsg.): *Byzanz und das Abendland II. Studia Byzantino-Occidentalia*. Budapest, Eötvös-József Collegium, 2014, 161–177.
7. Once upon a Time in the East. Moravcsik vs. Darkó. IN: E. Juhász (Hrsg.): *Byzanz und das Abendland III. Studia Byzantino-Occidentalia*. Budapest, Eötvös-József Collegium, 2015, 147–157.
8. Atene, Segesta e Leontini. Note a Tucidide VI, 6, 1–2. IN: Á. Ludmann (ed.): *Mare nostrum*. Budapest, Eötvös Collegium, 2015, 105–114.

folyóiratcikk

9. Variations On A Theme: From Thucydides to Procopius. *Acta Ant. Hung.* 52 (2012) 225–234.
10. Tetzés Thukydidés-scholionjai. *Antik Tanulmányok* 57 (2013) 53–65.

11. Megjegyzések Prokopios *Titkos történetéhez*. Antik Tanulmányok 57 (2013) 223–239.
12. Prokopios „párhuzamos életrajzainak” irodalmi előképeihez. *Aetas* 29/1 (2014) 112–121.
13. Két megjegyzés Thukydides antik életrajzi hagyományához. Antik Tanulmányok 58 (2014) 169–200.
14. Megjegyzések Prokopios perzsa történeteire. Antik Tanulmányok 59 (2015) 21–36.
15. Egy vita természetrajza. Antik Tanulmányok 59 (2015) 101–109.
16. Athén, Egesta és Leontinoi. Megjegyzés egy Thukydides-szöveghelyhez (VI, 6, 1–2). Antik Tanulmányok 59 (2015) 237–243.

recenzió

17. K. Harloe – N. Morley (eds.): *Thucydides and the Modern World. Reception, Reinterpretation and Influence from the Renaissance to the Present*. Cambridge, 2012. Antik Tanulmányok 57 (2013) 320–324.
18. Tóth Iván: *Alexandros Homérosa. Arrhianos-tanulmányok*. Antiquitas – Byzantium – Renascentia III. Budapest, Eötvös Collegium, 2013. Antik Tanulmányok 58 (2014) 133–136.

előadás

1. Some Byzantine Scholia on Thucydides. *Byzanz und das Abendland. Begegnungen zwischen Ost und West. Internationale Konferenz. Eötvös-József-Collegium, 2012. november 26–29.*
2. Thukydides és Bizánc. Klasszikai-filológiai kutatások az Eötvös Collegiumban. *Ókortudományi Társaság Szegedi Tagozat. 2014. február 8.*
3. Megjegyzések Thukydides életrajzi hagyományához. XI. Magyar Ókortudományi Konferencia. Budapest. 2014. május 23.
4. *Die Thukydides-Handschriften in Wien*. Bécs, Collegium Hungaricum. 2014. augusztus 26.
5. *Once upon a Time in the East: Moravcsik vs. Darkó*. *Byzanz und das Abendland III. Studia Byzantino-Occidentalia*. Eötvös József Collegium, 2014. november 24–28.
6. Prokopios „perzsa történetei”: a *De bellis* bevezetésének kérdéséhez. *Ókortudományi Társaság Szegedi Tagozat. 2015. március 2.*

(8) PD OTKA 108622 (Egedi-Kovács Emese kutatása: A bizánci regény recepciója a 12. századi francia irodalomban)

Az NKFI-hez benyújtott kétéves, záró beszámoló

Az OTKA által támogatott posztdoktori kutatás 2 éve alatt korábbi eredményeim és a kutatási terület kiszélesítésével a bizánci regények 12. századi francia recepcióját vizsgáltam. Azokat a görög/bizánci témájú, vagy a hellénisztikus kori regények sajátosságait követő műveket gyűjtöttem össze és elemeztem, amelyek eltérő jellegük miatt ezidáig nem illeszkedtek a francia irodalomtörténeti osztályozáshoz („Artúr regény”, „antik regény”, „udvari regény”, latin és kelta eredetű művek, stb.). Kutatásaim során a 12. századi francia–magyar–bizánci dinasztikus és irodalmi kapcsolatokat is vizsgáltam. Olyan 12. századi francia udvarokban írott szövegeket elemeztem, amelyek egyfelől bizánci hatást mutatnak, másfelől magyar vonatkozásokkal is rendelkeznek, melyek háttérében III. Béla magyar király (a francia regényelemek szempontjából fontos időszakban még bizánci Béla-Alexiosz) személye és történeti szerepe állhat. Kutatásaim során kimutattam, hogy a középkori francia elbeszélésekben fellelhető magyar vonatkozások, a „magyar király” és a „magyarok gazdagsága” irodalmi motívumok egyre szélesebb körű és árnyaltabb alkalmazásában nem csupán az egyházi közvetítés játszott szerepet, és nem feltétlenül a 12. század végén felerősödő francia–magyar dinasztikus kapcsolatok jelentették a fordulópontot. A magyarok bizánci jelenléte és történelmi szerepe, legfőképp Béla-Alexiosz személye és bizánci-magyar uralkodói pályafutása már évtizedekkel korábban jelentős hatással lehetett. A kutatás Andreas Capellanus *De Amore* című traktátusának és a bizánci regényszerző, Makrembolitész *Hüszminé és Hüszminiász* című művének datálása szempontjából is jelentős eredményekkel szolgált. Ezzel kapcsolatos kutatási eredményeimet egy magyar és két francia nyelvű tanulmányban összegeztem. Kutatási eredményeimhez kapcsolódó témában („A bizánci regény recepciója a 12. századi francia irodalomban”) doktori szemináriumot tartottam az ELTE Nyelvtudományok Doktori Iskolában (Ókortudomány), a 2014/2015-ös tanév őszi félévében. A 2015/2016-os őszi félévben hasonló tematikával (bizánci hatást mutató 12. századi francia szövegek olvasása és elemzése) szakszemináriumot tartok az Eötvös József Collegiumban. A 2 éves kutatási munka során – a munkatervben is szereplő – Athosz-hegyi kódex görög és ófrancia szövegének átírását és kiadásra való előkészítését is megkezdtem. A 11. századi görög kézirat főszövege (amely minden bizonnyal a konstantinápolyi Lophadion kolostorban készült) a *Barlám és Jozafát* című regényes legenda rövidített, ógörög nyelvű változata. A rendkívül igényes kivitelű miniatúrák mellett a kézirat legfőbb érdekessége, hogy a görög szöveg mellett – és körül – a margón (valamennyi ránk maradt: 135 foliumon!) napjainkig érdemben nem kutatott, ismeretlen és kiadatlan ófrancia fordítást tartalmaz. Az ófrancia szöveg modern szakirodalma csupán jelzésértékű, a későbbi francia változatok pedig, amelyeket filológiai szempontból átfogóan elemeztek, különböznek az Athosz-hegyi változattól. Az ófrancia szöveg eddig elvégzett nyelvi elemzése és helyesírási sajátosságai alapján

véleményem szerint a fordítás korábbi lehet (12. század), mint azt Paul Meyer a kódexről készült néhány fotó alapján 1886-ban feltételezte (Meyer az ófrancia fordítást a 13. század elejére datálta). Nem valószínű az sem, hogy a francia szöveg csupán nyelvi vagy fordítási gyakorlás lett volna: a gyönyörű illusztrációkat tartalmazó kódex a francia fordítással kiegészítve megrendelésre készülhetett egy görögül nem tudó frank származású nagyúr számára. A nyelvészeti elemzés során feltárt normann jegyek, valamint a szöveg lexikai sajátosságai (amelyek a regisztrált ófrancia nyelvi *corpus*ban többnyire *hapax*-ot jelentenek!) alapján feltételezhető, hogy a fordító dél-itáliai vagy szicíliai származású normann lehetett, aki Konstantinápoly egyik latin közösségében görög-latin fordítóként tevékenykedhetett. Az ófrancia szöveg helyreállításához (az oldalsó margókon sérült és töredékes a szöveg), a kódex ógörög (fő)szövegének az átírását is el kell végezni, annál is inkább, mert ez a változat kritikai szempontból is többször eltér a már kiadott olvasatoktól. A kutatás az ófrancia filológia szempontjából rendkívüli jelentőségű, mert ebből a korból igen kevés eredeti írásos emlék maradt ránk. A témában eddig publikált kutatási eredményeim és az ófrancia szöveg várható kritikai kiadását kiemelt nemzetközi érdeklődés kíséri. Az eddigi eredményeimet négy konferencia előadásban, egy megjelent és három megjelenség alatt álló tanulmányban összegeztem, valamint ebben a témában ez év novemberében konferencia előadást tartok (Byzance et l'Occident 4, Nemzetközi konferencia, ELTE Eötvös József Collegium, 2015. november 23–27). A kézirattal kapcsolatos kutatásaimról 2016 januárjában meghívott vendégelőadóként előadást tartok a párizsi École Normale Supérieureben.

Az OTKA által támogatott 2 év alatt elsősorban paleográfiai és filológiai kérdéseket vizsgáltam az eddig átírt ógörög és ófrancia szövegekorsusz további pontosításával, kiegészítésével (rövidítés típusok, betűformálási sajátosságok, paleográfiai jellegzetességek összegyűjtése, a szerzői javítások [szócserék, áthúzások] filológiai vizsgálata, elveszett foliumok görög szövegének a francia fordítás alapján történő rekonstruálása, a francia szöveg nyelvezeti és írásmódbeli sajátosságainak, dialektus jegyeinek kimutatása/további pontosítása stb.). Jelenleg az ófrancia fordítás bizonytalan olvasatainak véglegesítésén dolgozom, a szövegeket (ógörög és ófrancia) publikálásra készítem elő, amely egyszersmind a magyarázó jegyzetek és a kritikai apparátus összeállítását is jelenti, valamint a kritikai kiadást bevezető francia nyelvű tanulmány megírását, amely a kézirattal és annak ógörög és ófrancia szövegével kapcsolatos legfontosabb kérdéseket tárgyalja: a kézirat paleográfiai leírása, datálás, a fordítás lehetséges történeti háttere és körülményei, a görög *Barlám és Jozafát* regény Ivíron kódexbeli változatának bemutatása, az ófrancia szöveg nyelvezeti leírása (nyelvezet, dialektus jegyek, helyesírási sajátosságok, *hapax*-ok, stb.).

Az elmúlt két év során az OTKA NN 104456 „Klasszikus ókor, Bizánc és humanizmus. Kritikai forráskiadás magyarázatokkal” kutatócsoport munkájában is részt vettem. A kutatócsoport tagjaként 4 nemzetközi konferencia francia szekcióinak voltam főszervezője (*Byzanz und das Abendland / Byzance et l'Occident 1–4.*), szerkesztésében 3 tanulmánykötet jelent illetve jelenik meg (*Byzance et l'Occident : Rencontre de l'Est*

et de l'Ouest; Byzance et l'Occident 2. : Tradition, transmission, traduction, megjelenik: 2015 október; *Byzance et l'Occident 3. : Le roman au Moyen Âge : de Byzance à la France*, megjelenés alatt), a kutatócsoport saját könyvsorozatának részeként („Antiquitas – Byzantium – Renascentia”). Felolvasó üléseket szerveztem az Eötvös Collegium székhelyű *Udvari Irodalom Nemzetközi Társaság* magyar tagozata számára. Az ELTE részére keretegyezményt készítettem az Université Rennes 2-vel, valamint részt vettem az ELTE EC Byzantium Központ és a párizsi EHESS, valamint más intézmények, így a Peloponnésos-i Egyetem, Kalamata együttműködéseinek kidolgozásában. A kutatócsoport eredményeinek köszönhetően 2015. szeptember 1-től önálló oktatási/kutatási egység (Byzantium Központ) jött létre az ELTE Eötvös József Collegiumban, amelynek keretében az egyetem tudományos munkatársként tud alkalmazni. Ez az oka annak, hogy kérvényeztem az OTKA posztdoktori alkalmazás 1 évvel korábbi lezárását.

PUBLIKÁCIÓK:

2014 „La traduction française de la version grecque dite d'Iviron de *Barlaam et Joasaph*. À propos de l'édition critique en cours”, In: *Investigatio Fontium*, ed. László Horváth, Eötvös József Collegium ELTE, Budapest, 2014, p. 83–94.

<http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/investigatio/07-Egedi-Kov%C3%A1cs%20Emese.pdf>

2013 „Le souvenir de Béla-Alexis dans la littérature française du XIIe siècle”, In: *Byzanz und das Abendland: Begegnungen zwischen Ost und West*, ed. Erika Juhász, Eötvös-József-Collegium ELTE, Budapest, 2013, p. 161–177.

http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/Byzanz%20und%20das%20Abendland/Emese_Egedi-Kovacs.pdf

2013 « Le livre dans le livre » et « Le livre d'amour » : le *De amore* d'André le Chapelain et le roman byzantin de Makrembolitès, In: *Byzance et l'Occident: Rencontre de l'Est et de l'Ouest*, sous la direction d'E. EGEDI-KOVÁCS, Collège Eötvös József ELTE, Budapest, 2013, p. 91–100.

<http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/Byzance/egedi%20le%20livre%20dans%20le%20livre.pdf>

2013 „Béla-Alexiosz emléke a 12. századi francia irodalomban”, In: *Francia–magyar kapcsolatok a középkorban*, szerk. GYÖRKÖS Attila – KISS Gergely – SÁGHY Marianne, Debreceni Egyetem, 2013, p. 49–63.

TANULMÁNYKÖTET SZERKESZTÉS:

(megjelenés alatt) *Byzance et l'Occident 3. : Le roman au Moyen Âge : de Byzance à la France*, sous la direction d'E. EGEDI-KOVÁCS, Collège Eötvös József ELTE, Budapest.

(megjelenik: 2015. október) *Byzance et l'Occident 2. : Tradition, transmission, traduction, sous la direction d'E. EGEDI-KOVÁCS, Collège Eötvös József ELTE, Budapest.*

2013 *Byzance et l'Occident : Rencontre de l'Est et de l'Ouest, sous la direction d'E. EGEDI-KOVÁCS, Collège Eötvös József ELTE, Budapest, 2013.*
http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/Byzance/!!!Byzance_teljes.pdf

ISMERTETŐK:

Gózon Ákos: „Bizánc és a Nyugat kölcsönhatása. Kódexektől hapaxokig”, *Élet és Tudomány*, 2015/7, p. 198–200.

Gózon Ákos: „*Bizánc és a Nyugat*. Konferencia a szellemi és anyagi kultúra kölcsönhatásáról”, *Élet és Tudomány*, LXIX. évf., 2. szám, 2014. január 10, p. 48–50.

Kővágó Angéla – Horváth László: „Kelet és Nyugat találkozása”, *Élet és Tudomány*, LXVIII. évf., 1. szám, 2013. január 4, p. 4–5.

KONFERENCIA ELŐADÁSOK:

2014 „Au carrefour de diverses cultures : le roman de *Barlaam et Joasaph* dans le manuscrit d'Ivion (No 463)”, *Byzanz und das Abendland III. / Byzance et l'Occident III. (Studia Byzantino-Occidentalia. Gallica-Italica-Germanica-Graeca)*, Nemzetközi konferencia, ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2014. november 24–28.

2014 „La traduction française de la version grecque dite d'Ivion de *Barlaam et Joasaph*. À propos de l'édition critique en cours”, Symposium, Collegium Hungaricum, Bécs, 2014. augusztus 25–26.

2014 „Ivion 463 sz. kódex”, 11. Magyar Ókortudományi Konferencia, ELTE BTK, Budapest, 2014. május 22–24.

2013 „Le codex Ivion 463 approches paléographique et philologique”, *Byzanz und das Abendland II. / Byzance et l'Occident II. (Studia Byzantino-Occidentalia. Gallica-Italica-Germanica-Graeca)*, Nemzetközi konferencia, ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2013. november 25–29.

KONFERENCIA- ÉS TUDOMÁNYSZERVEZÉS:

2015 *Byzanz und das Abendland / Byzance et l'Occident IV*, Nemzetközi konferencia, ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2015. november 23–27, szervezés alatt, Francia szekciók főszervezője.

2014 *Byzanz und das Abendland / Byzance et l'Occident III.* : „Le roman au Moyen Âge : de Byzance à la France”, Nemzetközi konferencia, ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2014. november 24–28, Francia szekciók főszervezője.

2013 *Byzanz und das Abendland / Byzance et l'Occident II.* : *Tradition, transmission, traduction*, Nemzetközi konferencia, ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2013. november 25–29, Francia szekciók főszervezője.

Egedi-Kovács Emese

(9) OTKA NN 104456 „Klasszikus ókor, Bizánc és humanizmus. Kritikai forráskiadás magyarázatokkal” című pályázat

A terveknek megfelelően a kutatócsoport nemcsak a *Byzanz und das Abendland III* nemzetközi konferenciát (és a testvérpályázóval közös symposiont) valósította meg – önálló kötetben publikálta a második konferencia előadásait –, hanem a nyugati irodalmak kutatási területeit is bevonta (olasz, spanyol, német, francia). Folytatta az *Antiquitas – Byzantium – Renascentia* könyvsorozatot (ISSN 2064-2369). További négy kötetet jelentetett meg.

– Bizánc és a Nyugat nemzetközi konferencia- és szemináriumsorozat 2014. nov. 24–28:

<http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/felev14151/Byzanz%20und%20das%20Abendland%20III.%20konferencia%20%28program%29.pdf>

Tudósítás OTKA hivatkozással: *Élet és tudomány* 2015/7 198–200.

– A *Collegium Danubianum III*. Bécs, 2015. aug. 27–29. A kutatócsoport tagjai beszámoltak eddigi eredményeikről (előadások) és megvitatták a további lehetőségeket.

– A *Bibliotheca Byzantina II*. mellett önálló kötetben jelentek meg az olasz és a német ülésszakok anyagai: *Fonti ed Interpretazioni* és *Quelle und Deutung*. A köteteket a Kultúrintézetek dísztermeiben 2014. nov. 25-én és 26-án mutatták be.

– Az *Antiquitas – Byzantium – Renascentia* sorozat új kötetei:

XI. Horváth László: *Az új Hypereidés. Szövegkiadás, tanulmányok és magyarázatok*. Typotex, Budapest, 2015.

XII. *Byzanz und das Abendland II. Studia Byzantino-Occidentalia* (szerk.) Juhász Erika. Budapest, 2014.

XIII. *Sapiens Ubique Civis. Proceedings of International Conference on Classical Studies (Szeged, Hungary, 2013)* (szerk.) Nagyllés János, Hajdú Attila, Gellerfi Gergő, Anne Horn Baroody, Sam Baroody. Budapest, 2015.

XIV. Ötvös Zsuzsanna: „*Janus Pannonius's Vocabularium*”. *The Complex Analysis of the Ms. ÖNB Suppl. Gr. 45*. Budapest, 2015.

Horváth László megjelentette a *Der neue Hypereides* című monográfiát és bővített magyar változatát. Három meghívásos konferencia-előadást tartott:

Athallások a klasszikus görög politikai szónoklatokban. Ókortudományi Társaság Szeged (Szeged, 2014. november 10.); *Der neue Hypereides – Kommunikation zwischen athenischen Staatsmännern*. Universität Heidelberg (Heidelberg, 2015. május 18.); *Agon for Delos – The Myth of Athena Pronoia*. The Agon in Classical Literature. International Conference in Honour of Professor Chris Carey (Ionian University, 2015. június 27.).

Adorjáni Mária az ÖNB Suppl. Gr. 182. kéziratát írta át, jegyzeteket készített. A szöveg két, egymástól különálló fragmentumot tartalmaz, amelyek forrását Hunger és Hannick nem azonosította. A második fragmentum evangéliumi idézetekből és Jézus csodáinak

felsorolásából áll. A szöveghez francia és magyar nyelvű fordítás és magyarázat készül. Öt tudományos recenzíót jelentetett meg.

Berkes Lajos folytatta későókori papirológiai kutatásait. Disszertációját a Harrassowitz kiadó Philippika díjával, valamint a heidelbergi egyetem Ruprecht-Karls-Preis elismerésével tüntették ki. Beválasztották az International Society for Arabic Papyrology elnökségébe. Hat konferencia-előadást tartott és négy tanulmányt publikált.

Előadások: *The Archive of the Fayum Pagarchy in the 8th century* (6th International Society for Arabic Papyrology Conference, München, 2014. X. 9.); *Geschäfte ägyptischer Mönche im Übergang von der byzantinischen zur arabischen Herrschaft* (6.–8. Jh.) (Krise und Stabilität im Spätantiken Alltag. DAI Róma, 2014. XII. 5.); † δέσποτα †: *A Late Antique Epistolary Convention in Greek and Coptic letters* (Creating Authority: Documents as Artifacts in the Greco-Roman World. Heidelberg, 2014. XII. 11.); *Von Oberägypten über den Nil zum Mittelmeer: Die Versorgung der omayyadischen Flotte anhand der papyrologischen Quellen* (16. Symposium des Mediävistenverbandes, Bern, 2015. III. 23.); *‘I invoke Osiris and Isis and the gods in Hades...’: A new magical inscription from Greco-Roman Egypt* (A “Strengthening research capacity in the papyrus collection of the Oslo University Library [2012–2016]” projekt meghívására; University of Oslo, 2015. IV. 24.); *Villages Organization in Egypt and Beyond, 500–800* (Egypt Connected. Cultural, Economic, Political and Military Interaction, 500–1000 CE, Leiden, 2015. VI. 20.).

Delbó Katalin Eugenianos *Drosilla és Chariklés* című regényét kutatta: oralitás és a bizánci regények kapcsolata – performansz a regényben és a *theatron*; motívumok, karakterek bizánci környezetben; mítoszok bizánci regényekben. A vizsgálat a négy XII. századi tudósnyelvű regényre terjedt ki. Előkészítette a *Florilegium Vindobonense* (Cod. Phil. gr. 169) kritikai kiadását: apparátussal kiegészített átirat, a marginális és szövegközi jegyzetek elemzése. Négy konferencia-előadást tartott, egy-egy tanulmányt/recenziót jelentetett meg.

Előadások: *Performance in den byzantinischen Romanen des 12. Jahrhunderts und das theatron* (Laetae segetes IV, Brno, 2014. 11. 21.); Το μοτίβο της γριάς στα βυζαντινά μυθιστορήματα (Byzanz und das Abendland / Byzance et l’Occident III, Budapest, 2014. 11. 26.); *Mitológia a bizánci regényben* (Mathéma Konferencia II, Budapest, 2015. 05. 15.); *Performance and Orality in the Roman von Niketas Eugenianos* (Bécs, 2015. 08. 27.).

Egedi-Kovács Emese az Ivron 463-as jelzetű kódex görög és ófrancia szövegének átírásán és kiadásán dolgozott. A kutatás az ófrancia filológia szempontjából is jelentős, a korból kevés írásos emlék maradt ránk. Megszervezte a *Byzanz und das Abendland* nemzetközi konferenciasorozat francia ülészeit. Kiadásra készített elő két tanulmánykötetet. Keretegyezményt készített az Université Rennes 2-vel, valamint részt vett az EC Byzantium Központ, az EHESS és más intézmények együttműködésének kidolgozásában. Nemzetközi konferencia-előadást tartott. Előadás: *Au carrefour de diverses cultures : le roman de Barlaam et Joasaph dans le manuscrit d’Ivion (N° 463)* (Byzanz

und das Abendland III. / Byzance et l'Occident III. (Studia Byzantino-Occidentalia. Gallica–Italica–Germanica–Graeca, Nemzetközi konferencia, ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2014. november 24–28.).

Farkas Zoltán a kutatócsoport fiatalabb tagjainak bizantinológiai tutorizálását irányította, tanulmányt tett közzé.

Juhász Erika a *Byzanz und das Abendland II.* konferencia előadásából konferenciakötetet szerkesztett. A *Byzanz und das Abendland III.* bizánci szekcióinak szervezője volt. A *Chronicon Paschale* kritikai kiadásán dolgozott. A krónikával kapcsolatos kutatási eredményei könyv formájában is megjelentek. A Tübingenben tartott konferenciáról beszámolót írt. A *Byzantinische Zeitschrift* magyarországi referenseként gyűjtötte a magyar kutatók publikációit. Egy előadást tartott és öt tanulmányt jelentetett meg. Előadás: *Olympiaden in der Osterchronik* (Byzanz und das Abendland III. Budapest, Eötvös József Collegium, 2014. november 26.).

Kovács István Aurelius Pólión, pannoniai legionárius levelét (P. Tebt. 2.583) elemezte, az OTDK-n harmadik helyezést ért el. A Harley 5735 sz. XIV. századi bizánci kódex, Libanios leveleihez írt sorközi és lapszéli jegyzeteket vizsgálta. Négy előadást tartott, egy tanulmányt publikált. Előadások: *Teaching Rhetoric in the Palaiologos Era* (Byzanz und das Abendland III, Eötvös József Collegium, Budapest, 2014. november 27.); *Egy III. századi dokumentáris papirusz történeti és filológiai szempontú elemzése* (XXXII. OTDK Klasszika-filológia II. [ókortörténet], Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Budapest, 2015. április 9.); *A Harley 5735 kódex sorközi megjegyzései és margináliái* (XVI. Eötvös Konferencia, Eötvös József Collegium, Budapest, 2015. április 24.); *Examination of the Interlinear and Marginal Commentaries in the Codex Harley 5735* (Bécs, 2015. augusztus 27.).

Lágler Éva a Janus-fordítások szójegyzékét egészítette ki, és folytatta a szövegkritikai problémák gyűjtését, bővítette az Ilias-részlethez (Il. 6,119–236 és 2,299–330) tartozó jegyzéket is. A nehezebben megfeleltethető szerkezeteket is beleillesztette.

Mayer Gyula a fiatalabb kutatók, különösen Lágler Éva kutatásait tutorálta, két előadást tartott, egy publikációt tett közzé. Előadások: *Zur Sprache des Archimedes* (Byzanz und das Abendland III. Budapest, Eötvös József Collegium, 2014. november 26.); *Plutarchs Moralien bei Janus Pannonius* (Griechischhumanismus im pannonischen Raum. Bécs, 2014. december 5.).

Ötvös Zsuzsanna megvédte disszertációját és monográfiát jelentett meg.

Szepessy Tibor annotált válogatást készített a későgörög prózáiról, Dión Chrysostomos műveiből. A Dión-művek fordítása elkészült, amely talán már 2015 végén nyomtatásban megjelenhet.

Szikora Patrícia a VI. századi bizánci latin költő, Corippus eposzait kutatta. A négy könyvből álló epikus költeményben szereplő hasonlatok kigyűjtését és kategorizálását követően következtetéseket vont le a mű lehetséges címzettjeinek beazonosításáról. Két előadást tartott. Előadások: *An Interpretation of Similes in Corippus' Poem In laudem Iustini* (Byzanz und das Abendland III. Budapest, 2014. november 27.); *Latin panegyricus a bizánci udvarban* (Mathema II. Budapest, 2015. május 15.).

Tóth Iván Kritobulos történelemfilozófiai elképzeléseit kutatta. Elkészítette a mű első könyvének kommentárját: a *Halósis* egyik történetírójának művéhez sem készült eddig részletes történeti-filológiai szövegmagyarázat. A *Historiae* szöveghelyeit összevetette Dukas, Sphrantzés és Laonikos Chalkokondylés beszámolóival, és más nyugati források leírásaival. További eredmény Enea Silvio Piccolomini Konstantinápoly elestét megörökítő beszámolójának fordítása, a szöveg forrásainak és historiográfiai jellemzőinek vizsgálata. Két előadást tartott és négy tanulmányt publikált. Előadások: *Investigations into Kritobulos' Idea of History* (Byzanz und das Abendland III, Eötvös Collegium, Budapest, 2014. november 26.); *Konstantinápoly eleste egy pápa szemével. Szövegkritikai, forráskutatói és historiográfiai adalékok Enea Silvio Piccolomini történeti elbeszéléséhez* (Ókortudományi Társaság Szegedi Tagozata. Szeged, 2015. február 9.).

Összesen (OTKA hivatkozással) 7 szerkesztett önálló kötet (ebből 4 monográfia és 3 tanulmánykötet), 20 tanulmány, 6 recenzió és 23 előadás jelent meg, illetve hangzott el a belső és külső kutatók részéről.

(10-11) Kisebb, illetve ismétlődő támogatáson alapuló pályázatok: Beloit College és MFIA

A két évtizedes múltra visszatekintő cserekapcsolat keretében 2015 őszén két amerikai vendéghallgató, Cassandra Lynn King és Jennifer Putman tanult az Eötvös József Collegiumban. A Beloit College a tanulmányaikat 1,8 millió forinttal támogatta, amely fedezte a lakhatás költségeit, a szerény havi étkezési és költség-hozzájárulást, valamint a tanulmányi ügyintézés adminisztratív költségeit. A 2016 tavaszán kiutazó Eötvös Collegista hallgató, Szabó Gergely étkezési költségeit (mintegy 500 ezer forint erejéig) szintén a fennmaradó aktívából finanszírozta a Collegium. A félév során Cassandra King és Jennifer Putman több collegiumi órának is aktív résztvevője volt, és a Collegium mentori rendszere segítségével – az Angol–Amerikai Műhely vezetője, titkára és hallgatósága támogatásával – sikerült őket integrálni az Eötvös Collegium, illetve a Rákóczi úti campus oktatási kereteibe.

2015 tavaszán Almády Bertalan Eötvös Collegium-i hallgató tölthetett egy félévet Beloitban, akinek ott-tartózkodását a Collegium szintén anyagi és szakmai segítséggel támogatta.

A Magyar–Francia Ifjúsági Alapítvány (MFIA) 2015-ben is kiemelten támogatta a Collegiumot: pályázatot nyertünk francia anyanyelvi lektor fogadására Franciaországból. A vonatkozó dokumentumokat alább közöljük.

FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNY
PÁLYÁZATA
FRANCIA ANYANYELVŰ VENDÉGOKTATÓ
FOGADÁSÁRA
a 2015/2016-os tanévben

262/2015
ÉRKEZETT
2015-04-16

A kérdőív akkor is kitöltendő, ha az intézményben jelenleg is oktató francia kolléga szerződését kívánják megújítani.

BEKÜLDÉSI HATÁRIDŐ: 2015. MÁRCIUS 20.

1. A felsőoktatási intézmény neve: Eötvös József Collegium, ELTE
2. Az intézmény vezetőjének neve: Dr. Horváth László
3. A vendégoktatót fogadó tanszék, lektorátus stb. neve, címe:
1118 Budapest, Ménesi út 11-13.
4. Telefonszáma: (36 1) 460-4481 Fax: (36 1) 209-2044
E-mail: horvathl@eotvos.elte.hu honlap: [honlap: honlap.cotvos.elte.hu](http://honlap.cotvos.elte.hu)
5. A tanszékvezető neve: Dr. Kalmár Anikó (műhelyvezető)
6. A főállású franciát oktató magyar kollégák neve:
Kalmár Anikó
7. A leendő koordinátor tanár neve: Kalmár Anikó
lakcíme, telefonszáma: 1138 Budapest, Tomori köz 17.
mobiltelefon-száma, e-mail címe: 30/5512252, kalmar.aniko@btk.elte.hu
8. A pályázó intézményben dolgozó helyi koordinátor neve (társult intézmények esetén, ha nem azonos a főkoordinátorral) : Tomor Dávid Domonkos
mobiltelefon-száma: 20/4109664
e-mail címe: d.d.tomor@gmail.com
9. A vendégoktatótól elvárt szakképzettség, szakirányultság, a neki számt órák jellege:
valamely bölcsész szak; francia nyelvrak, illetve egy szakóra francia szakos hallgatóknak a lektor szakterületének és az érintett diákok érdeklődésének megfelelően
10. A vendégoktató tervezett heti óraszám az intézményben: 18
11. Nem egyedüli foglalkoztatás esetén kérjük, egyeztessék terveiket a partnerintézménnyel (partnerintézményekkel). A társuló intézmény(ek) neve, címe; a vendégoktató ottani tervezett heti óraszám: -

* E pont kitöltése esetén a pályázat csak akkor érvényes, ha a megjelölt társintézménytől is visszaérkezik a kitöltött pályázati kérdőív.

Magyar
Francia
Ifjúsági
Alapítvány
Fondation
Franco-
Hongroise
pour la
Jeunesse

mfia-dossz15-bp02tr05

Budapest, 2015. július 9.

Dr Horváth László
Intézményvezető
ELTE Eötvös József Collegium
Budapest

Tisztelt Intézményvezető Úr!

Örömmel értesítjük Önöket, hogy a 2015/2016-os tanévre benyújtott sikeres pályázat alapján fogadhatnak szeptembertől anyanyelvi oktatót intézményükben.

Az oktató neve: Ulrick MOREAU

A francia anyanyelvi oktató magyarországi munkáltatója a Magyar-Francia Ifjúsági Alapítvány (MFIA), részfoglalkoztatásuként heti kötelező óraszámra 18 óra. Ha túlórák tartására kérnék fel, azt saját keretükből, helyben kötött szerződés alapján fizessék ki számára.

Az oktató a MFIA szervezésében 2015. augusztus 27-28-án tanévnyitó értekezleten vesz részt Budapesten. Aug. 28-án délután a magyar koordinátor tanárok számára is tartunk rövid tájékoztatót. (A részletes programot augusztus 18-ig juttatjuk el a koordinátornak.)

A találkozót követően kb. 17 órakor együtt indulnak állomáshelyükre. Kérjük, hogy ott az oktatót berendezett lakása készen várja.

Emlékeztetjük Önöket, hogy a pályázati feltételek szerint az oktatót foglalkoztató intézmények fizetik az oktató számára az augusztus végi értekezlettel kapcsolatos vonatjegyet (Magyarországon belül), valamint a lakással együtt az otthoni internethozzáférést is.

Jó nyarat kívánva szívélyesen üdvözlö

☒ H-1052 Budapest, Vitkovics M. u. 7.

Tel./fax: (+361)302-6669 www.mfia.eu mfia@mfia.eu

Ulrick Moreau delegálása

(12) Az Olasz Külügyminisztérium (Ministero degli Affari Esteri) 2015. évi támogatása az olasz nyelv oktatásának támogatására

Az Olasz Külügyminisztérium (Ministero degli Affari Esteri) támogatását idén második alkalommal nyerte el az Eötvös Collegium. A támogatási kérelmet minden évben számos oktatási intézmény benyújtja olyan célokra, mint a nyelvtanítás, tanulmányi kirándulások, ösztöndíjak biztosítása, távoktatás jellegű tanárképző kurzusok megvalósítása. Az elmúlt évek kedvezőtlen gazdasági eseményeinek következtében a pályázaton nem könnyű támogatást nyerni. Megtiszteletetes, hogy az előző év után 2015-ben is elismerést nyert a Collegium, az Olasz műhely tevékenysége és a FONAL-programban kötelező olasz nyelvtanítás. A pályázatot abban a reményben nyújtjuk be rendszeresen, hogy a lassú gazdasági fellendülés eredményeképpen a minisztérium a nyelvtanítás mellett az ösztöndíjakkal és a tanárképzési programmal kapcsolatos terveinket is támogatni tudja.

Az olasz nyelv intenzív oktatását támogató pályázaton elnyert összeget mindkét évben az olasz nyelvi képzés erősítésére fordítottuk a kötelező nyelvi képzésben résztvevő „nem szakos”, és az Olasz műhelyben tanuló olasz szakos hallgatók érdekében.

(13–14) Mészáros Tamás OTKA K 11637: Előmunkálatok Laonikos Chalkokondylés történeti művének kiadásához; valamint „Az Eötvös Collegium és a szlovéniai magyar szervezetek együttműködése”, NEA-NO-15-SZ-0427 számú pályázat [Eötvös Collegiumért alapítvány kezelésében] a Kárpát-medencei szakkollégiumi hálózat bővítésére

A pályázatok célkitűzéseinek megvalósítása elkezdődött, az eredmények ismertetése az ECCE évkönyvsorozat következő számában várható.

(15) „Kárpát-medencei szakkollegiumi hálózat és konferencia, utánpótlás-nevelés” című, NTP-SZKOLL-15-0010 számú pályázat. Őszi tőmbeszeminárium (Itáliai irodalmi hatások Európában)

Idézet a meghívóból:

„Az *Itáliai irodalmi hatások Európában* című előadásorozat, egyetemi kurzus célja, hogy a hallgatók olyan kiváló professzorok előadásain ismerhessék meg a világirodalom meghatározó alkotóinak, Danténak, Boccacciónak és Petraracának életművét – és írásművészetüknek az európai irodalomban kimutatható utóhatásait –, akik kutatásaik és felkészültségük révén hazánkban és a nemzetközi italianisztikában egyaránt elismertek. A hallgatóság hétről hétre más szempontból ismerheti meg a „tre corone fiorentine” alkotásait; rácsodálkozhat, miként hatottak írásaik a magyar és az európai irodalom alakulására. Az előadásorozat Ludmann Ágnes, az EC Olasz műhely vezetőjének szervezésében az Eötvös Collegiumban valósul meg. Az előadások nyelve magyar, kivételt a megnyitó alkalom jelent.”

A kurzus programja:

2015. szeptember 14. 19:30 Giampaolo Salvi (ELTE): *Il mondo romanzo nel XIV secolo* (olasz nyelvű előadás)

2015. szeptember 21. 19:30 Mátyus Norbert (PPKE): *Babits Mihály* Isteni színjáték fordítása – Fordítási kérdések és problémák

2015. szeptember 29. 17:00 Nádasdy Ádám (ELTE): *Az új Isteni színjáték fordításáról*

2015. október 5. 19:30 Szörényi László (MTA ITI): *Petrarca költészete és A jó szerencsének és a szerencsétlenségnek orvosságairól*

2015. október 12. 19:30 Domokos György (PPKE): *A budapesti Dante-kódex*

2015. október 20. 17:00 Antonio Donato Sciacovelli (NYME): *Boccaccio és a Dekameron*

2015. november 3. 17:00 Kelemen János (ELTE): *Dante életműve és az Isteni színjáték szerepe*

2015. november 9. 19:30 Baranyi Ferenc: *Isteni színjáték fordítás*

2015. november 17. 17:00 Draskóczy Eszter: *Dante és Ovidius*

2015. november 24. 11:00 Renzo Tosi (UNIBO): *A közmondások továbbélése a középkori olasz irodalomban* (konszektív tolmácsolással)

2015. november 30. 19:30 Falvay Dávid (ELTE): *Dante, Szent Bernát és a Meditationes Vitae Christi*

2015. december 7. 19:30 Lengyel Réka (MTA ITI): *Petrarca magyarországi recepciója.*

III. SZAKMAI-TUDOMÁNYOS ÉS KÖZÉLETI RENDEZVÉNYEK

Az Eötvös Collegiumban megrendezett tudományos rendezvények jelentős része a különféle pályázatok keretében (lásd II. KUTATÁSI TEVÉKENYSÉG [PÁLYÁZATOK]), részint az Eötvös Collegium egésze, illetve szervezeti egységei, valamint a Collegiumban működő egyesületek (Magyar Bizantinológiai Társaság, Collegium Hungaricum – SEC), és a Hallgatói Önkormányzat, a Választmány szervezésében valósult meg.

Az egyes műhelyek és szervezeti egységek (Cathedra Magistrorum) önálló szervezésében megvalósított – a Collegium honlapján is kiemelt – rendezvényeket a műhelyek beszámolóinak részeként ebben a kötetben (lásd *Műhelybeszámolók*), illetve az ECCE VI. kötetben közöljük, amely a 2015/2016. évi őszi félév műhelytevékenységeit tartalmazza. A nemzetközi bizantinológiai előadások (Magyar Bizantinológiai Társaság) a Byzantium Központ, a SEC konferenciája pedig az egyesületi rendezvények fő- és alfejezetekbe (lásd 234. és 164. oldalak) kerültek.

Válogatás a műhelyek és szervezeti egységek rendezvényeiből: Cathedra Magistrorum programja (CM Tagung): 2015. február 23–25.; VI. „Közel, s Távolság” Orientalisztika Konferencia: 2015. március 6–8.; Angol–Amerikai műhely minikonferenciája: 2015. március 20.; Ádám Péter „*Műfordítás, irodalmi nyelv, hitelesség. A kis herceg magyarul – öt fordításban*” című előadása (Francia műhely): 2015. május 29.; „*Itáliai irodalmi hatások Európában*” című előadássorozat (Olasz műhely szervezésében): 2015. szeptember 14 – 2015. december 7.; Fazekas István „*A bécsi levéltárakban őrzött magyar vonatkozású iratanyag és kutatási lehetőségei*” című előadása; Dezső Tamás „*Ninivétől Palmyráig: az Iszlám Állam műemlékrombolása és illegális műkincs-kereskedelem Kurdisztánban*” című előadása („Előadások a Történelem műhelyben” sorozat keretében): 2015. szeptember 30. és október 14.; Bodó Csanád „*Nyelv és dzsender*” című előadása (Magyar műhely): 2015. október 15.; Hóvári János „*Történelmi és politikai nemzettudat a mai Törökországban*” című előadása (Orientalisztika műhely): 2015. október 20.

Az alábbiakban a Collegium központi szervezésében vagy a Collegium egészének közreműködésével megvalósított azon kiemelt rendezvényeket ismergetjük, amelyeket a II. fejezetben (Kutatási tevékenységek, pályázatok) nem tárgyaltunk.

(1) *Tehetségtábor III.* (Egyetemi utánpótlás toborzása az Eötvös Collegiumban 40 diáknak): 2015. január 19–24. (2) *Eingejännert – Paul Celan és Gisèle Celan*, kiállítás, kerekasztal beszélgetés, előadás, filmvetítés: 2015. január 28–30. (3) *Latintanári szakmai napok*: 2015. március 6–7. (4) *Az Osztrák Kulturális Fórum „150 éves a bécsi Ring – Az építés kezdetétől máig” és a „Bécsi kongresszus – 1815” című kiállításai*: 2015. június 4 – augusztus 20. (5) *ELTE Kárpát-medencei nyári egyetem, Humántudományi szekció* (2015. július 7–12.) (6) *Eötvös József Nap 2015. – 120 éves a Collegium (ünnepi rendezvény)*: 2015. szeptember 3. (7) *Byzanz und das Abendland – Byzance et l’Occident IV: Studia Gallica, Italaica, Germanica, Graeca*: 2015. november 23–27. Ötnapos nagy nemzetközi konferencia 15 országból 82 előadóval (47 külföldi, 35 magyar) 3 nagykövet és 3 igazgató támogatásával.

(1) Tehetségtábor III. (2015. január 19–24.)

Felkérés a felkészítő tanárokhoz

„Tisztelt Tanárnő / Tisztelt Tanár Úr!

Kollégám közvetlen telefonos egyeztetése, a megelőző évek kedvező tapasztalatai, illetve mások szíves szakmai ajánlása alapján írok most Önnek, hogy segítségét és együttműködését kérem az ELTE Eötvös József Collegium tehetséggondozó programjához. Célunk az, hogy az ELTE-re 2015-ben jelentkező tehetséges diákok augusztusban majd az Eötvös Collegiumba is felvételizzenek, és lehetőleg a Collegium tagjaivá váljanak. (Kérem, bocsássa meg, ha ezt a levelemet többször is megkapja, ha így van, a korábbi évek – most is használt – címei között is bizonyára szerepelt.)

Két sikeres év után (az Élet és Tudomány 2013. és 2014. évi beszámolóit csatolom) 2015-ben is megszervezzük a *tehetségtábort* (Tehetségtábor III), amelynek tervezett, egyelőre nem véglegesített programkeretét a csatolmányban olvashatja. A program helye és időpontja: Eötvös József Collegium (1118 Budapest, Ménesi út 11-13.), 2015. január 19–24. A meghívott diákokat az iskolák igazgatóitól kikérjük. Összesen mintegy 44 diákot láthatunk majd vendégül színvonalas szakmai foglalkozásokat, illetve szabadidős programokat biztosítva. A szállás a korábbi évekhez hasonlóan díjmentes: a lányoknak részben tudunk vendégszobai helyeket foglalni, a fiúknak pedig a Collegium társalgójában alakítunk ki közös alvóteret (polifoamra és hálósákra mindenkinek szüksége lesz), a lány- és fiúszárnyai vizes helyiségek elérhetőek. A szűkösebb pályázati lehetőségek miatt 2015-ben a résztvevőknek maguknak kell gondoskodniuk az útiköltségről és az ebédekről, vacsorákról (az utolsó, közös vacsorát a Collegium igazgatója biztosítja). Reggelit tudunk adni a Collegiumban.

A konkrét számítások érdekében összegzem a várható költségtípusokat: útiköltség (retúrjegy) + 10 db budapesti vonaljegy (3000 Ft) + ebéd a szomszédos egyetemi menzán (menüebéd ára: 660 [B menü] vagy 790 Ft [A menü] [5 napra kb. 3500 Ft]), az ebéd közös program, más lehetőség nincs) + vacsoraköltségek. A vacsorák beszerzésében, a boltok megtalálásában a Collegium diákjai készségesen segítenek.

A válaszok és a jelentkezések érkezése alapján igyekszünk majd igazságosan (szakok között is arányosan) elosztani a helyeket.

Sokéves tapasztalatom, hogy a legjobb szándék és igyekezett ellenére sem hallanak a tehetséges, végzős, középiskolás diákok azokról a lehetőségekről, amelyeket az ELTE-re jelentkezők számára az Eötvös Collegium nyújthat. Az Ön segítségével szeretnénk most megszólítani azokat a diákokat, akiket a figyelmünkbe ajánl. Biztos vagyok abban, hogy az eredményes tanári évek értékes tapasztalatainak köszönhetően a legavatottabb kézbe továbbítom kérésemet.

Kérem, legyen szíves, küldje el nekünk azon tehetséges végzős diákjának *nevét, tervezett szakját és e-mail címét*, aki 2015-ben az ELTE valamelyik szakirányán (a BTK, TTK, IK, TáTK karok egyikén vagy az osztatlan tanárképzésben) készül folytatni tanulmányait. Kérem, szíveskedjen megírni személyes ajánlását is, hogy ki(ke)t javasol leginkább behívni, illetve azt, hogy diákja – ha indult – milyen helyezést ért el szakmai versenyeken (OKTV stb.). A diákokkal történő közvetlen kapcsolatfelvétel minden lépésébe természetesen Önt is bevonjuk.

Kérem, válaszát, visszajelzését mindkét alábbi címre küldje el:

horvathl@eotvos.elte.hu
titkarsag@eotvos.elte.hu

Köszönöm munkáját és támogatását!

Üdvözlettel, Horváth László, igazgató

P.S. Ezzel a levelemmel egyszersmind azt a tanári szakmai kört is erősíteni szeretném, amely évről évre hatékonyan mozgósíthatja az utánpótlást. Tisztelettel kérem, szíveskedjék leveletem ebben a szellemben kollégáinak is továbbítani, akiket most – a sok száz cím között, igyekezetünk ellenére – nem tudunk megszólítani.

P.S.

Csatolmányok:

- 1) Felkérés a felkészítő tanárokhoz.
- 2) Előzetes programterv.
- 3) A tanári visszajelzéseket és ajánlásokat követően kiküldendő, a diákokhoz szóló közvetlen levél.
- 4) Horváth Janka Júlia collegista, tavalyi táborozó élményei és ajánlása.
- 5) Az Élet és Tudomány tudósítása a 2013. évi táborról.
- 6) Az Élet és Tudomány tudósítása a 2014. évi táborról.”

Tudományos utánpótlás

Az ELTE Eötvös Collegium összetett szakmai tehetségprogram keretében olyan középiskolás diákokat hívtak meg – immár harmadik alkalommal – egyhetes „táborozásra”, akik a szakirányú versenyeken kiemelkedő helyezést értek el, illetve akiket a szakok szerint szerveződő tanári egyesületek és tanárkollégák ajánlottak, és a 2014/2015-ös tanévben az ELTE-re felvételiznek. Az Eötvös Collegium

A táborozók a Collegium történetével ismerkednek

műhelyeinek megfelelő több szakterület szerint (angol, biológia, fizika, földrajz, francia, kémia, latin, magyar nyelv- és irodalom, matematika, német, orientálistika, történelem stb.) közel negyven középiskolás diákot táboroztattak, akiket igazgatóik – a tehetséggondozás célját támogatva – egy hétre felmentettek iskolai kötelezettségeik alól.

A naponta két-háromórás szeminariumi foglalkozásokat a kollégiumi életre és a tudós-tanári hivatásra buzdító nagyelőadások vezették be. Ízelítőül: *Régi és mai collegisták, oktatás, kutatás és diákelet az Eötvös Collegiumban*: Ritoók Zsigmond, Keszthelyi Lajos, Hudecz Ferenc, Kiss Jenő akadémikusok, Ádám Zsófia választmányi elnök és Horváth László igazgató. Bemutakozott az ország első kara, az ELTE Bölcsészettudományi Kar (Brenner Koloman dékánhelyettes), Perge Gabriella és Jakus Enikő pedig *Cathedra Magistrorum (Tanárnak lenni)* című, a tudós, hanem a tudatos tanári tevékenység rejtelmeibe is bevezette a hallgatóságot. A kutatva

magát képző eötvösi tudóstanár-minta ragyogóan gazdag bizonyossága volt az a kötetbemutató-csoport, ahol a Collegiumban működő *Antiquitas – Byzantium – Renascentia* kutatócsoport hét új kiadványával ismertették meg a középiskolás diákokat, a leendő Eötvös-collegistákat. A „dögészek” sem maradtak azonban üres kézzel, magukkal vihették a természet tudományos műhelyek *Dögészek a Filozofia* című kiadványát.

Veszelyi Krisztina, a nagykanizsai Baththyány Lajos Gimnázium tanulója így számolt be a tapasztala-

im, a többieknek is hasonló élményeik lehettek, hiszen gyakran még ebédnél is ez volt a téma. Délutánonként ismét közös, többnyire kulturális programra került sor: meglátogattuk az ELTE Fivészkerjét, jártunk az Országházban és az Iparművészeti Múzeumban, szerdán pedig élő muzsikára táncoltattak meg minket”.

Csete Soma, a pécsi Janus Pannonius Gimnázium diákja pedig kiemelte: „Magyarosként matekosokkal, fizikásokkal, földrajzosokkal kerültem össze, szellemi közegünk igen pezsgő volt, ezért úgy éreztem, hogy már a jövőbeli kolle-

Az Antiquitas Byzantium Renascentia Eötvös collegiumi kutatócsoport kötetbemutatója

latairól: „A közös délelőtti előadások, beszélgetések rengeteg érdekességgel és fontos információval szolgáltak a Collegium múltjáról és jelenéről mind a tanulmányok, mind pedig a diákelet szemponjából. Választ kaptunk az összes felmerülő kérdésünkre (a Honnan ered a dögész-kifejezés?-re többször is), továbbá sikeresen kezeltük a lekapeszthatatlan villany problémáját. (Igaz, én könnyen beszélek, mert bejárás voltam, így nem a saját bőrömről tapasztaltam...). Számomra a nap fénypontjai mindig a szeminariumi foglalkozások voltak. Érzésem szerint nem (vagy legalábbis nem főként) a tárgyi, lexikális tudásunk bővítése volt a cél, sokkal inkább a szemléletünkre hatottak ezek az előadások: a kritikus gondolkodást erősítették, összefüggések keresésére buzdítottak, és a földrajz legkülönbözőbb területeibe nyerhetünk bepillantást. Nagyon tetszett, hogy egyáltalán nem iskolai tanórajlegűek voltak. Adódik ez abból, hogy többségében hallgatók tanítottak miniken, és mindösszesen hármunkkal foglalkoztak – azt hiszem, ezt takarja a műhelymunka kifejezése. Úgy gondo-

gáimmal’ folytatatok értekezést. Az intézményben folyó szakmai munka mennyisége elképesztett, őszintén szólva kissé riasztott is. A köztem és a Collegium között húzóó papírvékony, metaforikus fal akkor tört át, amikor az egyik tábor-társam újra és újra feltett kérdésére – ami a dögész szó eredetére irányult – már a sokadik nyolcvan évtizedi egykori kollégista sem tudott választ adni. Beláttam, hogy a Collegium misztikuma és (az olykor) nyomászó múltja a katalizátor, amely mindenkire hat az intézmény falai között. Az is világossá vált, hogy a fáradt arcok nemcsak a vizsgaidőszak nehézségeit tükrözik, hanem valamiféle általános szellemi jóllakottságot. Szerintem sok középiskolásunk céljai között szerepel az ilyen fajta éhség csillapítása, melyre az Eötvös József Collegium rátermettségét nekem hat nap alatt bebizonyította”.

A tehetség-tábor szervezése a Collegium azon meggyőződéséből fakad, hogy a tehetséges fiatalok száma nem csökken, ám egyre nehezebb megnyerni őket a piac csábításával szemben a tudományak és a tanári hivatásnak.

G. Á.

Tehetségtábor III. – ELTE Eötvös József Collegium
2015. január 19–24.

2015. január 19. (hétfő)

- 8.00–9.50 Érkezés, regisztráció, a szállás elfoglalása
 9.50–10.00 Ünnepléses tábornyitó, igazgatói köszöntő
 10.00–10.20 *Tanulni és kutatni az ország első egyetemén, az ELTE-n: Orosz Éva, az ELTE oktatási rektorhelyettese*
 10.30–11.15 *Tanulni és kutatni az ország első karán, az ELTE BTK-n: Dezső Tamás, az ELTE Bölcsészettudományi Kar dékánja*
 11.30–13.00 Szemináriumi foglalkozások szakonként meghívott előadókkal – az Eötvös Collegium műhelyei szerint szervezve (3-4 fős diákcsoportoknak, lásd alább, szakonként, szakpáronként bontva)
 13.00–14.00 Ebéd a SoReCa éttermében (Ménesi út 5.)
 14.30 órától „Ménesi úti örömök”: látogatás az ELTE Fűvészkertben

*

2015. január 20. (kedd)

- 7.00–8.00 Reggeli a Collegiumban (016-os terem)
 8.00–9.30 *Régi és mai collegisták, oktatás, kutatás és diákélet az Eötvös Collegiumban: Horváth László, az Eötvös Collegium igazgatója, és Ádám Zsófia, a Választmány elnöke*
 10.00–13.00 Szemináriumi foglalkozások szakonként meghívott előadókkal – az Eötvös Collegium műhelyei szerint szervezve (3-4 fős diákcsoportoknak, lásd alább, szakonként, szakpáronként bontva)
 13.00–14.00 Ebéd a SoReCa éttermében (Ménesi út 5.)
 15.00 órától „Ménesi úti örömök”: a Szent Korona és az Országház megtekintése

*

2015. január 21. (szerda)

7.00–8.00 Reggeli a Collegiumban (016-os terem)

8.00–9.30 *Régi és mai collegisták, oktatás, kutatás és diákélet az Eötvös Collegiumban*: Ritoók Zsigmond akadémikus

10.00–13.00 Szemináriumi foglalkozások szakonként meghívott előadókkal – az Eötvös Collegium műhelyei szerint szervezve (3-4 fős diákcsoportoknak, lásd alább, szakonként, szakpáronként bontva)

13.00–14.00 Ebéd a SoReCa éttermében (Ménesi út 5.)

15.00 órától „Ménesi úti örömök”: játékos vetélkedők a Collegium nagytermében, táncház muzsikával

*

2015. január 22. (csütörtök)

7.00–8.00 Reggeli a Collegiumban (016-os terem)

8.00–9.45 *Tanárnak lenni* – az EC Cathedra Magistrorum előadásai: Feld-Knapp Ilona, Iványi Rudolf, Jakus Enikő, Perge Gabriella

10.00–10.45 *Régi és mai collegisták, oktatás, kutatás és diákélet az Eötvös Collegiumban*: Keszthelyi Lajos akadémikus

11.00–13.00 Szemináriumi foglalkozások szakonként meghívott előadókkal – az Eötvös Collegium műhelyei szerint szervezve (3-4 fős diákcsoportoknak, lásd alább, szakonként, szakpáronként bontva)

13.00–14.00 Ebéd a SoReCa éttermében (Ménesi út 5.)

15.00 órától „Ménesi úti örömök”: *Lechner, az alkotó géniusz* című kiállítás megtekintése az Iparművészeti Múzeumban

*

2015. január 23. (péntek)

7.00–8.00 Reggeli a Collegiumban (016-os terem)

8.00–8.45 *Természettudósnak lenni*: Hudecz Ferenc akadémikus

9.00–9.50 „Az innovatív ELTE”, *a találmányok ösztönzése*: Antoni Györgyi, az ELTE PIK igazgatója

10.00–10.45 *Régi és mai collegisták, oktatás, kutatás és diákélet az Eötvös Collegiumban*: Kiss Jenő akadémikus

11.00–12.30 Collegiumi oktatási-kutatási központ (*Antiquitas, Byzantium, Renascentia*) eredményei, kötetbemutatók: Achilleus Tatios, *Kleitophón és Leukippé története*; Investigatio Fontium; Quelle und Deutung; Fonti ed Interpretazioni; Római költők antológiája; *Az ógörög nyelv szelleme*; Maywald József, *Ógörög nyelvtan*. A köteteket bemutatják, illetve ajánlják: Ritoók Zsigmond, Nagyllés János, Sára Balázs, Ludmann Ágnes, Mayer Gyula, Juhász Erika és Horváth László

12.30–13.30 Szemináriumi foglalkozások szakonként meghívott előadókkal – az Eötvös Collegium műhelyei szerint szervezve (3-4 fős diákcsoportoknak, lásd alább, szakonként, szakpáronként bontva)

13.30–14.30 Ebéd a SoReCa éttermében (Ménési út 5.)

15.30 órától „Ménési úti örömök”: korcsolyázás Óbudán

20.00 órától gulyás a Collegium nagytermében (közben táborzárás)

*

2015. január 24. (szombat)

7.00–8.00 Reggeli a Collegiumban (016-os terem), hazautazás

Szemináriumi foglalkozások

1) Angol (helyszín: EC 015-ös terem)

Hétfő: Angol nyelvi foglalkozás (Sántháné Gedeon Mária)

Kedd: Nyelvi érdekességek, nyelvészeti bevezető (Kucsera Márton)

Szerda: Romantika az angol költészetben (Fejérvári Boldizsár)

Csütörtök: Zenei és mitológiai kalandozások a Restauráció Angliájában (Purcell: *Dido és Aeneas* című operája alapján) (Kassai Gyöngyi)

Péntek: Lelkesítő gyakorlatok (Mikó Kata)

2) Biológia és kémia (helyszín: EC 016-os terem)

Hétfő: Miért érdekes a kémia? (Hudecz Ferenc)

Kedd: Növény-szervezetési gyakorlat (Erdei Anna)

Szerda: Molekuláris genetika, avagy a 21. század új orvosi diagnosztikai lehetőségei (Illés Anett); Az NMR spektroszkópia alkalmazási területei (Koczor Bálint)

Csütörtök: A modern bioérzékelés alapjai és alkalmazásai; Csoportos viselkedés préda-predátor rendszerekben (Janosov Milán)

Péntek: Műhelytagok beszámolója az ELTE-n folyó kutatásokról, lehetőségekről

3) Földrajz (helyszín: EC 19-es terem, Borzsák-könyvtár)

Hétfő: Az európai gyarmatosítás és a modern tudomány tudásföldrajzai (Gyimesi Zoltán)

Kedd: Térképészet: a ferdíthető valóság (Tolnai Gábor)

Szerda: Geofizikai mérések és közzetfizika (Lukács Tamás)

Csütörtök: Földrajztudomány és politika – a tudomány társadalmi beágyazottsága (Györi Róbert)

Péntek: Sorsfordító vulkánkitörések (Sági Tamás)

4) Francia (helyszín: EC 24-es terem)

Hétfő: Francia szakosként az egyetemen (Kalmár Anikó)

Kedd: Látogatás az ELTE Francia Tanszékén, Bárdosi Vilmos előadása Astérix nyelvétől a mai külvárosi argóig: a francia nyelv története dióhéjban címmel

Szerda: Látogatás az Egyetemközi Francia Központban (CIEF), Szabó Dávid előadása L'argot dans la gastronomie címmel

Csütörtök: Fordítási gyakorlatok, részletek Marcel Aymé novelláiból (Szabics Imre)

Péntek: Találkozás a Francia műhely tagjaival (Tomor Dávid műhelytitkár)

5) Informatika (helyszín: EC 018-as terem)

Hétfő: Alkalmazások fejlesztése Windows 8 platformon (Giachetta Roberto)

Kedd: Assembly-programozás (Kitlei Róbert)

Szerda: A lambda-kalkulus (Csörnyei Zoltán)

Csütörtök: Komplex függvények színes ábrázolása (Lócsi Levente)

Péntek: Funkcionális programnyelvek (Tóth Melinda)

6) Klasszika-filológia (helyszín: EC 20/A terem)

Mészáros Tamás műhelyvezető, Juhász Erika bizantinológus, és a műhely tagjai

Hétfő: Klasszika-filológia az Eötvös Collegiumban

Kedd: Bevezetés az ókortudományba

Szerda: Bizánc

Csütörtök: Kutató- és szakmai munka a Bollók János műhelyben

Péntek: *Antiquitas – Byzantium – Renascentia*: könyvbemutatók

7) Magyar nyelv és irodalom (helyszín: EC 26-os [nagy]terem)

Hétfő: Irodalmi műhelymunka (Muntag Vince)

Kedd: Nyelvészeti szeminárium (Laczkó Krisztina)

Szerda: Látogatás az Országos Széchényi Könyvtárban (Kovács Györgyi)

Csütörtök: Látogatás a Petőfi Irodalmi Múzeumban (Melhardt Gergő)

Péntek: Irodalmi műhelymunka (Róth Judit)

8) Matematika–fizika (helyszín: EC 019-es terem)

Hétfő: Komplex függvények színes ábrázolása (Lócsi Levente)

Kedd: Dinamikai rendszerek (Burcsi Péter); feladatmegoldó szeminárium felsőbbéves collegisták vezetésével

Szerda: Számrendszerek és általánosításai (Burcsi Péter)

Csütörtök: A Higgs-részecske jelentősége és felfedezésének körülményei (Varga Dezső)

Péntek: Valószínűség-számítás a problémamegoldásban (Burcsi Péter)

9) Német (helyszín: EC 012-es terem)

Hétfő: Die Grotteske in der (deutschsprachigen) Literatur (B. Szabó Károly)

Kedd: Wozu die (germanistische) Sprachwissenschaft? (Sára Balázs)
Szerda: Wozu die (deutsche) Sprachgeschichtsforschung? (Sára Balázs)
Csütörtök: Kostprobe aus dem Texteditionsprojekt *Opusculum tripartitum* (Varga Zoltán, Muka Viktória)
Péntek: Germanistischer Studententag

10) Olasz (helyszín: EC 022/B terem)
Hétfő: Bevezetés Olaszország kultúrföldrajzába (Ludmann Ágnes)
Kedd: Olasz filmművészeti áttekintés (Michele Sità)
Szerda: Az olasz nyelv és a dialektusok (Ludmann Ágnes)
Csütörtök: Az olasz dal 120 éve (Ludmann Ágnes)
Péntek: Olasz kortárs irodalom és műfordítás (Ludmann Ágnes)

11) Orientalisztika (helyszín: EC 022-es terem)
Hétfő: Képek a Keletről I. Mezopotámiai istenek rokoni szálai (Pintér Anna)
Kedd: Képek a Keletről II. Aktuális kérdések a közeli Keleten (Dudlák Tamás)
Szerda: Képek a Keletről III. Maruyama Masao – eszméletörténet és politika (Takó Ferenc)
Csütörtök: Képek a Keletről IV. Hagyományos koreai kultúra (hagyományos lakóházak, öltözködés, ételek, ünnepek) (Sitkei Dóra)
Péntek: A Kelet-kutatás céljai és lehetőségei a 21. században (műhelybeszélgetés)

12) Spanyol (helyszín: EC 011-es terem)
Hétfő: Spanyolország és Latin-Amerika kultúrföldrajza (Klempáné Faix Dóra)
Kedd: Spanyol szaknyelv a 21. században (Gaál Zoltán)
Szerda: Spanyolország és Latin-Amerika művelődéstörténete (Klempáné Faix Dóra)
Csütörtök: Spanyol szaknyelv a 21. században (Gaál Zoltán)
Péntek: Spanyol irodalom és kultúra (Klempáné Faix Dóra)

13) Történelem (helyszín: EC 23-as terem)
Hétfő: Mi történt a múltban? A történelmi események részleteinek feltárása a Gertrúd királyné elleni merénylet példáján (Körmendi Tamás)
Kedd: Honnan ismerjük a múltat? Török kori magyar nyelvű kéziratolvasás és szöveg-elemzés (Körmendi Tamás); Mivé lesz a múlt? Kulturális örökség és kulturális emlékezet napjainkban (Erdősi Péter)
Szerda: Az ELTE BTK Történelmi Intézete és Szekfü Gyula Könyvtára – séta a Bölcsészettudományi Kar campusán (Ternovác Bálint, a műhelytagok részvételével)
Csütörtök: A műhelytagok munkáiból – A magyarság életmódjának és hatalmi szervezetének változásai a honfoglalás korában (Veres Kristóf); A Magyar Királyság balkáni expanziós politikája a 13. században (Ternovác Bálint)
Péntek: Tanulni és kutatni az ELTE történelem szakán és az EC Történész műhelyében (Körmendi Tamás, a műhelytagok részvételével)

14) Társadalomtudomány (helyszín: EC 013-as terem)

Hétfő: Területi egyenlőtlenségek és tao-támogatások (Horváth Ágoston)

Kedd: Szenzitivitás – Előítéletek és dilemmák (Rabi Nikolett); Az egészség-gazdaságtan bemutatása, jelentősége és szerepe Magyarországon (Tóth Rita); Új típusú újságírás a magyar online sajtóban (Szurovecz Illés)

Szerda: Biztonság-megközelítések (Bauer Flóra); Az orosz–ukrán konfliktus geopolitikai megközelítése (Németh Ferenc); Aktuális kérdések a Közel-Keleten (Dudlák Tamás)

Csütörtök: A kartellezés társadalmi hátrányai – az Apple és öt kiadó e-book kartelljének botránya (Purczeld Eszter); Érettségizettek körében megfigyelhető migráció (Katona Sándor)

Péntek: Az Eötvös Collegium Társadalomtudományi műhelyének bemutatása

A 2015. évi tehetségtábor „bentlakó” résztvevői

Abdel Kader Aida

Boznánszky Anna

Csek Gyöngyvér

Gula Miklós

Horváth Eszter

Ipsics Áron

Kátay Tamás

Kovács Janka

Kresz Alexandra

Kutasi Dániel

Lenár Vilmos György

Lichnovszky Zsófia

Makacsek Gábor József

Mátyus Sándor

Nagy Dániel

Stróger Bendegúz

Stróger Botond

Süveges Gábor

Szabados Laura

Szász Dóra

Szép Ferenc

Szlávik Márton

Ungi Balázs

Eötvös József - Balás Eszter alkotása

(2) *Eingejännert – Paul és Gisèle Celan, kiállítás, kerekasztal-beszélgetés, előadás, filmvetítés: 2015. január 28–30.*

© Eric Celan (Párizs és Shimshara Verlag (Bérm))

EINGEJÄNNERT – PAUL és GISÈLE CELAN

családok / families XV.

kiállítás, beszélgetés, előadás, filmvetítés / exhibition, discussion, conference, screening

KIÁLLÍTÁS / EXHIBITION

megnyitó / opening: 2015. január 28., szerda, 18 óra.

2B Galéria, 1092 Budapest, Ráday u. 47.

megnyitja / opened by: Bartók Imre

kurátor / curator: Márkus Virág

közreműködik / participants: Szabad Hangok Énekegyüttes, Vincze Gábor Péter

kiállítás nyitva / open until: 2015. február 20.

KEREKASZTAL BESZÉLGETÉS / ROUND TABLE DISCUSSION

2015. január 29., csütörtök, 18 óra.

Goethe Intézet, 1092 Budapest, Ráday u. 58.

résztevők / participants:

Bertrand Badiou (Ecole normale supérieure, Párizs),

Bacsó Béla (ELTE BTK),

Vivian Liska (Jeruzsálemi Héber Egyetem és Antwerpeni Egyetem /

Hebrew University of Jerusalem, University of Antwerp) és

Helmut Böttiger író, kritikus / writer, critic

moderátor / moderator: Kiss Noémi

német nyelven, magyar szinkrontolmácsolással / in German with Hungarian translation

ELŐADÁS / CONFERENCE

2015. január 30., péntek, 11 óra.

ELTE Eötvös József Collegium, 1118 Budapest, Ménesi út 11-13.

Paul Celan: la vie à l'oeuvre

előadó / speaker: Bertrand Badiou (Ecole normale supérieure)

francia nyelven, magyar tolmácsolással / in French with Hungarian translation

FILMVETÍTÉS / SCREENING

2015. január 30., péntek, 12:30 óra.

ELTE Eötvös József Collegium, 1118 Budapest, Ménesi út 11-13.

Paoloncelló és Petronóm duó/ Duo for Paoloncello & Petronome

eredeti nyelven, angol felirattal / in original language with English subtitles

www.2b-org.hu

(3) *Latintanári szakmai napok (2015. március 6–7.)*

Megújuló Latintanítás

A Református Pedagógiai Intézet 30 órás akkreditált képzése latintanárok részére

A képzést 2015-2016-ban tartjuk; Első üteme: 15 óra¹

Helyszín:

Pénteken és szombaton is: Eötvös Collegium, 1118 Budapest, Ménesi út 11-13.

Időpont: 2015. március 6. 15.30 – 20.15 (péntek)
2015. március 7. 10.00 – 18.00 (szombat)

*Jelentkezni lehet: a www.refpedi.hu/rendezvenyek oldalon
március 3-ig!*

A 30 órás képzés díjai:

1. református intézményből érkezőknek: 30.000 Ft (a 15 órás képzés díja: 15.000 Ft)
2. nem református intézményből érkezőknek: 40.000 Ft (a 15 órás képzés díja: 20.000 Ft)

Minden kedves érdeklődőt szeretettel várunk!

¹ Tanúsítványt a 30 órás képzés zárásakor, a képzés első napján kézbe adott képzésleírás alapján, a második 15 órás egység után adunk ki!

Március 6. péntek (Eötvös József Collegium)

- 15.25 Megnyitó
- 15.30 Horatius önjellemzése (Ep. 20.) – Acél Zsolt, Sch. P. (Kecskeméti Piarista Gimnázium)
- 16.15 Horatius I. 9. – Bolonyai Gábor, tanszékvezető egyetemi docens (ELTE BTK Görög Tanszék)
- 17.00 A szövegszerkezet iránti érzékenységek kialakítása – feladatok, lehetőségek, korlátok – Acél Zsolt, Sch. P. (Kecskeméti Piarista Gimnázium)
- 17.45 Szünet
- 18.00 Lucretius, Ficino és Botticelli – Frazer-Imregh Monika, egyetemi adjunktus (KRE BTK Ókortörténeti és Segédtudományi Tanszék)
- 18.45 A korai középkor irodalmának értékei – Adamik Tamás, az ELTE Professor Emeritusa
- 19.30 Pannoniai feliratok – Fehér Bence, egyetemi adjunktus (KRE BTK Ókortörténeti és Segédtudományi Tanszék)

Március 7. szombat (Eötvös József Collegium)

- 10.00 Áhítat
- 10.15 Tacitus és a keresztények – Takács László, tanszékvezető egyetemi docens (PPKE BTK Klasszika-Filológia Tanszék)
- 11.00 Horatius II. 10. – Kozák Dániel, egyetemi tanársegéd (ELTE BTK Latin Tanszék)
- 11.45 Latin epigrammák az ókortól a barokk korig – Cseh Zoltán, egyetemi docens (Pozsonyi Comenius Egyetem Filozófiai Kara Magyar Nyelv és Irodalomtudományi Intézete)
- 12.30 Ebéd
- 13.15 A Seuso-kincs – Mráv Zsolt, régész-szakmuzeológus (Magyar Nemzeti Múzeum)
- 14.00 Sopianae sajátosságai, értékei – Visy Zsolt, a PTE Professor Emeritusa
- 14.45 „Laocoon and her two sons” – avagy miért lett Laocoon nővé? – Hamvas Endre (Gál Ferenc Főiskola)
- 15.30 Szünet
- 15.45 Mitológia, művészettörténet, szöveg, nyelvtan – heti egy órában – Szőke Ágnes, az ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium nyugalmazott tanára

- 16.30 A latintanítás helyzete: beszélgetés, vita – Czeglédi Sándor, a hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Református Gimnázium tanára; egyetemi adjunktus (KRE BTK Tanárképző Központ)
- 17.15 Tájékoztató új könyvekről, internetes lehetőségekről, fórum, vita – Czeglédi Sándor.
- 15.45 A latin örökségünk tantárgy tanításának tapasztalatai – Török Márta, a Szentendrei Református Gimnázium tanára
- 16.30 Seuso-villa, Gorsium, Intercisa – Fejér megyei ásatások, érdekességek – Nádorfi Gabriella régész (Fejér Megyei Múzeumok Igazgatósága)
- 17.15 Tájékoztató új könyvekről, internetes lehetőségekről, fórum, vita – Czeglédi Sándor.

(4) Az Osztrák Kulturális Fórum „150 éves a bécsi Ring – Az építés kezdetétől máig” és a „Bécsi kongresszus – 1815” című kiállításai: 2015. június 4 – augusztus 20.

150 Jahre Wiener Ringstraße | Vom Baubeginn bis heute
Wanderausstellung

150 éves a bécsi Ring | Az építés kezdetétől máig
Vándorkiállítás

osztrák kulturális fórum

EUROPE
INTEGRATION
FOREIGN AFFAIRS
EUROPEAN UNION
REPUBLIC OF AUSTRIA

Wien 1815 - Die Stadt und der Kongress

(5) *ELTE Kárpát-medencei nyári egyetem, Humántudományi szekció (2015. július 7–12.)*

2015. július 7. és július 12. között ötödik alkalommal rendezte meg az ELTE a húsz éve működő Kárpát-medencei Magyar Nyári Egyetemének összetett programsorozatát. A program célja változatosan: a határon túli magyar hallgatók számára lehetőséget teremtünk arra, hogy szaktárgyuk egy-egy speciális területén az anyaországban anyanyelvükön képezhessék magukat tovább. Az ideérkező diákok számára a szakmai foglalkozásokat színes kulturális programokkal tettük változatosabbá és élvezetesebbé.

A nyári egyetem a korábbiakhoz hasonlóan ebben az évben is négy témakörben (szervezeti egységben) szerveződött. Az Eötvös Collegium, azaz a Humántudományi Szekció (lásd <http://honlap.eotvos.elte.hu/elte-karpat-medencei-nyari-egyetem>) 2015. évi programjára minden eddigénél többen jelentkeztek: 41 diáknak tudtunk lehetőséget biztosítani arra, hogy részt vehessen az előadásainkon.

A Humántudományi szekció programja
„Határon innen és túl: tudományterületek között”
ELTE Eötvös József Collegium

2015. július 7., kedd

Eötvös Collegium, 1118 Budapest, Ménesi út 11-13, Nagyterem (fsz. 26.)

Szakmai felelős: Laczkó Krisztina, EC Magyar műhely vezetője

13:30 – 14:30 Tátrai Szilárd: Funkcionális pragmatika („a nagy esernyőcsel”)

15:00 – 16:00 Laczkó Krisztina: Funkcionális szövegtipológia, az internet közvetítette szövegek határon innen és túl

*

2015. július 8., szerda

Eötvös Collegium, 1118 Budapest, Ménesi út 11-13, Nagyterem (fsz. 26.)

„Dögész Klub Filosz szemmel”

Szakmai felelős: Horváth László, EC igazgató,

Sára Balázs, Germanisztika Műhely vezetője

9:00 – 10:00: Pintér Richárd: Egy igazságos választási rendszer nyomában

10:30 – 11:30: Illés Anett: Humán genetika: a lehetőségek határain

11:30 – 13:30 - *EBÉDSZÜNET*

13:30 – 16:00: Miskei Réka és Sós Gabriella: Germanisztika műhelytitkok

*

2015. július 9., csütörtök

Eötvös Collegium, 1118 Budapest, Ménesi út 11-13, Nagyterem (fsz. 26.)

Szakmai felelős: Boros Lili, EC Szlavisztika műhely vezetője,
Horváth László, EC igazgató

9:00 – 10:00 Dr. Boros Lili: Vizualitáspoétika Tolsztoj műveiben

10:00 – 11:30 Dr. Egeres Katalin: Orosz filmművészet és festészet a XX. század határára

11:30 – 13:30 - EBÉDSZÜNET

13:30 – 15:00: Lukács Tamás: Geofizikai mérések a régészetben

*

2015. július 10., péntek

Eötvös Collegium, 1118 Budapest, Ménesi út 11-13, Nagyterem (fsz. 26.)

Szakmai felelős: Mészáros Tamás, EC Bollók János Klasszika-filológia műhely vezetője

9:00 – 10:00 Juhász Erika: Bizánc, görög kultúra határok nélkül

10:30 – 11:30 Juhász Erika: Informatika az ókortudományban, diszciplinák határai

11:30 – 13:30 - EBÉDSZÜNET

13:30 - 16:00 Kassai Gyöngyi, Kovács Dominika, Kovács István, Horváth Janka Júlia:
Forrásgyakorlatok felsőéves filológus hallgatókkal

*

2015. július 11., szombat

Eötvös Collegium, 1118 Budapest, Ménesi út 11-13, Nagyterem (fsz. 26.)

Szakmai felelős: Kalmár Anikó, EC Aurélien Sauvageot Francia műhely vezetőtanára

9:30 – 10:30 Szabics Imre: A „Florence de Rome” magyar fordításáról

10:30 – 11:30: Tomor Dávid, Králl Janka, Mosa Diána: „Francia műhelytitkok”

11:30 – 13:30 - EBÉDSZÜNET

A Humántudományi szekció – Eötvös József Collegium résztvevői:

Ádám Dóra (Ungvári Nemzeti Egyetem)
Bálint Emőke (Babeş-Bolyai Tudományegyetem)
Banai Tóth Enikő (Selye János Egyetem)
Bartalis Orsolya (Babeş-Bolyai Tudományegyetem)
Bedő Izabella Éva (Babeş-Bolyai Tudományegyetem)
Bereczki Adél (Babeş-Bolyai Tudományegyetem)
Bogoeva Katalin (FON University)
Bran Tímea (Babeş-Bolyai Tudományegyetem)
Daruda Tímea (Ungvári Nemzeti Egyetem)
Dézsi Szintia (Babeş-Bolyai Tudományegyetem)
Fekete Renáta (Újvidéki Egyetem)
Fülep Beatrix-Hajnalka (Babeş-Bolyai Tudományegyetem)
Gálfi Anna (Babeş-Bolyai Tudományegyetem)
Haraszthyová, Noémi (Eperjesi Egyetem)
Hatykó Anett (Ungvári Nemzeti Egyetem)
Henter Győző Zorán (Bukaresti Közgazdaságtan Egyetem)
Hivatal Bibor (University of South Florida)
Jaczkovics Brigitta (Ungvári Nemzeti Egyetem)
Kachanovsky Beatrix (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola)
Karpinecz Krisztián (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola)
Kiss Lilla-Beáta (Universitatea Petru Maior)
Lévai Dorottya (Újvidéki Egyetem)
Marian Ágnes (Babeş-Bolyai Tudományegyetem)
Markaly Imola (Babeş-Bolyai Tudományegyetem)
Megyesi Csaba (Ungvári Nemzeti Egyetem)
Molnár Tünde-Imola (Babeş-Bolyai Tudományegyetem)
Molnár Viktória (Ungvári Nemzeti Egyetem)
Oláh Vince (Babeş-Bolyai Tudományegyetem)
Orbán Kincső Tünde (Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem)
Palatic Bianka (Ungvári Nemzeti Egyetem)
Simon Rita (Ungvári Nemzeti Egyetem)
Sós Nóra (Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka)
Szabó Bernadett (Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka)
Szaniszló Katerina (Ungvári Nemzeti Egyetem)
Szegedi Henrietta (Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem)
Ternovác Dániel (Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Kar)
Ternovác Fanni (Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Kar)
Tóthová, Lilla (Selye János Egyetem)
Trickovska Jelena (University of Belgrade, Faculty of Humanities)
Vass Róbert (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola)
Visky Janka (Babeş-Bolyai Tudományegyetem)

EÖTVÖS LORÁND
TUDOMÁNYEGYETEM

KÁRPÁT-MEDENCEI MAGYAR NYÁRI EGYETEM

Budapest, 2015. július 7–12.

OKLEVÉL

Emlékül

Ádám Dóra

részére

*az ELTE Kárpát-medencei
Magyar Nyári Egyetem
Humántudományi Szekciójában*

nyújtott kiváló teljesítményéért.

Dr. Erdődy Gábor
egyetemi tanár
nemzetközi rektorhelyettes

Dr. habil. Horváth László
igazgató
ELTE Eötvös József Collegium

Élménybeszámoló

„Leírva talán kicsit túlzásnak és közhelynek tűnik, pedig nincs semmi fikció abban, hogy idei nyaram egyik legjelentősebb élménye volt, hogy részt vehettem az Eötvös Loránd Tudományegyetem nyári egyetemén. Sokat jelentett ez egy olyan valakinek, akit mindig is vonzott a budapesti élet, valamint az anyanyelven való továbbképzés. A válaszlevelet olvasva, miszerint felvételt nyertem a XX. Kárpát-medencei Magyar Nyári Egyetemre, megvoltak a magam várakozásai és elképzelései. Mégis, valami teljesen mást kaptam...

Az Eötvös József Collegiumban kaptunk szállást. Bár már nem először jártam itt, mégis mindig lenyűgöz ez a tekintélyt sugárzó épület, a maga gyönyörű kertjével és magas falai-val. Amellett, hogy itt töltöttük az éjszakákat és szabadidőnk egy részét, az előadások is a kollégium épületében voltak megtartva. Ennek a korán kelést ellenző kollégák örültek a leginkább, és a hosszan átbeszélgetett éjszakákat követően megvallom, én is.

A résztvevők négy szekció közül választhattak: jogtudományi, természettudományi humántudományi és informatika témában. Jómagam a humántudományi szekcióba jelentkeztem, ez állt érdeklődésemhez a legközelebb. A délelőtti előadások után szabadidős programokon vehettünk részt: városnéző túrára indultunk, hajózhattunk a világ „legnemzetközibb” folyóján, valamint lépésről lépésre végigkísérhettük a Törley pezsgő elkészülésének hosszadalmas folyamatát. A napi teendők és programok befejeztével pedig bepillantást nyerhettünk a budapesti diákéletbe is. Kovács Pisti és Varga Kitti vezetőink mindig igyekeztek érdekesebbé tenni nem csak a nappalokat, de az éjszakákat is, közös programokat szervezve.

A színvonalas előadások és programok mellett a hetet az is színesítette, hogy egy olyan fővárosban tölthettük a napokat, amelynek utcáin találkozik múlt és jelen, s ahol az éjszaka olyan, mintha a fény játszaná velünk érzéki játékát. Kinyitottam a harmadik szememet. Gitárzenét hallgattam éjfélkor a Deák Ferenc téren, napfelkeltét néztem a kollégium második emeletének ablakából, bort kóstoltam a neszélyi borvidék lankáit figyelve, és különböző tájegységek néptáncának lépéseit sajátítottam el. Megöleltem a nyarat, a szabadságot. A tudatot, hogy a történelem kellős közepén vagyok.

Hogy miért kaptam többet a nyári egyetemről, mint amit elvártam? „Határon innen és túl: tudományterületek között” – állt a humántudományi szekció programjának feljécén. És valóban, nem csak a tudományterületek között szűntek meg a határok, hanem az egész Kárpát-medence vidékei között. Erdély, Felvidék, Kárpátalja, Délvidék területéről érkeztek diákok. Megismertük egymás történetét, viccelődtünk egymás tájszólásával, és olyan élménnyel gazdagítottuk egymást, amelyeket minden bizonnyal sosem felejtünk el. Nem csak tudást, tapasztalatot és élményt kaptam a nyári egyetemről, hanem három erdélyi leány személyében olyan barátot, akik minden nap mosolyt csaltak arcomra. Most pedig, emlékeimet fellapozva és a temérdek képet nézegetve boldogan gondolok vissza, hogy volt egy Kárpát-medencei nyári egyetem, ahol kicsit mindannyian Eötvös kollégistának és budapesti diáknak érezhettük magunkat.

Ternovác Fanni”

(6) Eötvös József Nap 2015. – 120 éves a Collegium (ünnepi rendezvény): 2015. szeptember 3.

Az ELTE Eötvös József Collegium
tisztelettel meghívja Önt az

EÖTVÖS JÓZSEF-NAP 2015. 120 ÉVES A COLLEGIUM

ünnepi rendezvényre

Időpont és helyszín:

2015. szeptember 3., csütörtök 1000 óra
1118 Budapest, Ménesi út 11–13.
a Collegium nagyterme (földszint)

Megnyitó:

Mezey Barna

az Eötvös Loránd Tudományegyetem rektora

Borhy László

az ELTE Bölcsészettudományi Kar dékánja

Köszöntő:

Hoffmann Tamás

Budapest XI. kerület, Újbuda polgármestere

Hóvári János

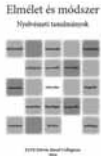
az Eötvös Collegium Baráti Körének elnöke

Közreműködik az **Ars Longa Consort**
művészeti vezető: Dinyés Soma

MEGHÍVÓ

PROGRAM

Válogatás az Eötvös Collegium kiadványaiból

Elmélet és módszer
(Budapest, 2014, szerk. Laczkó Krisztina)
az EC Magyar műhely nyelvészeti tanulmányai

Bemutatója: **Tolesvai Nagy Gábor**

Antiquitas – Byzantium – Renascentia I-XII
(Budapest, 2013-2015)
az EC Byzantium Központ kötet sorozata

A sorozatot méltatja: **Keeskenéti Gábor**

Az Eötvös József-emlékérme átadása - 2015

az érmeeket átadja:
Horváth László

13.00 – 13.45

Tárlatvezetés

Az Eötvös Collegium hívatástörténete 1895-1950

az állandó kiállítást bemutatja:
Garai Imre

Helyszín:
Eötvös Collegium nagyterme (földszint 26)

A régi *Mozgó Világ*

Kiállítás és konferencia

1400 óra

Kiállításmegnyitó

Helyszín:
MTA BTK Irodalomtudományi Intézet
Ménesi út 11–13. I. em. oktalfolyosó

Köszöntőt mond:
Keeskenéti Gábor

Megnyitóbeszédet mond:
Székényi László

Konferencia

Helyszín:
Eötvös Collegium nagyterme (földszint 26)

Kulin Ferenc: Bevezető
Gergely András: A *Mozgó Világ* és a belpolitikai helyzet
Alexa Károly: Az új próza kánonja és a *Mozgó Világ*
Szkárosi Endre: A *Mozgó Világ* és a magyar avantgárd
Németh György: A *Mozgó Világ* történetének kutatásáról

Részvételi számlékat kérjük, 2015. augusztus 31-ig az alábbi címen elkézni:
titkar@eotvos.elte.hu
TEL: 06-1-460-4881

Az Újbuda honlap és televízió tudósítása itt érhető el:
<http://ujbuda.hu/ujbuda/120-eves-az-eotvos-jozsef-collegium>

Mezey Barna, az ELTE rektorának köszöntője

Tisztelt Vendégeink, kedves Hallgatóink!

Köszöntöm Önöket hagyományos, Eötvös-napi ünnepségünkön. Az Eötvös Collegium mára olyan nagy hagyományokkal rendelkezik, hogy szinte minden évben van valami, amiről érdemes külön is megemlékezni. Nemrég, 2013-ban ünnepeltük báró Eötvös József születésének 200. évfordulóját, amikor ugyanitt, állami vezetők jelenlétében nekem is volt alkalmam méltatni a magyar oktatásügy egyik legkiválóbb alakját. Tavaly történelmi emlékhely sztlétét avatott az intézmény közössége.

2015-ben megint egy jubileum következik: az Eötvös Józsefről elnevezett kollégium idén 120. éve áll a magyar tudós- és tanárképzés szolgálatában. Az elmúlt 120 évben az Eötvös Collegium neve fogalommá vált, hiszen az itt végzett diákok közül sokan léptek a magyar szellemi élet kiválóságai közé. Ez a kollégium a magyar felsőoktatásnak egy páratlanul értékes intézménye lett, amit a történelem viharai közepette és minden nehézség ellenére is sikerült megőrizni és szellemiségében megtartani.

Az elmúlt 120 évért mindenekelőtt köszönettel tartozunk elődeinknek.

Mert elődeink munkájának és fáradságának eredménye az, hogy a 19. század végére a magyar tanárképzés elfoglalta a maga helyét a magyar felsőoktatás rendszerében. Elődeink szabtak olyan irányt a köz- és felsőoktatásnak, amely megalapozta a magyar tudomány és műveltség 20. századi sikereit.

A 19. század heves oktatáspolitikai vitái közepette formálódott a gondolat a tanárképzés ideális rendszeréről, és arról, hogy mit is vár a nemzet a jövő generációit oktató tanároktól. Wlassics Gyulának, az első Wekerle-kormány vallás- és közoktatásügyi miniszterének 1897-ben elhangzott beszédéből idézek: *„Azt feltétlenül megkívánom és elengedhetetlen feltételnek tekintem a tanárképzésnél, hogy mindenekelőtt tudományos szellemű legyen.”* Wlassics és a korszak meghatározó kultúrpolitikusi – ide értve az Eötvös-Trefort család tagjait is – tehát úgy vélték, hogy a tanárképzés színvonalát növelni kell, és a tanártól a szakmája tudományos igényű ismeretét kell első sorban megkövetelni.

Wlassics idézett gondolatához híven az Eötvös Collegium lett az az intézmény, amely a tudományos igényű gondolkodás és a tanárképzés metszéspontjában kezdte meg működését 1895-ben. A kollégiumban a kezdetektől fogva elitképzés folyt, és ezt a célt az intézmény ma is büszkén vállalja. A második világháború végéig az intézmény tagjai közül 44-et választott tagjává a Magyar Tudományos Akadémia. Sok ismert művész, gondolkodó szerzte itt meg tudása alapjait, de ne feledkezzünk meg arról a több száz kiváló tanárról sem, akik a kollégiumi éveik után a katedrán képviselték és adták át az elsajátított szellemiséget.

Az intézménynek az elmúlt 120 évben voltak fényes és nagyszerű időszakai, amikor valóban szabadon szolgálhatott a szellem. És voltak olyan évek is, amikor a szellemet igyekeztek megfosztani szabadságától, és a szolgálat sem jelentette többé azt a jellembeli kiválóságot, amit korábban.

Azonban sem a háború pusztításai, sem a szocialista kultúrpolitika nem tudta elpusztítani a kollégiumot igazi közösséggé formáló szellemi igényességet, mert ez élt, és reményeim szerint ma is él a növendékekben.

Az értékek megőrzéséért tehát köszönet illeti a kollégium mai vezetőségét, és diákjainak közösségét is.

- Az Önök intézménye ma is törekszik arra, hogy produktív szellemi környezetet biztosítson tanulóinak.
- A kollégium képzési rendszerében csakúgy, mint egykor, ma is meghatározó elv az interdiszciplinaritás. Vagyis az intézmény rendszere maga arra ösztönzi az akár egymástól távol eső tudományterületek képviselőit is, hogy párbeszédet folytassanak egymással. Ez a mai világban nagyon hasznos, innovatív megoldásokat eredményezhet számos szakterületen.
- Fontos az is, hogy itt a diákok az első szárnypróbálgatásaik idején megerősítést és támogatást kapnak idősebb társaiktól és tanáraiktól.
- Nem beszélve arról, hogy a hallgatók között kialakul egy egészséges verseny-szellem, ami javára válik a szakmai előrelépésnek.
- Különös elismerésre méltók a Collegium műhelykötetekben is kézzelfogható szakmai eredményei, amelyekből ma is ízelítőt kapunk. A bizánci kutatócsoport kötet sorozta egyszersmind a magyar bizantinológia újjáéledését bizonyítja, amely egyetemünk és a Collegium kiváló oktatóinak és kutatóinak köszönhetően valaha nemzetközi színvonalú volt. Elég csupán Moravcsik Gyula nevét említenem. Szeptember 1-től a kutatóegyetemi és a bölcsészettudományi támogatásból a Collegiumban Byzantium Központ néven állandó oktatási-kutatási egységet állítunk fel.

Az Eötvös Collegium ma az ELTE egyik legfontosabb bástyája a tehetséggondozás terén. Ennek a bástyának az alapjait Eötvös József és fia, Loránd rakták le 19. században, és az ő utódaik építették tovább. Az ő munkájuk nyomán lehetett a kollégium igazi büszkeségünk a 20. századra. Hogy ma is létezik és működik, az annak köszönhető, hogy erős alapozást kapott 120 évvel ezelőtt. Előfordult ugyan, hogy újjá kellett építeni – szó szerint és átvitt értelemben is –, de ma megint régi céljához híven nyitott, érdeklődő, és ugyanakkor kritikusan gondolkodó fiatalokkal gyarapítja a magyar értelmiséget. Remélem, hogy ezt a feladatát még sokig ellátja majd a jövőben is.

Köszönöm a figyelmüket!

(7) *Byzanz und das Abendland / Byzance et l'Occident IV. nemzetközi konferencia (2015. november 23–27.)*

Byzanz und das Abendland

Byzance et l'Occident IV.

Studia Byzantino-Occidentalia

Gallica - Italica - Germanica - Graeca

Internationale Konferenz / Colloque International
 Eötvös-József-Collegium, Budapest / Collège Eötvös József, Budapest
 23.–27. November 2015 / 23–27 novembre 2015
 1118 Budapest, Ménesi út 11–13.

Byzanz und das Abendland / Byzance et l'Occident IV.: Studia Gallica, Italica, Germanica, Graeca (Eötvös József Collegium, 2015. november 23–27.)

Az alábbiakban az Élet és Tudomány folyóirat összegzését, majd azt a részletes beszámolót közöljük, amelyet a konferencia négy nagy egységének összefoglalóiból szerkesztettünk.

KAJMÁNHALAK • CSIRKEVADULÁS • ULTRAGYORS MOLEKULÁK • LONTÁR ÉS LÉLEK

LXXI. évfolyam ■ 9. szám ■ 2016. február 26.

Ára: 350 Ft

Előfizetőknek: 300 Ft

FIT és TIUDOMÁNY

Nyugat és Bizánc

Jerusalem ou il auort
labonne refu. mlt. mme

KÓDEXEK, ÍRÓK, OLVASÓK

Az ELTE Eötvös József Collegiumban működő kutatócsoport, amelynek kereteit a Klasszikus ókor, Bizánc és a humanizmus – Kritikai szövegkiadás magyarázatokkal című nagy nemzetközi pályázat és a kutatóegyetemi és bölcsészettudományi (ELTE BTK) támogatással létrejött Byzantium Központ biztosítja, 2015. november 23-27. között közel száz előadó részvételével immár negyedik alkalommal rendezte meg a *Byzanz und das Abendland/ Byzance et l'Occident* konferenciát. Az Eötvös Collegium és annak igazgatója, Horváth László, a kutatócsoport és a központ vezetője kollégáival együtt arra törekszik, hogy a szakkollégium eredményeit a nemzetközi együttműködésekbe ágyazza be.

A konferencia úgynevezett nyugati ülésszakait Eric Fournier, Franciaország magyarországi nagykövete nyitotta meg. A nyugati-frank ülésszakok évről-évre önálló egységként, adott téma köré szerveződnek. 2012-ben a romanista és a bizantinológus kutatók az irodalmi motívumok vándorlásán keresztül vizsgálták Kelet és Nyugat találkozását. A 2013. évi konferencia kerete (*Tradition, transmission, traduction*) lehetőséget nyújtott a téma elmélyültebb vizsgálatára: az irodalmi hagyományok és motívumok átöröklődésén, a korabeli fordítások/fordítók kérdéskörén túl egyes kéziratokról is szó esett, amelyek Kelet és Nyugat találkozásának „kézzelfogható” megvalósulását bizonyítják. A 2014-es konferencia témája a középkori regény kialakulása volt. A műfaj Bizáncban és Nyugaton épp egy időben – a XII. század közepén – született meg (illetve született újjá). Az idei ülésszakok (*Livres et lecteurs*) könyv és olvasóinak kapcsolatát és az utóélet kérdését vizsgálták. Előszörban a kézirati hagyomány, a szerző/másoló/megrendelő, eredeti mű/kompiláció problematika volt az előadások középpontjában (középkori gyakorlatban a másolás gyakran együtt járt a mű át-, illetve továbbírásával).

Savanyú a szőlő

Az *Italica* ülésszakot Renzo Tosi plenáris előadása vezette be. A Bolognai Egyetem klasszika-filológus és

italianista professzora a *paroiomiográfia* (közmondások magyarázata) tudományterületet olyan ókori példák felvonultatásával illusztrálta, amelyeknek megfelelői az olasz és a magyar nyelvben is előfordulnak. A paroiomiográfia műszo meglehetősen későn, elsőként Zénobiosz szofista gondolkodónál jelent meg, de közmondásgyűjtemények az ókori Hellasban már a Kr.e. IV. századtól készültek, értő felhasználásuk pedig Aristotelés korától kezdődött. A modern paroiomiográfia mindenekelőtt irodalmi szövegekben felbukkanó állandó szókapcsolatokat, szólásokat, közmondással vált szintagmákat vizsgál. Az előadás bevezető része után Tosi professzor Aristophanes műveiből kiindulva mutatott elemző példát: a *λύκος εχαιεν* (*lykos echanen*) – „a zsákmánya után sóvárgó, száját kítató és végül hoppn maradó farkas” – szókapcsolatot vizsgálta, amelyet

Hesychios példáján át egészen a X. századi Suda lexikon bejegyzéséig követte. Buzdított és felhívta a hallgatóság figyelmét, hogy merjék alkalmazni a paroiomiográfiai szempontokat mind

az ókori szövegek tanulmányozásában, mind pedig a kortárs irodalmi és nyelvű kutatásokban.

Johannes de Utino
Világkrónikája

A konferencia *Quelle und Deutung – Forrás és értelmezés* című germanisztikai paleográfiai-kodikológiai ülésszakán kilenc osztrák és magyar kutató számolt be legújabb kutatási eredményeiről. Hazai vonatkozásban komoly kutatási perspektívákat tárt fel a hallgatóság előtt *Radek Tim*

de germanista irodalomtörténész előadása, amelyben a Johannes de Utino nevével ismert „Világkrónika”, a *Compilatio nova super tota Biblia* („A teljes Bibliából készült új összefoglaló válogatás”), más-ként *Summa de aetatibus* („Összefoglaló mű a világtörténelem korszakairól”) utóéletét tárgyalta. A „Világkrónikát” a kutatás jelenlegi állása szerint 30 kézirat: 8 latin nyelvű tekercs, 15 latin nyelvű kódex, 5 német nyelvű kódex (ebből egy töredék) és 2 francia nyelvű kódex tartalmazza. Az előadás elsősorban a krónika első, Bib-

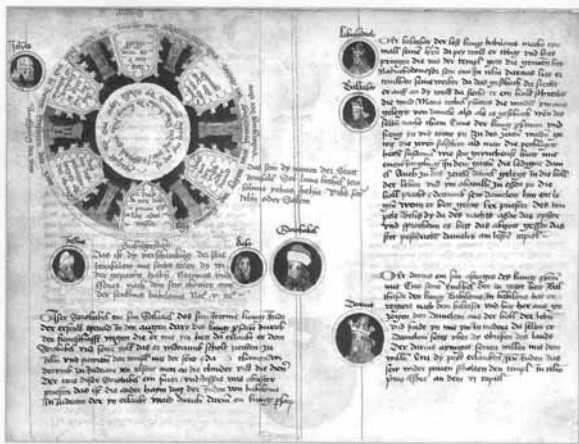

liatörténetet tartalmazó részében található, Krisztus genealógiáját ábrázoló családfával foglalkozott. A jelenleg ismert legrégebbi, 1338-ból származó kézirattekercs képi világot, a Johannes de Utino által kidolgozott koncepciót vetette össze egyrészt a Johannes-nek mintául szolgáló Petrus Pictaviensis által készített összefoglaló mű, a *Compendium historiae in genealogia Christi* („A történelem összefoglalása Krisztus genealógiája alapján”) néhány korai kéziratával, valamint a Johannes folytatói által írt XV. századi latin és német nyelvű kéziratokkal, melyek közül egy latin (Cod. Lat. 544) és egy német nyelvű példányt (Cod. Germ. 53) az Országos Széchényi Könyvtárban őriznek. E két kézirat – amely két-két másik latin, illetve német nyelvű kéziratral képez egy csoportot és a magyar történettudományban „Drági-féle compendium” címen vált ismertté – jelentősen abban áll, hogy az említett Bibliatörténeti részen, valamint egy pápa-császár-kronikán kívül tartalmaz még rövid, magyar királyokról szóló kronikát is Szent Istvántól Mátyás király koráig. A recepciótörténeti kutatás első eredményei azt mutatják, hogy a Johannestől kidolgozott koncepció az idők folyamán homályba veszett, és a latin nyelvű tekercsekhez és kódexekhez képest a népi nyelvben (németül) íródott példányok nemcsak szövegeket, hanem képi anyagukat tekintve is számos bővítést tartalmaznak.

Magyar bizantinológia régen és ma

A konferencia görög-bizánci része keddtől csütörtökig tartott. 26-án délután Borhly László, az ELTE BTK dékánja köszöntötte a résztvevőket. A kollektívus köszöntő követően Horváth László, az Eötvös Collegium igazgatója és a konferencia főszervezője elnökségtel vette kezdetét a konferencia utolsó nagy tematikus egysége. *Farkas Zoltán* előadásában (*Byzantine Studies at Eötvös Collegium*) a régi Collegium görögoktatásáról és a Collegium növendékei közül az *alma mater*-ba visszatért bizantinológusokról beszélt. A klasszika-filológusok köréből kikerült bizantinológusok szilárd nyelvi alapok birtokában kutatták a bizánci szövegeket, és nemzetközileg is elismert kritikai kiadásokkal szereztek hírnevet. A legismertebb magyar bizantinológus

Moravcsik Gyula volt (a Collegium növendéke 1910-től, majd 1923 és 1936 között a Collegium tanára), aki a magyar bizantinológia feladatait három témakörben jelölte ki: a honfoglalás előtt a Kárpát-medencét lakó népekre, különösen az avarokra vonatkozó bizánci források, a szeptéppén a magyar ethnogenezisben résztvevő népekre vonatkozó bizánci források, és végül a középkori magyar történet bizánci forrásai és a magyar–bizánci kapcsolatok (895–1453) kutatása. Termékeny munkássága a magyar érdeklődő bizantinológia jegyében tel, és halála után is többen követték a kijelölt úton.

Mára azonban ezek a források kiapadtak: a magyar történelemre vonatkozó újabb adatok felbukkanására legfeljebb részványosan számíthatunk. A magyar bizantinológiának ezért új célokra kell kitűznie. Kapitányfi István (1932–1997) több tanulmánya már ennek a felismerésnek a szellemében fogant. A nyugati források Bizánc-képeként feltárása és számos feldolgozása váró bizánci kézirat azonban még mindig kiaknázatlan kincsbányaként várja a kutatókat. A források érthető elemzéséhez mindazonáltal biztos latin és görög nyelvtudásra van szükség. A középsikolákból a görög mára sajnos teljesen kiszorult, a latin pedig kiszorulóban van. Az egyetemi oktatásban is mindinkább háttérbe szorult a görög nyelvi képzés, amelynek fenntartása, akárcsak a korábbi bizantinológusok

örökségének gondozása az Eötvös Collegiumban különösen fontos.

Az előadásban vázolt célokhoz és lehetőségekhez szervesen illeszkedett *Mészáros Tamás* előadása (*Laonikos on the Ethnonym of the Hungarians*), aki a görög nyelvű történetírásban a magyarokra korábban is használatos *paiones* megnevezés – a hazai és a külföldi kutatás számára – érthetetlennek tűnő előfordulását vizsgálta Laonikos Chalkokondylés műveiben. A *paiones* és *paiones* népnevek már a Kr. u. II. századi római történetírót, Apianst is összeavarták. A következetlen szóhasználat megmaradt a bizánci szer-

zőknél is. A XV. századi bizánci történetíró, Laonikos Chalkokondylés a korban szokásos egyéb megnevezések helyett archaizáló népeveket használt, így került művébe a magyarok megfelelőjeként a földrajzilag egyébként inokolatlan – *paiones* népnév. *Mészáros Tamás* azonban nemcsak a szakirodalom téves értelmezéseit javította előadásában. Az elődök által kijelölt úton haladva (Laonikos művét Darkó Jenő adta ki), de azon túl is lépve a bizánci történetíró nyelvhasználatára, történetírói módszerére és stílusára vonatkozóan is új megfigyeléseket tett.

Egedi-Kövcsics Emese előadásában egy bizánci görög kézirat és a margójára írt ófrancia fordítás korábban nem vizsgált összefüggéseire mutatott rá, és beszámolt az elmúlt évben elért legújabb eredményeiről (*Le Barlaam et Joasaph*

dans le ms. Ivron N° 463). A *Barlam és Josafát* című regényes történet XI. századi Athos-hegyi görög kéziratának (Ivron N° 463) különlegessége, hogy – a bizánci irodalmi hagyományban egyedülálló módon – a görög szöveg mellett a kézirat lapszélein teljes, valószínűleg a XII. századból származó, kiadatlan ófrancia fordítás szerepel. Az ófrancia szöveg egyetlen más nyugati feldolgozással sincs kapcsolatban (sem a latin, sem a későbbi ófrancia változatokkal), a fordító az eredeti görög szöveget hűen, szóról szóra követti. A nyelvészeti elemzés során feltárt normann jegyek, valamint a szöveg lexikai sajátosságai alapján feltételezhető, hogy a fordító dél-italiai vagy szicíliai származású normann lehetett, aki Konstantinápoly egyik latin közösségében görög-latin fordítóként tevékenykedhetett. Az előadás a szövegalkadási munkálatok eddigi tapasztalatait összegezte, elsősorban paleográfiai és filológiai szempontok alapján. Az ismeretlen ófrancia szöveg, amelynek várható kritikai kiadást kiemelt nemzetközi érdeklődés kíséri, nem csupán a francia nyelvtörténeti adatokban hozhat jelentős eredményeket, de a korszakra vonatkozó geo-lingvisztikai ismereteinket is árnyalhatja.

Jövendölés Konstantinápoly orosz felszabításáról

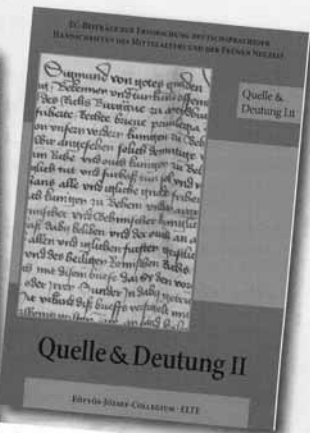
Athanasios Efstathiou, a korfui Ión Egyetem oktatója két szeminariumot tartott az újrögök szakos hallgatóknak. Mindkettő az ókor, illetve Bizánc kortárs recepcióját vizsgálta. *Kyriakos Haralambidis* költő ókori és bizánci tárgyú verseinek elemzését a *Methistoria* című kötet vizsgálata követte. Később a diákok a platóni *Apológiát* és *Kostas Varnalis* *Sókratés igazi védőbeszédét* hasonlították össze az előadóval közösen. A konferencia *Új-görög Tanulmányok* napján két ülészakra nyolc előadó ismertette legfrissebb tudományos eredményeit. A görög napot *Dimitris Yannakakis*, Görögország nagykövete nyitotta meg. Hangsúlyozta, hogy Bizánc és a bizáncitör-

A konferenciára megjelentetett és bemutatott kötetek

Az Eötvös Collegiumum Alapítványok sorozatában
Az Eötvös Collegiumum Alapítványok sorozatának logója. Eddig 18 kötetet adtak ki a sorozatból

ténelem elválaszthatatlan részét képezik a mai görög gondolkodásnak, Bizánc a görög történelem szervező része. Az ókori ékesszólás (különösen Libanios művei) és a bizánci utóélet volt *Eleni Volonaki* (Peloponnésosi Egyetem, Kalamata) és *Athanasios Efstathiou* előadásainak témája. *Kateřina Bočková-Loudova* (Masaryk Egyetem, Brno) a nyelvi partikulák kategóriájának történeti fejlődéséről beszélt. *Solti Dóra* a korai görög prózairodalomban megfigyelhető polytipia-jelenséget mutatta be a *Muscovitiisches Prognosticon 1699-es* görög fordítását elemezve. A mű Nagy Péter cár eljövendőteteit hirdeti, aki az igaz hit védelmében – így a *prognózis* – egykor megszabadítja Konstantinápolyt a török iga alól. Bár a politikai jövendölésből (az orosz-török béke, majd a későbbi orosz katonai vereség miatt) hiú ábránd lett, a német értekezés görög fordításának nyelveze-

te sok érdekességet tartogat. A nyelvtörténeti változások során létrejövő új nyelvtani formák nem szorítják ki a régebbieket, hanem együtt élnek azokkal, és ez a jelenség nemcsak a verses művek sajátja, ahol a metrum követelménye szabja meg a párhuzamos nyelvtani alakok közötti választást, hanem a korabeli

próza műveknél is a jellemzője. Az irodalomtudományi előadásokat az Eötvös-collegista *Delbó Katalin*, az ELTE doktorandusza nyitotta a XII. századi bizánci regényvel kapcsolatos legújabb kutatási eredményeiről szóló beszámolóval. Ezt követően *Nicole Votavová-Sumelidisová* (Masaryk Egyetem, Brno) a második világháború utáni görög költészet metrikai változásait elemelte. *Angeliki Basoukou*, az ELTE és az Eötvös Collegium görög lektora pedig a modern görög próza színpadi adaptációinak lehetőségeit mutatta be *Fotis Kontoglou* művein. *Nakos Konstantinos* a *Bibó István*, *Hajnal István* és *Szűcs Jenő* munkásságában megjelenő Bizánc-kepről, valamint a tágabb értelemben vett XX. századi magyar történettudomány Bizánchoz való viszonyáról tartott előadást.

GÓZON ÁROS

BESZÁMOLÓ A BYZANZ UND DAS ABENDLAND IV.
(ELTE EÖTVÖS JÓZSEF COLLEGIUM – 2015. NOVEMBER 23–27.)
KONFERENCIÁRÓL
(Antik Tanulmányok LX [2016/1])

Az ELTE Eötvös József Collegiumban működő kutatócsoport, amelynek kereteit a *Klasszikus ókor, Bizánc és a humanizmus. Kritikai szövegkiadás magyarázatokkal* című nagy nemzetközi OTKA pályázat (NN 104456) és a kutatóegyetemi valamint bölcsészettudományi (ELTE BTK) támogatással létrejött EC Byzantium Központ biztosítja, 2015. november 23–27. között közel száz előadó részvételével immár negyedik alkalommal rendezte meg a *Byzanz und das Abendland / Byzance et l'Occident* konferenciát. A *Gallica, Italica, Germanica, Graeca-Byzantina* és *Graeca* ülészakok rövid leírását a konferencia részegységeinek szervezői állították össze: Egedi-Kovács Emese, Ludmann Ágnes, Sára Balázs, Juhász Erika és Solti Dóra. Az összeggések után a konferenciára megjelentetett és bemutatott kötetek bibliográfiai adatait (és elektronikus elérési-, honlap-helyeit), néhány további kimutatást (adatok), majd a résztvevők nevét közöljük.

A konferencia megnyitása

1) *Gallica*

A konferencia nyugati ülészakjait Éric Fournier, Franciaország magyarországi nagykövete nyitotta meg. A konferenciasorozat nagy, átfogó tematikáján túl a nyugati-frank ülészakok évről-évre önálló egységként, adott téma köré szerveződnek. 2012-ben (*Rencontre de l'Est et de l'Ouest*) romanista és bizantinológus kutatók együtt vizsgálták Kelet és Nyugat találkozását az irodalmi motívumok vándorlásán keresztül, az egyes művek közötti viszonyrendszereket feltárva. A 2013-as konferencia tematikája (*Tradition, transmission, traduction*) lehetőséget nyújtott a téma elmélyültebb vizsgálatára: az irodalmi hagyományok és motívumok átöröklődésén, a korabeli fordítások/fordítók kérdéskörén túl konkrét kéziratokról is szó esett, amelyek Kelet és Nyugat találkozásának „kézzelfogható” megvalósulását mutatják. A 2014-es konferencia témája a középkori regény kialakulása volt (*Le roman au Moyen Âge : de Byzance à la France*), amely műfaj Bizáncriban és Nyugaton épp egy időben – a XII. század közepén – született meg (illetve született újjá). Az idei ülészakok (*Livres et lecteurs*) könyv és olvasóinak kapcsolatát, és a recepció kérdését vizsgálták a kézirati hagyomány tükrében, a szerző/másoló/megrendelő, eredeti mű/kompiláció problematikáját is körülvéve (középkori gyakorlatban a másolás gyakran együtt járt a mű át-, illetve továbbírásával). A tematika lehetőséget teremtett konkrét kéziratok paleográfiai/kodikológiai vizsgálatára is. Ennek megfelelően a Gallica ülészakokon elismert külföldi (francia, svájci, olasz, angol, svéd) és magyar kutatók adtak elő, elsősorban az olvasás/újraértelmezés és recepció kérdését vizsgálva a korabeli francia, angol és bizánci regényekben és geszta-énekekben (Catherine Croizy-Naquet, Université Paris 3 – Sorbonne Nouvelle: Deux lectures du *Roman de Troie* au XIVe siècle, deux lectorats ?; Marion Vuagnoux-Uhlig, Université de Fribourg: Josaphat travesti : lire Barlaam dans Baudouin de Sebourc; Júlia Képes: Ah! It Came So Sudden... [Gender Roles in English Literature]; Ellen Saarella, Linköping University: La voix féminine dans *Partonopeu de Blois*, *Hysminè et Hysminias* et *La Cité des Dames*; Romina Luzi, EHESS: Les lecteurs des romans byzantins; Emma Goodwin, University of Oxford: Stratégies discursives qui dépassent les textes et visent à attirer les lecteurs ? *La Chanson d'Antioche* en comparaison avec d'autres chansons de gestes; Andrea Ghidoni, Université de Namur: Traditions narratives et calque typologique : une hypothèse sur la formation du *Digenis Akritas*), másfelől egyes művek kézirati hagyományát, konkrét kéziratokat tanulmányoztak (Christine Ferlampin-Acher, Université Rennes 2: *Artus de Bretagne* : un best seller médiéval ?; Egedi-Kovács Emese, ELTE EC: Un manuscrit bilingue byzantin : le *Barlaam* grec et sa traduction française; Szentgyörgyi Rudolf – Krizsai Fruzsina: Les rapports français de la lettre de fondation de l'abbaye de Tihany).

2) *Italica*

Az ülészak címe *Fonti ed interpretazioni* volt. Az olasz délutánt Giampaolo Salvi és Ludmann Ágnes üdvözlő szavai nyitották meg. A köszöntő után Renzo Tosi, a Bolognai Egyetem professzora tartott plenáris előadást *Vizsgálódások a bizánci közmondások*

értelmezéseiről címmel, amelyben a paroimiográfia és a gnómologia különbségének igazolására hozott irodalmi példákat. A húszperces előadások sorát Domokos György (PPKE BTK) *A Vestigia-kutatás* című kutatási beszámolója nyitotta meg. Kiemelte a főként Milánóban és Modenában feltárt, nagy részben digitalizált kéziratok különlegességeit és jelentőségét a Hungarica-kutatás szempontjából. Az ülészak második előadója Jennifer Radulovic milánói történész volt. *A tatárjárás egy olasz kanonok krónikájában* című előadásában Rogerius mesternek a muhi csatát is leíró *Siralmas énekét* elemezte. A vita és a rövid szünet után Draskóczy Eszter (Szegedi Tudományegyetem) *Orfeus mítosza Dante műveiben* című előadásában az *Isteni színjáték* azon szöveghelyeit vizsgálta, ahol elemeiben fellelhető Orfeus története, és kitért a Dante-kódexek illusztrációira is, amelyek gyakran egyedi képzettársításokról tanúskodnak (mint pl. a megfeszített Orfeus). Az *Italica* ülészakot Falvai Dávid (ELTE BTK) *Egy olasz kódex Konstantinápoly és Budapest között* című előadása zárta, amelyben részletesen beszélt az ELTE Egyetemi Könyvtárban található, Törökországból hazakerült, feltehetőleg a Trecentóban keletkezett, mantovai dialektusban írt kéziratról. Érdekességként kiemelte a kódexben található rajzot, amely Justinianus bizánci uralkodó lovas szobrát örökíti meg.

3) Germanica

A Bizánc-konferencia harmadik napjának két párhuzamos előadásorozatát (Graeca, ill. Germanica) Susanne Bachfischer, az Osztrák Kulturális Fórum igazgató asszonya nyitotta meg. Maria Theisen, az ÖAW középkori kéziratosztályának művészettörténész munkatársa és Zsupán Edina, az OSZK tudományos munkatársa közös tárgyterületet érintő plenáris előadásait (*Mitteleuropäische Schulen in der 2. Hälfte des 15. Jahrhunderts*) követően Radek Tünde, az ELTE Germanisztikai Intézetének irodalomtörténész docense hazai vonatkozásban is komoly kutatási távlatokat világitott meg a Johannes de Utino (†1363) nevével jegyzett „Világkrónika”, a *Compilatio nova super tota Biblia* recepció-történeti szempontjait tárgyalva. Maria Stieglecker és Katrin Janz-Wenig, az ÖAW középkori kéziratosztályának tudományos munkatársai előadásaikban a klosterneuburgi apátság keletkezésére nézve prototipikusnak tekinthető kódexével kapcsolatos kutatási eredményeiről számoltak be filigranológiai, ill. irodalomtudományi-szövegkritikai szempontok alapján. Christine Glaßner, az ÖAW kéziratosztályának vezetője *Deutsch im lateinischen Umfeld. Aus dem Handschriftenbestand des Klosters Melk im 15. Jh.* címmel tartott előadása az osztrák kéziratárakban őrzött, XV. századtól arányaiban jelentősen megnövekedett német nyelvű kéziratállománynak a latin nyelvű kéziratokhoz való viszonyát, és ennek fontosabb kutatási aspektusait ismertette. Jónácsik László, a PPKE megbízott oktatója zene-, irodalom és kultúrtörténeti szempontokat egyesítő előadását követően Silvia Hufnagel, az ÖAW kéziratosztályának izlandista kutatója az Izlandon európai viszonylatban későn megjelenő, de egyedülálló hagyományokkal rendelkező írásbeli szöveghagyományozás egyik különleges típusát: a nyomtatott könyvek kéziratokra gyakorolt hatását vizsgálta, átfogó módszertani háttérrel nyújtva. Berzeviczy Klára, a PPKE irodalomtudományi tanszékének docense *Johann Älbls Weilheimer Passion* című

előadásában egy XVII. századi passiójáték szöveghagyományát igyekezett feltárni, különös tekintettel a szöveg egyik budapesti kéziratára. Ugyancsak passió, pontosabban annak „rendezői íve” volt a témája Isabella Buben (ÖAW kéziratosztály) előadásának. Az ülészak utolsó előtti, *Fremdbild in siebenbürgisch-sächsischen handschriftlichen historischen Aufzeichnungen des 17. Jahrhunderts* című előadását Lőkös Péter, a PPKE Irodalomtudományi tanszékének docense tartotta. Az ülészak záró referátuma az EC Germanisztika műhelye *Opusculum tripartitum*-kutatócsoportjának négy tagja által tartott, *Deutschsprachige Übersetzungen von Johannes Gersons Opusculum tripartitum aus dem 15. Jahrhundert in österreichischen Handschriftenbeständen – Ein Projektbericht* című kutatási beszámoló volt: Muka Viktória, Vitályos Réka, Wilhelm Anna és Somogyi Dániel a műhelyben mintegy három éve folyó, Johannes Gerson *Opusculum tripartitum* című művének XV. századi német nyelvű fordítását tartalmazó összesen kilenc, osztrák kéziratárakban őrzött kézirat kritikai szövegkiadását célzó vállalkozás eddigi legfontosabb eredményeiről számolt be, különös tekintettel a német fordítás öt, melki kódexben fennmaradt változatára. Az előadók bemutatták továbbá azt a négy szöveget (a latin eredeti mellett a StB. Melk Cod. 235, StB. Melk Cod. 570 és az Innsbruck Serv. Cod. Ib3 jelzetű kéziratok átírt szövegeit) tartalmazó, mostanra jórészt végleges formát nyert szinoptikus szövegkiadást, melynek megjelentetését a műhely 2016 első felére tervezi. Az ülészakot a konferencia estéjén az Osztrák Kulturális Fórum Andrassy úti rezidenciáján megrendezett, Susanne Bachfischer Igazgató asszony által megnyitott könyvbemutató zárta. A tavalyi Germanica-szekció előadásaiból összeállított, nyolc előadás kézirat anyagát felölelő, német nyelvű *Quelle und Deutung II*-konferenciakötetet érdemben – Christine Glasner asszony közreműködésével – minden cikkre kitérő, részletes kötetbemutató előadásában Vizkelety András professzor, a hazai kézirat-kutatás rangos szakértője méltatta: *Quelle und Deutung II. Beiträge der Tagung Quelle und Deutung II am 26. November 2014.* (szerkesztette: Sára Balázs).

A 2015. évi Germanica-ülészak kilenc előadása szövegének önálló kötetben való megjelentetését 2016 novemberére, a *Byzanz und das Abendland V*, illetve *Quelle und Deutung IV*-konferenciák időpontjáig tervezzük. A Germanisztika műhely *Opusculum*-kutatócsoportja által tartott előadás szövege bővített formában a *Quelle und Deutung*-sorozat II.I-es kötetének bevezető részét képezi majd.

Quelle und Deutung megnyitó

Quelle und Deutung előadások

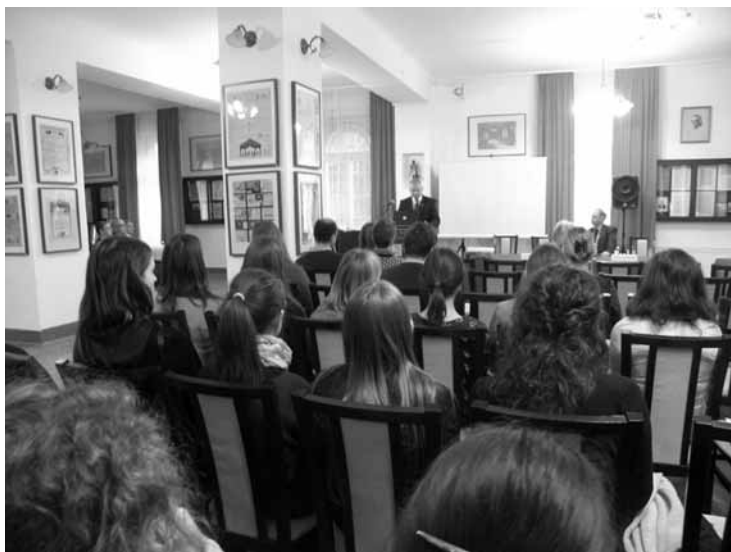

A Quelle und Deutung ülészak

4) *Graeca-Byzantina*

A francia nyelvű, bizantinológiai témájú ülészakok Filippo Ronconi, a párizsi EHESS intézet kutatója és Nicolas Drocourt (Université de Nantes) előadásaival folytatódtak, mellettük azonban már a Grazi Egyetem nyugalmazott professzora, Gerhard Thür is előadott a konferencia második napjának első szekciójában; a három bizánci tárgyú előadás a Nemzetközi Bizantinológiai Társaság (AIEB) volt elnöke, Peter Schreiner elnökle mellett hangzott el. A délutáni programot Rade Drobac, Szerbia budapesti nagykövetének elnökletével Peter Schreiner plenáris előadása nyitotta meg. Kedden délután a Chronicon Paschaléval (Húsvéti krónikával) kapcsolatos legújabb kutatások álltak a központban. A krónika új kritikai kiadását Juhász Erika készíti elő. A Christian Gastgeber vezette bécsi kutatás és az Eötvös Collegium szoros együttműködése keretében Tübingenből (Laura Carrara), Münchenből (Sergei Mariev), Torinóból (Erika Elia), Rómából (Pia Carolla) és Valladolidból (Juan Signes Codoñer) is érkeztek előadók a két tematikus ülészakra.

Borhy László dékán köszöntője

A következő napon az Osztrák Tudományos Akadémia és az Országos Széchenyi Könyvtár kutatói (Maria Theisen és Zsupán Edina) mutatták be közös tudományos vállalkozásuk eddigi eredményeit. A tudományos együttműködés, a közös munka a korábbi konferenciák során alakult ki. A germanista és bizantinológiai tárgyú szekciók a nap folyamán két collegiumi helyszínen, párhuzamosan folytatódtak.

Ekler Péter (OSZK Budapest), Vratislav Zervan (Bécs, Pozsony) és Vlastimil Drbal (Prága, Mainz) előadása után a konferencia résztvevői látogatást tettek a Magyar Nemzeti Múzeumba, ahol Kiss Etele angol nyelvű vezetése mellett elsősorban a Monomachos-koronát tekintették meg. Délután Olivier Gengler (ÖAW Bécs) és Bojana Pavlović (Belgrád) bizánci történetírásról szóló előadását Mayer Gyula (MTA–ELTE–PPKE Ókortudományi Kutatócsoport) görög filológiai tárgyú előadása követte. Az utolsó ülészakot Hermann Harrauer (az ÖNB Papyrussammlung nyugalmazott igazgatója) plenáris előadása nyitotta meg, aki a klasszika-filológus hallgatók számára a konferencia ideje alatt négy szeminariumot is tartott. A közös munka gyümölcseként a hallgatóknak kiadatlan papirusz publikálási lehetőségét ajánlotta fel. Az utolsó szekcióban az Oslói Egyetem (Anasztasia Maravela, Mihálykó Ágnes) és az ELTE (Hasznos Andrea) egyiptológus-filológus szakértői különböző adathordozókon előkerült görög és kopt szövegeket értelmeztek. A nap végén az Osztrák Kulturális Fórum Andrassy úti rezidenciáján Tar Ibolya Professzorasszony (Szegedi Tudományegyetem) mutatta be a tavalyi konferencián elhangzott előadásokból összeállított kötetet: *Byzanz und das Abendland III.* (szerkesztette: Juhász Erika).

A konferencia zárónapján a Collegiumban folyó bizantinológiai kutatásokról esett szó. Borhy László, az ELTE BTK dékánjának kollegiális köszöntőjét követően Horváth László, az Eötvös Collegium igazgatója és a konferencia főszervezője elnökletével vette kezdetét a konferencia utolsó nagy tematikus egysége. Farkas Zoltán előadásában (*Byzantine Studies at Eötvös Collegium*) a régi Collegium görögoktatásáról és a Collegium növendékei közül az *alma mater*-ba visszatért bizantinológusokról beszélt. A klasszika-filológusok köréből kikerült bizantinológusok szilárd nyelvi alapok birtokában kutatták a bizánci szövegeket, és nemzetközileg is elismert kritikái kiadásokkal szereztek hírnevet. A legismertebb magyar bizantinológus Moravcsik Gyula volt (a Collegium növendéke 1910-től, majd 1923 és 1936 között a Collegium tanára), aki a magyar bizantinológia feladatait három témakörben jelölte ki: a honfoglalás előtt a Kárpát-medencét lakó népekre, különösen az avarokra vonatkozó bizánci források, a steppen a magyar ethnogenezisben résztvevő népekre vonatkozó bizánci források, és végül a középkori magyar történet bizánci forrásai és a magyar–bizánci kapcsolatok (895–1453) kutatása. Termékeny munkássága a magyar érdekű bizantinológia jegyében telt, és halála után is többen követték a kijelölt úton. Mára azonban ezek a források kiapadtak: a magyar történelemre vonatkozó újabb adatok felbukkanására legfeljebb szórványosan számíthatunk. A magyar bizantinológiának ezért új célokat kell kitűznie. Kapitánffy István (1932–1997) több tanulmánya már ennek a felismerésnek a szellemében fogant. A nyugati források Bizánc-képének feltárása, és számos feldolgozásra váró bizánci kézirat azonban még mindig kiaknázatlan kincsesbányaként várja a kutatókat. A források értő elemzéséhez mindazonáltal biztos latin és görög nyelvtudásra van szükség. A középiskolákból a görög mára sajnos teljesen kiszorult, a latin pedig kiszorulóban van. Az egyetemi oktatásban is mindinkább háttérbe szorul a görög nyelvi képzés, amelynek fenntartása, akárcsak a korábbi bizantinológusok örökségének gondozása az Eötvös Collegiumban különösen fontos.

Az előadásban vázolt célokhoz és lehetőségekhez szervesen illeszkedett az Eötvös Collegiumban 2015. szeptember 1-én létrejött Byzantium Központ két kutatójának előadása. Mészáros Tamás (*Laonikos on the Ethnonym of the Hungarians*) a görög nyelvű történetírásban a magyarokra korábban is használatos *paiones* megnevezés – a hazai és külföldi kutatók számára érthetetlennek tűnő – előfordulását vizsgálta Laonikos Chalkokondylés művében. A *pannonnes* és *paiones* népnév már a Kr. u. II. századi római történetírót, Appianost is összezavarták. A következetlen szóhasználat megmaradt a bizánci szerzőknél is. A XV. századi bizánci történetíró, Laonikos Chalkokondylés a korban szokásos egyéb megnevezések helyett archaizáló népnveket használt, így került művébe a magyarok megfelelőjeként a – földrajzilag egyébként indokolatlan – *paiones* népnév. Mészáros Tamás azonban nemcsak a szakirodalom téves értelmezéseit javította előadásában. Az elődök által kijelölt úton haladva (Laonikos művét Darkó Jenő adta ki), de azon túl is lépve a bizánci történetíró nyelvhasználatára, történetírói módszerére és stílusára vonatkozóan is új megfigyeléseket tett.

Egedi-Kovács Emese előadásában egy bizánci görög kézirat és a margójára írt ófrancia fordítás korábban nem vizsgált összefüggéseire mutatott rá, és beszámolt az elmúlt évben elért legújabb eredményeiről (*Le Barlaam et Joasaph dans le ms. Iviron N° 463*). A *Barlám és Jozafát* című regényes történet 11. századi Athos-hegyi görög kéziratának (*Iviron N° 463*) különlegessége, hogy – a bizánci irodalmi hagyományban egyedülálló módon – a görög szöveg mellett a kézirat lapszélein teljes, valószínűleg a 12. századból származó, kiadatlan ófrancia fordítás szerepel. Az ófrancia szöveg egyetlen más nyugati feldolgozással sincs kapcsolatban (sem a latin, sem a későbbi ófrancia változatokkal), a fordító az eredeti görög szöveget hűen, szóról szóra követi. A nyelvészeti elemzés során feltárt normann jegyek, valamint a szöveg lexikai sajátosságai alapján feltételezhető, hogy a fordító dél-itáliai vagy szicíliai származású normann lehetett, aki Konstantinápoly egyik latin közösségében görög-latin fordítóként tevékenykedhetett. Az előadás a szövegkiadási munkálatok eddigi tapasztalatait összegezte, elsősorban paleográfiai és filológiai szempontok alapján. Az ismeretlen ófrancia szöveg, amelynek várható kritikai kiadását kiemelt nemzetközi érdeklődés kíséri, nem csupán a francia nyelvtörténeti adatolásban hozhat jelentős eredményeket, de a korszakra vonatkozó geo-lingvisztikai ismereteinket is árnyalhatja.

Végezetül a tanítványok minikonferenciája következett, amelyen három magyar előadó (Adorjáni Mária, Kassai Gyöngyi és Kovács István) mellett két szlovák (Marek Sibal és Ivan Lábaj) és egy olasz Erasmus-hallgató (Marica Ritucci) beszélt angol, francia, illetve olasz nyelven az általuk gondozott görög-latin nyelvű forrásokról.

A konferencia kitekintő zárásaképpen Srđan Pirivatrić (Szerb Tudományos Akadémia) a 2016-ban Belgrádban megrendezésre kerülő XXIII. Nemzetközi Bizantinológiai Kongresszussal kapcsolatos tudnivalókat osztotta meg a konferencia résztvevőivel, és erősítette meg személyesen is kettős, rangos felkérését és korábbi támogatását (kerekasztal és tematikus ülészak önálló szervezésére) a magyar kutatóknak.

5) *Graeca*

A konferencia nyitónapján Athanasios Efstathiou (Ión Egyetem, Korfu) két szemináriumot tartott az ELTE Görög Tanszékén az újjörög szakos hallgatóknak. Mindkettő az ókor, illetve Bizánc kortárs recepcióját vizsgálta. Kyriakos Haralambidis költő ókori és bizánci tárgyú verseinek elemzését a *Methistoria* című kötet bemutatása követte. Később a diákok a platóni *Apológiát* és Kostas Varnalis *Sókratés igazi védőbeszédét* hasonlították össze az előadóval közösen. A konferencia *Újjörög Tanulmányok* napján két ülészakon nyolc előadó ismertette legfrissebb tudományos eredményeit. A görög napot Dimitris Yannakakis, Görögország nagykövete nyitotta meg. Hangsúlyozta, hogy Bizánc és a bizánci történelem elválaszthatatlan részét képezik a mai görög gondolkodásnak, Bizánc a görög történelem szerves része. Az ókori ékesszólás (különösen Libanios művei) és a bizánci utóélet volt Eleni Volonaki (Peloponnésosi Egyetem, Kalamata) és Athanasios Efstathiou előadásainak témája. Kateřina Bočková-Loudová (Masaryk Egyetem, Brno) a nyelvi partikulák kategóriájának történeti fejlődéséről beszélt. Szintén nyelvtudományi témájú volt Solti Dóra (ELTE) előadása, aki a koraujkori görög prózairodalomban megfigyelhető polytypia-jelenséget mutatta be a *Muscowittisches Prognosticon* 1699-es görög fordításának esetében. Az irodalomtudományi előadásokat az Eötvös-collegista Delbó Katalin, az ELTE doktorandusza nyitotta a XII. századi bizánci regénnyel kapcsolatos legújabb kutatási eredményeiről szóló beszámolóval. Ezt követően Nicole Votavová-Sumelidisová (Masaryk Egyetem, Brno) a második világháború utáni görög költészet metrikai változásait elemezte. Angeliki Basoukou, az ELTE és az Eötvös Collegium görög görög lektora a modern görög próza színpadi adaptációinak lehetőségeit mutatta be Fotis Kontoglou művein. Nakos Konstantinos (ELTE) a Bibó István, Hajnal István és Szűcs Jenő munkásságában megjelenő Bizánc-képről, valamint a tágabb értelemben vett XX. századi magyar történettudomány Bizánchoz való viszonyáról tartott előadást. A 2014. évi *Bizánc és a nyugati világ* konferencia spanyol, olasz és újjörög nyelvű tanulmányait megjelentető, *Mare Nostrum* című konferenciakötet ünnepélyes bemutatására az Olasz Kulturális Intézetben került sor, amelyet megtisztelt jelenlétével Dimitris Yannakakis, Görögország nagykövete, valamint Maria Assunta Accili, Olaszország nagykövete is.

A konferenciára megjelentetett és bemutatott kötetek

Szabics Imre (szerk.): *Római Florence és a magyar királyfiak. XIII. századi históriás ének*. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2015. ISBN 978-615-5371-43-1. 170 p.
http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/Romai_Florence.pdf

Zsuzsanna Ötvös: „*Janus Pannonius's Vocabularium*”. *The Complex Analysis of the Ms. ÖNB Suppl. Gr. 45*. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-41-7. 354 p. (Antiquitas – Byzantium – Renascentia XIV, ISSN: 2064-2369)

<http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/janusspannoniusvocabulary.pdf>

Erika Juhász (Hrsg.): *Byzanz und das Abendland III. Studia Byzantino-Occidentalia. Bibliotheca Byzantina 3.* Eötvös-József Collegium ELTE, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-44-8. 300 p. (Antiquitas – Byzantium – Renascentia XV, ISSN: 2064-2369)
<http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/Byzanz%20III/Byzanz%20und%20das%20Abendland%20III.pdf>

Emese Egedi-Kovács (éd.): *Byzance et l'Occident II. Tradition, transmission, traduction.* Collège Eötvös József ELTE, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-46-2. 236 p. (Antiquitas – Byzantium – Renascentia XVI, ISSN: 2064-2369)
<http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/Byzance2/Byzance%20et%20l'Occident%20II.pdf>

Ágnes Ludmann (ed.): *Mare nostrum. Studia Iberica, Italica, Graeca. Atti del convegno internazionale Byzanz und das Abendland – Byzance et l'Occident III (24-25 novembre 2014).* ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-45-5. 186 p. (Antiquitas – Byzantium – Renascentia XVII, ISSN: 2064-2369)
<http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/marenostrom/marenostrom.pdf>

Balázs Sára (Hrsg.): *Quelle und Deutung II. Beiträge der Tagung 'Quelle und Deutung' am 26. November 2014 (EC Beiträge zur Erforschung deutschsprachiger Handschriften des Mittelalters und der Frühen Neuzeit, I.II).* Eötvös-József Collegium ELTE, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-47-9. 159 p. (Antiquitas – Byzantium – Renascentia XVIII, ISSN: 2064-2369)
<http://honlap.eotvos.elte.hu/uploads/documents/kiadvanyok/quelleunddeutung2/quelleunddeutung2.pdf>

Adatok

Előadók (összesen 15 országot képviselve): angol: 1 fő; cseh: 3 fő; francia: 9 fő; görög: 6 fő; német: 3 fő; norvég: 1 fő; olasz: 7 fő; osztrák: 12 fő; román: 1 fő; spanyol: 1 fő; svájci: 1 fő; svéd: 1 fő; szerb: 4 fő; szlovák: 2 fő; magyar: 41 fő. Összesen: 93 fő. [Külföldi: 52 fő; magyar: 41 fő]. Ebből: PhD és MA diák, fiatal kutató: 13 fő [4 külföldi; 9 magyar].

Magyarországi külföldi képviseltek: francia, görög, olasz és szerb nagykövet, és az Osztrák Kulturforum igazgatója.

Támogatók: OTKA NN 104456; Österreichisches Kulturforum Budapest; FWF Wissenschaftsfonds; Institut Français de Budapest; Istituto Italiano di Cultura Budapest; Görög Köztársaság Magyarországi Nagykövetsége; ELTE BTK Hallgatói Önkormányzat; Magyar Nemzeti Múzeum; Eötvös Loránd Tudományegyetem, ELTE Eötvös József Collegium; Magyar Bizantinológiai Társaság.

Résztvevők

ACCILI, Maria Assunta – Ambasciatore d'Italia in Ungheria
ADORJÁNI Mária – EC Byzantium Központ
BACHFISCHER, Susanne – Direktorin, Österreichisches Kulturforum
BASOUKOU, Lina – Lektor, ELTE BTK Görög Tanszék – Eötvös Collegium
BERZEVICZY Klára – PPKE BTK Germanisztika Tanszék
BOČKOVÁ-LOUDOVÁ, Kateřina – Masaryk University, Brno
BORHY László – ELTE BTK, dékán
BUBEN, Isabella – Österreichische Akademie der Wissenschaften Abteilung Schrift- und Buchwesen des MA
CAROLLA, Pia – Università degli Studi Roma Tre
CARRARA, Laura – Eberhard-Karls-Universität Tübingen; Heidelberger Akademie der Wissenschaften
CODOÑER, Juan Signes – Universidad de Valladolid, Filología Clásica
CROIZY-NAQUET, Catherine – Université Sorbonne Nouvelle, Paris III
DELBŐ Katalin – Eötvös-collegista, klasszika-filológia PhD
DOMOKOS György – PPKE BTK Olasz Tanszék
DRASKÓCZY Eszter – SZTE BTK Olasz Tanszék
DRBAL, Vlastimil – Römisch-Germanisches Zentralmuseum Mainz
DROBAC, Rade – Ambassadeur de Serbie à Budapest
DROCOURT, Nicolas – Université de Nantes, Département Histoire de l'Art & Archéologie
EFSTATHIOU, Athanasios – Ionian University, Corfu
EGEDI-KOVÁCS Emese – EC Byzantium Központ
EKLER Péter – Országos Széchenyi Könyvtár
ELIA, Erika – Università degli Studi di Torino

- ERDŐDY Gábor – ELTE, rektorhelyettes
FALVAY Dávid – ELTE BTK Olasz Tanszék
FARKAS Zoltán – PPKE BTK Medievalisztika Tanszék
FERLAMPIN-ACHER, Christine – Université Rennes II
FOURNIER, Éric – Ambassadeur de France en Hongrie
GASTGEBER, Christian – Österreichische Akademie der Wissenschaften, Abteilung Byzanzforschung
GENGLER, Olivier – Österreichische Akademie der Wissenschaften, Abteilung Byzanzforschung
GHIDONI, Andrea – Université de Namur
GLASSNER, Christine – Österreichische Akademie der Wissenschaften, Abteilung Schrift- und Buchwesen des MA
GOODWIN, Emma – University of Oxford
HARRAUER, Hermann – ÖNB Wiener Papyrussammlung
HASZNOS Andrea – ELTE BTK Egyiptológiai Tanszék
HORVÁTH László – EC, igazgató, Byzantium Központ témavezető
HUFNAGEL, Silvia – Österreichische Akademie der Wissenschaften, Abteilung Schrift- und Buchwesen des MA
ILINA, Alexandra – Paris III Sorbonne Nouvelle, University of Bucharest
JANZ-WENIG, Katrin – Österreichische Akademie der Wissenschaften, Abteilung Schrift- und Buchwesen des MA
JÓNÁCSIK László – EC Germanisztika Műhely
JUHÁSZ Erika – Österreichische Akademie der Wissenschaften, Abteilung Byzanzforschung; EC
KASSAI Gyöngyi – Eötvös-collegista, Angol–Amerikai Műhely
KÉPES Júlia – Nemzeti Tankönyvkiadó
KISS Etele – Magyar Nemzeti Múzeum
KOBLE, Nathalie – École normale supérieure, Département Littérature et Langues
KOVÁCS István – Eötvös-collegista; École des hautes études en sciences sociales Paris
KRIZSAI Fruzsina – ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti Tanszék
LÁBAJ Iván – Univerzita Komenského v Bratislave
LÁGLER Éva – EC Byzantium Központ
LÓKÖS Péter – PPKE BTK Germanisztika Tanszék
LUDMANN Ágnes – EC Olasz Műhely
LUZI, Romina – École des hautes études en sciences sociales Paris
MAKSIMOVIĆ, Ljubomir – Srpska akademija nauka i umetnosti Beograd
MARAVELA, Anastasia – Universitetet i Oslo
MARIEV, Sergei – Ludwig-Maximilians-Universität München
MAYER Gyula – MTA–ELTE–PPKE Ókortudományi Kutatócsoport
MÉSZÁROS Tamás – EC Bollók János Klasszika-Filológia Műhely; Byzantium Központ
MIHÁLYKÓ Ágnes – Eötvös-collegista; Universitetet i Oslo

MUKA Viktória – Eötvös-collegista, germanisztika BA
NAKOS, Konstantinos – ELTE BTK Görög Tanszék
ODORICO, Paolo – École des hautes études en sciences sociales Paris
PALÁGYI Tivadar – ELTE BTK Francia Nyelvi és Irodalmi Tanszék
PAPADOPOULOS, Simos – Democritus University of Thrace
PAVLOVIĆ, Bojana – Srpska akademija nauka i umetnosti Beograd
PIRIVATRIĆ, Srđan – Srpska akademija nauka i umetnosti Beograd
PRŐHLE Gergely – nemzetközi és európai uniós ügyekért felelős helyettes államtitkár
RADEK Tünde – ELTE BTK Germanisztikai Intézet, Német Irodalomtudományi Tanszék
RADULOVIC, Jennifer – Università degli Studi di Milano
RITUCCI, Marica – Università di Bologna, Eötvös József Collegium – Erasmus-hallgató
RONCONI, Filippo – École des hautes études en sciences sociales Paris
SAARELA SÖDERBLOM, Ellen – Linköping University, Department of Culture and Communication
SALVI, Giampaolo – ELTE BTK Olasz Tanszék
SÁRA Balázs – EC Germanisztika Műhely
SCHREINER, Peter – Universität zu Köln
SIBAL, Marek – Univerzita Komenského v Bratislave
SOLTI, Dóra, E. – ELTE BTK Görög Tanszék
SOMOGYI Dániel – Eötvös-collegista, germanisztika BA
STIEGLECKER, Maria – Österreichische Akademie der Wissenschaften, Abteilung Schrift- und Buchwesen des MA
SZENTGYÖRGYI Rudolf – ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti Tanszék
TAKÁCS Miklós – MTA BTK Régészeti Intézet
TAR Ibolya – SZTE BTK Klasszika-Filológiai Tanszék
THEISEN, Maria – Österreichische Akademie der Wissenschaften Abteilung Schrift- und Buchwesen des MA
THÜR, Gerhard – Österreichische Akademie der Wissenschaften
TOSI, Renzo – Università di Bologna
VITÁLYOS Réka – Eötvös-collegista, germanisztika BA
VIZKELETY András – Országos Széchenyi Könyvtár
VOLONAKI, Eleni – University of Peloponnese, Kalamata
VOTAVOVÁ-SUMELIDISOVÁ, Nicole – Masaryk University, Brno
VUAGNOUX-UHLIG, Marion – Université de Fribourg/Universität Freiburg
WILHELM Anna – Eötvös-collegista, germanisztika BA
YANNAKAKIS, Dimitris – Ambassadeur de Grèce en Hongrie
ZERVAN, Bratislav – Univerzita Komenského v Bratislave; Österreichische Akademie der Wissenschaften, Abteilung Byzanzforschung
ZSUPÁN Edina – Országos Széchenyi Könyvtár

Byzanz und das Abendland
Byzance et l'Occident
IV.

Studia Byzantino-Occidentalia

Gallica - Italica - Germanica - Graeca

Internationale Konferenz / Colloque International
Eötvös-József Collegium, Budapest / Collège Eötvös József, Budapest
23.-27. November 2015 / 23.-27. novembre 2015

OIKA
NN 10495 (Készletben lévő, Btito-á bannatában.
Közlele forrásból megvásárolható)

EC BYZANTINUM KÖZPONT

MAGYAR BYZANTINOLÓGIAI TÁRSASÁG

osztrák kulturális fórum^{szk}

FWF
Der Wissenschaftsfonds

INSTITUT FRANÇAIS
BUDAPEST

Istituto Italiano di Cultura

Gémeo Kultúráliság
MAGYARORSZÁGI
NAGYKÖVETSEG

ELTE BTK
BYZANTINOLÓGIAI
KÖZPONT

INTERNATIONAL SOCIETY OF BYZANTINOLOGISTS
SOCIÉTÉ HONGAISE DES BYZANTINISME

MMM
MAGYAR NEMZETI
MUSEUM

Compositio graficája: Esterházy István

BYZANCE ET L'OCCIDENT : Studia Byzantino-Occidentalia

LUNDI 23 NOVEMBRE / 23. NOVEMBER (MONTAG)
Collège Eötvös József / Eötvös-József-Collegium
Budapest, Ménési út 11-13. Grande salle / Festsaal

GALLICA

LIVRES ET LECTEURS I.

10.00 – 10.20 **Ouverture du colloque (Eröffnung):**
Gergely PRÖHLE (Secrétaire d'Etat adjoint au ministère hongrois
des affaires étrangères)
S. E. ÉRIC FOURNIER (Ambassadeur de France en Hongrie)
Gábor ERŐDYŰ (Vice-Recteur aux Relations Internationales ELTE)
László HORVÁTH (Directeur du Collège Eötvös József ELTE)

10.20 – 12.00 **Président de séance (Vörzt):** Kristina HORVÁTH
Catherine CROIZY-NAQUET : Deux lectures du
Roman de Troie au XIVe siècle, deux lecteurs ?
CHRISTINE FERLAMPIN-ACHER : *Anna de
Bretagne* : un best seller médiéval ?

11.00 – 11.20
Marie UMGANGS-ÜHLIG : Josaphat travesti :
lire Barlaam dans Baudouin de Sébourg

11.20 – 11.40
Emese EGEDI-KOVÁCS : Un manuscrit bilingue
byzantin : le *Barlaam* grec et sa traduction
française
Débat (Diskussion)

11.40 – 12.00

12.00 – 13.30 **PAUSE DÉJEÛNER (MÉTTAGSPAUSE)**

13.30 – 15.10 **Président de séance (Vörzt):** Tivadar PÁLAGYI
13.30 – 13.50
Emma GOODWIN : Stratégies discursives qui
dépassent les textes et visent à attirer les lecteurs ?
La Chanson d'Antioche en comparaison avec
d'autres chansons de geste

13.50 – 14.10 Andrea GHIDONI :
Traditions narratives et calque
typologique : une hypothèse sur la
formation du *Digenes Akritas*

14.10 – 14.30
Rudolf SZENTGÖRGYI –
Fruzsina KRIZSAM :
Les rapports français de la lettre de
fondation de l'abbaye de Tihany

14.30 – 14.50 Júlia KÉRES :
Ab! It Came So Sudden...
(Gender Roles in English
Literature)

14.50 – 15.10 *Débat (Diskussion)*

15.10 – 15.30

PAUSE CAFÉ (KAFFEEPAUSE)

LUNDI 23 NOVEMBRE / 23. NOVEMBER (MONTAG)
Collège Eötvös József / Eötvös-József-Collegium
Budapest, Ménési út 11-13. Grande salle / Festsaal

GALLICA

LIVRES ET LECTEURS II.

15.30 – 16.50 **Président de séance (Vörzt):** Paolo OROSCO
15.30 – 15.50
Ellen SAARELA : La voix féminine dans
Parthenopé de Béthi, Hymnis et Hymnis et
La Cité des Dames

15.50 – 16.10
Romina LUZI : Les lecteurs des romans
byzantins

16.10 – 16.30
Alexandra LUNA : Représenter les Sarrasins :
le cas de Palémède
Débat (Diskussion)

16.30 – 16.50

19.00 – 20.00 **PRÉSENTATION DE VOLUMES**
(Institut Français de Budapest, I. Fő u. 17.)

Byzance et l'Occident II.
Tradition, transmission,
traduction (sous la direction
d'Emese EGEDI-KOVÁCS, Collège
Eötvös József ELTE, 2015)
Avec la participation de
Christine FERLAMPIN-ACHER et
Emese EGEDI-KOVÁCS
Résumé Florence et sa magyar
királyfiak. XIII. századi francia
historiás ének (szerkesztette
Szűcs Irén, ELTE Eötvös József
Collégium, 2015). A kötetet
PÁLAGYI Tivadar mutarja be

20.00 – **RECEPTION DONNÉE PAR L'INSTITUT FRANÇAIS
AUX INTERVENANTS DU COLLOQUE (EMPFAH)**

BYZANCE ET L'OCCIDENT: Studia Byzantino-Occidentalia

MARDI 24 NOVEMBRE / 24. NOVEMBER (DIENSTAG)
 Collège Eötvös József / Eötvös-József-Collegium
 Budapest, Ménési út 11-13, Grande salle / Festsaal

GRAECA

BYZANTINISTIK / ÉTUDES BYZANTINES I.

- 10.00 – 11.20 **Président de séance (Vorsitz) / Peter SCHEIBNER**
 Filippo RONSIGNOLI: L'autre moitié du ciel : la diffusion des Textes grecs en Occident et la construction de l'identité 'romaine' (VIIe-IXe s.)
- 10.20 – 10.40 Nicolas DROUOT: Au nez et à la barbe de l'ambassadeur. Poète et pilote dans le jeu des contacts diplomatiques entre Byzance et l'Occident latin (VIIe-XIIe s.)
- 10.40 – 11.00 Gerhard Tietze: Justinian und Gaius: Gedanken zu ihren Institutionen, den Elementa des Rechtsunterrichts
- 11.00 – 11.20 **DISKUT (Diskussion)**
- 11.20 – 14.00 **PAUSE DEJUNER (MITTAGPAUSE)**

14.00 – 14.40 **Ouverture / Présidents de séance (Vorsitz) / S. E. Rade ĐORĐIĆ (Ambassadeur de Serbie à Budapest)**

PLÄNARBEZUG (SESSION PLÄNER): Peter SCHEIBNER
 Byzantinische Literatur und mittellaterliche Literatur: ein Vergleich im Überblick

14.40 – 15.00 **KAFFEPAUSE (PAUSE CAFE)**

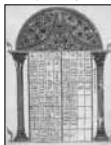
BYZANCE ET L'OCCIDENT: Studia Byzantino-Occidentalia

MARDI 24 NOVEMBRE / 24. NOVEMBER (DIENSTAG)
 Collège Eötvös József / Eötvös-József-Collegium
 Budapest, Ménési út 11-13, Grande salle / Festsaal

GRAECA

CHRONICON PASCHALE

- Grande salle / Festsaal / Sala Grande
- 15.00 – 16.40 **Vorsitz (Président de séance): Sergej MARBYE**
 Christian GASTGBER: Was darf von der Antike im christlichen Umfeld in Erinnerung bleiben? Memorialkultur des Chronicon Paschale
- 15.20 – 15.40 Erika Juhász: Bemerkungen zu den Kontexten in der Oserchronik
- 15.40 – 16.00 Laura CARBARA: Die erste Edition der Chronik des Malalas: Das Zeugnis des Chronicon Paschale
- 16.00 – 16.20 Juan Sigües CODONER: Dates or Narrative? Looking for Structures in Middle Byzantine Hagiography
- 16.20 – 16.40 **DISKUT (Diskussion)**
- 16.40 – 16.50 **KAFFEPAUSE (PAUSE CAFE)**
- 16.50 – 18.10 **Vorsitz (Président de séance): Juan Sigües CODONER**
 Pia CAROLLA: Pitecus of Pamion, John Malalas and the Chronicon Paschale: a Complex Relationship
- 17.10 – 17.30 Sergej MARBYE: The Place of Chronicles in the History of Byzantine Literature: Some Methodological Reflections
- 17.30 – 17.50 Erika ELIA: Die Methoden eines Kopisten des 16. Jahrhunderts und die Abschriften des Chronicon Paschale
- 17.50 – 18.10 **DISKUT (Diskussion)**

BIZANZ UND DAS ABENDLAND: Studia Byzantino-Occidentalia

MARTEDEI 24 NOVEMBRE / 24. NOVEMBER (DIENSTAG) /
 MARDI 24 NOVEMBRE
 Collège Eötvös József / Eötvös-József-Collegium / Collège Eötvös József
 Budapest, Ménési út 11-13, Biblioteca Pappo-Bozák / Pappo-Bozák-Bibliothek

ITALICA

FONTI ED INTERPRETAZIONI

15.00 – 15.10 **Apertura:**
 Giampaolo SAIKI (Direttore del Dipartimento d'Italianistica, Università Eötvös Loránd di Budapest)
 Ágnes LUDMANN (Direttore di Studi Italiani, Collegio Eötvös József)

15.10 – 15.40 **SESSIONE PIENASERA (SESSION PLÄNER):**
 Renzo TONI: Osservazioni sulle interpretazioni del paremiografo bizantini

15.40 – 17.40 **Presidenza di sessione: Ágnes LUDMANN**
 15.40 – 16.00 György DOMOKOS: Il programma Venezia
 Jennifer KATZULOVIC: L'invazione dei Mongoli in Ungheria attraverso la cronaca di un canonico italiano

16.20 – 16.40 **Diskutioon (Diskussion)**

16.40 – 17.00 **PAUSA CAFE (KAFFEEPAUSE)**

17.00 – 17.20 Eszter DRASSKÓCZY: Il mito di Orfeo in Dante

17.20 – 17.40 David PALMAR: Un codice italiano tra Costantinopoli e Budapest

17.40 – 18.00 **Diskutioon (Diskussion)**

18.30 – 19.30 **Παρουσίαση του τόπου - Presentazione del volume (Buchpräsentation):**

Mare nostrum. Studia Iberica, Italica, Graeca (a cura di Ágnes LUDMANN, ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2015)
 Την εκδόσεων θα πραγματοποιήσει η Α.Ε. Σ. Ε. Διπλωτής Γερμανοελληνικής Πρεσβείας της Ελλάδος στην Ουγγαρία - S. E. DIMITRI YANNAKAKIS (Ambasciatore di Grecia in Ungheria)

o τόπος θα παρουσιαστεί από την - Il volume verrà presentato da Dóra E. SOLTNYI και η Ágnes LUDMANN

19.30 – **Αδειώση της Ελληνικής Προσέλαξης προς την του οικιατών των συμμετεχόντων - Ricevimento presso l'Ambasciata di Grecia per i relatori partecipanti (Empfang)**

BIZANZ UND DAS ABENDLAND: Studia Byzantino-Occidentalia

25. NOVEMBER (MITTWOCH) / MÉRCREDI 25 NOVEMBRE
 Eötvös-József-Collegium / Collège Eötvös József
 Budapest, Ménési út 11-13, Grande salle / Festsaal / Sala Grande

GRAECA

BYZANTINISTIK / ÉTUDES BYZANTINES II.

8.50 – 9.00 **Eröffnung (Ouverture):**
 Susanne BACHFISCHER (Direktorin des ÖOsterreichischen Kulturforums)
 László HORVÁTH (Direktor des ELTE Eötvös-József-Collegium)
 Balázs SÁRA (Leiter des Germanistischen Seminars des EC)

9.00 – 11.00 **Vorsitz (Président de séance): Balázs SÁRA**
 Maria THESEN – Edina ZUPÁNC:
 Mittelneuropäische Schulen in der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts – Eine Projektarbeit

9.40 – 9.50 **KAFFEPAUSE (PAUSE CAFE)**

9.50 – 11.10 **Vorsitz (Président de séance): Miklós LÁCSIK**
 Peter EKLER: Greek and Byzantine Authors and Augustinus Moravus Olomocensis. Part Two

Vasilios ZAROVIS: Die spätbyzantinische Geschichtsschreibung als Quelle für die Sprachkontaktforschung

Vlastimil DRAHA: Das andere Bild des byzantinischen Palästinas: Das christliche und nicht-christliche Pilgerwesen in Palästina zwischen dem 4. und 6. Jh.

10.10 – 10.30 **Diskussion (Débat)**

10.50 – 11.10 **Diskussion (Débat)**

12.00 – Besuch im Ungarischen Nationalmuseum: Besichtigung der Monomachos-Krone Führung: Eleke Kiss, Kunsthistoriker

BYZANZ UND DAS ABENDLAND: Studia Byzantino-Occidentalia

25. NOVEMBER (MITTWOCH) / MERCREDI 25 NOVEMBRE
Etvös-József-Collegium / Collège Etvös József
Budapest, Menei út 11-13, Grande salle / Festsaal / Sala Grande

GRAECA

BYZANTINISTIK / ÉTUDES BYZANTINES III.

- 14.00 – 15.40 **Vorsitz (Président de séance): Szilvia PAVLATÓC**
14.00 – 14.20 Mihailo PAVLOVIC: War-Time Academia
Encountering Former Byzantine Heritage –
The Case of Macedonia (1916-1918)
Oliver GRONLIER: Méditerranée and Its Sources:
Some Reflections around Philotraton
14.40 – 15.00 Bojana PAVLOVIC: Nikophoros Gregoras and
das Nikaïsche Reich
15.00 – 15.20 Gyula MÁTYÁS – Éva LÉLEK: Griechische
Textvorlagen der Übersetzungen des Janus
Pannonius
15.20 – 15.40 *Diskussion (Débat)*

15.40 – 15.50 **KAFFEEPAUSE (PAUSE CAFÉ)**

15.50 – 16.30 **Vorsitz (Président de séance):
László HORVÁTH**
**PRÄSENTATION (OSSZON PÉLISEM):
Hermann HARBAUER:** Alltag eines
Papstologen: unediertele Mischmasch

16.30 – 16.50 **KAFFEEPAUSE (PAUSE CAFÉ)**

16.50 – 18.00
**Vorsitz (Président de séance):
Hermann HARBAUER**
16.50 – 17.20
Anastasia MARAVILLA
– Andrea HASANOS:
Monastic Readings and
Writings in Western
Theban Monasteries
(VI-VIII): Documentary
and Archaeological
Evidence
17.20 – 17.40
Ágnes MŰHÁKÓC:
Liturgical Papyri in
Monastic Context
17.40 – 18.00
Diskussion (Débat)

BYZANZ UND DAS ABENDLAND: Studia Byzantino-Occidentalia

25. NOVEMBER (MITTWOCH) / MERCREDI 25 NOVEMBRE
Etvös-József-Collegium / Collège Etvös József
Budapest, Menei út 11-13, Páepcke-Borzsák-Bibliothek /
Bibliothèque Páepcke-Borzsák

GERMANICA

QUELLE UND DEUTUNG

- 9.50 – 11.15 **Vorsitz (Président de séance):
Christine GLASSNER**
9.50 – 10.10 Tünde RÓDEK: Genealogische Darstellungen
klosterl. Zertifikatsgeschichten der
„Waldhronik“ von Johannes de Utino
(14.-15. Jahrhundert)
10.10 – 10.30 Maria STRZALECKA: Vom Schreibepapir ins
Buchregal. Zur Buchherstellung im Stift
Klosterneuburg am Beispiel Codex 563
10.30 – 10.50 Karin JOZSEF-WÉNYI: Vom Schreibepapir ins
Buchregal. Die im Klosterneuburger Codex
563 tradierten Texte, ihre Überlieferung und
Deutung
10.50 – 11.10 *Diskussion (Débat)*

11.10 – 11.20 **KAFFEEPAUSE (PAUSE CAFÉ)**

- 11.20 – 12.40 **Vorsitz (Président de séance):
Mária STRZALECKA**
11.20 – 11.40 Christine GLASSNER: Deutsch im lateinischen
Umfeld. Aus dem Handschriftenbestand des
Klosters Melk im 15. Jahrhundert
László JÓNÁCSIK: Johann Sebastian Bach:
„Von den Stricken meiner Sünden“
(Johannes Passion) – Johann Bachheld:
„Der Widder Abrahams“: Semiotische und
traditionsgeschichtliche Überlegungen über
zwei Barockkaten zur Passionsgeschichte
12.00 – 12.20 Silvia HUPFAGEL: Im Norden viel Neues. Der
Einfluss gedruckter Bücher auf isländische
Manuskripte im 16. und 17. Jahrhundert
12.20 – 12.40 *Diskussion (Débat)*

12.40 – 14.00 **MITTGAESPÄH (PAUSE DEJUNER)**

BYZANZ UND DAS ABENDLAND: Studia Byzantino-Occidentalia

25. NOVEMBER (MITTWOCH) / MERCREDI 25 NOVEMBRE
Etvös-József-Collegium / Collège Etvös József
Budapest, Menei út 11-13, Páepcke-Borzsák-Bibliothek /
Bibliothèque Páepcke-Borzsák

- 14.00 – 15.20 **Vorsitz (Président de séance):
Mária TRUSSEN**
14.00 – 14.20 Klára BERZSEVYCI: Johann Aelbás Wellheimer
Passion
14.20 – 14.40 Isabella BUREN: Die Götterverge Dirigerrolle
eines Osepiens – Fragment 354
14.40 – 15.00 Peter LÖWIG: Fernbild in siebenbürgisch-
sächsischen handschriftlichen historischen
Aufzeichnungen des 17. Jahrhunderts
15.00 – 15.20 *Diskussion (Débat)*

- 15.20 – 15.30 **KAFFEEPAUSE (PAUSE CAFÉ)**
- 15.30 – 16.20 **Vorsitz (Président de séance): Balázs SÁCS**
15.30 – 16.10 Viktória MENA – Réka VIZVÁNYI –
Anna WILHELM – Dániel SOMOGYI:
Deutschsprachige Übersetzungen von
Johannes Gereons *Opusarium scripturarum*
aus dem 15. Jahrhundert in österreichischen
Handschriftenbeständen – Ein Projektbericht
Diskussion (Débat)
- 16.10 – 16.20

19.30 – 20.30 **Buchpräsentation (Présentation de volume):
Österreichisches Kulturforum,
Budapest, Andrássy út 43**

**Quelle und Deutung II. Beiträge der Tagung 'Quelle
und Deutung' am 26. November 2014 (EC Beiträge zur
Erforschung deutschsprachiger Handschriften des Mittelalters
und der Frühen Neuzeit. I.0).** Hrsg. Balázs SÁCS (Etvös-József
Collegium ELTE, Budapest, 2015)
Den Band präsentieren András VIKZELKEI, Christine GLASSNER
und Balázs SÁCS

**Byzanz und das Abendland III. Studia Byzantino-Occidentalia.
Bibliotheca Byzantina 3** Hrsg. Erta JÓNÁCSIK (Etvös-József
Collegium ELTE, Budapest, 2015)
Den Band präsentiert Iboyla TAK

20.30 – EMPFANG DES ÖSTERREICHISCHEN KULTURFORUMS
BUDAPEST (RECEPTION)
Grafadirektor: Suzanne BUCHSCHER
(Direktorin des Österreichischen Kulturforums)

BYZANZ UND DAS ABENDLAND: Studia Byzantino-Occidentalia

26. NOVEMBER (DONNERSTAG) / JEUDI 26 NOVEMBRE
Etvös-József-Collegium / Collège Etvös József
Budapest, Menei út 11-13,
Grande salle / Festsaal / Sala Grande

GRAECA – ZENTRUM BYZANTINIUM / CENTRE BYZANTIN I.
ÉTUDES GRECQUES MODERNES / NEOGRAZISTIK

- 9.00 – 9.10 **Öffnung (Ouverture) /**
A.E.K. Anáptiki Γραμματεία Πρύτανης Ελλάδος στην Οργάνωση
– S. E. Dimítris VANNAKAKIS (Ambassadeur de Grèce en Hongrie)
László HORVÁTH (Directeur des ELTE Etvös-József-Collegiums)
- 9.10 – 10.50 **Président de séance (Vorsitz) / Dóra E. SZÉKÉLY**
9.10 – 9.30 Ellen VIGNONAKI: ἁγιόγραφος οὐρογραφία:
εὐνοϊκὴ προτροπία
9.30 – 9.50 Athanasios EPSTATHIOU: Πρωτοβασίλειον τοῦ Βασιλείου στὴν ἀστική
Κατερίνα ΒΟΙΚΟΝΑ-ΛΟΥΚΙΔΟΥ: Ἡ καρτοπρία
τὸν ἀπὸ πᾶσι ἐπὶ βασιλευσὶν πραγματικὰ
εὐνοϊκὴ ἢ καρτερικὴ μαλακία
Katalin DELGÓ: Παράσηρες σχετικά μετὰ
τὸ βασιλευσὶν μαθητορήματα τοῦ 12ου αἰώνα
Diskussion (Débat)

- 10.50 – 11.10 **PAUSE CAFÉ (KAFFEEPAUSE)**
- 11.10 – 12.50 **Président de séance (Vorsitz) :
Athanasios EPSTATHIOU**
11.10 – 11.30 Νικόλαϊ ΒΕΝΙΖΟΠΟΥΛΟΣ-ΣΟΜΕΛΛΙΝΙΔΗΣ:
Τὸ μαθητορὸν ματὸς ἐπιγράμματα στὴν
ἐλληνικὴ μετοπλοματικὴ ποίηση
11.30 – 11.50 Κωνσταντῖνος ΝΑΚΟΣ: Τὸ Βασιλευσὶν μὲτὰ
ἐπὶ τὸν ἐκείνη Βίβλιν, ἐκείνη Ηἰδὸν καὶ
Jenő SZÉCS
11.50 – 12.10 Dóra E. SZÉKÉLY: Ἡ πολιτικὴ τὸν θρησκείᾳ
πέλας κλίματος τὸν φέρων ὑπερβαρὸν ἀδρον – ἢ
πρὸς τὸν ἄλλον τὸν Προγυωτικὸν τὸν Μοσκόβων
12.10 – 12.30 Lina BASOUKOU – SIMOS PAPAIOPOULOS:
Τὸ μαθητορὸν ἐργὸν τοῦ φέρων Κόνωνος καὶ οἱ ἀπορῖτες
τοῦ προκρίτους
12.30 – 12.50 *Diskussion (Débat)*

**PAUSE
DEJUNER
(MITTGAESPÄH)**

BYZANZ UND DAS ABENDLAND: Studia Byzantino-Occidentalia

GIOVEDÌ 26 NOVEMBRE / 26. NOVEMBER (DONNERSTAG)

Istituto Italiano di Cultura, Budapest VIII., Bródy Sándor u. 8.

13.00 – 13.40 **Presentazione volume presso l'Istituto****Italiano di Cultura di Budapest, Sala Fellini**
Con la presenza di S. E. Maria Assunta ACCIÀ, Ambasciatore d'Italia in Ungheria e S. E. Dimitris YIOANNAKIS, Ambasciatore di Grecia in Ungheria, Πρέσβης της Ελλάδας στην Ουγγαρία

Verranno presentati i volumi:

Mare nostrum. Studia Iberica, Italica, Graeca (a cura di Agnes LEUDMANN, ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2015)Jennifer RADLOVIC: **La grande invasione. Il regno d'Ungheria nel Duecento tra conquiste e interregni. L'arrivo dei Mongoli** (Res Gestae, Milano, 2015)

Presenteranno i volumi – Η παρουσία του τόμου γίνεται από τους Agnes LEUDMANN, Konstantinos NAKOS, e/και Jennifer RADLOVIC.

13.50 - **Ricevimento presso l'Istituto Italiano di Cultura di Budapest per i relatori partecipanti - Αίθουσα στο Ίνστιτούτο Ιταλικών Ινστιτούτο προς την τμή των ομιλητών και συγγενών**

26. NOVEMBER (DONNERSTAG) / JEUDI 26 NOVEMBRE

Eötvös-József-Collegium / Collège Eötvös József
Budapest, Menei út 11-13. Grande salle / Festsaal

GRAECA – ZENTRUM BYZANTIUM / CENTRE BYZANTIN II. BYZANTINISTIK / ÉTUDES BYZANTINES

15.00 – 15.10 **Eröffnung (Ouverture):**László BORBIV (*Deban der Geisteswissenschaftlichen Fakultät der ELTE*)15.10 – 16.10 **Vorrede (Préface de séance):**

László HORVÁTH

15.10 – 15.30 Zoltán FARKAS: Byzantine Studies at the József Eötvös Collegium

15.30 – 15.50 Tamás MÉLIÁS

Laonikos on the ethnonym of the Hungarians

15.50 – 16.10 Emese ERŐS-KOVÁCS: *La Barlaam et Josaphat dans le ms. b760n N° 463*

16.10 - 16.20 KAFFEPÁIS

(PAUSE CAFÉ)

15.50 – 16.10 Emese ERŐS-KOVÁCS: *La Barlaam et Josaphat dans le ms. b760n N° 463*

16.10 - 16.20 KAFFEPÁIS (PAUSE CAFÉ)

BYZANZ UND DAS ABENDLAND: Studia Byzantino-Occidentalia

26. NOVEMBER (DONNERSTAG) / JEUDI 26 NOVEMBRE

Eötvös-József-Collegium / Collège Eötvös József
Budapest, Menei út 11-13. Grande salle / Festsaal16.20 – 18.00 **ΝΑΧΩΡΥΧΟΣ ΚΑΙ ΗΡΩΪΣΜΟΣ: Βορέας****(Présidence de séance): Christian GASTPARER**
Mária ANTONIÁNE: *Tig o smortit'olac. Les deux fragments exégetiques du Supplement Grec 182 de la bibliothèque nationale d'Autriche, Vienne*16.35 – 16.50 Irán LIBÁRY: *Georgius Bonae A Lesen-known Pupil of Johannes Sambucus*16.50 – 17.05 György KASSAI: *Genealogiae Desorum*17.05 – 17.20 Marek STAN: *celini Herodianum in Sambucus' Manuscript Vind. Phil. gr. 172*17.20 – 17.35 Irván KOVÁCS: *Les livres dans l'enseignement - L'examen du manuscrit Harley 5735*17.35 – 17.50 Marica RITVUC: *Luciano di Samostata: come si deve scrivere la Storia, e l'informazione del presente**Dokter (Doktorian)*

17.50 – 18.00

18.00 – 18.30 Ljubomir MAKSIMOVIĆ, Srdan PRIBRIVIC: XXIII. Internationaler Byzantinistenkongress, Belgrad, 22.-27. August 2016

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΜΑΘΗΤΩΝ / Officines Studiosorum

BYZANTINA - GRAECA

23. NOVEMBER (MONTAG) / LUNDI 23 NOVEMBRE

Eötvös-József-Collegium / Collège Eötvös József
Budapest, Menei út 11-13.

Paepcke-Borzaik-Bibliothek / Bibliothèque Paepcke-Borzaik

13.30 – 14.00 Paula ODOBKOC: *Methodology in Byzantine Studies*14.00 – 15.30 Hermann HARRAUER: *Papyrologisches Leseseminar, 3. Jh. v. Chr.*

23. NOVEMBER (MONTAG) / LUNDI 23 NOVEMBRE

ELTE Bölcsészettudományi Kar Újregényi Tanácski Munkacsoport

– Τμήμα Νεοελληνικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου ELTE

Budapest, Múzeum ker. 4-6 (Hégyesi épület fűt. 1.)

14.00 – 15.30 Athanasios EPSTATHIOU: *Αρχαία ελληνικά ποιήματα του Κρυπτού Χαραλαμπίδη*16.00 – 17.30 Athanasios EPSTATHIOU: *Η Αετολογία του Σωκράτη του Κίσσας Βάρβαλη*

24. NOVEMBER (DIENSTAG) / MAREI 24 NOVEMBRE

Eötvös-József-Collegium / Collège Eötvös József
Budapest, Menei út 11-13.

Paepcke-Borzaik-Bibliothek / Bibliothèque Paepcke-Borzaik

9.00 – 10.30 Hermann HARRAUER: *Papyrologisches Leseseminar, 2. Jh. v. Chr. mit Original*

25. NOVEMBER (MITTWOCH) / MERCREDI 25 NOVEMBRE

Collège Eötvös József / Eötvös-József-Collegium
Budapest, Menei út 11-13.

Seminarium N. 012 / salle de séminaire n° 012

11.00 – 12.30 Hermann HARRAUER: *Datierungsformeln auf Papyri*

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΜΑΘΗΤΩΝ / Officines Studiosorum

26. NOVEMBER (DONNERSTAG) / JEUDI 26 NOVEMBRE

Eötvös-József-Collegium / Collège Eötvös József
Budapest, Menei út 11-13.

Paepcke-Borzaik-Bibliothek / Bibliothèque Paepcke-Borzaik

11.00 – 12.30 Hermann HARRAUER: *Datierungsformeln auf Papyri II*

ITALICA

MERCREDI 25 NOVEMBRE / MERCREDI 25 NOVEMBRE

Collège Eötvös József / Collège Eötvös József
Budapest, Menei út 11-13.

seminario n° 016 / salle de séminaire n° 016

11.00 – 12.30 Jennifer RADLOVIC: *Da vinti a vincitori: le straordinarie potenzialità della sconfitta in una riflessione storico-comparativa dal Medioevo all'Ea contemporanea ai tre casi ungheresi*

GALLICA

VENDREDI 27 NOVEMBRE / 27. NOVEMBER (FREITAG)

Eötvös-József-Collegium / Collège Eötvös József
Budapest, Menei út 11-13.

Bibliothèque Paepcke-Borzaik / Paepcke-Borzaik-Bibliothek

12.00 – 14.00 Nathalie KOBLE: *Poésie médiévale*

Hermann Harrauer papirologiai előadása és szemináriumai

EGYESÜLETI RENDEZVÉNYEK

2015-ben a Collegiumhoz kötődő egyesületek közül a Magyar Bizantinológiai Társaság és a SEC Collegium Hungaricum folytatott aktív tevékenységet. Az MBT működését a Byzantium Központ (lásd 234. oldal) fejezetben ismer-tjük.

A SEC a klasszika-filológiai tanulmányokat folytató egyetemi hallgatók szak-mai előmenetelét elősegíteni kívánó nemzetközi diákszervezet, amely 1990-ben Jacques Delors francia miniszterelnöknek, az Európai Bizottság akkori elnökének védnökségével alakult. Az egyesület hazai központja, a Collegium Hungaricum székhelye, az Eötvös Collegium. A SEC több hazai tagszervezetet alapított, kapcsolatban áll a határon túli magyar felsőoktatási intézményekkel, rendszeresen tart felolvasó üléseket, melyek során a műhely tagjai szűkebb kö-zönség előtt számolnak be kutatásaikról, évente országos konferenciát rendez, amelynek szerkesztett anyagát önálló kötetben jelenteti meg.

Szegedi konferencia-beharangozó

„Idén jubileumát üli a klasszika-filológus hallgatók konferencia-sorozata. A kerek évforduló mindig az összegzés ideje. A tíz esztendeje útjára bocsátott rendezvénysorozat ideje alatt a résztvevők első nemzedéke már abszolvált, többük kutatói és oktatói pá-lyára került, de az egész időszakra tekinthetünk úgy is, mint két teljes egyetemi képzési ciklusra, vagy, a rómaiak szavával, mint két lustrumnyi időre.

Sokan tanultak ebben a „védett” de szakmailag igen szigorú közegben előadni, sok ifjú kutató adhatta elő kutatási eredményeit, és kapta ebben a közegben első kritikáit, kiegészítő megjegyzéseit, nemcsak szakmai kérdésekre, hanem előadástechnikára, a kiosztmány-ra, és minden egyéb apró részletre vonatkozóan. Sokaknak volt ez a fórum a kutatás mellett az előadás iskolája is. Ilyen értelemben hiánypótló, hiszen ellentétben az OTDK kétévenkénti eseményekben kicsúcsosodó kutatási és előadási folyamatával, a CHSEC-konferenciákhoz kapcsolódó helyi klasszika-filológiai műhelyek folyamatosan dolgoztat-ták résztvevőiket, folyamatos figyelmet biztosítottak a fiatal kutatóknak, akik közül soknak készítettek elő újat a doktori tanulmányok felé. A konferenciák kiadványai sokszor első publikációkat tartalmaznak olyan tehetségektől, akik nem sokkal később a tudományos eszmecsere legrangosabb hazai és nemzetközi fórumaira is bebocsátást nyertek. Számukra már nem jelentett újdonságot a „felölt” tudományos közeg.

Mi, szegedi filológusok büszkék vagyunk rá, hogy az égiek akaratából nekünk és a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának jutott az a megtiszteltetés,

hogy a jubileum évében rendezhetjük a konferenciát. Ez az időszak nem arról híres, hogy hasonló konferenciák szervezéséhez minden anyagi feltétel adott, sőt. De a legfontosabbak megvannak: elsősorban a kutató hallgatók, a hallgatói kutatómunkát mentoráló, szakmánk jövőjéért felelős oktatók – és ott van, és mindig ott is lesz az ókor, és az ókori nyelveket használó utókor, melynek megismerése és megismertetése azok feladata lesz a következő évtizedekben, akik ezen a konferencián előadóként, valamint szakmai vagy érdeklődő közönségként részt vesznek, és – Lucretius szavaival élve – *quasi cursores vitai lampada tradunt* – mint futók adják tovább az élet lángját.”

MEGHÍVÓ

SEC COLLEGIUM HUNGARICUM

X. ORSZÁGOS KONFERENCIA

2015. május 20-21.

SZTE BTK Klasszika-Filológia és Neolatin Tanszék

Az ELTE Eötvös József Collegiumban bejegyzett, SEC Collegium Hungaricum ókortudományi diákegyesület tagszervezetei (Bollók János Officina, ELTE Eötvös Collegium; Officina Försteriana, Szegedi Tudományegyetem; Tres Montes, Pázmány Péter Katolikus Egyetem) szeretettel várják az érdeklődőket a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának szervezésében megrendezésre kerülő X. országos konferenciájukra.

PROGRAM

2015. május 20., szerda (VII-es terem)

15:00-15:10 A Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Dékánja, Prof. Dr. SZAJBÉLY MIHÁLY megnyitója

I. szekció

elnök: DR. KASZA PÉTER

15:10-15:30 VÁMOS VIOLETTA (Pázmány Péter Katolikus Egyetem: Tres Montes): *A Zalán futása* szerelmi szálának antik előzményei

15:30-15:50 HORVÁTH BALÁZS (Eötvös Collegium: Bollók János Officina): Korai magyar szakramentáriumok nemzetközi összefüggésben

15:50-16:10 GÁBOR DÁVID (Pázmány Péter Katolikus Egyetem: Tres Montes): „Szárnyim nővének, s átröpültem / A levegőt, a végtelent.” – Petőfi két versének horatiusi előzményei

16:10-16:30 CZEI ISTVÁN (Eötvös Collegium: Bollók János Officina): Mire utalhatott Mátyás király?

16:30-16:50 RÉDEY JÁNOS (Eötvös Collegium: Bollók János Officina): A klasszikus hagyomány Agych István *Saeculumában*

16:50-17:10 Vita

2015. május 21., csütörtök (VII-es terem)

II. szekció

elnök: DR. NAGYILLÉS JÁNOS

9:30-9:50 PÁRTAY KATA (Eötvös Collegium: Bollók János Officina): Emberi fejlődés Euripidés *Hiketides*ében

9:50-10:10 ZSÓTÉR SZABOLCS (Szegedi Tudományegyetem: Officina Försteriana): Lukianos és a szkíták – a görög identitás kérdése a 2. században

10:10-10:30 VINCZE JUDIT (Eötvös Collegium: Bollók János Officina): Egy bravúros képleírás Achilleus Tatiós regényében

10:30-10:50 TUHÁRI ATTILA (Pázmány Péter Katolikus Egyetem: Tres Montes): Metatheátrális utalások Terentius *Hecyrájában*

10:50-11:10 HARCZ KLAUDIA (Szegedi Tudományegyetem: Officina Försteriana): Az ovidiusi *Haliutica* eredetiségének kérdéséhez

11:10-11:30 Vita

III. szekció

elnök: DR. PATAKI ELVIRA

12:00-12:20 KAPI PÉTER (Szegedi Tudományegyetem: Officina Försteriana): Pomponius Mela és a *De Chorographia* keletzése

12:20-12:40 KASSAI GYÖNGYI (Eötvös Collegium: Bollók János Officina): *Shame* és *Fame* – az Aeneis IV. éneke Dryden fordításában

12:40-13:00 MÓRÉH JUDIT (Pázmány Péter Katolikus Egyetem: Tres Montes): Poseidippos iamatikája

13:00-13:20 NÁDAY ÁDÁM (Szegedi Tudományegyetem: Officina Försteriana): Aurelius Victor *Origo gentis Romanae* c. művének stilometriai elemzése

13:20-13:40 KÁRPÁTI ANDRÁS DÁNIEL (Pázmány Péter Katolikus Egyetem: Tres Montes): Poseidón "kék" haja?

13:40-14:00 Vita

Konferencia-beszámoló

„2015. május 20–21-én a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán a Klasszika-Filológia és Neolatin Tanszék szervezésében immár tizedik alkalommal került megrendezésre a SEC Collegium Hungaricum országos diákkonferenciája. A jubileumi alkalmat a Kar dékánja, Prof. Dr. Szajbély Mihály nyitotta meg. A konferenciát Dr. Ritoók Zsigmond professor emeritus (ELTE), az MTA rendes tagja is megtisztelte jelenlétével, s a bölcsészettudomány mai állására reflektálva a megértésről és értelmezésről mint a társadalom működéséhez nélkülözhetetlen folyamatokról beszélt. Varga Ákos a Bölcsészettudományi Kar HÖK-elnöke üdvöskének nevezte a hasonló kezdeményezéseket, és jövőbeli támogatásáról biztosította a konferenciát.

Az első nap Dr. Kasza Péter elnöklésével egy szekciót hallgathattunk meg öt előadóval: Vámos Violetta a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Tres Montes tagintézményének képviseletében Vörösmarty *Zalán futása* c. eposza szerelmi szálának antik előzményeiről tartott előadást, különös tekintettel Ovidius *Metamorphosés*ének eddig nem tárgyalt lehetséges hatására. Horváth Balázs az Eötvös Collegium Bollók János Officinájának tagja az Árpád-kori zágrábi egyházmegye sacramentariumainak regensburgi kapcsolatát feltáró kutatásáról számolt be. Gábor Dávid (PPKE) Petőfi *Jövendölés és A helység kalapácsa* című költeményeinek horatiusi előzményeiről, motívumainak megjelenéséről, illetve azok használatáról beszélt előadásában. Czeti István (EC) egy Guarino által Mátyásról megörökített anekdota kapcsán fejtegette egy az antik orvostudományi-fiziognómiai elképzelésből átöröklődött vélekedés lehetséges forrásait *Mire utalhatott Mátyás király?* című előadásában. A nap zárásaként Rédey János (EC) Agyich István *Saeculum*ának antik előzményeiről tartott előadást.

A második napon két szekcióban szintén öt-öt előadót hallgathattunk. A délelőtti, Dr. Pataki Elvira által vezetett előadás-sorozat Kapi Péter a Szegedi Tudományegyetem Officina Försteriana műhelyének képviseletében kezdte. Előadásában Pomponius Mela *De Chorographia* című munkájának keltezésével kapcsolatos problémákat ismertetett. Ezután Kassai Gyöngyi (EC) az *Aeneis* IV. énekének Dryden-féle angol fordításáról, különösen a *shame* és a *fame* motívum szerepéről számolt be, s hívta fel a figyelmet a hangsúlyok tudatos áthelyezésére. Őt követte Mórén Judit (PPKE), aki Poseidippos csodás gyógyulás-tematikájú ciklusát, a *Iamatikát* közelítette meg az irónia eszközének tudatos alkalmazása felől. Náday Ádám (SZTE) Pseudo-Aurelius Victor *Origo gentis Romanae* című művének stilometriai elemzéséről, annak eredményeiről, valamint ezen eljárás klasszikus szövegekre történő alkalmazhatóságáról beszélt. Kárpáti András Dániel (PPKE) *Poseidón "kék" haja?* címmel a görögök színérzékeléséről beszélt, egészen pontosan a *glaukos* színnév közelebbi meghatározására, illetve a szó időbeli jelentés-változásának felderítésére tett kísérletet.

A délutáni szekciót, amelyen az elnök Dr. Nagyillés János volt, Pártay Kata (EC) kezdte, aki az *Emberi fejlődés Euripidés Hiketidesében* címmel tartott előadásában számolt be eredményeiről, különös tekintettel a Thészeus kifejtette nézetnek a darabba való illeszkedéséről. Zsótér Szabolcs (SZTE) *Lukianos és a szkíták – a görög identitás*

kérdése a 2. században címmel beszélt a szerző szkíta-tematikájú dialógusait felhasználva a *paideia* fogalmáról és identitásteremtő szerepéről, a görög polihisztor önmeghatározásáról, a szkítákkal kapcsolatos felfogások pozitív és negatív aspektusairól. Vincze Judit (EC) Achilleus Tatios regényének képleírásait, illetve azoknak a regény cselekményére gyakorolt szerepét, annak egyes elemeit hangsúlyozó hatását vizsgálta. Tuhári Attila (PPKE) Terentius *Hecyra* című komédiájának metatheatrális utalásairól, a látszat, valóság problematikájáról tartott előadást. Végül Harcz Klaudia (SZTE) a *Halieutica* ovidiusi szerzőségének kérdését boncolgatta, a mű szókincsének és párhuzamainak vizsgálatával csatlakozva Filippo Capponi korábbi kutatásaihoz.

A konferenciát a szegedi Klasszika-Filológia és Neolatin Tanszék vezetője, Dr. Nagyillés János zárta, aki beszédében köszönetet mondott az előadóknak, valamint a találkozó zökkenőmentes lebonyolításáért felelős szervezőknek. Külön örömét fejezte ki a növekvő érdeklődés miatt, és kifejezte abbéli reményét, hogy a következő évi, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen tartott esemény hasonló sikerrel zárul. A konferencia zárásaként Epiktétos gondolatával búcsúzott a résztvevőktől, amelyet a legjobban talán így foglalhatunk össze: *Quidquid agis, prudenter agas et respice finem.*

A hagyományokhoz híven az eseményen elhangzott előadások konferenciakötetben is megjelennek.”

Gábor Dávid

A SEC X. konferenciája, Szeged

IV. KÖNYVKIADÁS

Az Eötvös Collegium 2015. évi kiadványai:

1. *Byzance et l'Occident II. Tradition, transmission, traduction* (éd.) Emese Egedi-Kovács (Budapest, 2015) 236 oldal – ISBN 978-615-5371-46-2, ISSN 2064-2369
2. *Byzanz und das Abendland III. Studia Byzantino-Occidentalia* (Hrsg.) Erika Juhász (Budapest, 2015) 300 oldal – ISBN 978-615-5371-44-8, ISSN 2064-2369
3. Horváth László: *Az új Hypereidés. Szövegkiadás, tanulmányok és magyarázatok* (TypoteX, Budapest, 2015) 301 oldal – ISBN 978-963-2798-18-9, ISSN 2064-2369
4. *Ingenia Hungarica I. Tanulmányok az I. Kárpát-medencei Szakkollégiumi Konferencia előadásaiból* (főszerk.) Horváth László; (szerk.) Ternovác Bálint (Budapest, 2015) 345 oldal – ISBN 978-615-5371-39-4, ISSN 2416-0911
5. *Mare Nostrum. Studia Iberica, Italica, Graeca. Atti del convegno internazionale Byzanz und das Abendland – Byzance et l'Occident III. 24–25 novembre 2014* (ed.) Ágnes Ludmann (Budapest, 2015) 186 oldal – ISBN 978-615-5371-45-5, ISSN 2064-2369
6. *Opuscula historica I. Történeti tanulmányok a XIV. és XV. Eötvös Konferenciáról* (szerk.) Ternovác Bálint (Budapest, 2015) 173 oldal – ISBN 978-615-5371-48-6
7. Ötvös Zsuzsanna: „*Janus Pannonius's Vocabularium*” *The Complex Analysis of the Ms. ÖNB Suppl. Gr. 45* (Budapest, 2015) 354 oldal – ISBN 978-615-5371-41-7, ISSN 2064-2369
8. *Quelle und Deutung II. Beiträge der Tagung Quelle und Deutung II am 26. November 2014. EC-Beiträge zur Erforschung deutschsprachiger Handschriften des Mittelalters und der Frühen Neuzeit, Bd. I.II.* (Hrsg.) Balázs Sára (Budapest, 2015) 159 oldal – ISBN 978-615-5371-47-9, ISSN 2064-2369

9. *Római Florence és a magyar királyfiak. XIII. századi francia históriás ének* (szerk. és előszó) Szabics Imre; (ford.) Förköli Gábor, Gyuris Kata, Márkus Virág, Szabics Imre (Budapest, 2015) 170 oldal – ISBN 978-615-5371-43-1
10. *Sapiens Ubique Civis. Proceedings of International Conference on Classical Studies (Szeged, Hungary, 2013)* (ed.) János Nagyillés – Attila Hajdú – Gergő Gellérfi – Anne Horn Baroody – Sam Baroody (Budapest, 2015) 424 oldal – ISBN 978-615-5371-40-0, ISSN 2064-2369

Az EC Választmány (hallgatói önkormányzat) kiadványai:

11. *XVI. Eötvös Konferencia. Program- és absztraktfüzet. 2015. április 24–26.* (szerk.) az Eötvös Collegium Tudományos Bizottsága és a szervezők: Hermann Gábor et al. (Budapest, 2015) 77 oldal
12. *Adsumus XIII. Tanulmányok a XV. Eötvös Konferencia előadásából* (szerk.) Szőke Máté (Budapest, 2015) 155 oldal – ISBN 978-615-5371-38-7

Ismertető a Collegium kiadványairól

(1) *Allegri disperati. Antologia di scrittori dell'Emilia = Vidám vigasztalanok. Emíliai írók antológiája. Szerkesztette Ludmann Ágnes. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2014. 205 oldal*

Gli allegri disperati

Allegri disperati. Antologia di scrittori dell'Emilia; Vidám vigasztalanok. Emíliai írók antológiája
A cura di Ágnes Ludmann, illustrazioni di
Mihály Ludmann, ELTE Eötvös József Collegium,
Budapest 2014, pp. 206.
In 300 copie fuori commercio

MILLY CURCIO

Sono sei gli «allegri disperati» che compongono questa bella antologia bilingue, italiano e ungherese, da poco uscita in Ungheria, frutto di un intenso lavoro di traduzione degli studenti dell'Eötvös József Collegium e dell'Università Eötvös Loránd di Budapest, e a cura di Ágnes Ludmann che, appassionatasi allo 'stile emiliano' grazie a Daniele Benati, scrittore e docente per molti anni all'ELTE di Budapest, studia da tempo la complessa mappa dell'Emilia letteraria.

Gli scrittori emiliani qui rappresentati, che sono accomunati, come vedremo, da scelte tematiche e stilistiche, potranno essere letti per la prima volta, grazie a questo volume, anche in lingua ungherese. Si tratta di Luigi Malerba, Gianni Celati, Ermanno Cavazzoni, Daniele Benati, Paolo Nori, Ugo Cornia, autori che, tranne il primo, diedero vita per l'editore Feltrinelli, tra il 1995 e il 1997, alla rivista *Il Semplice*, che proponeva un'idea di letteratura decisamente innovativa, da leggere ad alta voce, «diversa», potremmo dire antiletteraria.

Sono nomi già noti, in Italia e in Europa, perché hanno scritto, con le loro opere, un capitolo essenziale della letteratura contempo-

ranea, e, dopo la crisi del romanzo dichiarata dal Gruppo '63, sono stati tra quelli che, sperimentando nuovi modelli di racconto pur nel recupero dei moduli tradizionali del nar-

NC
E2014

153

[MILLY CURCIO]

rare tipici dei narratori orali di un tempo, hanno offerto prove tra le più intriganti della loro abilità di scrittori.

A dimostrazione che, al contrario di quanto si andava tuonando da più parti, la letteratura in Italia non solo non è morta, ma in alcune precise regioni del nostro Paese, nella fattispecie in Emilia, ha sempre vissuto, con continuità nel tempo, una vita florida e rigogliosa: ben lo testimonia un recente e ponderoso libro di Guido Conti (*Il grande fiume Po*, Mondadori 2012) che, compiendo un vero e proprio viaggio, dalle sorgenti fino al delta del Po, ripercorre la storia della letteratura nata sulle sponde del grande fiume, partendo dall'antichità fino ad arrivare a tanta narrativa contemporanea.

Chissà se è vero che, come scrive Conti, «siano i luoghi a formare gli scrittori, i pittori, gli artisti», e, se è davvero così, quei «luoghi che hanno insegnato a Luigi Ghirri come si devono fotografare le cose e come pretendono di essere fotografate», allo stesso modo, dico io, hanno insegnato ai «nostri» allegri disperati come si devono raccontare le cose e come pretendono di essere raccontate. E se Ghirri, amico e compagno di avventure di gran parte degli scrittori di cui ci stiamo occupando, ha cambiato il modo di fare fotografia, raccontando per immagini, questi narratori emiliani hanno indiscutibilmente cambiato il modo di fare letteratura, condividendo luoghi, scorcii, paesaggi, storie. Sviluppando, inoltre, uno specialissimo modo di guardare alle cose e alla vicende più comuni e ordinarie, facendole sembrare straordinarie, rintracciando in esse una sorprendente, insospettabile, arcana bellezza.

È da questo sguardo che nascono le meravigliose visioni degli scrittori emiliani, la loro naturale attitudine a creare immaginari fantastici, a fondare mondi paralleli, a inventare personaggi folli o lunatici o idioti, comunque strambi e singolari, che narrano le storie più assurde, che, quando si raccontano, affermano e subito dopo negano, che straparlarlo o dicono l'essenziale?

«La follia della pianura colpisce immanabilmente tutti gli esseri viventi in metamorfosi mostruose e tragiche, talvolta ironiche, spesso

divertenti», scrive ancora Guido Conti, emiliano, di Parma, anche lui. Forse perché la pianura è luogo di apparizioni e di sparizioni, di animali fantastici, di galline pensierose e di cani infernali, di paesaggi metafisici, di cavalieri erranti, di uomini smarriti e malinconici, consapevoli che «il mondo si cancella con la nebbia»? Forse perché da queste parti vive il popolo dei Lunatici, tra cui spicca Learco Pignagnoli, il più lunatico di tutti? In queste terre, però, può davvero succedere di tutto, se è vero che, come scrive Ermanno Cavazzoni, «qui in pianura si sentono dai pozzi spesso venire voci o lamenti, e ci si sente a volte chiamare per nome».

«Questi testi – scrive Ágnes Ludmann nell'introduzione – rappresentano un ottimo esempio di quel tipo di 'follia padana', tanto per usare un'etichetta diffusa soprattutto a livello giornalistico, che caratterizza questa raccolta, basti pensare alla questione dell'identità, al mondo che fa fare tanti giri di pensieri nella testa di ognuno di noi e a tutte quelle formazioni linguistiche che offrono contenuti pieni di incertezza».

Mai titolo fu più azzeccato di questo per indicare, proprio con la forza dell'ossimoro, *Allegri disperati*, non solo la tendenza al ridere e al narrare tragicomico che contraddistingue questo gruppo di autori, ma anche un certo *modus vivendi* che interessa, se non direttamente gli scrittori, quanto meno i personaggi partoriti dalla loro fantasia. Lo chiarisce bene l'esergo, posto in calce al volume, un breve, significativo brano tratto da *La matematica è scolpita nel granito* di Paolo Nori:

«Noi affrontiamo il mondo come se fossimo tutti d'un pezzo con una dignità e una coerenza che ci hanno insegnato che van bene. E quando crolliamo, che crolliamo, crolliamo da soli, dentro le stanze. E uno che viene da fuori non lo direbbe mai, a vederci che teniamo su una compagnia di trenta persone e beviamo lambrusco e diciamo cazzate, non lo direbbe mai che diamo i pugni al muro, quando torniamo a casa».

Eccellente poi la scelta dei brani: aprono l'antologia due passi tratti da *Dopo il pesceca-*

[GLI ALLEGRI DISPERATI]

ne e *Salto mortale* di Luigi Malerba, precursore e maestro riconosciuto dello stile emiliano; seguono estratti da *Narratori delle pianure* di Gianni Celati, *Vite brevi di idioti e Il limbo delle fantasticazioni* di Ermanno Cavazzoni, *Silenzio in Emilia* di Daniele Benati, *Bassotuba non c'è* di Paolo Nori, e si chiude con alcune pagine di *Storie di mia zia e Sulla felicità a oltranza* di Ugo Cornia.

Tutti gli autori sono animati dalla volontà di «demistificare» la letteratura tradizionalmente intesa (la letteratura non è consolatoria né è portatrice di verità), e tale tendenza, iniziata con successo da Luigi Malerba, si concretizza, con una continua sperimentazione, prima di tutto con la «smitizzazione del narratore», e l'adozione di un narratore-personaggio che, al contrario dell'ottocentesco narratore manzoniano, può anche mentire (e poi smentire) perché, come vuole Todorov, «in quanto narratore il suo discorso non ha da essere sottoposto alla prova della verità, ma in quanto personaggio egli può mentire». Così già in molti racconti di *Dopo il pescecane* e *Salto mortale* Malerba rende inizialmente il narratore più reale possibile, e la finzione del tutto verosimile, solo per svelarne poi la menzogna, facendo risaltare l'inaffidabilità della voce narrante. I processi di distruzione del narratore, oltre ad essere un atto eversivo e comico, portano poi ad altre «rivoluzionarie» conseguenze: la frantumazione del patto con il lettore e l'utilizzo di un linguaggio concreto, infarcito di volontari errori grammaticali, che talvolta risulta strambo come strambo è colui che lo adotta.

Archiviato dunque per sempre il narratore onnisciente che non può sapere tutto in un universo governato dal caos, in un mondo che è tutt'altro che incrollabile, questo nuovo tipo di narratore infrange continuamente tutte le regole: o perché si serve consapevolmente della menzogna per raccontare un mondo privo di verità assolute, o perché è un visionario, oppure un nevrotico, un folle, un idiota, comunque un narratore consapevole almeno

di una cosa: che l'arte stessa è caos, finzione, che si origina nel «grande limbo delle fantasticazioni».

L'adozione del narratore inaffidabile, cioè un personaggio che, come si è visto, si fa narratore in prima persona e ha come obiettivo quello di disorientare il lettore anziché orientarlo, sarà, dopo Malerba, una scelta precisa degli scrittori emiliani. Un narratore che da paranoico (Malerba) diverrà deficiente (Celati), lunatico (Cavazzoni), naif (Nori), umorale, dissociato o addirittura già morto (Benati): quest'ultimo, il *morto che parla*, come qui il Franco Badodi e il Cagnolati di *Silenzio in Emilia*, è un tipo di narratore che, se pure sperimentato centinaia di volte nel romanzo moderno, in Benati riassume in sé tante altre peculiarità che lo rendono unico.

E se questo narratore poco credibile, bugiardo, idiota, folle, naif, appare prima di tutto, come spesso è stato detto, un nevrotico-visionario è solo perché è lo spazio esterno in cui si muove ad essere nevrotico, a non offrire certezza alcuna. Non a caso, Malerba dichiarava: «Ho qualche disturbo dalla dichiarazione dei miei personaggi come nevrotici-visionari. Visionari senz'altro, ma quel «nevrotici» li confina in un'area di malattia che sminuisce il loro rapporto con la realtà».

Di fatto tutti i personaggi di queste storie, e non solo colui che narra, sembrano stravolgere la logica di tutti i giorni, divenendo, loro malgrado, nella loro apparente semplicità (sono uomini comuni), e nella adozione di un parlato quotidiano come lingua letteraria, personaggi quasi surreali, irregolari, folli ma di una follia che nasconde la disperazione. Essi, però, non fanno altro che riprodurre, lo sottolineo, il caos e la follia dell'esistenza, non fanno altro che produrre finzioni che, cito ancora Malerba, «sono una realtà modellata su desideri (o sulle ossessioni) con le quali si può convivere confortevolmente se non si ha la pretesa di descrivere il mondo». Visionari, quindi. Ma, a ben guardare, non siamo forse, tutti, dei visionari?

*

Lakó Zsigmond: Egy olvasó naplója: Vidám vigasztalanok

(Kalligram Folyóirat, XXIV. évf. 2015. május)

<http://www.kalligram.eu/Kalligram/Archivum/2015/XXIV.-evf.-2015.-majus/Egy-olvaso-naploja-Vidam-vigasztalanok-Vidam-vigasztalanok-Emiliei-irok-antologija>

Az ELTE Eötvös József Collegium kiadásában 2014-ben megjelent Vidám vigasztalanok – Emiliei írók antológiája című kötet már a számokat tekintve is nagyon meggyőző: hat olasz író tizenhárom szövege, kilenc fordító tolmácsolásában. Ludmann Ágnes válogatása reprezentatív keresztmetszetet nyújt az olasz irodalmi életben mindig is kiemelt szerepet játszó Emilia-Romagna tartomány kortárs alkotóinak szövegeiből, vezérfonalául „a kortárs irodalomra jellemző narratív stílus” bemutatásának szándékát választva. A Luigi Malerba, Gianni Celati, Ermanno Cavazzoni, Daniele Benati, Paolo Nori és Ugo Cornia írásait felsorakoztató kötet magyar fordításai az Olasz Műhely tagjainak nevéhez fűződnek, akik nem kisebb feladatra vállalkoztak, mint a „megbízhatatlan” narrátorok fejében hallható, olykor a gondolatok között csapongó, „nyelvtanilag helytelen” mondatokat átültetni magyar nyelvre. Lévén a kötetben egymás mellett szerepelnek az eredeti olasz írások és azok magyar fordításai, az itáliai nyelvben és kultúrában némileg otthonos olvasó eljátszhat a szövegek párhuzamos befogadásával, összehasonlítva, hogy a novellák és regényrészletek hogyan szólnak meg a két különböző kontextusban. Az engem ért élmények alapján bizton állíthatom, hogy semmilyen hátrány nem éri azokat, akik a Laczkó Krisztina lektorálásában kiadott szövegeket csak magyarul olvassák: alapos és értő fordításokról van szó, melyek során a kulturális különbségek a lehető legjobban kisimulnak, a művek élvezhetősége egyáltalán nem csorbul, sőt, néha egy-egy mosoly is kiül az ember arcára, hogy lám-lám, veretes magyar nyelvünk még erre is képes...

Luigi Malerba két, a kötetben szereplő novellájában lélek és személyiség kérdését járja körül, felbontva egyén és közösség hagyományosan kijelölt határait, amit a narráció „megbízhatatlansága”, az egyes szám első személyű narrátorok tudatállapotának, szemszögének állandó változása is felerősít. Malerba A cápa után (Dopo il pesceccane – ford.: Galac Ádám) című írásában főhősünk – akinek a szemszögéből követjük az eseményeket – magas beosztásban dolgozó „ipari vezető”, a „Társaság” egyik főembere, akinek a pozíciójából fakadó stressz áldatlan hatásaitól némiképp már meghasadt az elméje, s munkahelyi megbeszélései során állandóan a fiókban tartott Berettáját markolássza. Gyilkos ösztöneit mégis inkább a tengeren éli ki, ahol a cápák helyére a vele tárgyaló építészeket képzelettel, míg irodájába visszatérve az építészek helyére cápákat, s végül elméjében menthetetlenül elmosódnak a képzelet és a valóság határai, csakúgy, mint az olvasóéban. A Halálugrás (Salto mortale – ford.: Pálóczy Emese) című novellában az olvasó egyfajta „time lapse” videót él meg, a narrátor tudata száguld, nézőpontja akár egy mondaton belül is többször változik, ide-oda ugrálunk a szereplők között. A novella egy húsboltban játszódik, itt a hentes kezében forgatott kés lesz az a gyilkos eszköz, mely többször is fenyegeti az egyén integritását, s a kifüggesztett húsdarabok között

beszélgetve eljutunk a halál és a lélek viszonyának gondolatáig, továbbá a lélek és lélek közötti minőségi különbség kérdéséig: „...marhából juhból lóból megölhet annyit, amennyit csak akar, de összeadva sem tesznek ki soha annyit mintha egy keresztényt ölt volna meg. Nagy különbség van ám, kérem.” Gianni Celati két válogatott novellájában az elszigetelődésre, az emberi kapcsolatok és a boldogság mibenlétére keresi a választ. *Sziget az óceán közepén* című novellájában (*L'isola in mezzo all'Atlantico* – Gianni Celati *Narratori delle pianure* című novellagyűjteményéből – ford.: Szemere Ditta) Archie rádióhullámokon keresztül keresi a kapcsolatot a külvilággal, és így meséli el rejtélyes szigetének szépségeit rádióamatőr kollégájának. Archie kozmikus magánya, a szigeten töltött utolsó napok, a búcsú teszi beszámolóját bensőségesen meghitté. A *Hogyan halad előre a világ* (*Come fa il mondo ad andare avanti* – Gianni Celati *Narratori delle pianure* című novellagyűjteményéből – ford.: Balga Nóra) arra a kérdésre keresi a választ, hogy vajon miért is gyarapodnak folyamatosan az elolvasandó szavak. Hogyan működik az ember? Gondolkodásunk és lényünk valóban csak elektromos impulzusok összessége? Választ természetesen nem kapunk, bár a novella végén neves tudósok egy konferencia keretein belül megfejtenei vélik a kérdést... Az *Átutazóban* (*Dagli aeroporti* – Gianni Celati *Narratori delle pianure* című novellagyűjteményéből – ford.: Szemere Ditta) a bennünket körülvevő világgal való kapcsolatunk ontológiai kérdésére fókuszál. Akárcsak a Tibeti halottaskönyvben, végigkövethetjük, amint a bennünket körülvevő illuzórikus valóság lassan lebomlik, ahogyan érzékszerveink elvesztésével valójában közelebb kerülünk a valódi léthez. A második, nem az anyatejjel magunkba szívott nyelv használata erősebben reflektál a nyelvi jelrendszer konstruált voltára, s főhősünk éppen ezen keresztül érti meg és bontja le az emberek közötti kommunikáció valóságos mivoltának képzetét is. *Átutazóban* vagyunk egy reptéren, s mindent csak üvegfal mögül látunk...

Ermanno Cavazzoni az *Albánok* című, humorral és ironiával fűszerezett novellájában (*Gli albanesi* – Ermanno Cavazzoni *Vite brevi di idioti* című novellagyűjteményéből – ford.: Kerber Balázs) tágabb társadalmi kontextusba ágyazva ír a családon belüli elidegenedésről, azokról az „albánokról”, akik egyszer csak megjelennek a konyhánkban idegesítő szokásaikkal, s akikről immár nem tudunk semmit. A képzelődés tágas előtere (*Il grande limbo delle fantasticazioni* – részlet Ermanno Cavazzoni *Il limbo delle fantasticazioni* című tanulmányából – ford.: Nagy-Mihály Ágnes) a művész, a műalkotás, és az őket körülvevő „establishment” mibenlétéről és helyzetéről elmélkedik, párhuzamként említve a szentté válás kérdését és folyamatát a középkorban. A *Dino Campana*, a költőben (*Il poeta Dino Campana* – *Vite brevi di idioti* című novellagyűjteményéből – ford.: Kerber Balázs) Cavazzoni éppen az imént említett irodalmi intézményrendszerből űz gúnyt, bemutatva annak kiszámíthatóságát, esetlegességét.

Daniele Benati *Cagnolati-ja* (*Cagnolati* – Daniele Benati *Silenzio in Emilia* című novellagyűjteményéből – ford.: Ludmann Ágnes) egy, a narrátor fejében játszódó akció mozi, folyamatos menekülés egy bizonyos Cagnolati elől, olyan érdekes, bravúrosnak mondható fordításokkal, mint „módszartan” (*di-dattica*) és „professzarok” (*professurume*). A tekéző öreg (*Il giocatore di bocce* – Daniele Benati *Silenzio in Emilia* című

novellagyűjteményéből – ford.: Csarnó Helga Gabriella) a halál témakörével foglalkozik, illetve azzal, hogy vajon hogyan 'éljük meg' saját halálunkat, mi marad utánunk, s a lélek hogyan vesz 'tudomást' elmúlásunkról. Megdöbbentő erejű utazás ez a múltba, amikor is a novella végére érve az olvasó rádöbben, hogy a tekéző öreg története mellett saját életének a filmjét is végigpörgette magában.

Paolo Nori Bassotuba nincs itt című írásában (Bassotuba non c'è – részlet Paolo Nori Bassotuba non c'è című regényéből – ford.: Ludmann Ágnes) a kilátástalan, perspektíva nélküli életet, a cselekvésre való képtelenséget veszi górcső alá: főhősünk orosz szakon végzett értelmiségi, egy gyárban dolgozik, író akar lenni, de képtelen magát rávenni az írásra, igazából semmihez sem ért, így véleménye sincs semmiről, vagy ha van is, csak előre gyártott panelekből építkezik, gyereket nem akar, ezért barátnője, Bassotuba is elhagyja... Nori kiválóan rávilágít a végtelenül sekélyes társadalmi felszín alatti impotenciára, az egyén sodródásának problémájára.

Ahogy Ludmann Ágnes írja a kötethez írt bevezetőben, „a tulajdonságok együttese kivételesen szórakoztatóvá teszi a veleszületett irónián alapuló műveket hangos olvasáskor”. Ugo Cornia Nagynénem történeteire (Storie di mia zia – Ugo Cornia Nagynénem történetei című gyűjteményéből – ford.: Tetzl Barbara) ez az állítás fokozottan igaz, a rövid elbeszélések már az olvasó fejében is úgy jelennek meg, mintha valaki éppen mesélné őket. Igazi 'békebeli' történetekről van szó, melyeket az ember a kandalló mellett, süteményt falatozgatva hallgat. Az 1995. november 11. (11 novembre 1995 – részlet Ugo Cornia Sulla felicità a oltranza című regényéből – ford.: Ludmann Ágnes) története a köldökzsinór végleges elvágásáról, az anya haláláról, az anyához fűződő testi-lelki kapcsolat immár külső nézőpontból való átgondolásáról szól, elemezve hús és lélek összefüggését is: a másik testből való kiszakadást, majd annak elporladását; e másik test azonban bennünk tovább él, s mindig vigyáz ránk.

A kötetet letéve az olvasó úgy érzi, a sok különböző történet végül kerek egészé áll össze: egyfajta belső utazással a sokféle író különböző narratívái között, amely egyúttal átfogó képet ad a bevezetőben említett 'emiliai' stílusról is. A kötetben Ludmann Mihály finom illusztrációi teszik vizuális élménnyé is az olvasást. A könyv szerkesztője írja: reméli, hogy a „szárnypróbálgatásokat egyre bátrabb kísérletek követik majd”. Azt hiszem, használhatok többes számot: mi is őszintén reméljük.

(2) *Jacqueline de Romilly – Monique Trédé: Az ógörög nyelv szelleme. Fordította Vargyas Brigitta, Horváth László; szerkesztette Horváth László; lektorálta Farkas Zoltán és Juhász Erika (Antiquitas – Byzantium – Renascentia IX.) TypoteX Kiadó, Budapest, 2015. 135 oldal*

Gózon Ákos: Egy klasszikus nyelv szelleme
(Élet és Tudomány 2015/3: 67)

A magyar klasszika-filológia és ókortudomány kimagasló egyénisége, az Eötvös Collegium néhai kurátora, Borzsák István 1942-ben megírta *A latin nyelv szelleme* című munkáját, amelynek görög párja azonban azóta sem született meg. Ezt a hét

évtizedes hiányt kívánja pótolni *Az ógörög nyelv szelleme*, melynek célja szintén klasszikus nyelveink szellemének közérthető és élvezetes bemutatása. A *Latin nyelv szelleme* szólni tudott a gimnáziumokban hosszú éveket latinul tanuló hozzáértőkhöz és a művelt közönséghez is.

Az ógörög nyelv szellemének – amint azt a kötet bemutatóján, a budapesti Francia Intézetben az Eötvös Collegium igazgatója, Horváth László elmondta – leginkább lelkesítenie kell. Olyan befogadható, az ógörög nyelv és irodalom ragyogó kincseit és szépségét felvillantani képes olvasmányra van szükség, amely a görög szellem iránt mindig fogékony magyar ifjúság szívéhez szól. Nemcsak az egyetemistákhoz kíván szólni e könyv, hanem a kisgimnazistákkal, és a legszélesebb közönséggel is szeretné megismertetni a klasszikus műveltség nyelvi kincseit.

A könnyen olvasható, sok helyütt kimondottan játékos hangvétélű kötet franciából áttültetett mű, az eredetije Jacqueline de Romilly és Monique Trédé *Petites leçons sur le grec ancien* (Rövid leckék ógörögből) címmel jelent meg. Jóllehet tehát e könyv a francia szellem és a francia nyelv szemszögéből tekint a görögre, önmagát hasonlítja össze vele, csaknem valamennyi megállapításával a magyarok számára is befogadható. Az eredeti kiadást a magyar szakemberek a szerzők engedélyével itt-ott megtoldották. A görög szavak latin betűs átírása mellé a görög alakot is beillesztették, a jegyzetekben pedig az idézeteket eredetiben is közölték. Mindezt – miként mindent e kötet kapcsán – az olvasó megnyerése, kiszolgálása érdekében tették.

A görög betű, a görög írás szép – mondta el Horváth László –, aki azt látja, olvassa, el nem feledi. Hátha ekképpen, éppen a latinos átírás mellett a görögöt kibetűzve akadnak majd olyanok, akiket rabul ejt ez a szépség. Az eredetiben csak elvétve szerepelnek az idézetek mellett a pontos szöveghelyek. A magyar változatot gazdagítja, hogy valamennyi részlet pontos „lelőhelyét” is megadták, hogy az olvasó felkereshesse és tovább olvashassa a részletet és az adott szerző teljes művét.

Az előszót követően a szerzők élvezetes szellemtörténeti áttekintést adnak, amelynek viszonyítási pontja – ez a megállapítás az alapja a kötet további fejtegetéseinek is –, hogy az ógörög nyelv különös életerejét páratlan irodalmának köszönheti. Az irodalmi művek kivételes kisugárzása a nyelvet is életben tartotta, a görög nyelv rendkívüli adottságai pedig minőségi irodalom megszületését segítették elő. A nyelv és az irodalom más kultúrkörben aligha tapasztalható erős kölcsönhatásba kerültek. A könyv későbbi fejezeteiben nyelvi és irodalmi fejtegetésekkel, élvezetes elemzésekkel a szerzők ezt a titkot igyekeznek megfejteni.

Lássunk egy példát a szellemtörténeti áttekintést bevezető fejezetből. „Konstantinápoly török kézre kerülését követően (...) sok görög hagyta el az egykori Bizáncot, és telepedett le Nyugaton. Így érkezett Franciaországba 1476-ban az első párizsi görög tanár: a spártai Geórgios Hermónimos (Georges Hermonyme de Sparte) – az Université de Paris 1976-ban ünnepelte érkezésének ötszázadik évfordulóját. Igaz ugyan, hogy rosszul tanított, és csapnivaló tanára volt az akkoriban Párizsban tartózkodó Erasmusnak és Guillaume Budének, de voltak könyvei, ennek köszönhetően pedig – mily gyönyörűség! – terjeszteni tudta környezetében a görög nyelv ismeretét. A görög pedig a XVI. században, a reneszánsz

századában, valóban terjedni kezdett. 1530-ban hat tanárral, közülük két görög tanárral megalakult a Collège de France. Lassanként minden görög szerzőt – mindenekelőtt a filozófusokat és a történetírókat – kiadtak és lefordítottak: először latinra, majd francia nyelvre is. Olyan név fémjelzi ezt a szövegkiadói igyekezetet, mint Henri Estienne. 1550 után láttak napvilágot Amyot híres Plutarchos-fordításai, amelyek oly nagy hatással voltak Montaigne-re.”

A hasonló kultúrtörténeti kitekintésekben gazdag kötet minden bizonnyal jól szolgálja majd a leendő nyelvtanulók motiválásának a szerzők által kitűzött célját.

*

Adorjáni Mária

(Antik Tanulmányok LIX [2015/1]: 111–113)

Az ELTE Eötvös József Collegium Antiquitas – Byzantium – Renascentia sorozatának kilencedik kiadványa Jacqueline de Romilly és Monique Trédé *Petites leçons sur le grec ancien* című, Franciaországban immár hat éve széles körben olvasott és kedvelt munkájának magyar fordítása. Az *ógörög nyelv szelleme* címet viselő karcsú, könnyű, üde kötet pusztán külsejével is hirdeti a francia szerzők illetve a magyar szerkesztők és kiadók szándékát: mindenki számára hozzáférhetővé tenni a kevesek kiváltságának tartott ógörög nyelvet, a szépségére mutatni rá annak a nyelvnek, amelynek hagyományosan inkább a nehézségét szokás hangsúlyozni – vasos nyelvtankönyv, nehéz alakok és formák helyett karcsú kötetecske, szellem és esztétikum. A fiatal, friss kiadvány régi, időt állt hagyományba íródik bele: a szerkesztők Borzsák István *A latin nyelv szelleme* című művének párjaként bocsátják az olvasók elé a magyar kiadványt (*Szerkesztői előszó*, 7–8.), és a könyvészeti mutatóban (*Magyar nyelvű fordítások – irodalmi tájékoztató*, 9–14.) az idézett irodalmi művek kanonizált magyar fordításaihoz és a magyar, illetve nemzetközi ókortudomány klasszikusnak számító szakirodalmi munkáihoz utalják az olvasót. A magyar kiadást, csakúgy, mint francia eredetijét, az ó és új párbeszéde teszi különösen megkapó olvasmánnyá. Hiszen Jacqueline de Romilly és Monique Trédé *Petites leçons sur le grec ancien* című karcsú „lecke gyűjteménye” – a tükrébe néző, bölcsesség és ráncatlan arc örök összegegyeztetetlenségét felismerő Ligurinus horatiusi metaforájával szólva – ráncos arcokat, de gyermeki üdeséget tükröz: mély tudás, érett bölcsesség és rácsodálkozó lelkesedés, fiatalos rajongás egyszerre teszik megkapóan széppé Romilly és Trédé leckéit.

A könyv ugyanis valóban leckékből áll, a szónak nem a nyelvtankönyvi – „Ebben a könyvben az ógörög nyelv különleges tulajdonságairól lesz szó, de nem az a célunk, hogy alaktanát és szabályait tanítsuk, hanem az, hogy szépségét bemutassuk”, magyarázzák a szerzők (*Előszó*, 17–18.) –, hanem sokkal inkább pedagógiai értelmében. Tanítások, amelyek, mint a nagy pedagógusokéi általában, az ismeretközlésen túl látásmódot is adnak; amelyek nem hangzatos szakzsargonba bújtatott bonyolult eszmefuttatásokkal, hanem ellenkezőleg: teljesen közérthető nyelvezetben megfogalmazott

világos gondolatmenetükkel győznek meg a tanító mély tárgyismeretéről és ragyogó intellektusáról; amelyek egyszerre tudják megszólítani azokat, akiknek a homlokára a klasszikus tudományok problémáin való évtizedes töprengés vésett barázdákat, illetve azokat, akiknek az arca még ránctalan.

Az első lecke (*Egy holt nyelv különös életerejé*, 19–31.) a görög nyelv terjedésének, illetve áthagyományozásának történetét vázolja fel a görög gyarmatosításoktól kezdve egészen a 21. századi klasszikus nyelvoktatásig. A görög nyelvnek ezt a csodával határos módon töretlen továbbélését a két szerző szoros összefüggésbe hozza a görög irodalom hatástörténetével. Nyelv és esztétikum kölcsönhatása visszatérő gondolat lesz a kötetben, amint ezt a második lecke címe (*A nyelv és az irodalmi művek*, 33–44.) és tartalma is tükrözi: a szerzők konkrét szövegpéldákkal illusztrálják, hogy a változó költői-filozófiai tartalmakat közlendő hogyan csiszolódott és gazdagodott a görög nyelvi kifejezésmód. E csiszoltságnak és gazdagságnak mintegy illusztrációjaképpen a szerzők a következő fejezetekben a névszók és ragozás (*A főnév és a ragozás változottsága* (szórend, névelő, nemek), 45–60.), a szóképzés (*Szóalkotás: összetétel és képzés*, 61–77.), az ige (*Néhány szó az igéről* (cselekvő és szenvedő igealakok, igemódok, igeidők), 79–92.) illetve a partikulák (*Játék a partikulákkal, avagy a lefordíthatatlan árnyalásának művészete*, 93–101.) sajátos formai-jelentéstani érdekességeire közelítenek rá. Az előző fejezetekben is tükröződő esztétikai alapú nyelvszemléletüknek megfelelően a szerzők irodalmi szöveghelyekkel példázzák az egyes jelenségeket. A magyar kiadók még két újabb dimenzióval gazdagítják ezt az esztétikai látásmódot, amennyiben, amint azt előrebocsátják, „a görög szavak latin betűs átírása mellé a görög alakot is beillesztették, a jegyzetekben pedig (a hetedik fejezet hosszabb, irodalmi részleteinek kivételével, ahol a költői képek, az irodalmi élmény volt az elemzés tárgya) az idézeteket eredetiben is közöltük. Mindezt – miként mindent e kötet kapcsán – az olvasó megnyerése, kiszolgálása érdekében tettük. A görög betű, a görög írás szép, aki azt látja, olvassa, el nem feledi. Hátha ekképpen, a latinos átírás mellett a görögöt kibetűzve akadnak majd olyanok, akiket rabul ejt ez a szépség. Az eredetiben csak elvétve szerepelnek az idézetek mellett a pontos szöveghelyek. A fent leírt igyekezet szellemében azonban valamennyi részlet pontos „lelőhelyét” is megadtuk, hogy az olvasó, akit reményeink szerint elbűvöl a görög nyelv és irodalom, felkereshesse és tovább olvashassa a részletet és az adott szerző teljes művét.” (*Szerkesztői előszó*, 8.)

Az esztétikum még fontosabb szerepet kap a következő fejezetben (*Képek, hasonlatok, metaforák*, 103–124.): a szerzők a homéroszi falevél- és vihar-hasonlatok, illetve a szerelmi bánat különböző irodalmi megjelenítéseinek példáján keresztül hívják fel a figyelmet arra az általuk csodának nevezett jelenségre, hogy az esztétikai élvezet nem az egyes szóképek, hasonlatok, metaforák mögötti mélyebb elméleti, filozófiai összefüggések ismeretének függvénye: a szerzők olyan kifejezőerőről beszélnek, „amely meghaladja ezt a tudást, és azonnal hat” (124). Hogy a hetedik fejezetnek ez az idézett zárómondata épp az *Odyseeia* francia fordítójától, Philippe Jacottet-től származik, mintegy gondolati hidat képez a hetedik és nyolcadik (*Az ógörög és a francia nyelv*, 125–132.) fejezet között, amelyben a két szerző számos példa idézésével mutat rá a görög nyelv

továbbélésére a francia nyelvben. A két szerző újra meg újra rácsodálkozik a „holt nyelv különös életerejére” és elgyönyörködik ebben a (látszólagos) ellentmondásban, amely azonban feloldódik az emberi létállapot egyetemességébe vetett feltétlen hitükben, amint ez a zárszóban (*Zárszó gyanánt*, 133–135.) egyértelműen kifejezésre jut.

Romilly és Trédé tanítanak – és Vargyas Brigitta kitűnő tolmácsolásában, revelatív fordítói lábjegyzeteinek köszönhetően e kis leckékből nem csupán az ógörög nyelv szellemére csodálkozhatunk rá, hanem a franciáéra is. És ha a leckék elején az olvasó, mint maliciózus diák, gunyorosan meg is mosolyogná tanítói ráncos arcát, lelkes, elragadtatott beszédmodorát, meghatottságát, a tanítás végére a mosolyból eltűnik a gúny, és marad az elismerés a tanítók szakértelme és bölcsessége, illetve az öröm az elsajátított tudás fölött.

(3) Horváth László: *Az új Hypereidés. Szövegkiadás, tanulmányok és magyarázatok. (Antiquitas – Byzantium – Renascentia XI.) TypoteX, Budapest, 2015. 301 oldal*

Mészáros Tamás

(Antik Tanulmányok LIX [2015/2]: 258–261)

Az *Antiquitas – Byzantium – Renascentia* sorozat XI. köteteként napvilágot látott „új Hypereidés” könyv címadását egyszerűsége ellenére több okból is találónak tartjuk. Nemcsak azért, mert a szerző a kutatásainak csakugyan új állomásához érkezett – a korábbi eredmények a számos résztanulmány mellett önálló kötetben is megjelentek –,¹ hanem mert ezúttal maga a vizsgált szöveg is teljes joggal nevezhető új anyagnak. Az ún. Archimédés-palimpsesztuson előkerült terjedelmes beszédtrövedékek kalandos sorsáról, a kézirat hányattatásairól, a szöveg megfejtésének izgalmas történetéről nem szükséges hosszabban megemlékeznünk,² hiszen a nemzetközi tudományos közvélemény néhány éve már hangosan megünnepelte ezt a példátlan szenzációnak számító leletet.³ Jelen kötet az azóta elvégzett aprólékos filológiai munka összegzése: az eredmények áttekintése, pontosítása, a háttéranyag kiegészítése, és – ahoggy divatosan mondani szokták – a beszédek „tágabb kontextusba helyezése”. Bár a mű azonos címen néhány hónapja németül is megjelent,⁴ a munka folyamatosságát mutatja, hogy a magyar nyelvű változat már ehhez a kiadványhoz képest is tartalmaz újabb fejezetet, arról nem is beszélve, hogy a közölt anyag – amint a szerző mondja – „magyarul kevés

¹ Horváth L.: *Az athéni Hypereidés beszédei és stílusának ókori megítélése*. Budapest 2001.

² A kutatás magyar vonatkozásairól részletes beszámólót közöl Horváth L. – Mayer Gy.: *Az új Hypereidés*. A kiadás előmunkálatai. *AntTan* 51 (2007) 145–183.

³ Vö.: *R. Netz – W. Noel – N. Wilson – N. Tschernetska* (eds.): *The Archimedes Palimpsest*. Volume I–II. Cambridge 2011 bibliográfiáját.

⁴ L. Horváth: *Der neue Hyperides*. Textedition, Studien und Erläuterungen. Texte und Kommentare. De Gruyter, Berlin – München – Boston 2014.

kivételtől eltekintve nem olvasható” (8). Nem mellékesen megjegyezzük továbbá, hogy a beszédek műfordításának kiadása a magyar nyelven elérhető antik irodalmi művek szempontjából is gyarapodást jelent.

A könyv három fő részből áll. A rövid előszót (7–8) követő első, a *Dióndas-per* címet viselő tartalmi egység (9–90) a maga öt nagyobb és tíz kisebb fejezetével a híres-hírhedt ügy történeti hátterét mutatja be valamennyi, a megértéshez szükséges részlet alapos elemzésén keresztül. A mintegy nyolcvanoldalnyi, gondosan felépített, adatokkal bőségesen alátámasztott fejezet akár az egész kutatás keresztmetszetének is tekinthető, amennyiben jól szemlélteti, hogy milyen természetű feladatokat kellett elvégeznie a szerzőnek a kutatómunka során. Mivel a Dióndas-beszéd pusztja létezéséről korábban csak néhány *testimonium* szűkszavú hivatkozásaiból tudtunk, ezúttal a szó szoros értelmében a semmiből kellett építkezni, márpedig az ügynek még a szokásosnál is jóval szövevényesebb politikai összefüggései nem könnyítették meg a feladat elvégzését. A Dióndas- esetet tágabb értelemben egy koszorúzási előterjesztés indította el: a makedónellenes Hypereidés javasolta harcosárságt, Démosthenést az állami kitüntetésre – feltehetően Kr. e. 338 júliusában. Az indítványt mind a tanács, mind a népgyűlés megszavazta, de Dióndas – valószínűleg a Démosthenés számára jelentős presztízsvesztéssel járó chaironeiai vereségtől vérszemet kapva – törvényességi kifogást (*graphé paranomón*) jelentett be a határozat ellen. A tényleges perre, mely a vádló Dióndas csúfos vereségével zárult, csak jóval később került sor: Horváth a beszéd belső utalásainak és a *testimonium*oknak az elemzése alapján Kr. e. 334 január-márciusára teszi a tárgyalás idejét. Mindez ugyan egyszerűen hangzik, de a problémakör valójában nagyon is összetett, komoly kutatást igényel. A vizsgálat során nemcsak a Kr. e. IV. század második felének váltakozó sikerrel végződő athéni belpolitikai villongásait, a makedónellenesek és makedónpártiak ravaszul álcázott pengeváltásait nem hagyhatjuk figyelmen kívül (*A politikai háttér*, 41–62), de meg kell ismerkednünk a peres gyakorlat bizonyos részleteivel, az egyes jogi eljárásokra vonatkozó törvényi szabályozással is. Különösen fontos az ügy rekonstruálásában a démosthenési Koszorú-beszéd körülményeinek (*A Koszorú-per*, 41–48), valamint a Hypereidés egy másik ránk maradt szónoki beszédében alkalmazott érvelési technikának a szisztematikus áttekintése (*Áthallások a Philippidés- és a Dióndas-beszéd között*, 50–53). A szerző kitartása – valljuk meg, helyenként valóságos kásahegyen kellett átrágnia magát, hogy egy-egy apró adathoz eljusson – többször is elnyeri jutalmát: az athéni hajók száma az Artemision mellett és Salamisnál vívott tengeri ütközetben (65–69), valamint az athéni szerepvállalás a Korinthosi Szövetségben (69–81) történeti szempontból *novumot* hozó vizsgálódásnak bizonyul. Az első rész a beszéd szerkezeti elemeinek, felépítésének tömör összegzése zárja (83–89).

Terjedelem szempontjából (is) kiemelkedik a könyv gerincét adó második rész (*Hypereidés: Dióndas ellen*, 91–201), mely a görög szöveg kritikai kiadását (93–106), a beszéd magyar fordítását (107–112), és az ahhoz fűzött magyarázatokat tartalmazza (113–201). Az egyik legnehezebb feladatnak, a szöveg átírásának nehézségeit a teljessé kerekedett sorok láttán nem ítélni meg az olvasó. Ha valaki mégis szeretne szembe-
sülni azzal, mit jelent hagyományos értelemben vett filológiai munkát végezni, vessen

egy pillantást a könyv végén megtalálható fényképek valamelyikére, és próbálja meg kislabiláztatni, amit ott lát. Tanulságos élményben lesz része... A görög textus két *apparatus* is kapott: az átírás során korábban felmerült javaslatok és alternatív olvasatok felsorolása, valamint a másolói hibák rögzítése (*apparatus criticus*) mellett megtalálhatjuk a párhuzamos helyeket összegző – gyakran meglepően gazdag – *testimonia* rovatot is. A magyar fordítás fejezetekre tagolva hozza a szöveget, a klasszikus értelemben vett kommentár pedig mind a sor-, mind a fejezetszámot megjelölve, az adott szót mind a görög, mind a magyar alakjában hivatkozva közli a nyelvi, stilisztikai és tartalmi magyarázatokat, bőségesen kiegészítve a szükséges irodalmi párhuzamokkal. Az elvégzett munka alaposágáról mindent elárul, hogy a mintegy 260 *sornyi* szöveghez 88 *oldal* jegyzet tartozik. Külön ki kell emelnünk, hogy a görög szöveg esztétikai megjelenése és helyesírása példaértékű – márpedig ez gyakran szokott egy-egy kötet Achilleus sarkának bizonyulni.

A harmadik rész (*Kiegészítő tanulmányok*, 203–273) – Schopenhauer-től kölcsönzött címmel – *parerga* és *paralipomena*. A Dióndas-ügyhöz részben kapcsolódó kérdések (*A Dióndas- és a Koszorú-beszéd néhány hasonló eleme*, 205–219; *A Philippides-beszéd keltezése*, 221–229) tárgyalása mellett ide került a másik újonnan felfedezett beszéd, a Timandros elleni szónoklat töredékeinek kiadása, fordítása és magyarázata is (231–235) – a Dióndas-beszédnél ismertetett szerkesztési elveknek megfelelő formában. A Timandros-beszéd esetében a töredék rövidke terjedelme okolható a látszólag mostoha bánásmóddért: bármennyire is megérdemelne a gyámügyi kérdést tárgyaló beszéd egy önálló fejezetet, a mindössze néhány oldal külön egységként történő közlése nyilvánvalóan nem lett volna szerencsés megoldás. A *Hypereidés középkori magyarországi hagyománya* című fejezet (237–271) a szerző talán legnagyobb *triumphusa*, melynek jelentősége vetekszik az átírás érdemeivel. Amint az köztudott, a korábban általánosan elfogadott tétel szerint Hypereidés szónok életműve kizárólag papiruszon hagyományozódott, a *corpust* a középkorban nem ismerték, ennek megfelelően kéziratot hagyománya sincs. Ezt a *consensus philologorumot* egyedül Horváth László vonta kétségbe. Bár az Archimédész-palimpsestus felfedezése természetesen önmagában is bizonyítja Horváth tézisé, most még nagyobb súlyt kaptak a szerző egykori forráskutatásai, melyek – újabb alapos szövegelemzésekkel kiegészülve – tovább árnyalják tudásunkat az attikai szónok kéziratának sorsát illetően.

A kötetet a szokásos függelékek (bibliográfia, rövidítésjegyzék, mutatók, fényképmellékletek) zárják.

Ha feltesszük magunknak a kérdést, hogy mi az a tudományos szempontból kiemelkedő érték, amivel jelen kötet a modern klasszika-filológia gyarapodásához hozzájárult, többféle válasz is adható. Magunk mindenesetre azt tartjuk a legjelentősebb hozadéknak, hogy (újból) kiderült: „hagyományos” filológiai módszerekkel is lehet nemzetközi szinten eredményes és színvonalas munkát végezni – még a XXI. században is. Ehhez nem kell más, mint a klasszikus nyelv alapos ismerete, kitartás és alázat. Ez az általános tanulás pedig talán még a feltárt új adatoknál is fontosabb.

(4) *Byzance et l'Occident : Rencontre de l'Est et de l'Ouest, sous la direction d'E. Egedi-Kovács, Collège Eötvös József ELTE, Budapest, 2013. 285 oldal*

Korompay Klára
(kötetbemutató)

„Messieurs les Directeurs, Mesdames et Messieurs, chers Collègues,

Présenter le recueil *Byzance et l'Occident : Rencontre de l'Est et de l'Ouest* est un vrai plaisir pour moi, à plusieurs titres.

D'abord, parce que c'est un très beau livre. Beau à voir, attirant par sa maquette élaborée avec un goût raffiné que l'on a envie de toucher et de caresser et qui invite aussitôt à aller plus loin, vers le contenu. Toutefois, on connaît bien ce moment particulier qui arrive à chaque fois que l'on ouvre un livre, moment qui relève encore du sensuel. On découvre la qualité du papier, la beauté de la typographie et de la mise en page et, pour peu qu'on ait l'œil quelque peu exercé, on voit, dans le cas présent, l'extrême soin avec lequel le tout a été réalisé, depuis la réunion des textes jusqu'au moindre détail technique de la présentation des notes ou des références. Si *philologie* veut dire amour de la parole et, par là même, amour des textes, on peut dire d'emblée que c'est un livre élaboré avec amour.

Quant à son contenu, il propose au lecteur 21 textes différents, rédigés en français et aussi dans d'autres langues, consacrés au sujet vaste et excitant de la rencontre de Byzance et de l'Occident. J'insiste sur le mot rencontre. En cela, le recueil est le reflet fidèle d'un colloque qui, il y a très exactement un an, a déjà enchanté les participants par ce qu'il offrait comme possibilité de rencontre. Nous avons eu la joie d'accueillir parmi nous plusieurs grands spécialistes des études médiévales comme Madame Michelle Szkilnik et Madame Catherine Croizy-Naquet, venues de l'Université Paris 3 avec plusieurs jeunes doctorants, tout comme Madame Christine Ferlampin-Acher, venue de l'Université Rennes 2. Ces professeurs et d'autres encore, ont des liens étroits avec ELTE, liens qui se tissent également par les séries de conférences proposées par ces maîtres aux jeunes médiévistes de Budapest. Côté hongrois, je soulignerai avant tout l'équipe formée autour du professeur Imre Szabics, à la fois au Département de Français de ELTE et au Collegium. Nous sommes nombreux à avoir été initiés à l'ancien français et à la littérature médiévale par ce maître et je suis heureuse de voir que la transmission se fait de manière continue, comme en témoigne la présence de plusieurs générations de professeurs et l'entrée en scène de jeunes talents qui font un travail remarquable. Ainsi, dans le présent recueil qui réunit essentiellement les communications d'un colloque, je lis également des histoires de filiation, de même que la rencontre de divers centres universitaires, dans un climat extrêmement favorable à l'échange. Pour qui aime l'étymologie, je rappelle, puisque je suis linguiste et historienne de la langue hongroise, que le mot *université*, tout comme son équivalent hongrois *egyetem*, font référence à l'Univers. Je souligne également qu'au moment de la fondation du Collège

Eötvös, à la fin du 19e siècle, l'idée maîtresse qui a animé les fondateurs était l'idéal de l'esprit universel.

En entrant au cœur du recueil, le lecteur est saisi par la richesse des questions abordées. De nombreux motifs littéraires sont tour à tour étudiés, dont je cite juste quelques exemples : le roi de Hongrie et la princesse hongroise dans quelques récits médiévaux (par Anna Arató), l'histoire du cheval d'ébène, de Tolède à Paris (par Aurélie Houdebert), le motif de la conversion dans l'épopée romane et byzantine du Moyen Âge (par Tivadar Palágyi), superfétation, bigamie et la fille du sultan : de quelques complexes narratifs de la Bourgogne en Hongrie (par Krisztina Horváth), etc. L'évocation de ces quelques titres donne une idée de la diversité géographique, linguistique et culturelle des thèmes étudiés.

L'analyse fouillée des divers textes révèle aux auteurs des parallélismes surprenants dont l'interprétation ne peut être que complexe. Je m'arrêterai un instant sur deux cas. Si le « livre dans le livre » et le « livre d'amour » apparaissent à la fois dans un roman byzantin de Makrembolitès et chez André le Chapelain, de quelle manière le sens est-il déployé dans l'un et dans l'autre ? Quant à l'influence littéraire, si tangible derrière ce phénomène, vient-elle de l'auteur français ou bien du romancier byzantin ? Autant de questions saisissantes auxquelles le texte d'Emese Egedi-Kovács donne une réponse tout à fait originale, en soulignant, de manière assez inédite, l'antériorité possible et même hautement probable du roman byzantin, hypothèse en faveur de laquelle la communication d'aujourd'hui a encore apporté des arguments. Deuxième cas, tout aussi surprenant : un chroniqueur comme Froissart fait une place de choix au rêve, comme le montre l'analyse de Brigitta Vargyas qui met en parallèle le récit d'un rêve du roi Charles VI dans *Chroniques* et un motif analogue du roman arthurien *Melyador* où l'entrée en scène, dans un rêve, d'un cerf miraculeux s'ouvre à la fois sur l'amour, la poésie et la vie. Une phrase magnifique du commentaire de Michel Zink, citée par l'auteur, mérite d'être reprise ici : « Les chansons servent à bâtir la vie. »

Les nombreux textes étudiés (littéraires ou historiques, récits de voyage ou récits de rêve, légendes latines et textes littéraires en ancien français) entrent en dialogue, non seulement à l'intérieur d'une étude mais aussi à l'intérieur du recueil. Ils circulent comme ont circulé, au Moyen Âge, les personnes, les récits et les motifs littéraires entre la France et Byzance, Byzance et la Hongrie, la Hongrie et la France, dans un mouvement intense qui fait penser à une phrase de Montaigne : « La vie est un mouvement inégal, irrégulier, multiforme ». Dans notre cas, ce mouvement va dans les deux sens, voire dans plusieurs sens, présentant des jeux et des amplifications des plus surprenants. Les thèmes se font écho. Tout comme le motif du livre, choisi pour accompagner, sur la maquette du colloque auquel nous participons, les séances d'aujourd'hui et de demain.

Faute de pouvoir entrer dans plus de détail pour révéler encore les richesses du recueil, je me contenterai de raconter une dernière histoire, présentée par Karin Ueltschi et consacrée à saint Nicolas, dont le cheminement va « de Byzance à la Lorraine ». Ce personnage, si familier sous nos latitudes, est un saint particulièrement vénéré dans l'Église orientale. Comment expliquer la diffusion de son culte dans certaines régions de

la France ? On peut y arriver de deux manières : soit en supposant une voie maritime, via la Sicile et par le biais des Normands, soit en suivant un itinéraire qui passe par l'Europe centrale et le domaine germanique, l'un n'excluant pas l'autre, bien évidemment. Quoi qu'il en soit, saint Nicolas est une figure qui arrive comme un « père nourricier », chargé de bonnes choses à manger (« la manne dans le désert ») dans un moment de l'année où l'on entre dans la stérilité hivernale. Trouvant sa place dans le calendrier entre saint André et sainte Lucie dont les fêtes sont des jours magiques ponctuant la période de l'Avent, doublé ensuite dans son rôle de bienfaiteur par les trois mages venus de l'Orient, il incarne la promesse d'un nouveau printemps, « abondant et lumineux, comme un matin au pays du soleil levant » (p. 276). Cette belle image nous ramène encore au lieu d'origine du mythe... Si elle nous parle fort en ce moment du début de l'hiver, l'analyse savante met en valeur la complexité des influences culturelles, pour évoquer ensuite l'ordre du cosmos qui fonde tant de traditions culturelles et souligne l'aspect universel des aspirations humaines.

Mes derniers propos sont des mots de remerciement.

Merci à Emese Egedi-Kovács, cheville ouvrière de tous nos colloques et rédacteur de tous les volumes, d'avoir associé toutes ses qualités de chercheur, d'organisateur et de femme de cœur pour la réussite de ces colloques.

Merci au Collège Eötvös et à son directeur, Monsieur László Horváth, d'avoir intégré le projet dans les priorités du Collegium, en ouvrant ainsi la voie à une véritable coopération internationale.

Merci à l'Institut Français et à son directeur, Monsieur Hervé Ferrage, de même qu'à l'ancien directeur, Monsieur François Laquière, d'avoir soutenu en force et avec conviction une série de manifestations culturelles qui font la joie de tous les participants. Merci."

(5) *Byzance et l'Occident II. Tradition, transmission, traduction (éd.) Emese Egedi-Kovács, Collège Eötvös József ELTE, Budapest, 2013. 236 oldal*

Christine Ferlampin-Acher
(kötetbemutató)

„Je suis très honorée que Madame Emese Egedi-Kovács m'ait demandé de présenter la série de colloques et de publications dans laquelle s'inscrit la manifestation qui se déroule ces jours-ci dans le cadre du Collegium Eötvös József, autour de la thématique « Byzance et l'Occident ».

De fait, c'est avec une régularité et un dynamisme hors du commun que depuis 2010 est organisé chaque année par Emese Egedi-Kovács et László Horváth un colloque international, en 2010 d'abord autour de « Littérature et folklore dans le récit médiéval », en 2011 ensuite sur le « dialogue des cultures courtoises », avant que ne débute

en 2012 la série des colloques consacrés à « Byzance et l'Occident », d'abord sous titré « Rencontre de l'Est et de l'Ouest », puis « Studia Byzantino Occidentalia ». Au fil des années, ces colloques ont connu une remarquable expansion : regroupant d'abord des médiévistes travaillant sur la littérature française et occitane, peu à peu, ils ont ensuite réuni certes toujours de médiévistes francisants, mais à partir de l'idée de dialogue des cultures particulièrement mise en valeur dans le deuxième colloque, le champ s'est élargi : des chercheurs en études italiennes, germaniques et grecques se sont joints en 2013, puis en 2014 c'est le champ des études hispaniques qui a été intégré. Au cœur de l'Europe, c'est donc une riche réflexion, véritablement transdisciplinaire, qui est menée, invitant à explorer le foisonnement des échanges culturels entre l'Orient et l'Occident, depuis l'époque de ce que nous appelons parfois l'Antiquité tardive, jusqu'au Moyen Âge finissant, voire au début du XVIe, avec une attention soutenue portée au monde byzantin. Remarquables par leur champ d'étude qui décloisonne les siècles et les aires linguistiques, et invitent à relire l'histoire des échanges culturels, ces colloques, de plus, grâce à l'extrême diligence d'Emese Egedi-Kovács, sont régulièrement et très rapidement publiés, dans de beaux volumes, qui constituent désormais une véritable collection.

L'angle de recherche adopté est particulièrement fructueux. Ces travaux successifs ont placé sous les projecteurs les relations entre l'Orient et l'Occident médiéval, en mettant en lumière les ressemblances, les différences, et aussi de nombreux échanges. Quand on pense qu'il existe un fragment en grec copié certainement à Chypre au XIIIe siècle du roman français du *Tristan prose* et que le manuscrit d'Ivroux 463 contient une version abrégée du texte grec du roman de Barlaam, avec des éléments de traduction en français dans les marges, manuscrit dont Emese prépare l'édition, il est évident que le sujet des échanges à l'époque médiévale entre l'Est et l'Ouest promet encore de belles découvertes. Sans oublier que l'organisation parfaite des colloques fait de ces manifestations de grands moments de convivialité, auquel est régulièrement associé l'Institut Français, que je remercie d'avoir permis ma venue. A donc lieu ces jours-ci la sixième manifestation, presque la 7e : c'est donc seulement l'année prochaine que nous pourrions dire que sera atteint l'âge de raison. Mais dès maintenant on doit affirmer que grâce à Emese Egedi-Kovács et à László Horváth, que je remercie très chaleureusement, est en train de s'établir ici, pour reprendre un terme qu'affectionnent les romans arthuriens français, une coutume, celle réunir des chercheurs d'horizons différents, autour d'une problématique commune, peu explorée finalement par ailleurs. Et pour finir, je voudrais rapidement signaler que ces échanges scientifiques ont aussi une dimension institutionnelle, puisqu'une convention de recherche, à la suite des travaux de 2012, a été signée entre l'université Eötvös Loránd et le Collegium Eötvös József d'une part, et d'autre part l'université Rennes, représentée par l'équipe de recherche du Centre d'Études des Littératures Anciennes et Modernes. Rien n'est plus précieux dans notre époque tourmentée que de dialoguer, échanger, d'Est en Ouest, d'Ouest en Est, comme nous y invitent les sujets choisis par les organisateurs de ces colloques.

Je suis donc heureuse de donner la parole à Emese Egedi-Kovács, à qui nous devons le plaisir d'être réunis ce soir."

(6) Erika Juhász (Hrsg.): *Byzanz und das Abendland III. Studia Byzantino-Occidentalia. (Antiquitas – Byzantium – Renascentia XV.)* Eötvös József Collegium ELTE, Budapest, 2015. 300 oldal

Tar Ibolya

(Antik Tanulmányok LX [2016/2]: 246–251)

Az egész sorozatra jellemző kellemes formátum és szép fedőlap ezt a 2015-ben megjelent kötetet is kitünteti, mely a 2014-es, Eötvös Collegiumban megtartott *Byzanz und das Abendland* című nemzetközi konferencia anyagának bizánci történelemmel, kultúr-történeti érdekességekkel, a *Húsvéti krónikával*, tudománytörténettel és kodikológiával foglalkozó előadásait tartalmazza. A tematika színessége már önmagában is vonzóvá teszi a kötetet, ami magas szintű tudományos színvonalal párosul.

Peter Schreiner a VI–XI. századi latin nyelvű történetírók Bizánccról alkotott képét vizsgálja a VI. században működött és Konstantinápolyt is megjárt Johannes Biclarensisen kezdve, aki a császárokat még az antik *Imperium Romanum* keretei közt értelmezi. A Johannes-kortárs tours-i Gregoriust, a Meroving királyság krónikását is mint a Meroving királysággal szemben a bizánci császárság autoritását hangsúlyozó szerzőt jellemzi. Még a VIII. század második felében író Paulus Diaconus számára is Konstantinápoly a példakép, az ő munkáját a görög historiográfusokkal egybevetve elemzi a szerző. Az utolsó vizsgált *auctor* a velencei Joannes Diaconus, aki a XI. században írta meg *Cronaca Veneziana* című történeti munkáját, ebben a velencei történelemmel párhuzamosan a bizánci császárok történetét is összefoglalja. Joannesnél már megfigyelhető a Bizánc iránti lelkesedés csökkenése, melyet itt az egyre önállóbbá váló Velence nagyságának hangsúlyozása magyaráz; másfelől a VIII. századtól a Karoling birodalom megszilárdulásával párhuzamosan Bizánc fokozatosan kiszorul a latin nyelvű történetírásból, ahogyan Schreiner gondos elemzéséből kitűnik.

Filippo Ronconi Phótios *Bibliothékéje* végső formájának kialakulását a patriarcha életútjának, valamint a keleti és nyugati kereszténység vezetőinek egymáshoz való viszonya alakulásának tükrében vizsgálja. E viszonyt a VIII. századig a pápák részéről görögbarát magatartás jellemezte, ez az attitűd azonban fokozatosan ellenségesé változott. Ronconi végigköveti, hogyan lett ennek, illetve az ebből fakadó egyházpolitikai változásoknak az áldozata Phótios, akit 858-ban neveztek ki konstantinápolyi patriarchának, azonban 867-ben az uralkodó megfosztja címétől, s az ezt követő 3 évben Phótios emlékezetből írja *Myriobiblosát*. 870-ben az egyház kiátkozza, s művét megsemmisítésre ítéli. Phótios ekkor küldi el testvéreinek, Tarasiosnak a 3 év alatt írt részeket, melyek Ronconi szerint az *ős-Bibliothékét* képezik, és ez egészül ki a továbbiakban Phótiosnak és körének átdolgozásaival és szócikkeivel, s a végső, ránk maradt formát a X. század első éveiben nyeri el.

Hermann Harrauer „ízese” tematikát választott tanulmánya tárgyául: a Kr. e. I. századtól a Kr. u. VII. századig válogatott már kiadott és még kiadatlan papiruszokból, melyek különféle luxusételek felsorolását, ünnepi lakomára való meghívást, egy húsárus

könyvelését vagy éppen afféle bevásárlólistát – különféle gyümölcsök felsorolását –, nagybevásárláshoz megrendelőlistát és recepteket tartalmaznak, mindezt szövegekkel és azok fordításával, valamint helyenként párhuzamos szövegekkel illusztrálva. Ez az átvitt értelemben is csemegezámba menő tanulmány egyszersmind az étkezéskultúra szociológiájaként is felfogható.

Anastasia Maravela tanulmánya Felső-Egyiptom nyugat-thébai kolostorainak VI–VIII. századi nevelési tevékenységébe enged bepillantást a legújabb, ezredfordulós, és az ezt követő ásatások fényében, melyeken többek közt magyar régészek is részt vettek. Maravela az iskolai szövegek ún. alfabetikus verseit veszi szemügyre, kiegészítve ezt az ezeket tartalmazó ostrakonok, illetve papiruszok pontos, összehasonlító leírásával, s felmutatva a kolostori életben való szerepüket.

John Tolan a keresztesháborúk háttére előtt vizsgálja két XII. századi szerző, Adelphus és Guibert de Nogent leírása alapján Bizánc közvetítő szerepét az iszlám és a latin Európa közt. Adelphus a maga sajátos Mohamed-életrajzának állításai kapcsán egy bizonyos Graeculusra hivatkozik, ezzel szándékozáva kihúzni az esetleges hibáit kárhoztató kritika méregfogát. Tolan szerint Adelphus valódi forrása a IX. század első felében működő Theophanés lehetett, akinek latinra fordított munkája még a XII. században is meghatározó volt a negatív Mohamed-kép kialakításában; ezt követően azonban Bizánc közvetítő szerepe eljelentéktelenedett. Tolan ezt követően ütközteti a Karoling-kori Európa Bizánc-ellenességét Anna Komnéné nyugati kereszténységről szóló véleményével, illetve Guibert de Nogent Mohamedről és a keleti kereszténységről való negatív megítélésével.

Nicolas Drocourt érdekes szempontot vet fel a Bizánc és a keresztény Nyugat közti VII–XII. századi diplomáciai kapcsolatok vizsgálatakor: mennyire hatott ezekre a természeti környezet, úgymint a feltűnő természeti jelenségek és katasztrófák, s milyen helyet foglalnak el ezek leírásai a toposz és a realitás között. A Walafrid Strabo által kiadott *Visio Wattinitól* a *Translatio sancti Helianin*, az *Annales regni Francorumon*, Kónstantinos Manassésen át Barbarossa Frigyes követéig alapos összehasonlító tudósítást ad a fentiek beszámolóiról, illetve leírásairól, azzal a végső következtetéssel, hogy a természeti környezet csak korlátozott mértékben volt meghatározó a diplomáciai kapcsolatokban.

Mayer Gyula dialektológiai szempontból foglalkozik Archimédész nyelvezetével: mennyire kell figyelembe venni a dórízáló formákat az archimédési szöveg megállapításakor. A syrakusai dór dialektussal kapcsolatban megállapítja, hogy egyfelől kevés nyelvmemlék áll rendelkezésre, másfelől a dór dialektusjegyek nem specifikusak, más nyelvjárásokban is megtalálhatók. Az viszont kétségtelen, hogy Archimédész anyanyelve a dór dialektus volt, ahogyan ezt az ókorban is tudták. Azt, hogy a IV–III. században a *koiné* mellett még megvoltak bizonyos dór dialektológiai sajátosságok, syrakusai érmék és – olykor hiperdórízáló – feliratok is alátámasztják a szerző érvelése szerint. A szöveg-megállapítással kapcsolatban az a végső következtetése, hogy hiperdórizmusok a III. században is előfordulnak, egyúttal érvényesül egyfajta dórízáló tendencia a kéziratmásolóknál is, emiatt tehát nem szükséges minden erősen dórízáló formát előnyben részesíteni.

Farkas Zoltán a volt Eötvös-kollégista és kiválóan induló klasszika-filológus Czebe Gyula életútját vázolja fel, aki később elsősorban közélatinul és bizantinológiával foglalkozott, s akinek pályafutását kettétörtte 1919-es szerepvállalása, amely után többek jöndulatú támogatása ellenére sem tölthetett be képességeinek és felkészültségének megfelelő állást. A biografikus áttekintés és értékelés egyúttal a kor tudományosságáról is képet ad. A portrét Czebe Gyula bibliográfiája és két A. Heisenberg-level teszi teljessé.

Mészáros Tamás szintén tudománytörténeti érdekességgel szolgál: áttekinti a Moravcsik Gyula és Darkó Jenő közti nevezetes vitát, ami azért volt annyira figyelem felkeltő, mert mindketten magyar vonatkozású bizánci forrást adtak ki (az ezekkel való foglalkozás a magyar bizantinológia preferált témái közé tartozott): Moravcsik Kónstantinosz Porphyrogennétosz, Darkó Laonikos Chalkokondylész. A szerző mindkettejük életútjának áttekintése után magának a vitának – ez a Laonikos-kiadást érintette – a történetét és tanulságait foglalja össze; értékelése szerint Moravcsik, noha több kérdésben többnyire igaza van, túlságosan kritikus, nem veszi figyelembe Darkó kiterjedtebb kódexismeretét.

Srđan Pirivatrić a XII. századi bizánci–magyar–szerb kapcsolatokat elemzi tanulmányában Desa zsupán és Manuel Komnénosz konfliktusa kapcsán, egybevetve a két történeti forrást, Ióannész Kinnamosz és Nikéasz Chóniatisz művét, s kimutatva a kettő közti ellentmondást, mindezt a magyar–bizánci kapcsolatok tágabb perspektívájában. A szerző egyszerűsrim az 1162–1167 közti évek korrekt kronológiájára tesz javaslatot.

Tóth Iván tanulmányában C. J. G. Turner csoportosítását veszi alapul Bizánc bukásának kortárs krónikásaival kapcsolatban. A vizsgálódás középpontjába állított Kritobulosz abba a csoportba tartozik, amely Isten szerepét mellőzi a bukásban, a providenciát pedig relatív történetfilozófiával helyettesíti. A szerző Kritobulosz gondolkodásának gyökereit vizsgálva differenciálja és részben módosítja Turner nézeteit a *tychével* kapcsolatban, egyúttal rámutatva ennek és a *translatio imperii* gondolatának hellénisztikus eredetére. Egyéb eszmei hatásokat is feltár Kritobulosznál egészen Hérodotoszig visszamenően, s a vele való gondolati párhuzamokat részletesebben is elemzi. Véggövetkeztetése, hogy Kritobulosz történetfilozófiáját különböző korszakok szerzői határozzák meg, s a háttérben ott van a keresztény Isten-kép is.

Christian Gastgeber a *Húsvéti krónika* és az ún. Megas Chronographosz viszonyát vizsgálja, ez utóbbi, V–VIII. századra datált művet a későbbi kivonatoló nevezte el Megasnak. Miután Gastgeber meghatározza e historiográfiai mű helyét, és ismerteti a 8.–9. századi szerzőkhöz való viszonyulásával kapcsolatos nézeteket, a Húsvéti krónika 10. századi codex unicusában található Megas-kivonatokkal foglalkozik, melyek többek közt egy császárlistát is tartalmaznak; ennek alapján a szerző korrigálja a Megas-kronológiát, keletkezését a 8.–10. századra téve, egyúttal pedig szöveg-összehasonlító módszerrel Megas más történetíróktól (pl. Malalasz, Theophanész) való függését is vizsgálja. Véggövetkeztetése szerint a Húsvéti krónika 11. század közepére tehető, történeti érdeklődéssel bíró tulajdonosa különböző excerptumokkal egészítette ki a krónikát, akiről Gastgeber feltételezi, hogy maga is historiográfus volt, s meghatározására is kísérletet tesz.

Juhász Erika kronográfiai szempontból foglalkozik a Húsvéti krónikával. Áttekinti a különböző időszámítási szisztémákat, melyek mindegyike feltűnik a 7. századi Húsvéti krónikában. Dindorf kiadását, melyben az 1. és 2. olympias közt 20 éves periódus van, egybeveti a 10. századi Chronicon Paschaléval, ahol már hibátlan az olympiasok 4 éves periódusának feltüntetése (egy-két, lacunából eredő hibával). Dindorf kiadásában ellenben több téves olvasat is fellelhető, amiből a szerző arra következtet, hogy Dindorf ezeket részben elődeitől vette át, akik nem a 10. századi Húsvéti krónika, hanem egy 16. századi kiadás szövegét követték. Feltárja a Húsvéti krónika forrásait is (Eusebios, Julius Africanus), melyek közvetlen és közvetett hatását mutatja ki.

Martin Hurbanič a Húsvéti krónika ábrázolásából kiindulva Konstantinápoly 626-os avar ostromának egyik fontos hadászati kérdésével foglalkozik: a város hajókkal való védelmével. A Krónika leírása alapján határozza meg a helyszínt, valamint a támadók hajóinak (monoxíla) helyzetét, közben Konstantinápoly topográfiájáról is részletes képet ad. A védelem hajói (skafokaraboi) helyzetének meghatározásához Nikephoros patriarcha krónikájának leírását is felhasználja, egybevetve más szerzők tudósításával. Hurbanič a források alapján annyira érzékletesen festi meg a helyzetet, hogy azt szinte vizualizálni lehet.

Vratislav Zervan a bitedzés szó más nyelvekbe történő átvételét veszi szemügyre tanulmányában. Moravcsik Gyula és Gyóni Mátyás kutatásaiból kiindulva (akik a magyar nyelv középgörögre való hatását vizsgálták a 10–11. századtól egyre intenzívebbé váló magyar–bizánci kapcsolatok háttére előtt) elemzi a releváns forrásokat: Laonikos Chalkokondylést és Charitónt, akik közül az utóbbira román kutatók mutattak rá. Zervan a szó európai nyelvekben való elterjedését is vizsgálja, s mindennek alapján arra a következtetésre jut, hogy a szó az északi szláv nyelvekből magyar közvetítéssel került délre. A szó jelentésárnyalatait is szemügyre veszi, ennek kapcsán román előfordulásokat is kimutat, ezért megítélése szerint mind a román, mind a magyar nyelv számba jöhet a szó közvetítőjeként.

Vlastimil Drbal a kései antikvitás zarándokútjait – s nem csupán a keresztényeket – vizsgálja, rámutatva a pogány-keresztény kultúra közti folyamatosságra, kivált a gyógyhelyek vonatkozásában. Ezt az athéni Asklépios-szentéllyel kapcsolatban is kimutatja, egészen a Kr. u. 6. századig követe a tradíciót. Áttekinti a palesztinai, később a keresztények által is látogatott és átvett gyógyszentélyeket, majd az egyiptomiaikat, ahol egyes helyeken még az 5. században is egymással párhuzamosan működött a keresztény és pogány gyógyhely. A szerző meglátása szerint bizonyos keresztény zarándoklatok esetében az útvonal megválasztása összefüggött a gyógyító szentélyek elhelyezkedésével.

Ekler Péter a görög és bizánci szerzők hatását elemzi Augustinus Moravus Olomucensis *Dialogus in defensionem poetices* c. művében. Augustinus kulturális irányultságát és műveltségét illusztrálóan foglalkozik Augustinus Bessarion-kiadásával, akinek műveivel a budai könyvtárban ismerkedhetett meg – a tanulmány e része tehát magyar művelődéstörténeti adalékokkal is szolgál. A második részben Augustinus Dialógusának antik előzményeit tekinti át, kimutatva a platóni dialógus hatását mind formai, mind tartalmi

szempontból, emellett – más kutatási eredményekre támaszkodva – Macrobiusét és Fulgentiusét is.

Kovács István egy Pannoniában szolgáló egyiptomi katona papiruszon fennmaradt, haza írott levelével foglalkozik, melynek aktualitását az adja, hogy a levelet 1900-as felfedezése ellenére csak 2012-ben adták ki először teljes terjedelmében. A szerző pontos képet ad a fellelés helyéről, a szövegkiadással kapcsolatos problémákról, beleértve a papirusz állapotát is, majd hozza magát a szöveget, felsorolva attikai átírásban az ortográfiai eltéréseket, mindezt kiegészítve a levél német fordításával és saját alternatív olvasataival. Az interpunkció vizsgálatának segítségével kimutatja a latin tradíció hatását, majd antik történetírók szövegpárhuzamait hozva a datálás kérdésével foglalkozik, végül alapos elemzést ad a levél szerkezetéről a papiruszon fennmaradt levelek kontextusába ágyazva. A szöveget a papirusz rektójáról és verzójáról közölt fénykép egészíti ki.

T. Mihálykó Ágnes egy 5. századi papiruszon fennmaradt ima eddigi kiadásokban szereplő szövegének saját korrekciókkal ellátott változatát adja, angol fordítással kiegészítve. A szöveg legérdekesebb vonására, Charón nevének a Jézushoz való fohászkodásba való befűzésére fókuszálva ennek okát kutatja, párhuzamokkal is erősítve téziséit, mely szerint Charón neve nem az alvilág hajósára, hanem a halálra utal – mindennek művelődéstörténeti hátteret is adva.

Szikora Patrícia az utolsó római epikus, Corippus *In laudem Iustini* c. műve kapcsán először a panegirikus irodalom jellemzőiről szól, majd ennek tükrében kifejti, hogy címe ellenére Corippus költeménye irodalmi értelemben véve nem panegyricus. A poéma rövid áttekintése után a benne foglalt hasonlatokra összpontosít, kimutatva a bennük rejlő dicsőítő elemeket, melyeket a költemény egészébe ágyazva Iustinus burkolt legitimációjaként értelmez.

Amint az áttekintésből is kiolvasható, e változatos, színes kötet sok új megfigyeléssel, tudományos eredménnyel gazdagítja a bizantinológiai szakirodalmat, s külön öröm a legifjabb tudományos utánpótlás (az utolsó három tanulmány szerzői) igen színvonalas írásainak kötetben való megjelenítése. Az úgyszólván makulátlan kötet Juhász Erika szerkesztői munkáját dicséri.

(7) *Földrajz és földtudomány az Eötvös Collegiumban. Szerkesztette Györi Róbert. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2014. 218 oldal*

Probáld Ferenc

(Földrajzi Közlemények 2014. 138. évf. 4. szám: 358–360)

Az EÖTVÖS LORÁND által az École Normale Supérieure mintájára 1896-ban alapított és édesapjáról elnevezett Eötvös Collegium mindenkori célja a fiatal tehetségek felkarolása és tudós tanárok képzése volt. A két világháború között – TELEKI PÁL kuratori tevékenységének idején – az intézmény évente 2-3 földrajz szakos hallgatót fogadott, és FODOR FERENC szakvezető tanári munkájának nyomán a geográfia s a földtudományok rangos

szellemi műhelyévé vált. Innen indult számos kiváló professzor – többek között BULLA BÉLA, MENDÖL TIBOR, KÁDÁR LÁSZLÓ – pályafutása. Az 1950-ben megszüntetett, majd az 1950-es évek második felétől lassan éledező kollégiumban a földrajzos-földtudós hallgatók képzése csak 1999-ben kezdődött újra. A 2005 óta MENDÖL TIBOR nevét viselő földrajz- és földtudományi műhely – amelynek taglétszáma a doktoranduszokkal együtt 20-25 fő között mozog – újabban egyre többet hallat magáról. Konferencián emlékeztek meg MENDÖL TIBOR születésének 100., valamint FODOR FERENC halálának 50. évfordulójáról, 2013-ban pedig a közép-európai országok földrajztudományának a nemzetpolitikai célokkal való kapcsolatát vitatták meg neves külföldi előadókát felvonultató kétnapos rendezvényen. Minderről GYÖRI RÓBERT, a Mendöl Műhely szakvezető tanára részletesen tudósított a műhely fennállásának 15. évfordulója alkalmából közreadott kötet bevezető tanulmányában. Az írás egyrészt kitűnő tudománytörténeti áttekintés a két világháború közti időszakról, másrészt számadás az utóbbi másfél évtizedben végzett eredményes munkáról, amit a kollégiumi kurzusok mellékelte hosszú jegyzéke is tükröz. A tanulmány szövege bővelkedik levéltári kutatásból származó forrásértékű idézetekben, és számos fényképes illusztráció is tartozik hozzá. A dokumentumok közül talán legérdekesebb a BARTONIEK GÉZA kollégiumi igazgatónak címzett, kézzel írt levél. Ebben TELEKI PÁL az 1924. évi finnországi tanulmányút tapasztalatai alapján jellemzi MENDÖL TIBORT, majd nagyszerű pedagógiai érzékről tanúskodó aprólékos tanácsokat ad a 19 éves fiatalember kiváló tehetségének fejlesztéséhez.

MENDÖL TIBOR, BULLA BÉLA és KÁDÁR LÁSZLÓ hagyatékában számos kézirat található, amelyeket a Magyar Földrajzi Múzeum őriz. Ezek közül az Eötvös Collegiumra vonatkozó források jegyzékét LENDVAI TIMÁR EDIT állította össze a kötet számára, értekes tanulmányba foglalva a kéziratok legfontosabb részleteit. Az okosan válogatott idézetek megvilágítják az Eötvös Collegium szellemiségét, sajátos hagyományait, az ott folyó interdiszciplináris jellegű képzés értékeit, és azt a hatást, melyet mindez a tudósi életpályákra gyakorolt. BULLA és MENDÖL mély barátságot tükröző, kesernyés humorral átszőtt levélváltásaiból fény derül azokra a hétköznapi gondokra is, amelyekkel a pályakezdő fiatalok az 1930-as években szembesültek. BULLA például 1938-ban egyetemi adjunktusként arról ír, hogy heti 15 órát kell tartania, és a felkészülésen kívül ügyszólván semmire se jut ideje. A levélrészletekből kitűnik, hogy a fiatal oktatók helyzete akkortájt sem volt jobb. Viszont a kimagasló tehetségek gyors előmenetelét – talán mert nem létezett még szcientometria – bizonyára kevesebb bürokratikus megkötés akadályozta, hiszen BULLA és MENDÖL 34-35 éves korukra professzorok, 40-41 évesen pedig az MTA levelező tagjai lehettek. Igaz, az Emberföldrajzi Tanszék vezetésére kiírt 1940. évi pályázatot – mint KÉZ ANDORNAK a tanulmányban idézett levele állítja – „különös és furcsa intrikák” kísérték.

KARAFFA ANDRÁS a kötet legterjedelmesebb, szakirodalmunkban joggal hézagpótlónak nevezhető, magvas tudománytörténeti tanulmányában szövegkritikai módszerrel vizsgálja TELEKI PÁL legfontosabb műveit. Lépésről lépésre végigköveti TELEKI szintetikus földrajzi koncepciójának formálódását, megvilágítja annak eleddig kevésbé feltárt filozófiai alapjait, elemzi és értelmezi fogalomrendszerét. Különösen figyelemre méltó

azok az idézetekkel jól alátámasztott okfejtései, amelyek fényt vetnek TELEKI antiszemitizmusának jellegére, indítékaira, valamint logikai kapcsolatára a „faj” fogalmának kulturális-emberföldrajzi értelmezésével. KARAFFA kitűnő meglátásai, és néhol csak esszé formában vázolt, részletesebb kifejtést kívánó feltevései remélhetőleg ösztönzik majd TELEKI életművének további, mélyre ható tudományelméleti elemzését.

KARAFFA ANDRÁS írásában is felbukkan az a közhelyszerű állítás, miszerint a trianoni diktátum revíziójára irányuló törekvések sodorták Magyarországot a II. világháborúba (101. p.). A területi revízió azonban békés úton elérhetőnek tűnt, és lényegében így is valósult meg. A világháborús részvétel hazánk földrajzi-geostratégiai helyzetének szükségszerű folyamánya volt, amit a Finnországtól Görögorszáig húzódó „Köztes-Európa” egyetlen állama sem tudott elkerülni.

A kötet következő tanulmányában TOLNAI GÁBOR azt boncolgatja, miként hatottak MENDÖL TIBOR „Általános településföldrajz” című nagy művére a két világháború közötti francia, német, kisebb részben angol-szász geográfia irányzatai, és milyen – inkább csak felszínes – nyomot hagytak rajta a kor ideológiai-politikai kényszerei. Érdemes lett volna azonban továbbvinni az összehasonlító elemzést, beillesztve MENDÖL művét a 1960-as évek településföldrajzának nemzetközi keretébe, kijelölve ez által azt a helyet, amelyet szerencsésebb körülmények között ebben a mezőnyben elfoglalhatott volna.

„Tudomány és oktatás nem független a politikai sorsfordulóktól” – olvashatjuk a kötet bevezetőjében, s ezt a megállapítást kitűnően illusztrálja MAURITZ BÉLA (1881–1971) életútja, amelyet PATKÓ LEVENTE tanulmánya mutat be igen sokoldalúan. MAURITZ – szintén egykori Eötvös-kollégista – évtizedeken át az ásványtan tudós professzora, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja, 1943–1944-ben a budapesti egyetem rektora volt. Életét kockáztatva szállt szembe a nyilas rémuralommal, hogy megakadályozza az egyetem kiürítését és nyugatra hurcolását. Szilárd erkölcsi tartása, a nehéz időkben tanúsított példamutató helytállása ellenére – vagy tán épp ezért – a kommunista rendszer 1949-ben megfosztotta katedrójától és akadémiai tagságától. Még szerencsésnek mondhatta magát, hogy hagyták tovább dolgozni, sőt 1957-ben – 76 évesen – a „tudomány doktora” minősítést is elnyerhette. FODOR FERENC számára – akinek munkásságával és sorsával a kötet további négy tanulmánya foglalkozik – még ennyi elégtétel sem adatott meg.

CZIRFUSZ MÁRTON írása új témát pendít meg és új szintet hoz szakirodalmunkba, midőn a cselekvőhálózat-elmélet talaján az érzelmek tudománytörténeti szerepét állítja vizsgálódásának gyújtópontjába. A részletesen feldolgozott esettanulmány tárgya az a parázs vita, amely a Földrajzi Közlemények hasábjain 1934-ben FODOR FERENC gazdaságföldrajzi térképeiről és „Bevezetés a gazdasági földrajzba” című tankönyvének színvonaláról folyt. Bár a szemben álló felek személyeskedéstől sem mentes stílusát korántsem tartjuk követendőnek, biztosra vehető, hogy folyóirataink érdekesebbek lennének, meg lanyha szakmai közéletünknek is javára válna, ha egy-egy disszertációról vagy új egyetemi tankönyvről hasonló pengevéltásokra kerülne sor.

Az érzelmeknek a tudományos életben játszott jelentős szerepe mutatkozik meg HAJDÚ ZOLTÁN tanulmányában is. A szerző világos kontúrokkal rajzolja meg és követi végig

FODOR FERENC pályafutását. Különleges figyelmet szentel azoknak a konfliktusoktól sem mentes személyes kapcsolatoknak, amelyek FODORT fiatalabb pályatársaihoz fűzték. Itt is szóba kerül az 1940-ben létrejött Emberföldrajzi Tanszék, amelynek vezetésére 12 jelölt pályázott! Az elbírálás során HAJDÚ ZOLTÁN szerint CHOLNOKY MENDŐL mögé állt, ugyanakkor LENDVAI TIMÁR EDIT tanulmányában a két szakember egymás iránti „megmagyarázhatatlan tartózkodásáról” ír. Ez az ellentmondás is jelzi, hogy a kutatónak a szóbeli közlések és magánlevelek forrásértékét óvatosan kell kezelnie, a korabeli pletykák felidézésében pedig izlés és tapintat mércéjéhez ajánlatos igazodnia.

GYURIS FERENC a kötetben a tudománytörténet-írás mai – LIVINGSTONE nevével fémjelzett – elvei alapján veszi górcső alá FODOR FERENC „A magyar földrajztudomány története” című könyvét, amely csak közel fél évszázaddal szerzőjének halála után jelenhetett meg. Vizsgálja egyebek közt a műben említett személyek kiválasztásának szempontjait, az életrajzoknak szentelt terjedelem arányait, tevékenységük interpretációját, értékelésük szubjektív elemeit. Bemutatja az egész munkát átható prezentizmust, amely különösen TELEKI személyének és földrajztudományi felfogásának eszményítésében nyilvánul meg. A precízen és kiegyensúlyozottan végigvitt elemzés konklúzióját GYURIS így összegzi: „A magyar földrajztudomány története rendkívüli, elismerést érdemlő tudományos teljesítmény, amelynek szemlélete ugyanakkor több ponton vitatható... Így tehát alaptalan volna megkérdőjelezni a kézirat komoly erényeit, ugyanakkor a kézirat és szerzője heroizálását sem látjuk indokoltnak.” Véleményem ebben az egyben különbözik GYURISÉTÓL. FODOR világviszonylatban is egyedülálló, monumentális művét éveken át folytatott, elképesztően kitartó könyvtári és levéltári bűvárkodással alkotta meg anélkül, hogy munkájáért a legcsekélyebb fizetséget, szakmai elismerést, vagy akár csak a kézirat kiadását is remélhette volna. Kizárólag hazája és a földrajztudomány – az utókor által esetlegesen méltányolt – szolgálata vezérelte. Ha mindezen kívül még alkotó munkájának nyomorúságos külső feltételeit is tekintetbe vesszük, FODOR ezzel a művével igencsak kiérdemelte, hogy heroizáljuk, azaz rendkívüli tettet véghezvivő, helytállásával példamutató személynek tekintsük!

FODOR FERENC életének utolsó másfél évtizedében rendkívül nehéz körülmények között dolgozott, erről hiteles adalékokkal szolgál a kötet utolsó, angol nyelvű tanulmánya. STEVEN JOBBITT kanadai létére éveket szánt FODOR hátrahagyott terjedelmes kézirat-anyagának kutatására. JOBBITT részletesen leírja, hogy a tudományos életből száműzött, súlyos anyagi gondokkal küszködő idős professzor 1952 és 1963 között öt alkalommal folyamodott a Tudományos Minősítő Bizottsághoz a szerény díjazással járó kandidátusi fokozat elnyeréséért, ám vagy megalázó elutasításba ütközött, vagy még válaszra sem méltatták. Levelezésének és önéletrajzi feljegyzéseinek JOBBITT által idézett részletei jól érzékeltetik az 1950-es években az egész országra rátelepedő reménytelenséget, létbizonytalanságot, a fojtogató terrort, az állandó rettegés légkörét. Feltehető, hogy FODOR hagyatékában még több értékes dokumentum is rejtőzik, s jó lenne, ha többen és többet olvashatnánk közülük nyomtatásban.

A színvonalas tanulmányok arról tanúskodnak, hogy a „genius loci” él és hat az Eötvös Collegiumban, amely ismét a földrajztudomány művelésének méltó helyszínévé vált.

Az elektronikus és nyomtatott formában is hozzáférhető kötet melléklete közli az intézmény földrajzos és földtudós hallgatóinak névsorát 1988-tól 2013-ig. Közülük hatan szerepelnek a bemutatott kötet szerzői között, s rajtuk kívül még biztosan jó néhányan lesznek, akiknek neve feltűnik majd a magyar földrajztudomány jövőendő krónikájának lapjain.

(8) Zsuzsanna Ötvös: *“Janus Pannonius’s Vocabularium”. The Complex Analysis of the Ms. ÖNB Suppl. Gr. 45. (Antiquitas – Byzantium – Renascentia XIV.) ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2015. 354 oldal*

Mayer Gyula

(Antik Tanulmányok LX [2016/2]: 251–253)⁵

A bécsi *vocabularium* azért került a magyar kutatás figyelmének előterébe, mivel Janus Pannonius volt a legkorábbi azonosított posszesszora. A szerző egy évtizedet fordított ennek a kéziratnak a tanulmányozására. Első közleménye a tárgyban 2007-ben jelent meg,⁶ ezt követték újabb és újabb részlettanulmányok. Eredményeinek összefoglalása és továbbfejlesztése bölcsészdoktori disszertációként készült el, melyet – megnyugtató módon – röviddel megvédése után könyv formájában is olvashatunk.⁷

Fenti indíttatás ellenére a monográfia a legkevésbé sem szorítkozik a hazai vonatkozásokra, hanem a kódexszel kapcsolatos formai és tartalmi kérdéseket azok teljes összefüggésrendszerében vizsgálja, mégpedig négy részre bontva; ezek alkotják az I–IV. fejezetet (15–159).

Az első fejezet a kutatástörténeti áttekintést követően a kézirat kodikológiai és paleográfiai leírását adja, és részletesen azonosítja a tartalmát. Három vízjel 1447–1454 között használt papírokéival egyeztethető; a negyedik fajta vízjel (két lábán álló orosz-lán) pontos párhuzamát – véleményem szerint – egyelőre nem lehetett megtalálni. Ezek többé-kevésbé véletlenül éppen azok az évek, melyeket Janus Ferrarában töltött, s a vízjelek is erre a helyszínre utalnak. Az ívek és őrszók vizsgálata azt mutatja, hogy a kódex törzsrésze (ff. 1–328) 33 *quinió*ból áll, és ezekben nincsen levélhiány, csupán a számozást vétették el olykor.

A szerző ortográfiái és paleográfiai érvekkel támasztja alá (29 sk.) Kapitánffy István azon állítását, hogy Janus nem lehetett a kódex másolója;⁸ az elveszett saját kezű bejegyzése pedig a jelzett évkör elejével van inkább összhangban.

⁵ A recenzió az OTKA NN 104456 jelzetű pályázat támogatásával készült. A szerző a MTA-ELTE-PPKE Ókortudományi Kutatócsoport tagja.

⁶ Ötvös Zs.: Janus Pannonius Vocabulariuma. In: *Mészáros T. – Jutai P. (szerk.): ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ. A Collegium Hungaricum Societatis Europaeae Studiosorum Philologiae Classicae II. országos konferenciáján elhangzott előadások. Budapest 2007. 33–38.*

⁷ Peter Thiermannak ez sajnos nem adatott meg, lásd Ötvös Zs. 482. jegyzetét.

⁸ *Kapitánffy I.*: Janus Pannonius görög szótára. ItK 95 (1991) 180.

A második, rövidebb fejezet (57–68) elsősorban a megelőző leírásból nyerhető adatokra építve keletkezésétől egészen a jelenlegi őrzési helyére való kerüléséig követi nyomon a kézirat útját. A legjelentősebb új eredmény Johannes Cuspinianus szerepének tisztázása pontos kronológiával.

A harmadik fejezet a szótár főszövegének szövegtörténeti vizsgálatát tartalmazza, és tulajdonképpen egyúttal a Pseudo-Kyrrillos-féle szótár új kritikai kiadásának nélkülözhetetlen előmunkálata is.

A szótárnak két korai kódexe ismert (a VIII. századi *Codex Harleianus* és a IX. századi, Martinus Laudunensis személyéhez kötődő redakció). A *Harleianus* Nicolaus Cusanus kezében bukkan föl 1431-ben a bázeli zsinaton, és rövid időn belül számos másolata készül. A XIX. századi kiadás szerkesztője, Georg Goetz tíz ilyen ismert, azonban – mivel *codices descriptivae* minősültek – még ezeket sem kollacionálta, és meglehetősen kevés adatot közöl róluk. Ötvös Zs. a Janus-féle példányon kívül további hét, XV–XVI. századi kézirat nyomára bukkant. Joggal jegyzi meg (78 sk.), hogy ezek mindegyikének teljes körű feldolgozása ugyan kívánatos lenne, de nem lehet a jelen mű feladata. Úgyes kézzel négy kódexet választott ki (egy másik bécsi, két münchenit és egy madridit) alaposabb tanulmányozás céljára. Ezek részletesebb vizsgálata és részleges kollacionálása elvezette ahhoz, hogy meg tudja különböztetni a hagyománynak három ágát (ú. m. a másik bécsi kódex, a két müncheni kódex, illetve a madridi kódex). Ezen három ág közül a madridié mutat különös hasonlóságot Janus *vocabularium*ával, mind a főszöveget, mind pedig a kíséző szövegeket illetően.

A madridi és a janusi kódex közötti kapcsolat azonban még ennél is szorosabbnak bizonyult: a szerző talán legjelentősebbnek mondható eredményét a két kódex margináliáinak (vagy margináléinak) összehasonlítása hozta. A szerző sikeresen tárja föl ezeknek különböző rétegeit, és lényegében teljes körű választ ad eredetük kérdésére, a további kutatás számára igen csekély teret hagyva.

Kapitánffy István úttörő elsődleges vizsgálatai egyrésztől igazolták, hogy a szótár szerzője nem lehet Janus Pannonius, másrésztől fölhívták a figyelmet a margináliáknak Aristophanés két komédiájához kapcsolódó rétegeire. Fölvette azt a lehetőséget, hogy ezen margináliák szerzője, sőt bejegyzője Guarino Veronese lehetett.⁹

Ötvös Zs. kimutatja, hogy a marginális jegyzetek „irodalmi” rétege (nevezzük röviden így a szóban forgó típust) igen jelentős mértékben és azonos vagy nagyon hasonló formában megtalálható a madridi kódexben is, és arra következtet, hogy ezek a Pseudo-Kyrrillos-féle szótár szöveghagyományának valamely pontján annak részévé váltak, és azzal együtt hagyományozódtak: ebből egyúttal az is következik, hogy nem kötődnek szorosan konkrét olvasmányélményekhez, és szerzőjük sem határozható meg. A szerzőnek ez a „szkeptikus” álláspontja egyrésztől teljességgel érthető, és a kódex kutatástörténetének fényében indokolt is; másrésztől talán mégsem ennyire reménytelen a helyzet. A madridi kódex, illetve kezeinek pontos datálása egyelőre várát

⁹ Kapitánffy I.: Aristophanes, Triklinios, Guarino und Janus Pannonius. ActAntHung 36 (1995) 355 sk.

magára, így maradtak függő kérdések, s a többi ismert *recentiores* vizsgálata még hozhat eredményeket (a jelenlegi adatok alapján a szerző két további kódexnek a Janus-félével való szorosabb kapcsolatát tudta kizárni [104 sk.]).

Szintén kiemelkedő jelentőségű eredménye a monográfiának a margináliák másik rétegének elkülönítése és eredetük föltárása: ezek egy a pseudo-kyrillositól különböző görög lexikográfiai tradícióval való úgymond kontamináció eredményei.

A mű érvelésmenete az egész munka során világos és következetes, mindig számba veszi a különféle interpretációs lehetőségeket. A jegyzetapparátus számos, önmagában is értékes megfigyelést tartalmaz (lásd pl. a 163., 298., 399. és 434. jegyzetet). A szöveges elemzéseket az érveléshez kapcsolódó képmelléletek (176–198) szervesen egészítik ki, így a szerző állításai fontos pontokon közvetlenül is verifikálhatók.¹⁰

A gyakran nehezen, sőt alig-alig olvasható marginális jegyzetek szövegkiadását és az azokkal kapcsolatos következtetések bizonyítékait a kötet IV–X. függeléke (215–354) tartalmazza. Hogy milyen hatalmas munkát végzett a szerző, talán itt látszik a legjobban. A mű – merhetjük előre kijelenteni – a tárgyalt kérdések hosszú ideig gyakran idézett alapvető feldolgozásának fog bizonyulni.¹¹

A részletes bibliográfiát az olvasó a kötet közepén (165–174), a függelékek előtt találhatja meg.

Noha a kötet szövege technikai szempontból nem egyszerű, kisebb *lapsus*okat vagy sajtóhibákat csak meglehetősen ritkán találunk benne.¹²

Végezetül essék néhány szó a sorozatról is, melynek keretében ez a kötet megjelent. Az *Antiquitas – Byzantium – Renascentia* sorozatot csupán két éve, 2013-ban indították a szerkesztők, Farkas Zoltán, Horváth László és Mészáros Tamás, de e sorok írásakor már a 18. köteténél tart. A kötetek az Eötvös Collegium kiadásában jelennek meg (két esetben a Typotex Kiadó gondozásában), takarékos, mindazonáltal igényes kivitelben. A jelen kötet belívei Jutai Péter gondos munkáját dicsérik. A két közös kiadású kötet kivételével a sorozat tagjai letölthetők a Collegium honlapjáról (<http://honlap.eotvos.elte.hu/kiadvanyok/>). A nyílt hozzáférés következetes alkalmazása példamutató tudományszakunkban. A digitális változat azok számára is további előnyöket kínál, akik rendelkeznek a nyomtatottal, és pl. nagyrészt pótolja a részletes mutatók hiányát.

¹⁰ A *Harleianus* és a bécsi *vocabularium* az őrző könyvtárak honlapján keresztül teljes, színes digitalizátumként is elérhető.

¹¹ Hogy a dolgozat már készülésenek fázisában is megtermékenyítőleg hatott a kutatásra, bizonyítják a hozzá kapcsolódó, illetve általa ihletett munkák (18, 61 sk., 157).

¹² Így 34: tacres; 35: consequently alighanem consistently helyett; 114, 349. j.: Bibl. Publ. (Bibl. Univ. helyett); 121, 382. j.: a TLG heidelbergi proxy-jának címe csak az ottani hálózaton belül segíti az olvasót; 123–124: a kódex-jelzetek megadása nem egészen következetes; 129, 407. j.: a címleírásban többször j (i helyett), Ajunctae (Adiunctae h.); 148: seems (seem h.); 290: ἐκλάμβανονται, διάστροφός; 291: vel (ut h.), ἀττικσί; 346: ἀσθενω.

(9) *Quelle und Deutung II. Beiträge der Tagung Quelle und Deutung II am 26. November 2014. EC-Beiträge zur Erforschung deutschsprachiger Handschriften des Mittelalters und der Frühen Neuzeit, Bd. I.II. Szerkesztette Sára Balázs. (Antiquitas – Byzantium – Renascentia XVIII.) ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2015. 159 oldal*

Vizkelety András
(kötetbemutató)

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Kollégák!

Karl Stackmann, a göttingeni egyetem régi német irodalomtudományi tanszékének néhai professzora az IVG, a Nemzetközi Germanista Egyesület 1985. évi konferenciájának megnyitójában az irodalmi források kiadását és értelmezését a „germanisztika fejedelmi útja”-ként jelölte meg. Jóllehet a germanisztikai munkákkal szemben támasztott egyik legfontosabb kívánalomma az utóbbi időben mindinkább az irodalomelméleti kérdések vizsgálata vált, a tudományág erről a bizonyos „fejedelmi útról” mégsem mondhat le végleg.

Nagy örömünkre szolgál, hogy ezen követelménynek, mondhatni bevált gyakorlatnak tesz eleget az Eötvös Collegium Germanisztika műhelye, amikor ismételten megrendezi *Quelle und Deutung* című konferenciáit, és azok teljes anyagát évente nyomtatásban is megjelenteti.

Most a második konferenciakötet megjelenését ünnepeljük, melyet Sára Balázs, az Eötvös Collegium német műhelyének vezetője szerkesztett egybe. Ezt a vállalkozást azért tartom különösképp fontosnak és örvendetesnek, mert a konferenciának olyan intézmény ad immár rendszeresen otthont, amely tradicionálisan igen jelentős szerepet játszik a magyar tudomány felnövekvő generációinak kinevelésében.

A szóban forgó kötet annak a nyolc előadásnak az összegzését tartalmazza, amelyeket a 2014 novemberében megrendezett második *Quelle*-konferencián kilenc osztrák és magyar kolléga tartott. Jómagam a nyomtatásban megjelenő sorrendet szem előtt tartva reflektálok az elhangzott előadásokra.

A Collegium igen nagy hálaival tartozik az első cikk szerzőjének, Christine Glaßnernek, aki már többször tartott középkori kézirat-ismereti kurzust a collegistáknak. Évtizedek óta aktívan vesz részt az Ausztriában található középkori kéziratok katalógizálási projektjében, az utóbbi években pedig irányítja is ezt a nagyszabású vállalkozást. Előadásában rávilágít azokra a feladatokra és nehézségekre, amelyekkel a projekt a kéziratok átfogó digitalizálása során szembesül. Ezen új lehetőség révén szükségessé válik a kéziratok feltárási gyakorlatának újraértelmezése, mivel a kéziratos anyag a jövőben digitalizáltumként, képszerűen is teljes egészében hozzáférhetővé válik – következésképp a kódexek igen alapos, mélyreható vizsgálata, miként azt Gustav Meyer a bázeli egyetemi könyvtár katalógusára nézve irányadónak vélte, itt nem kivitelezhető. Mind az osztrák, mind a nemzetközi katalógizálási gyakorlatban az alapadatok közzétételére kellene tehát összpontosítani, valamint olyan információk közlésére, melyek a digitalizált anyag

szemlélője számára nem hozzáférhetőek, illetve olyan speciális kutatási eredményeket adni közre, amelyek a kézirat keletkezésére és a leírt szöveg hagyományozódására nézve különös jelentőséggel bírnak.

Berzeviczy Klára előadásában egy – először 1850-ben, Friedrich Heinrich von der Hagen kiadásában megjelent – *Összegyűjtött kalandok* c. szöveggyűjteményben megjelent középfelnémet verses novella elemzésével és a későbbi korokra gyakorolt hatásával foglalkozik. E verses novella – tulajdonképpen legenda –, amelynek a kiadó a *Marien Ritter* címet adta, egy lovagról szól, aki olyannyira belemerült a Mária-litánia hallgatásába, hogy lekéste a lovagi tornát, és mivel úgy véli, ezáltal lovagi becsülete is elveszett, felvételeit kéri egy kolostorba. A legendát még a XIX. században több (köztük prózai) változatban is feldolgozták és kiadták. Még Gottfried Keller is feldolgozza az elbeszélés alaptörténetét – egy leánykerési motívummal elegyítve – a *Sieben Legenden* ('Hét legenda') című gyűjteményében. Keresztury Dezső, a magyar költő és germanista (aki egyébként több éven keresztül az Eötvös Collegium igazgatója volt) ugyancsak felfigyelt a középfelnémet verses elbeszélésre, és le is fordította azt a szintén költő és esszéista Rónay Györggyel, a fordítást pedig felvette az 1941-ben megjelent *A német irodalom kincsháza* című antológiájába. Berzeviczy Klára előadásának függelékében párhuzamosan közli a középfelnémet verses novellát és Rónay teljesen szöveghű magyar fordítását.

A XV. századtól kezdve a papír lett az írásbeli kultúra hordozója Európában, így előállítása hamarosan fontos iparággá vált a kontinens különböző régióiban. A papírmalmok arra törekedtek, hogy kiváltságolt helyzetüket termékeik (márkavédő szerepet betöltő) vízjelei révén is megőrizzék. Az egyre élénkebbé váló kereskedelmi forgalom juttatta el a szövegek leírására szolgáló íróanyagot a felhasználókhoz: magánszemélyekhez és hivatalbeli írnokokhoz. Ennek eredményeként olyan viszonyrendszer jött létre, amely – bizonyos helyhez és időhöz kötött esetekben – a vízjelek révén (is) jól körvonalazható és ábrázolható. Maria Stieglecker a bázeli zsinat példáján szemlélteti, hogy milyen hatással volt az írástudók nagy száma, valamint a rendeltetésszerűen keletkező és másolandó iratok hatalmas tömege a papírgyártásra, illetve a papírkereskedelemre – mindezt ugyanis a helyben előállított és felhasznált papírfajták tér- és időbeni megosztása kiválóan szemlélteti.

A kora újkorban ugyan széles körben terjedtek a nemzet- és néptipológiai jellemzések, a különböző források között azonban nem könnyű szoros összefüggéseket találni. Egy, az Országos Széchényi Könyvtár kéziratárában őrzött, Jónácsik László által napvilágra került, 1679-ből származó nemzettáblázat sok közös vonást mutat, egyszersmind számos ponton különbözik is Johann Adam Weber 1682-ben megjelent hasonló táblázatától – és vélhetőleg mindkettő egy eddig nem igazolt, illetve azonosított forrásra vezethető vissza. A tartalmi elemzés révén – amelyet jelentős kutatási eredménynek tartok – a szerzőnek sikerült kimutatnia az efféle táblázatos besorolás gondolati mintáit és rendezőelvét. Az emberi tulajdonságok ehhez hasonló besorolási mintája (a pszichológiai rendszerekkel kibővítve) egyébként egészen a XX. századig érvényben maradt: Az 1936-ban megjelent, heves vitákat kiváltó, nemzetkarakterológiai mű – Prohászka Lajos *Vándor és bujdosó* c. könyve, melyben a „vándor” a német, a magyar pedig a hontalan, űzött földönfutó – jelentette e korszak végét.

Az illuminált kéziratoknál a hagyományozott szöveg keletkezéstörténetének új aspektusa van kibontakozóban. A szöveghagyomány hordozója, a kódex az írnok és a könyvfestő (illuminátor) együttműködése révén jön létre. E két személy tevékenységének eredménye két oldalról is segítheti egy kézirat keletkezési helyének és idejének meghatározását, a kutatás azonban látszólag megoldhatatlan ellentmondásokba is ütközik. Maria Theisen és Irina von Morzé előadásukban épp egy ilyen esetet vizsgáltak. A név szerint ismert *scriptor* a kolofón alapján 1380-ban egy ma Londonban őrzött, Johannes von Neumarkt számos szövegét tartalmazó, kézíratos imakönyvet másolt le Nürnbergben, melynek képanyaga azonban egyértelműen prágai eredetre utal. Az ellentmondás a megrendelő személyének tisztázásával oldható fel: a szerzők szerint Konrad von Jenstein prágai érsek, a Prágából kiinduló ikonográfiai program vezéralakja ez idő tájt IV. Vencel cseh királyt kísérte Nürnbergbe, ahol a könyv másolására megbízást adott.

A szövegek különös válfaját képviselik a háztartási és orvosi könyvek, így pl. a göttweigi apátsági könyvtár 560-as „vörös jelzetű” („fekete jelzete” 513) kódexe is, amelyet Astrid Breith mutatott be. Az efféle kézíratos szövegek betekintést nyújtanak a középkor mindennapi életébe, konyhakultúrájába és higiéniai viszonyaiába. A göttweigi kéziratot különös gonddal, széles körben hagyományozott minták alapján állították össze. A kézirat külön érdekessége, hogy kétnyelvű: Erhard *scriptor* mindkét nyelvet magabiztosan bírja, egyaránt merít a latin és a német forrásokból, amelyek részben a melki apátsági könyvtárban is fellelhetők – miként azt Astrid Breithnak is sikerült igazolnia. A hasonló témájú kéziratok iránt nyilvánvalóan nem lankadt az érdeklődés: a szóban forgó könyv szövege például egyes kivonatokban még a XVI. századi nyomtatott művekben is tovább élt.

A medievista germanisztikának nem csak összefüggő irodalmi és tudományos szövegészű kéziratok képezhetik tárgyát, hanem természetesen a német nyelvű oklevelek is. A Friedrich Wilhelm által 1932-ben megkezdett és nemrégiben különféle mutatókkal ellátott *Corpus der altdeutschen Originalurkunden* a klasszikus germanisztika legfontosabb kézikönyvei közé tartozik. Diera Diána tanulmányában a Magyar Országos Levéltár okleveleinek digitalizálásáról számol be. A legkorábbi német nyelvű oklevelek a középkori magyar királyság korából, a XIV. század első feléből, méghozzá a városi polgárság köréből (Sopron, Pozsony) származnak, az első német nyelvű királyi oklevélet pedig 1371-ben állították ki. Zsigmond kancelláriáján már német, cseh és magyar nótáriusok is tevékenykedtek. A Magyar Országos Levéltárban időközben befejeződött az összes oklevél teljes körű digitalizálása. A korpuszt olyan keresőrendszerrel látták el, amely többek között lehetővé teszi a nyelv és kiállító személy alapján való keresést, s ezáltal azt is, hogy az egyes iratok létrejöttének társadalmi hátterét feltérképezzük. A 823 darab német nyelvű oklevél túlnyomó része városi, 37 százalékuk udvari, és csupán 3,7 százalékuk egyházi kiállítású – mindez az írástudó társadalmi réteg(ek) elvilágiasodásának növekvő mértékét tükrözi.

A kötet utolsó cikke Nikolaus Czifra kutatásainak eredménye, amelyek a bécsi Schottenklosterben őrzött kéziratok kezelésével és használatával függnek össze.

A XV. század közepén dolgozott itt egy eddig ismeretlen *scriptor*, akinek a munkássága arról tanúskodik, hogy magukat a kora középkori szöveges kéziratokat, de ha úgy vesszük, a gótikus írásmintájú szövegeket (ún. *moderni*: pl. Johannes Gerson kéziratai) is ezen kolostor falai között olvasták, csiszolgatták és kommentálták. Ezen *scriptor* keze kilenc kéziraton követhető nyomon. Kétféle írástípust alkalmaz (textúrát és basztardot), melyekkel függelékeinek különböző szövegfajtaikat különítette el. Ugyanebbe a (latin nyelvű) kéziratba bejegyezte a *Salve Regina* antifóna német fordítását is.

Könyvbemutatómat egy nagy germanista mondásával kezdtem, ugyanígy egy másik tudós, Joachim Bumke, a kölni egyetem középkorászja lényegre törő megállapításával fejezném be, aki tömören így fogalmazott: „A középkorban egy mű sem jöhetett volna létre mecénás nélkül.” Korunkat tekintve is helytálló megállapítás. Fölöttébb örvendetes tény, hogy vannak olyan támogatók, akik lehetővé tették ennek a könyvnek a megjelenését: ezúton is hálás köszönet érte.

(10) Aurélien Sauvageot: *Souvenirs de ma vie hongroise* (= *Magyarországi életutam*). Collège Eötvös József ELTE – Institut Français de Budapest, Budapest, 2013. 351 oldal

Enikő Bauernhuber

(Revue d'Études Françaises N° 20 [2015]: 239–241)

En 2013, le Collège Eötvös – en collaboration avec l'Institut Français de Budapest – a republié les *Souvenirs de ma vie hongroise* (1988) d'Aurélien Sauvageot, chercheur et passeur inlassable de la langue et de la culture hongroises. Ouvrage en question est une contribution importante à l'histoire des relations culturelles franco-hongroises. C'est pour cela qu'il nous semble important, au-delà des frontières d'un compte rendu, de mettre également en perspective d'autres détails intéressants concernant la naissance et la survie de cette œuvre.

Aurélien Sauvageot (1897–1988), linguiste et rédacteur de dictionnaires, avait du talent pour plusieurs disciplines. Historien, homme littéraire, philosophe et philologue, traducteur et poète, il fut un savant polyvalent de son temps. Diplômé à l'ENS de Paris, il arrive à l'âge de 27 ans à Budapest pour enseigner la langue et la littérature françaises au Collège Eötvös entre 1923 et 1931. Entretemps, il rédige sa thèse sur les langues finno-ougriennes et la soutient en 1929 à Paris. Pendant son séjour hongrois, il apprend la langue hongroise et plonge dans la vie culturelle de Budapest. Il lance également son grand projet de rédaction pour donner naissance à un grand dictionnaire français-hongrois (1932) et hongrois-français (1937). En 1931, après son retour à Paris, il est nommé professeur du département finno-ougrien à l'École nationale des Langues orientales (désormais INALCO), la première chaire de langues finno-ougriennes en France, où il enseigne la langue hongroise entre 1931 et 1965. Pour ses années de retraite, il se retire à Aix-en-Provence où il continue son activité de chercheur jusqu'à la fin de sa vie. C'est en 1964 qu'il revient en Hongrie où il est reçu docteur *honoris*

causa de l'Université Eötvös Loránd de Budapest. En 1979, il est élu parmi les membres d'honneur de l'Académie des Sciences de la Hongrie.

Aurélien Sauvageot a consacré plusieurs ouvrages à la langue hongroise : *Esquisse de la langue hongroise* (1951), *Premier livre de hongrois* (1965), *L'Édification de la langue hongroise* (1971). Il a également rédigé les témoignages précieux d'après les expériences de son séjour hongrois. Le premier recueil dans lequel il a évoqué ses impressions et ses connaissances concernant son séjour, paraît en 1937 chez Félix Alcan, à Paris, sous le titre de *Découverte de la Hongrie*. En 1988, il publie les *Souvenirs de ma vie hongroise* en français chez la maison d'édition Corvina, à Budapest. Le livre, enrichi des notes de László Sziklay, est traduit en hongrois par Mária Várady-Brenner et paraît avec la préface d'Endre Bajomi Lázár chez la maison d'édition Európa la même année. En outre, il s'agit de sa dernière œuvre publiée de son vivant, à l'âge de 91 ans.

Pour ce qui est des nouveautés de l'édition de 2013, le lecteur peut jouir d'une réédition de l'ouvrage en français et en hongrois, en deux volumes séparés. A l'occasion de la nouvelle publication, plusieurs personnes ont revisité le texte de Sauvageot. Les *Souvenirs* sont accompagnés de la préface de Jean-Robert Armogathe (Professeur de l'École Pratique des Hautes Études Sciences religieuses et de la Sorbonne) proposant un parcours intéressant et détaillé de l'œuvre de Sauvageot. Le texte des *Souvenirs* est complété de notes nombreuses et précises. Nous pouvons également y trouver une allocution de bienvenue, prononcée par Jenő Kiss le 20 avril 1964, lors de la visite d'Aurélien Sauvageot au Collège Eötvös. Après les 44 chapitres, nous pouvons lire une postface par László Horváth (Directeur de Collège Eötvös József ELTE) et par François Laquière (Conseiller de coopération et d'action culturelle de l'Ambassade de France en Hongrie. Directeur de l'Institut Français de Budapest).

Vu le genre et la structure de l'ouvrage, nous pouvons constater que les chapitres présentent les étapes successives d'un jeu de la mémoire et s'enchaînent dans une série d'essais. Ces souvenirs témoignent d'ailleurs d'une empreinte profonde de la culture hongroise. Parmi ses thèmes, Sauvageot traite, entre autres, de l'hospitalité hongroise, parle du rayonnement de l'esprit hongrois et fait des constatations précieuses concernant les rapports entre langue, histoire, littérature, culture et identité hongroises. Les rencontres avec les plus grands esprits de l'époque sont très importantes dans le livre. A travers ses *Souvenirs*, il dresse un panorama de la vie culturelle de la capitale hongroise des années 1920 et brosse des portraits de valeur des écrivains de la revue *Nyugat* [*Occident*]. Il aborde également ses expériences de lecture en révélant sa recherche profonde de l'exotisme et sa volonté de trouver le vrai goût de la littérature hongroise. Au fil des pages, il réfléchit à plusieurs reprises sur les relations culturelles franco-hongroises et les enjeux de la traduction.

En plongeant dans les mémoires de Sauvageot, une question pertinente s'impose au lecteur concernant ce projet de livre. Dans les années 1980, en parcourant sa vie, ce sont les années de son séjour hongrois qui méritaient de trouver leurs empreintes dans un livre. Reste à savoir, pourquoi Aurélien Sauvageot a-t-il choisi de consacrer un ouvrage aux souvenirs de sa vie hongroise?

Aurélien Sauvageot, qui voulait « explorer la vie hongroise en tant que telle » (p. 257) pendant son séjour, a répondu avec ce livre à une aspiration profonde de son âme. Ses années passées en Hongrie ont déterminé toute sa vie postérieure : en tant qu'étranger, il était obligé de définir son identité et ses principes à plusieurs reprises. De plus, il a vécu des expériences qui ont marqué sa personnalité et sa vision du monde. En regardant en arrière, il a voulu dévoiler, même à travers les poèmes d'Endre Ady, cette unité profonde de son âme et de son esprit avec la Hongrie. Comme il l'écrivit ultérieurement dans une lettre adressée à László Dobossy le 11 janvier 1975 (Département des Manuscrits du Musée littéraire Petőfi de Budapest) en parlant du projet de son livre : « Et puis, si l'inspiration me vient, j'aimerais écrire un essai sur la civilisation hongroise, quelque chose destiné au grand public, pour répondre au cri d'Ady : *Je voudrais, je voudrais me montrer, / Que, visible, on me voie, / Que, visible, on me voie.* (Endre Ady : *J'aimerais être aimé*, traduction par Judit Rácz) ».

V. KÜLFÖLDI KAPCSOLATOK – „NEMZETKÖZIESÍTÉS”

Kárpát-medencei kapcsolatok

A pályázatok támogatásával 2015-ben intenzíven működtetett nemzetközi együttműködésekről a II.) KUTATÁSI TEVÉKENYSÉG (PÁLYÁZATOK) fejezetben, illetve a III. SZAKMAI-TUDOMÁNYOS RENDEZVÉNYEK című fejezetben fentebb írtunk. 2015-ben is kiemelt célnak tekintettük a kárpát-medencei testvérintézményekkel kialakított hálózatunk bővítését. Ennek is köszönhetjük, hogy az ELTE Kárpát-medencei nyári egyetemén 2015-ben összesen 41 határon túli hallgatót fogadhattunk (lásd 48. és 129. oldalak).

Nyelvi alapok

Az Eötvös József Collegium igazgatójának javaslatára a Collegium tanári kara, majd a Hallgatói Önkormányzat 2011 júliusában egyhangúlag elfogadta a Collegiumban a mindenkori újonnan felvett elsőéves collegisták számára kötelező, felmenő rendszerű nyelvi képzés bevezetését. Stratégiai okokból – vagyis (1) a hallgatók szakmai és tudományos előmenetelének elősegítésére, (2) tekintettel a nemzetközi tudományos kapcsolatok eredményes és hathatós ki- és továbbépítésére, valamint (3) a többnyelvűség elvének szem előtt tartásával, és figyelembe véve azon körülményt, hogy a középiskolás diákok túlnyomó része már legalább jó középszintű angol nyelvtudással kezdi meg egyetemi tanulmányait – a Collegium a tagjai számára kötelezően választandó jelleggel a francia, német vagy olasz nyelvek tanulását írja elő a BA/BSc-képzés első hat szemesztere alatt. A kurzusok hivatalosan meghatározott célja, hogy a hallgatók a harmadik év végig nemzetközileg elismert B2-es szintű komplex nyelvvizsgát tessenek. Az oktatás szervezésénél igyekszünk minden igényszintnek (A1–C1) kurzusokkal megfelelni. A kurzusok heti két alkalommal tartott, egyenként 90 perces órák keretében, kiscsoportos jelleggel (max. 10-12 fő) a Collegiumban zajlanak, szervezésükben és vezetésükben a Collegium szakos műhelyvezetői és vezető nyelvtanárai, oktató-kutatói (Egedi-Kovács Emese, Fejérvári Boldizsár, Kalmár Anikó, Ludmann Ágnes, Mészáros Tamás, Sántháné Gedeon Mária, Sára Balázs), bentlakásért pályázó, tanítást vállaló seniorok (Miskei Réka, Sós Gabriella), felsőéves önkéntes

collegisták (Galac Ádám, Mónok Eszter, Szőke Máté), és vendéglektorok (Ulrick Moreau, Marica Ritucci) vettek részt. 2015 őszére a hároméves tapasztalatok alapján a hallgatói önkormányzat, a Választmány képviselőjében Szőke Máté (a műhelyek titkáraival egyetértésben) a nyelvi program részleges átdolgozását, finomítását javasolta. A munkaanyagokat a nyelvtanári munkaközösség vezetője, Sára Balázs és az igazgató előzetesen többször véleményezte, majd azt F.O.N.A.L. program címen az őszi félévben (a testületek ratifikációjától függetlenül, bizalmi alapon) bevezettük. (A programot az *Együttműködések nyelvterületek szerint* című alfejezet függelékében csatoljuk.)

EGYÜTTMŰKÖDÉSEK NYELVTERÜLETEK SZERINT

A Collegium francia filológiai tevékenységének középpontjában az Egedi-Kovács Emese irányította ófrancia irodalmi kutatások (lásd Byzantium Központ 234. oldal) és a Szabics Imre vezette középkori szövegfordítási program állnak. A felsőéves collegisták közreműködésével immár sorozattá bővülő fordítói program újabb darabja, a *Florence de Rome (Római Florence és magyar királyfiak. XIII. századi francia históriás ének)* 2015 novemberében jelent meg (lásd 2. kötet 343. oldal). Kalmár Anikó irányítása alatt az Aurélien Sauvageot Francia műhely franciaországi kapcsolatai mellett szoros együttműködést alakított ki (Erasmus-egyezmény) és tart fenn a svájci Fribourg-i Egyetemmel is. Rendszeresen érkeztek vendégelőadók. 2015-ben fogadtuk Simone de Reyff Professzorasszonyt, aki háromnapos tömbkurzust tartott a műhely hallgatóinak. Christophe Schuwey, ugyancsak a Fribourg-i Egyetem munkatársa, két előadást tartott diákjainknak. Mindkét kolléga részese annak a kutatási tervnek, amelynek célja Gabriel Guéret *Le parnasse réformé* (1668) című művének online kiadása. Az idei tömbkurzus alkalmával több munkaértekezletre is sor került a programban résztvevő hallgatók bevonásával.

Swiss European Mobility Programme

Higher Education Student and Staff Mobility

Inter-institutional agreement 2014/2015-2020/2021

A. Information about higher education institutions

1201408167

University of Fribourg	CH FRIBOUR01
<p>Faculty Contact Person Prof. Thomas Hunkeler Department for Humanities E-mail: Thomas.Hunkeler@unifr.ch</p> <p>Institutional Coordinator Mrs. Marielle de Dardel, International Relations Office Avenue de l'Europe 20, 1700 Fribourg, Switzerland Phone: +41 26 300 70 28; E-mail: marielle.dedardel@unifr.ch Contact for the agreements: international@unifr.ch Website : www.unifr.ch/international</p>	

Eötvös Loránd University, Eötvös József Collegium	HU-BUDAPES01
<p>Faculty Contact Person Eötvös Loránd University Dr Anikó Kalmár/Dr Réka Tóth Departmental Coordinator</p> <p>Institutional Coordinator Eötvös Loránd University Mrs. Enikő ACSAI, Institutional Erasmus coordinator</p> <p>Szerb utca 21-23 - 1056 Budapest Phone: +36-1-485-5246 Fax: +36-1-485-5282 E-mail: erasmus@elte.hu Website: www.elte.hu</p>	

For each academic year both parties will have the opportunity to review the exchange agreed upon in this initial paper. Upon mutual agreement, amendments of the mobility figures can be made.

The above parties agree to co-operate in the activities shown below in the frame of the Swiss-European Mobility Programme, according to the principles of the Erasmus Charter for Higher Education (ECHE). Both parties will facilitate information on any issue that can facilitate the mobility of students and staff.

The present agreement will be valid as long as Switzerland does not have the status of a Programme Country in Erasmus+.

B. Mobility numbers per academic year

The partners commit to amend the table below in case of changes in the mobility data by no later than the 1st of December in the preceding academic year.

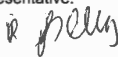
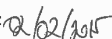

Student Mobility for Studies

Country		Subject Area Code & Name	Study cycle			Total number	
From	To		1 st	2 nd	3 rd	Students	Months
HU-BUDAPES01	CH FRIBOUR01	08.0 Humanities	x	x		2	18
CH FRIBOUR01	HU-BUDAPES01	08.0 Humanities	x	x		2	18

Staff Mobility for Teaching

Country		Subject Area Code & Name	Total number	
From	To		Staff	Days
HU-BUDAPES01	CH FRIBOUR01	08.0 Humanities	1	5
CH FRIBOUR01	HU-BUDAPES01	08.0 Humanities	1	5

C. Signature of the institutions (legal representatives)

University of Fribourg CH FRIBOUR01 Name and Status of the representative: Marielle de Dardel, Institutional Coordinator Signature: Date: 16.01.2015 Official Stamp: 	Eötvös Loránd University HU-BUDAPES01 Name and Status of the representative: Prof. Dr. Gábor ERDÖDY Vice-rector for International Affairs Signature: Date: Official Stamp:
---	--

Az École Normale Supérieure-rel érvényben lévő Erasmus-cserkapcsolat megújításának elhúzódása miatt 2015-ben nem küldhettünk collegista diákat a Rue d’Ulmre. A szerződés (2014–2020) ratifikálására végül az ENS – magyar ügyek iránt kevésbé fogékony – nemzetközi referensének (Isabelle de Venduvre) távozása után, Nathalie Koble (ENS szakmai referens) és Hervé Ferrage (a Francia Intézet igazgatója) többszöri közbenjárására, a Collegium igazgatójától előkészített háttéranyagok alapján került sor. A 2015-ben csikorgva működő, háromszintű kapcsolatok (Erasmus-cserkapcsolat, kölcsönösen biztosított ingyenes szoba a cserkapcsolattól függetlenül [„chambre pour chambre”], ENS-lektor delegálása az EC-be a Francia Intézet támogatásával) teljes körű rendezésében meghatározó szerepet játszott az ENS új nemzetközi referense, Dominique Combe professzor (Kalmár Anikó korábbi egyetemi vendége, majd az ELTE *honoris causa* doktora), és azok a tárgyalások, amelyeket Egedi-Kovács Emese mint az ENS vendégelőadója, valamint Horváth László, a Collegium igazgatója személyesen folytatott.

Háttéranyagok („a jéghegy csúcsa”):

Az ENS és az EC együttműködésének három jól elkülönülő, lehetséges gyakorlati területe, igazgatói feljegyzés

1. „Chambre pour chambre” értelmében az ENS és az EC kölcsönösen fenntartanak egy-egy szobát a testvérintézmény *fél évvel korábban*, előzetesen bejelentett delegáltjának (diák, fiatal kutató, stb.). A szállást igénybevevő nem feltétlenül azonos az Erasmus-ösztöndíjossal, más személy is lehet. Lásd Héloïse Théro (*a szerk. ECCE II. 91–96.*) és Jean Boutan (*a szerk. ECCE IV. 143–145.*) beszámolója. Ilyen formában (nem Erasmus-ösztöndíjasként) az EC részéről is vettek már igénybe Rue d’ulmi szobát (Arató Anna, Gyuris Kata, Szatmári Zsófia, Szívós Eszter és Vargyas Brigitta).

2. Erasmus-keretegyezmény. A korábbi egyezményt újítanánk meg a 2014–2020 közötti időszakra. Ennek alátámasztására listát csatolunk az ELTE-n az EC támogatásával elérhető angol nyelvű kurzusokról, amelyekre az ENS-Erasmus-ösztöndíjas beiratkozhat (rektorhelyettesi engedély alapján az ENS-diák valamennyi idegen nyelvű kurzust felveheti). Az Erasmus-ösztöndíjasok cseréje, az Erasmus-keretegyezmény működése független az 1. pontban foglalt egyezménytől, azt kizárólag annyiban érinti, hogy ha *van* Erasmus-ösztöndíjas, akkor az ösztöndíjas a kedvezményezett. (Az EC felajánlja, hogy ha az ENS-ből Erasmus-ösztöndíjas és más fiatal kutató egyszerre érkezne, akkor önálló szobát és emellett osztott szobát biztosít díjmentesen.)

3. Francia anyanyelvi lektor. Országosan a MFIA szervezi a francia lektorok érkezését és delegálását a magyarországi frankofón intézményekbe (9 gimnázium, egyéb

intézmények, stb. köztük az EC). Az EC-ben a francia műhelyvezető egyben összekötő is a MFIA és az EC között. Kívánatos, hogy az egyéves magyarországi lektori állásra legyen az ENS-ből jelentkező (fizetés bruttó 80 000 Ft/hó és szállás), akit a MFIA (formális, kötelező pályázatot követően) hagyományosan az EC-be küld. Ha az ENS-ből érkezik a collegiumi lektor, a Budapesti Francia Intézet részmunkaidőben foglalkoztatja, és kiegészíti a fizetését. A mindenkori lektor személye (önálló apartmant a Collegium biztosít) az 1. és a 2. pontban foglaltaknak megfelelően független a Collegiumba érkező normalistáktól.

Levél a Francia Intézet igazgatójának

(hasonló tartalommal és vonatkozó mellékletekkel önálló dosszié készült

Nathalie Koble, az ENS – EC Erasmus-kapcsolatok szakmai koordinátora számára)

À l'attention de M. Hervé Ferrage
Directeur
Institut français de Budapest

Budapest, le 13 octobre 2014

Objet : relations entre l'ENS et le Collège Eötvös – récapitulatif et propositions.

Monsieur Le Directeur,

Je tiens tout d'abord à vous exprimer ma sincère reconnaissance à vous ainsi qu'à M. l'Ambassadeur pour votre intervention en faveur du maintien et du renforcement des relations entre le Collège et l'ENS.

Aussi, permettez-moi de vous résumer brièvement en trois points l'état des relations entre nos deux établissements et de vous en présenter quelque peu l'arrière-plan.

1/ Dans le meilleur des cas, le lecteur que nous recevons au Collège est désigné par l'ENS et c'est par l'intermédiaire de la Fondation franco-hongroise pour la Jeunesse qu'il arrive en Hongrie. Il y a bon espoir qu'un lecteur issu de l'ENS arrivera effectivement au Collège grâce au fait qu'il est employé à mi-temps à l'Institut français avec un complément de salaire et que la Rue d'Ulm considère sa nomination comme une question stratégique. À nouveau, je vous remercie vivement pour les démarches que vous avez faites en ce sens et pour l'attention particulière que vous avez ainsi manifestée.

2/ Les échanges Erasmus. Les relations Erasmus entre le Collège et l'ENS ont été mises en place en 2007. Du côté de l'ENS, la responsable au niveau du contenu scientifique est Mme Nathalie Koble. Quant au Collège, de tout temps, le responsable est le directeur et

donc actuellement, c'est moi-même. Du point de vue administratif, la responsable était auparavant Mlle Brigitta Vargyas et c'est actuellement Mlle Catherine Tamussin. Mme Nathalie Koble entretient d'étroites relations scientifiques avec le Collège, en particulier avec le groupe de recherche sur la littérature française médiévale, dirigé par Mme Emese Egedi-Kovács. Dans le cadre d'un échange Erasmus, Mme Nathalie Koble a tenu une conférence chez nous aux côtés d'autres conférenciers. En novembre prochain, dans le cadre de la conférence *Byzance et l'Occident III*, elle viendra faire une allocution et nous pourrons donc ainsi avoir l'occasion d'aborder le thème de la reconduction des relations Erasmus. Dans sa lettre, Mme Nathalie Koble nous informe qu'elle rencontrera ce lundi personnellement Mme Isabelle Vendeuve à ce sujet.

Pour 2014/2020, nous avons proposé à Mme Isabelle Vendeuve de reconduire le contrat Erasmus essentiellement dans le domaine déjà mentionné de la littérature française médiévale, mais nous n'avons reçu aucune réponse de sa part. Comme vous avez pu le constater au cours de votre discussion avec elle, il semble que Mme Isabelle Vendeuve ait quelques inquiétudes quant au bon fonctionnement de l'échange, les étudiants de l'ENS ne manifestant pas d'intérêt pour la Hongrie. Malheureusement, ceci est vrai formellement mais seulement partiellement car il faut tenir compte du fait que la plupart des étudiants de l'ENS qui viennent chaque année au Collège ne le font pas dans le cadre d'Erasmus. Par ailleurs, des enseignants et conférenciers viennent régulièrement en visite au Collège. Selon moi, le maintien et le développement des relations Erasmus est une question qui dépend de la volonté des deux directions. À cet égard, lors de la visite de M. Marc Mézard au Collegium, j'ai personnellement pu constater la sympathie particulière avec laquelle Monsieur le directeur souhaitait le renforcement des relations entre nos deux établissements. Par ailleurs, au cours de mon expérience en tant que professeur à l'université, j'ai pu voir que de nombreux échanges Erasmus ne fonctionnaient pas forcément sur la réciprocité, avec parfois très peu voire pas du tout d'étudiants qui venaient en Hongrie.

3) Déjà en 2012/2013, avec le soutien de Mme Isabelle Vendeuve, existait une coopération „Chambre pour chambre” entre le Collège et l'ENS. Sur simple concertation préalable, pour l'année universitaire, le Collège et l'ENS mettent réciproquement à disposition gratuitement une chambre pour les étudiants et les jeunes enseignants de chaque établissement. C'est dans ce cadre que les étudiants Erasmus du Collège bénéficient d'une chambre à l'ENS. Dans le cas où il n'y a pas de bourse Erasmus, cette chambre peut être utilisée par le jeune chercheur ou étudiant en dernière année désigné par le Collège. C'est ainsi que des étudiants normaliens Erasmus ou non viennent également séjourner au Collège. Récemment, ce fut le cas de deux étudiants Héloïse Théro et Jean Boutan qui sont restés deux semestres au Collège. Veuillez trouver ci-joint le rapport d'Héloïse Théro. L'échange n'est donc pas à sens unique et offre des deux côtés des avantages réciproques. Il me semble très important de préserver également ce cadre de coopération et je vous remercie ainsi que M. l'Ambassadeur pour votre soutien dans ce sens. Lors de notre rencontre, le directeur de l'ENS, M. Marc Mézard a retenu que

cette coopération „Chambre pour chambre” était reconductible à plus long terme et méritait d'être soutenue. D'un autre côté, je comprends également dans une certaine mesure les réserves que Mme Isabelle Venduvre a formulées en juin 2013 sur l'aspect financier. Cependant, il s'agit ici de relations basées sur la tradition historique et la coopération scientifique réciproque. À cet égard, je vous remercie du soutien reçu pour leur fonctionnement et leur développement. Que ce soit dans le domaine de la philologie classique (Monique Trédé et Marwan Rashed ; László Horváth), de la littérature médiévale française (Nathalie Koble – Emese Egedi-Kovács), que dans celui de la littérature française moderne (Bertrand Badiou - Virág Márkus), des relations professionnelles fructueuses ont fonctionné et fonctionnent entre le Collège et l'ENS.

Votre intervention ainsi que celle de M. l'Ambassadeur seront certainement déterminantes et permettront de surmonter les obstacles administratifs, d'autant plus que le directeur de l'ENS, M. Mézard a exprimé son soutien.

Afin d'approfondir ensemble ces réflexions, je souhaiterais solliciter de votre part un rendez-vous à l'Institut français.

Bien cordialement à vous,

László Horváth
Directeur

Az ENS – általános megállapodásunknak és fenti erőfeszítéseinknek köszönhetően – ingyenes szállást biztosított Kovács István hallgatóknak (montrougi kollégium), aki az EHESS Paris-ban folytat MA tanulmányokat („chambre pour chambre” – „szobát a szobáért”). A Budapesti Francia Intézet megkülönböztetett figyelmét bizonyítja, hogy 2014/2015-ben Benyó Krisztián, majd 2015/2016-ban Kovács István nyert egyéves francia állami ösztöndíjat franciaországi tanulmányaihoz. A francia képviseletek elkötelezett támogatása megnyilvánult a Byzance et l'Occident IV. konferencia francia programjaiban is, amelyekről bővebben írtunk (lásd 137 oldal). S.E. Éric Fournier nagykövet – beiktatását követő – szinte első szakmai útja a Collegiumba vezetett. A Budapesti Francia Intézettel rendszeresen szervezett közös rendezvények között 2015-ben is támogattuk a Franciatanárok Nyári Egyetemének megvalósítását. A Collegium a vidékről érkező tanároknak a szakmai együttműködés szellemében (a francia szakos utánpótlás elérése érdekében) ingyenes szállást biztosított.

EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS

Mely létrejött egyrészről

Név: ELTE Eötvös József Collegium (a továbbiakban: Collegium)
Cím: 1118 Budapest, Ménesi út 11-13
Képviseli: Horváth László, igazgató
Kapcsolattartásra kijelölt személy: Kalmár Anikó, Francia műhely vezetője
Telefon: 460 4481
Elektronikus cím: titkarsag@eotvos.elte.hu

másrészről

Név: Franciatanárok Magyarországi Egyesülete (a továbbiakban: Egyesület)
Cím: 1088 Budapest, Múzeum Krt. 4F
Képviseli: Poros András, elnök
Kapcsolattartásra kijelölt személy: Poros András
Telefon: 20 499 1723
Elektronikus cím: ahef.president@gmail.com
mint partnerek között, az alulírott napon és helyen, az alábbi tevékenységekre kiterjedően:

1. Az Egyesület saját rendezvényein, honlapján és levelezőlistáján tájékoztatást ad a Collegium különböző programjairól, különösen az Aurélien Sauvageot Francia műhely eseményeiről.
2. Az Egyesület szakmai rendezvényein teret ad a műhelyben folyó kutatások megismertetésének.
3. Az Egyesület segít a Collegiumot a Tehetségtábor szervezésében. A franciaszakos kollégákon keresztül segít elérni a tehetséges és motivált középiszolás diákokat.
4. A Collegium – szabad helyeinek mértékében – térítésmentes szállást biztosít a július első hetében zajló Nyári egyetem (Université d'été) vidéki résztvevőinek.
5. A Collegium előadótermeket bocsát az Egyesület rendezvényeinek céljaira, a Nyári Egyetem vagy egyéb, a Collegium oktatási és kutatási céljaival összhangban lévő tevékenységeire.

Jelen együttműködési megállapodás egy oldalon, két eredeti példányban készült.

Budapest, 2015. november 4.

Franciatanárok Magyarországi Egyesülete
1088 Bp., Múzeum krt. 4/f.
Adószám: 18068650-1-42
.....tel.: 465 5274. Fax: 465 5275.....

Poros András
elnök

Franciatanárok Magyarországi Egyesülete

.....
Horváth László
igazgató
ELTE Eötvös József Collegium
1118 BUDAPEST
Ménesi út 11-13.

A Franciatanárok Egyesületével kötött megállapodás

Convention

Entre

L'Institut Français en Hongrie

1011 Budapest, Fő utca 17.

représenté par M. Hervé Ferrage, Directeur de l'Institut Français en Hongrie
ci-après dénommé « IFH »

d'une part,

L'Association Hongroise des Enseignants de Français

1088 Budapest Múzeum krt 4/F

représentée par Mme Szilágyi Katalin, présidente de l'association
ci-après dénommée « AHEF »

Le département de français de l'université ELTE

1088 Budapest Múzeum krt 4/C

représentée par Mme Horváth Krisztina, Directrice du département de français
ci-après dénommée « l'université ELTE »

Le Centre Interuniversitaire d'Etudes Françaises

1088 Budapest Múzeum krt 4/F

représenté par M. Szabó Dávid, directeur du CIEF
ci-après dénommé « CIEF »

Eötvös Collegium

1118 Budapest Ménesi út 11/13.

représenté par M. Horváth László, directeur
ci-après dénommé « Collegium »

d'autre part,

Il est convenu et arrêté ce qui suit :

Article I. Contexte

Dans le cadre du soutien qu'il apporte à l'enseignement du français, l'Institut français en Hongrie organise, en partenariat avec l'Association Hongroise des Enseignants de Français, l'université ELTE, le CIEF, la Fondation franco-hongroise pour la jeunesse et l'Eötvös Collegium et avec le soutien de l'AUF et du CAREL une université d'été régionale à destination des enseignants de français et de disciplines non linguistiques du 7 au 11 juillet 2014 à Budapest. L'Université d'été est également ouverte à des enseignants de français venant d'autres pays que la Hongrie.

Az Alma Mater Studiorum – Università di Bologna és a Collegium között is folyamatos az Erasmus-cserekapcsolat (a keretszerződés 2014–2020 közötti időszakra érvényben van), amelynek keretében italianisztika és klasszika-filológia szakos collegisták pályázhatnak. A 2015/2016. tanév őszi félévben (sikeres belső pályázatának köszönhetően) Kocsis Teréz tanulhatott Bolognában, a Collegium pedig ugyanebben az időszakban Marica Ritucci hallgatót fogadta, aki anyanyelvi lektorként is segítette az Olasz műhely munkáját. Az ösztöndíjasoknak mindkét intézmény térítésmentesen biztosított szállást.

Az olasz kapcsolatok erősödését jelzi, hogy a Collegio Superiore vezetősége a cserekapcsolat bővítését, megerősítését szorgalmazta Bolognában azon a 2015. október 28-i találkozón, amelyen a Collegium képviselőjében Ludmann Ágnes vett részt. A keretegyezmény kidolgozása, a lehetőségek felmérése folyamatban van, célunk, hogy a két elitképzésért felelős intézmény hallgatóinak kölcsönös mozgását elősegítsük. A Collegiumban folyó olasz nyelvi oktatás és az itliánista stúdiók elismertségét jelzi, hogy az Eötvös József Collegium 2015-ben immár másodszer nyert támogatást az Olasz Külügyminisztérium külhoni olasz nyelvoktatást támogató pályázatán. A Collegium az idei Bizánc-konferencia alkalmával továbbra is élvezhette a Budapesti Olasz Kultúrintézet bizalmát, a nagy nemzetközi, olasz tudósok előadásait is magában foglaló rendezvény kapcsán alkalmunk nyílt szorosabbra fűzni a kapcsolatokat a Budapesti Olasz Nagykövetséggel is. Maria Assunta Accili Nagykövetasszony személyes jelenlétével tisztelte meg a konferencia november 26-i program-napját az Olasz Kultúrintézetben. Gina Giannotti Igazgatóasszony távozását követően az Olasz Kultúrintézetet 2016 tavaszától Gian Luca Borghese irányítja.

Az Osztrák Kulturális Fórum továbbra is töretlenül támogatta és támogatja műhelyeink programjait (szakmai rendezvényeink mellett 2015. június–szeptember között pl. a kultúrintézet két vándorkiállítása is helyt kapott a Collegiumban). Továbbra is biztatóan alakul a Sára Balázs vezette Germanisztika műhely folyamatosan erősödő szövegkritikai, kutatási és konferenciaszervező tevékenysége. Az első alkalommal 2013 novemberében megrendezett *Quelle und Deutung* címet viselő paleográfiai-kodikológiai konferenciánk anyagából a 2015. november 25-én tartott *Quelle und Deutung III*-ra gyűjteményes konferenciakötetet adtunk ki, amely az egy évvel korábbi szakmai rendezvény nyolc előadásának képekkel és dokumentumokkal gazdagon illusztrált anyagát tartalmazza. A rendezvények egyik fő pillérének számít az Osztrák Tudományos Akadémia Középkorkutató Intézete. A Kéziratkutató osztály vezetőjével, Christine

Glaßnerrel mintegy hét évvel ezelőtt alapoztuk meg a szakmai kapcsolatot. Christine Glaßner és kutató munkatársai (Maria Stieglecker, Maria Theisen, Astrid Breith, Irina von Morzé) előadóként is részt vettek a konferencián. A *Quelle und Deutung*-rendezvényeket (konferenciák és könyvbemutatók) immár hagyományosan Susanne Bachfischer, az Osztrák Kulturális Fórum igazgatója támogatja és nyitja meg díszvendégként, így az előzőhöz hasonlóan az idei könyvbemutató is a kultúrintézet Andrassy úti rezidenciáján zajlott Christine Glaßner és Vizkelety András professzor közreműködésével (a Bizánc-konferencia harmadik napján, 2015. november 25-én).

2015 májusában Nikolaus Czifra, az Osztrák Tudományos Akadémia Középkori Kéziratkutató osztályának tudományos munkatársa három napos blokkosított szeminárium keretében tartott germanisztikai paleográfiai bevezető foglalkozásokat a műhelyben a XIII–XV. századi német kéziratok szöveg-hagyományozás tárgyában; a kurzus másik fő célkitűzése a Johannes Gerson *Opusculum tripartitum* című XV. századi traktátusa német fordítás-változatainak műhelymunkában készülő szinoptikus, latin–korai újfelnémet nyelvű szövegkiadásával kapcsolatos problémák tisztázása volt.

Évtizedes kapcsolatunk hagyományaihoz híven 2015-ben is a Collegium vendége volt a saarbrückeni August Stahl professzor, aki ebben a félévben Rilke-előadásorozatot tartott az ELTE hallgatói számára. A Collegium Germanisztika műhelyének tagjai részvételével október 15-én este a Professzor úr vezette „exkluzív” irodalomtudományi szemináriumra is sor került a Ménesi úton *Rilkes Mariendichtung* címmel.

Az EC Cathedra Magistrorum tanárkutatási-szaktudományi kutatócsoportja Feld-Knapp Ilona tanárnő vezetésével 2015–2016-ban a grammatika témakörében folytat kutatásokat. A CM keretében legutóbb 2015. február 23–25. között került sor újabb (hagyományosan előadás, illetve ehhez kapcsolódó műhelymunka formájában zajló) workshopra, amelynek meghívott előadója és foglalkozásvezetője Matthias Drexler, a bécsi egyetem docense volt. A CM 2015/2016. évi kutatási eredményeit a 2016 végére *Grammatik* címmel megjelenő harmadik Cathedra Magistrorum-kötet foglalja majd össze, melyben – a *Quelle und Deutung*-kötethez hasonlóan – tekintélyes részben német nyelvterületen dolgozó kutató-oktatók (többek között Sabine Dengscherz, Wolf-Dietrich Krause és Matthias Drexler) tanulmányai jelennek meg.

A wisconsini Beloit College-dzsel (USA) két évtizedes múltira visszatekintő cserekapcsolat keretében 2015 tavaszán Almády Bertalan Eötvös Collegium-i

hallgató töltött fél évet Beloitban, 2015 őszén pedig két amerikai vendég-hallgató, Cassandra Lynn King és Jennifer Putman tanult az Eötvös József Collegiumban. (A pályázati keretekről lásd 48. oldal.) Az amerikai hallgatók több collegiumi órán részt vettek, a Collegium mentori rendszere segítségével – az Angol–Amerikai műhely vezetője, titkára és hallgatósága támogatásával – sikerült őket integrálni az Eötvös Collegium, illetve a Rákóczi úti campus oktatási kereteibe.

A Byzantium Központ szervezésében megvalósult további szerteágazó francia, görög, szerb, és hasonló külföldi kapcsolatokról lásd az EC Byzantium Központ fejezet 234. oldal.

Az alábbiakban azokat a külföldi előkelőségeket, vendégeket és collegistákat soroljuk fel, akik 2015-ben a nemzetközi kapcsolataink keretében ellátogattak hozzánk, a Collegiumban dolgoztak vagy peregrinusként külföldön tanultak.

Külföldi előkelőségek látogatásai:

Susanne Bachfischer (az Osztrák Kulturális Fórum igazgatója: 2015. november 25.)

Rade Drobac (Szerbia nagykövete: 2015. november 24.)

Hervé Ferrage (a Francia Intézet igazgatója: 2014. november 25.)

Éric Fournier (Franciaország nagykövete: 2015. november 23.)

Dimitris Yannakakis (Görögország nagykövete: 2015. november 26.)

Lektorok és vendégtanárok:

Nikolaus Czifra (osztrák vendégtanár és kutató, Bécs): Opusculum tripartitum – szövegkiadói projektszeminárium (2015. május 27–29.)

Matthias Drexler (osztrák vendégelőadó, Bécs): Cathedra-Magistorum-kutatónapok (2015. február 23–25.)

Hermann Harrauer (papirologus vendégtanár és előadó): Aktuelle Papyrologie, előadások és szemináriumok (2015. május 26–28. és november 24–25.)

Ulrick Moreau (MFIA-delegált francia lektor)

Simone de Reyff (svájci vendégelőadó, Université de Fribourg)

Marica Ritucci (Erasmus hallgató és lektor, Bolognai egyetem)

Christophe Schuwey (svájci vendégelőadó, Université de Fribourg)
August Stahl (német vendégelőadó, Saarbrücken): Rilke-szeminárium (2015. október 5–16.) és műhelyszeminárium a Germanisztika műhelyben (2015. október 15.)

Külföldi diákok:

Cassandra Lynn King
Jennifer Putman

Collegista peregrinusok:

Almády Bertalan (Beloit College, USA)
Benyó Krisztián (francia állami ösztöndíjas)
Kocsis Teréz (Collegio Superiore, Bologna)
Kovács István (EHESS, Paris a Budapesti Francia Intézet egyéves ösztöndíjával)

Az alábbiakban (1) Marica Ritucci (bolognai Erasmus cserediák és lektor); (2) Ulrich Moreau (francia lektor – MFIA); valamint (3) Almády Bertalan (beloiti ösztöndíjas); (4) Jennifer Putmann (beloiti vendégdiák); (5) Kocsis Teréz (bolognai Erasmus ösztöndíjas) és (6) Benyó Krisztián (francia állami ösztöndíjas) EC peregrinusok beszámolóját közöljük.

(1)

Marica Ritucci
bolognai Erasmus cserediák és lektor

„Progetto Erasmus: tiszta udvar, rendes ház

Quando ho scelto la città di Budapest per il mio periodo all'estero, nell'ambito del progetto europeo Erasmus+, la mia unica certezza era la mia curiosità: stavo partendo per una città a me completamente sconosciuta, in un'area del vecchio continente mai visitata prima, con la consapevolezza di una base solida da cui partire, una residenza universitaria che mi offriva un posto sotto un tetto e un posto in cattedra.

Questo è stato il primo approccio con l'Eötvös Collegium di Budapest che, al momento della vittoria della mia candidatura, ha da subito cercato di stabilire un contatto cordiale e disponibile, offrendo ad una studentessa del secondo anno di università la grande

opportunità di poter svolgere un dottorato in lingua italiana rivolto ad una classe di collegiali, amanti della lingua già da tempo, ma soprattutto desiderosi di conoscere quella cultura di cui la lingua si faceva veicolo.

Il mio percorso è iniziato così, quasi per gioco, e allo stesso tempo con il peso reale sulle spalle di dover ricoprire un ruolo non da poco, e soprattutto immaginato come futura scelta di vita. Cercare argomenti stimolanti, porsi sempre dall'altra parte, farsi capire e trasmettere qualcosa: il ruolo dell'insegnante credo sia questo, un consegnare piccoli regali di sapere, e nei miei dieci/dodici incontri con i ragazzi ho cercato nel modo migliore che potessi trovare di poter dare loro questi pacchettini, viatico per il cammino di tutti. Senza la loro attenzione, i loro interventi, la loro sincera vicinanza, non avrei avuto nulla da dare, quindi li ringrazio, ancora.

Ma ciò che il collegio ha saputo creare per me in quei 5 mesi non si è limitato a questo. In primis ho avuto la disponibilità di un corpo docente e di segreteria che mi ha seguita passo dopo passo in tutta la costruzione del mio percorso accademico, dalla scelta degli esami all'organizzazione vera e propria dei corsi, fino alla mia partecipazione attiva ad essi, nonostante il non facilmente superabile scoglio della lingua ungherese. Ho potuto osservare e apprezzare al meglio un altro lato dell'insegnamento, quello che vede un tipo di didattica coinvolgente e operativa, che stimola alla domanda ragionata, che vede nel confronto la chiave migliore per apprendere. Devo ringraziare, a nome di tutti, Anita carissima, Sándor e la sua simpatia, e il professor Körmendi, esempio di colui che ama il conoscere.

Il collegio è stato un meraviglioso trampolino di lancio verso l'esterno. Mi ha portato ad interessarmi ad ogni aspetto della città in cui stavo vivendo, e ad ogni aspetto dell'ambiente universitario che ruotava intorno ad essa. Ed ecco che mi si è presentata un'altra enorme occasione di crescita: la partecipazione come relatrice al convegno organizzato ormai da anni nell'ambito di studi prevalentemente filologici, "Bisanzio e l'Occidente". La mia primissima esperienza di ideazione e presentazione di un progetto di studi ad un pubblico di studiosi mi sembrava, all'inizio, una sfida ben al di là delle mie competenze e forze. Ma non ho mai trovato appoggio più saldo e fiducia costante come in questa impresa, delle presenze insostituibili che mi hanno permesso di dare inizio ad un progetto che diventerà a breve una vera e propria tesi di laurea: i miei più sentiti ringraziamenti vanno al direttore professor Horváth, per quello che ha saputo trasmettermi fra scaffali di grandi classici greci e latini con ironia e cordialità, e alla professoressa Ludmann, per quello che ha costruito, mattonella dopo mattonella, per condurmi fuori, alla scoperta degli insegnamenti che Budapest poteva darmi.

L'esperienza all'Eötvös Collegium è stata paradigmatica sotto moltissimi aspetti, in ultimo è da ricordare soprattutto quello della convivenza con gli altri collegiali, che mi ha dato l'occasione preziosissima di poter stringere legami di vera comprensione

di emozioni. Grazie, Viki, e grazie a tutti coloro che si sono fermati in cucina per scambiare quattro chiacchiere sulle ricette con la pasta.

È un percorso che consiglio vivamente, una scelta che rifarei ogni volta, perché, se si è un piccolo bocciolo, non si può non crescere in un cortile pulito, di una casa ordinata.”

(2)

Ulrick Moreau

francia lektor – MFIA

„Adieu Paris. A bientôt les amis. Ne pas se retourner en chemin, prendre le métro puis l'avion. Ferenc Liszt, Collegium, et me voici comme en mes jeunes années d'étudiant.

Voyager. Atterrir.

Le pensionnat à l'ancienne, et je contemple déjà le petit bureau de contreplaqué : c'est là que je vais passer le plus clair de mes journées.

Que vais-je devoir faire au juste ? comment seront les étudiants ? Ce nouveau métier va-t-il me plaire ?

Haussement d'épaules : on va bien voir...

Tout est nouveau. Je reprend le chemin de la solitude, un peu oublié dans le confort des amis et de la langue familière.

Douloureuse parfois la solitude, quand un groupe rigole à côté et que je fume seul ma cigarette, sans espoir de rigoler avec eux. Les petits désespoirs passent finalement assez vite.

Cette même solitude devient agréable, légère comme le magyarul de ces deux mamies, assises en face de moi dans le bus qui nous bringuebale vers une place au nom impropre. Elles s'agitent et fabriquent des sons colorés, comme des petits oiseaux, dans une langue qui me rappelle la forêt.

Comme je n'y comprends rien, elles me paraissent l'innocence incarnée, avec leurs permanentes et leurs cheveux blancs. On les dirait surmontées d'une meringue. Nageant dans l'épaisse énigme d'une langue inconnue, la ville conserve une mystérieuse tendresse.

Arrivent les étudiants, avec leurs mines timides ou inquisitrices. On est toisé, et il faut s'y habituer.

Une galerie de personnages, en un acte de 12 semaines. Autant d'énigmes supplémentaires, et je me rends vite compte que ça ne va pas marcher exactement comme dans le monde des affaires auquel j'étais habitué.

Va falloir tenter de comprendre un peu pour pouvoir leur parler leur langage, les mettre à l'aise. Et là ce n'est pas gagné. Ils sont bien réservés les bougres... et les silences peuvent durer, durer, durer. Les premières semaines il m'arrive de lancer un « quelqu'un veut commencer ? » pour démarrer tel ou tel exercice oral. Pas un bruit, chacun regarde ses chaussures, me regarde, regarde ses chaussures, etc. Les silences s'attardent sous le néon de notre salle de cours un peu terne.

Une balle anti stress m'a sauvé la mise : je la lance à l'un d'entre eux, qui n'a plus alors le choix, s'exprime, et doit ensuite la renvoyer à un autre étudiant une fois son intervention terminée. Ça diminue le malaise, et ça les fait même rire.

Dans une classe, l'équilibre des relations est fragile, et chacun le sent. Le problème, c'est l'égo, me dis-je alors. Celui qui empêche de parler, qui nous pousse à juger ou bien à craindre le jugement des autres. L'égo cruel qui enfle avec la peur. Et puis la langue leur paraît quelque chose de très sérieux qu'on ne prend pas à la légère, peut-être même un objet d'étude abstrait. A ce stade, ça ne va pas tellement...

« Nul n'est hypocrite dans ses plaisirs ». Ai-je lu cela ?

Ça vaut le coup d'essayer de jouer en tout cas. Quand la situation paraît bloquée, que tout est laborieux et que je me sens obligé de faire des pirouettes d'animateur télé, il faut changer de braquet, non ?

Après tout ce n'est qu'une langue, un outil pour communiquer, et donc pour rigoler.

Un peu de jeu, un brin de compétition et de provocation. Ça marche, et un peu de spontanéité et de sincérité viennent enfin illuminer la morne salle.

Note pour plus tard : d'abord s'adresser à l'enfant, pas à l'adulte.

Petit a petit les caractères s'affirment. Il y a les timides qu'il faut faire parler sans leur donner l'impression d'un interrogatoire de police, et il y a les beaux parleurs dont il faut freiner les ardeurs sans pour autant les brimer.

On découvre enfin ces quelques recettes, sûrement vieilles comme le monde, qui ne sauraient être enseignées autrement qu'à nos propres dépens ou ailleurs que sur le champ de bataille. A priori, c'est le métier qui rentre, et il me paraît assez sympathique ce métier là. On en apprend autant qu'eux. Sur l'histoire de mon pays, d'abord, et sur la

psychologie humaine ensuite. Quand ils sont en forme : leur donner du solide : grammaire et compagnie. S'ils sont fatigués, des jeux et de la compétition : leurs instincts enfantins ou carnassiers auront raison de leur fatigue. Puis s'ils sont énervés : une bonne chanson d'antan, et les voilà nostalgiques, parfaitement calmes.

Pendant ce temps là la vie passe. Sans même s'en apercevoir, j'ai maintenant des amis, une routine toute neuve, et de la tendresse pour certains.

Le malheur a encore perdu, et j'aime un peu plus les gens qu'à l'arrivée.

C'est au moment du départ que l'on s'en rend compte pour de bon. Les petits mots gentils, dernière blague et dernier verre avant un nouveau départ. ...Viszontlátásra, bon vent..."

(3)

Almády Bertalan
beloiti ösztöndíjas

„A legjobb tulajdonsága a beloiti ösztöndíjnak annak sokszínűsége és a rugalmassága. Bármely kutatási területtel is foglalkozik a pályázó, Beloítban biztosan új perspektívából tudja elmélyíteni a kutatását. Bármely szakaszában is van tanulmányainak – amíg hajlandó keményen dolgozni –, van lehetősége eltölteni fél évet Beloítban.

Az ösztöndíj e két sajátossága miatt minden kollégistának érdemes lehet pályáznia. Az ösztöndíj sokszínűségének köszönhetően foglalkozhattam tágabb kutatási témákkal: „Nemzetközi viszonyok a Távol-Keleten”. Ez a téma nehezen kutatható az ELTE Bölcsészettudományi Karán, mert kicsit messze áll annak fősodrásától. Beloítban azonban rögtön fel tudtam venni három kurzust, melyeken megszerzett tudásom kulcsfontosságúnak bizonyult a szakdolgozatom megírásában, és később a mesterképzésem végzése alatt. E három kurzus a Nemzetközi Politika, az Ázsia Gazdaságtana, és a Demokrácia a Távol-Keleten volt. Minden kurzusra jellemző a kis létszám (tipikusan kevesebb mint tízfősek a csoportok), az interaktív órák, és a kutatásorientált kurzusterv. A kurzusok mellett különböző kutatócsoportok is működnek a kampuszon, melyekbe a diákokat is bevonják. Én egy interdiszciplináris, több professzorból és pár diákból álló csoportnak voltam tagja, mely a „Fenntartható fejlődés a Sárga-folyó mentén” témában kutatott és készített egy kurzustervet. Minden héten közvetlenül a tanárokkal együtt dolgoztam, és a csoport közös munkája nyomán született kurzust meg is tartották egy nyári egyetem keretében Kínában.

Az ösztöndíj rugalmasságának köszönhetően akkor sikerült elmennem külföldre tanulni, amikor talán már a legkevesebben remélik: a BA képzésem utolsó félévében. Persze ez nem volt könnyű, de mindent meg lehet oldani. Az ELTE-n egyéni tantervvel

tudtam tanulni, majd visszatérésem után levizsgázhattam a tárgyaimból. A szakdolgozatot is Beloitban írtam meg, továbbá a jelentkezésemet MA képzésre is onnan intéztem el. Mind az amerikai, mind a magyar fél végig megértően támogatott mindenben.

Bár a pályázat nyerteseként a félév végére a beloitai könyvtár összes székében biztos ültem már, a magas elvárások mellett jutott idő szórakozásra is. Beloit kis mérete ellenére meglepően sok tartalmas szórakozási lehetőséget kínál. Számptalan klub működik a kampuszon: én a nemzetközi, illetve a kínai klubnak voltam tagja, mely egyszerű tevékenységei ellenére (főleg ettünk, teáztunk, és madzsongoztunk) a társaságnak köszönhetően sok élménnyel gazdagított. Az egyetem a félév során számos kirándulást szervezett: Chicagóba, Madisonba, illetve Milwaukeeba is eljutottunk. Magyar vonatkozású lehetőség is meglepően sok volt. Ezek közül néhány példa: magyartanítás a többi diáknak, vagy egy beszélgetés az egyetem magyartanárával, aki lelkesen, lenyűgöző részletességgel mesélte el nekem saját '56-os élményeit és Amerikába kiköltözésének történetét. Az egyetem minden héten hívott vendégelőadókat, a diákok pedig minden héten szerveztek különféle felejthetetlen programokat.

Az ösztöndíj nem a Beloitba megérkezéssel kezdődik, és nem a Budapestre visszatéréssel végződik. Még pályázás előtt érdemes felvenni a kapcsolatot korábbi ösztöndíjasokkal. A tudás mellett számomra a legértékesebbek a Beloitban szerzett ismerősök és barátok: nyitott hozzáállással minden szakterület és minden kultúra képviselőivel meg lehet ismerkedni Beloitban. Én az MA képzésemet Pekingben végzem, ahol már megérkezésemkor várt egy Beloitban megismert barátom. A nyári szünetben pedig Japánba tervezek egy utazást, ahol szintén minden nagyobb városban vár egy volt beloitos diák, hogy együtt nosztalgiaizzunk a Wisconsinban eltöltött hónapokról.

A BA éveim legkedvesebb élményei közül sok Beloihoz köt. A pályázat rugalmassága és sokszínűsége miatt minden kollégistának érdemes jelentkezni – nekem ez az egyik legjobb döntésem volt.”

(4)

Jennifer Putman
beloitai vendégdiák

„My time at the Eötvös József Collegium was an immersive learning experience, placing me in a country I knew little about initially. I came to learn a lot during my stay; the Collegium's placement so close to the center of Budapest meant for me an endless stream of new opportunities for exploring Hungarian culture. Whether navigating interactions with my limited grasp of Hungarian, capturing the city through my camera lens, or attending classes, I was constantly challenged to reshape and reevaluate my understandings of Hungary and cultural perspectives, as well as my attitudes toward my studies both in Hungary and back at my American school. The additional trips to local museums, oft-overlooked districts, and Ópusztaszer National Heritage Park

also availed me of opportunities that made my term abroad particularly educational, as well as quite enjoyable.

I took six courses spread between the Collegium itself and the Anglo-American Department at Eötvös Loránd University (ELTE). At the Collegium, I studied Hungarian language and grammar under Mária Sántha, in addition to studies in Hungarian and American cultural differences and an English as foreign language teacher's assistantship, both also under Mária Sántha. My courses at the Collegium helped to develop my cross-cultural literacy, particularly as it applies to tutoring non-native English speakers in my job as a writing tutor at my home school and my ongoing work in museum studies. At ELTE, I participated in an online communication seminar, with Nóra Németh; a women's literature seminar, with Krisztina Szalay; and a children's literature seminar, with Andrea Papp. These courses worked well in tandem with my studies in English creative writing back in the US, having exposed me to literature less often used in American curricula. It presented me with broader perspectives on language use and different approaches to literature than I would have seen had I chosen to exclusively study those subjects at my American school."

(5)

Kocsis Teréz

bolognai Erasmus ösztöndíjas

„A 2015/16-os tanév őszi félévét lehetőségem nyílt Erasmus-ösztöndíjjal a bolognai egyetemen (Università di Bologna) tölteni, mely 1088-as alapításával Európa legrégebbi egyetemének számít.

A széles kínálatból végül szakirányú érdeklődésemet és olasznyelv-tudásom szintjét figyelembe véve végül négy kurzust választottam. Jelenleg végzett szakomnak, az informatikus könyvtáros alapszaknak sajnos nincs pontos megfelelője Olaszországban, hiszen ott kifejezetten könyvtár szak csak MA-szinten létezik, ráadásul az UNIBO ezen képzésének óráit a ravennai campuson tartották, így ezeket nem lett volna lehetőségem látogatni. Könyv-, illetve könyvtártörténeti témájú kurzusból szerencsére Bolognában is akadt, így én végül Paolo Tinti „Storia delle biblioteche” (olasz könyvtártörténet), illetve „Storia del libro” című óráit látogattam. Ez utóbbi könyvtörténeti óra különösen érdekes volt, az általános elméleti bevezető után az itáliai, sőt az egész európai nyomdászattörténet egyik legfontosabb alakjának, Aldus Manutiusnak az életművével ismerkedtünk meg. A témaválasztást az indokolhatta, hogy Tinti professzor közreműködésével éppen ebben az időszakban rendezett kiállítást Manutius kiadványaiból az egyetemi könyvtár. Igazán különleges élmény volt, hogy azokat a könyveket, melyekről az órákon hallhattunk, a kiállításra átlátogatva rögtön élőben is megcsodálhattuk.

Ezen két óra mellett felvettem még egy „Teoria e tecnica dei nuovi media” című kurzust is, az itt tárgyalt témák (web 2.0, szerzői jogok kérdése a digitális világban,

stb.) ugyanis az ELTE informatikus könyvtáros képzésében is fontos helyet foglalnak el, valamint egy olasz nyelvfejlesztő órát is.

A szállásom az Eötvös Collegiumnak az ottani Collegio Superioréval fennálló kapcsolatának köszönhetően biztosítva volt, az intézmény kollégiumában laktam, mely egy modern, jól felszerelt épület Bologna külső részén nyugodt, csendes környezetben. A kollégium egy-, illetve kétágyas szobái jól felszereltek és igazán kényelmesek, ideális feltételeket teremtve a diákok számára a nyugodt tanuláshoz, elmélyült munkához.

Fontosnak tartom még kiemelni, hogy az egyetemi órák keretén kívül is bőven akadt lehetőségem megismerkedni az olasz könyvtárügy különböző vetületeivel, hiszen több különböző könyvtárat (egyetemi és tanszéki könyvtárak; Sala Borsa, a város központi nyilvános könyvtára; különböző városrészek kisebb közkönyvtárai; az író hagyatékát őrző Casa Carducci; a történeti-építészeti szempontból is különleges élményt jelentő Biblioteca dell' Archiginnasio) látogattam meg, számos érdekes és általában kellemes tapasztalattal gazdagodtam, összességében egy igen pozitív kép alakult ki bennem a bolognai könyvtári rendszerről.

Az Olaszországban töltött félév meghatározó élmény volt számomra. Bár kétségkívül sokféle kihívás elé állított, ugyanakkor értékes tapasztalatokat szereztem, és sok nagyszerű élményben volt részem, ezért igazán hálás vagyok a lehetőségért az Eötvös Collegiumnak és a Collegio Superiorénak.”

(6)

Benyó Krisztián

francia állami ösztöndíjas

„A Collegium és Horváth László Igazgató úr segítségének és jótékony közbenjárásának köszönhetően, a magyarországi Francia Intézetten keresztül lehetőségem nyílt a 2014/2015-ös tanév teljes egészét Párizsban eltöltenem. Francia állami támogatással (*Bourse du Gouvernement Français*), valamint az ELTE Matematika Intézetének köszönhetően (elsősorban Buczolicz Zoltán Tanár úr kapcsolatai révén) felvételt nyertem a Kelet-párizsi Egyetem (*Université Paris 12 Bézout Excellence Track* nevezetű programjába. Ezen program az egyetem matematika mesterszakának szerves részét képezi már évek óta, kiváló külföldi hallgatóknak teremtenek lehetőséget, egy egyéves gyorsított mesterprogram keretein belül, párizsi tanulmányok és az ahhoz kapcsolódó kutatások folytatására.

A francia felsőoktatási rendszer több szempontból is eltér a magyartól, a különbségek mind pozitív, mind pedig negatív oldalát sikerült ezen tanév folyamán első kézből megélnem. Az *École normale*-ok dominanciája sajnálatos módon eléggé érzékelhető a hallgatóréteget tekintve, aminek köszönhetően a tényleges egyetemek hátrébb szorulnak a potenciális hallgatók preferencialistáján, így sajnálatos módon az egyetemekre nagyrészt a kevésbé tehetséges, vagy éppen specifikus szakképesítés iránt érdeklődő hallgatók járnak (vagy éppen pont, hogy be sem járnak).

Ez sajnálatos módon kicsit megnehezíti a pezsgő művészeti-intellektuális közeg kialakulását, a sportolással és gőzkierezéssel kapcsolatos tevékenységek sokkal inkább előtérbe kerülnek. Ez természetesen egyáltalán nem probléma, egy sajátos, felszabadultabb légtér kialakulását eredményezi. A már említett presztízsbeli különbségek az *École normale*-ok és az egyetemek között a doktori iskolák és a kutatócsoportok, professzorok és tanárok szintjén már sokkal kevésbé hangsúlyos, mondhatni egészen elenyésző. Emellett a francia állam nagyban támogatja a kutatás és fejlesztés szektorát, kiemelten a természettudományos tevékenységeket, így egy igen pezsgő és kiemelkedően magas színvonalú professzionális közeg kialakulását teszi lehetővé.

Ennek egy természetes velejárója az igen komoly ismereteket megkövetelő és bemutató kurzuskínálat az egyetemeken. Így értelemszerűen szakmai előremenetelem hatalmas lökést kapott ezen tanév során, friss és naprakész eredmények egész sorát bemutató órákat látogathattam, melyeket a témakörök kiemelt szaktekintélyei prezentáltak a hallgatóságnak (természetesen főként franciául), lehetőséget biztosítva egy igen személyre szabott oktatási formának is.

A szakmai kurzusok mellett az egyetem lehetőséget biztosított ingyenes nyelvtanításra, valamint a különböző hallgatói szervek rengeteg kulturális és szociális eseménnyel akadályozták meg, hogy unatkozhasunk. Mindezek mellett a matematikus mesterszakosok képviselőjeként delegálva lettem az egyetem konzulátusába is, aminek köszönhetően beleláthattam a francia egyetemi bürokrácia rejtelmeibe, a belsőbb egyetemi körök masinériáiba, és az ezeket sújtó aktuális problémák tömkelegébe.

A mesterképzés befejező lépése, a magyarországi szisztéma tanulmányok mellett történő kutatgatást és szakdolgozat-írást magába foglaló rendszerével szemben egy 4-6 hónapos tényleges szakmai gyakorlatot jelent az egyetemen, amelynek keretein belül lehetőség nyílik egy kutatócsoport munkájába bekapcsolódni, és zavartalan kutatást folytatni egy vagy több témavezető segítségével. Véleményem szerint ez a fajta intenzívebb rendszer igen jó alapozást tud biztosítani egy kibontakozó kutatói pályának.

Én személyesen meghívást kaptam az egyik matematikai modellezéssel foglalkozó csoportba, ahol földcsuszamlásokkal volt szerencsém foglalkozni. "Sajnálatos módon" a kötelező egyetemi szakmai gyakorlatomat rövidre kellett fognom, ugyanis a Párizs melletti Seine-et-Marne régió (ahol az egyetem ténylegesen megtalálható) és Japán Hyogo régió között épülő testvéri kapcsolatoknak köszönhetően delegálva lettem egy három hónapos szakmai-kulturális gyakornoki pozícióra Japánba, mint "francia kulturális nagykövete a régióknak".

Szeretnék köszönetet mondani a Collegiumnak, Vargyas Brigitta Tanárnőnek a kiváló nyelvi alapozásért, amelynek köszönhetően sikeresen át tudtam vészeln Franciaország különböző útvesztőit, és sikeresen vehettem a nyelvi akadályokat is, emellett természetesen az alapos szakmai-kulturális gyökerek megteremtésének. Emellett igen hálás vagyok azért, hogy egy ilyen színvonalas program részese lehettem, a Franciaországban töltött tanévem minden kétséget kizáróan nagy hasznomra fog válni a jövőben, az itt szerzett kapcsolatok felbecsülhetetlen értékűnek fognak bizonyulni."

FÜGGELÉK

Az Eötvös József Collegium „FONAL” nyelvi programja
A collegiumi nyelvtanulás szabályozásáról

I.

ALAPELVEK

- 1) A collegiumi nyelvtanulás abszolút elsődleges célja, hogy a collegisták collegiumi tagságuk harmadik évének végére minimum két nyelvvizsgával rendelkezzenek.
- 2) A collegistáktól elvárható a folyamatos fejlődésre való törekvés. Ennek megfelelően amennyiben az 1) pontban leírt feltétel már a felvétel idején teljesül, életbe lép a „szintlépési” kötelezettség: nyelvvizsga szerzése vagy egy már ismert nyelvből C1-es szinten vagy egy új nyelvből B2-es szinten, tekintet nélkül arra, hogy a hallgató hány nyelvvizsgával rendelkezik.
- 3) Amennyiben az 1) pontban meghatározott feltétel a rögzített határidő előtt teljesül, a Collegium erősen szorgalmazza, hogy a collegista további szintlépést, vagy új nyelv elsajátítását tűzze ki célul, mely folyamat természetesen a mesterképzésben folytatott tanulmányok idejére is átcsúszhat.

II.

A NYELVTANULÁSI ÉS NYELVVIZSGA-SZERZÉSI KÖTELEZETTSÉGRE VONATKOZÓ SZABÁLYOK

- 1) A collegiumi nyelvtanulási modell keretében választható nyelvek: Francia, Olasz, Német, Angol, Latin (a továbbiakban: FONAL nyelvek).
- 2) A collegiumi nyelvoktatásban való részvétel minden újonnan felvett, egyetemi tanulmányai első vagy második évét kezdő collegista számára kötelező (mesterképzésük elején felvett collegistákra nem vonatkozik, de számukra is ajánlott).

3) Kimeneti követelmények a bemeneti feltételek tükrében

a) *Általános követelmények főszakos tanulóiraikat nem nyelvi szakon folytató collegisták esetében**

*Az újonnan felvételt nyerő collegisták nyelvtudásának és nyelvtanulási terveinek regisztrációját, valamint a hallgatók „vállalásának” és nyelvi tanulmányaik folyamatosságának felügyeletét a műhelytitkárokkal való szoros együttműködésben az EC Választmányának Tudományos Bizottsága koordinálja, és mindezekről a nyelvi munkaközösség-vezető tanárnak és az igazgatónak félévente áttekintő jelentést készít.

<i>Bemeneti feltétel(ek)</i>	<i>Kimeneti követelmény (legalább)</i>
0; B2	B2+B2
B2+B2; C1	C1+B2
C1+B2	C1+C1 / C1+B2+B2
C1+C1	C1+C1+B2
(ill. továbbiak)	(ill. továbbiak)

b) *Tanulóiraikat nyelvi szakon folytató collegistákra vonatkozó kiegészítés*

A hallgató a fő- vagy minor szakjának megfelelő nyelvet a Collegiumban idegen nyelvként (vagyis a FONAL-program keretében) semmilyen formában nem tanulhatja.

Amennyiben a hallgató a szakjának/szakjainak megfelelő nyelv(ek)en kívül nem rendelkezik egyéb FONAL nyelvvizsgálóval, úgy egy új B2-es szintű nyelvvizsga megszerzését kell célul kitűznie.

Amennyiben a hallgató a szakjának/szakjainak megfelelő nyelv(ek)en kívül rendelkezik más, FONAL nyelvből szerzett nyelvvizsgálóval, úgy választhat, hogy az ezek valamelyikében való szintlépést vagy új B2-es szintű nyelvvizsga megszerzését tűzi ki célul. Szintlépés választása esetén a 3/b) pontban leírt szabályozás van érvényben.

Szemléltető táblázat:*

Szak	Minor	Hozott vizsga 1.	Hozott vizsga 2.	Hozott vizsga 3.	Collegiumi követelmény*
francia	<i>nem nyelvi</i>	B2 francia	–	–	egy új B2-es vizsga megszerzése
francia	<i>nem nyelvi</i>	B2 francia	B2 német	–	szintlépés német nyelvből <i> vagy </i> egy új B2-es vizsga megszerzése
francia	<i>nem nyelvi</i>	B2 francia	B2 német	B2 olasz	szintlépés német vagy olasz nyelvből <i> vagy </i> egy új B2-es vizsga megszerzése
francia	német	B2 francia	B2 német	–	egy új B2-es vizsga megszerzése
francia	német	B2 francia	B2 német	B2 olasz	szintlépés olasz nyelvből <i> vagy </i> egy új B2-es vizsga megszerzése

*Amennyiben a nyelvi szakként *nem* hallgatott nyelvből hozott vizsga nem tartozik a FONAL nyelvek közé, a szintlépés lehetősége értelemszerűen nem áll fenn, ettől eltekintve a nem FONAL nyelvet hallgató nyelvszakosokra vonatkozó követelmények szintén az itt szemléltetetteknek megfelelően alakulnak.

4) A számonkérés rendje

a) *Új nyelvet kezdő collegisták esetében* a hallgatók nyelvi fejlődésének ellenőrzésére az első és második tanév végén a négy fő nyelvi kompetenciát vizsgáló szintfelmérést végzünk (az első év végén A2-es szintű, a második év végén B1-es szintű feladatsorokkal – a felmérés során összességében 50% teljesítése az elvárt minimális követelmény. A szintfelmérés keretét egy-egy, a Neptunban meghirdetett „nullkredites” vizsgakurzus alkotja. A szintfelmérést a collegiumi nyelvtanárok koordinálják.

b) Az egyik már korábban tanult idegen nyelvüket C1-es szintre fejleszteni kívánó hallgatók esetében a felsőfokú nyelvvizsga megszerzésére rendelkezésre álló idő

- (I) kétszintű képzési rendszerben legfeljebb két év;*
- (II) azon osztatlan tanárképzésben részt vevő hallgatók esetében, akiknek legalább az egyik tanári szakja nyelvszak, legfeljebb három év.**

*A Collegium – hagyományához és szellemiségéhez hűen – erősen szorgalmazza, hogy amennyiben a hallgató a nyelvi követelmények mindegyikének a megadott határidő előtt tesz eleget, nyelvi tanulmányait a középszinten már elsajátított nyelvek egyikének mélyebb megismerésével, vagy új nyelv elsajátításával folytassa. E tanulmányok egyfelől már nem tartoznak a jelen szabályzatba foglalt kritériumok hatálya alá, ugyanakkor komoly súllyal esnek latba a collegista majdani, mesterképzésbe való jelentkezésekor, figyelembe véve természetesen, hogy intenzitásukat a hallgató egyéb szakmai tevékenységének jellege nagyban befolyásolja.

**Amennyiben a collegista valamilyen okból később szeretne hivatalos nyelvvizgát tenni, a második (osztatlan tanárképzésben harmadik) év végén előzetes kérvény alapján lehetősége van a 4/a) pontban leírt szintfelmérő vizsga keretében számot adni felsőfokú nyelvtudásáról is.

c) Óralátogatási kötelezettség

A Collegium biztosította nyelvórákon a részvétel kötelező. Ez alól az igazgató eseti felmentést adhat. A collegiumi nyelvi kurzusok látogatása a hallgató felvételekor általa vállalt célkitűzések eléréséig, vagyis a nyelvvizsga/nyelvvizsgák megszerzéséig, ill. bemutatásáig, vagy a collegiumi szabályozás tekintetében ezekkel (a második tanulmányi év végén) egyenértékűnek tekintett nullkredites vizsgák teljesítéséig kötelező marad. A rendszeres óralátogatást az adott kurzusvezető ellenőrzi és dokumentálja. A hallgató a kontaktórák legalább 75%-án köteles megjelenni (órakeret félévente átlagosan ca. $12 \times 4 = 48$ óra, ebből tehát min. 36 óra).

d) A latin nyelv tanulásáról: A latin nyelv tanulása minden bölcsészet- és társadalomtudományi karra járó collegistának egy évig kötelező.

III. ZÁRADÉK

Minden olyan egyedi esetben, amelyről e szabályzat nem rendelkezik, a hallgató nyelvtanulási kötelezettségének teljesítésére vonatkozó kérését *egyéni elbírálás alá eső kérvény formájában nyújthatja be a Collegium igazgatójához*, beleértve a szabályzatban rögzítettektől való szintbeli eltérésre, illetve a FONAL nyelvek körébe nem tartozó nyelvekből szerzett nyelvvizsgák elfogadtatására vonatkozó kéréseket is.

EC BYZANTIUM KÖZPONT

ÖNÁLLÓ COLLEGIUMI OKTATÁSI-KUTATÁSI EGYSÉG

Az ELTE az Eötvös József Collegiumban, mint önálló kutatóhelyen működő nagy nemzetközi kutatási pályázat (OTKA NN 104456 „Klasszikus ókor, Bizánc és humanizmus. Kritikai forráskiadás magyarázatokkal”) kimagasló nemzetközi eredményeinek köszönhetően 2015. szeptember 1-jével az egyetem kutatóegyetemi-, az ELTE BTK keretátadással biztosított szakmai-, és a Collegium kiegészítő szakkollégiumi támogatásából, alapító szándéknyilatkozat hitelesítésével létrehozta az EC Byzantium Központot (<http://byzantium.eotvos.elte.hu>). A bizantinológiai és a rokon tudományterületek (francia, olasz, német és görög irodalmak valamint történeti vonatkozások) kutatásának keretét adó oktatási-kutatási központ egyszerre jelent szilárd alapot a nemzetközi kapcsolatrendszer tartalmát (a hallgatókat önálló kutatásokra ösztönző) működtetéséhez és a szakos filológiai képzésekhez. A Byzantium Központ Horváth László témavezetése mellett önálló munkaszámmal a Collegium keretein belül működik (lásd 12. oldal). A központ és munkatársainak kutatási eredményeiről és a *Byzanz und das Abendland IV* nagy nemzetközi konferenciáról lásd 137. oldal. Az alábbiakban a Központ alapító szándéknyilatkozatát, az „Antiquitas – Byzantium – Renascentia” (ABR sorozat) eddig megjelent köteteit, a 2015-ben létrehozott nemzetközi keretegyezményeket, és a munkatársak oktatási tevékenységét ismertetjük, majd a Központ irányítása mellett működő Magyar Bizantinológiai Társaság alapdokumentumait és a tevékenységére vonatkozó beszámolót közöljük.

LUSTRUM SAECULARE COLLEGII

„Szabadon szolgál a észellem”

BYZANTIUM KÖZPONT

ALAPÍTÓ SZÁNDÉKNYILATKOZAT

I. Dr. Mezey Barna, az Eötvös Loránd Tudományegyetem rektora, Dr. Dezső Tamás, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának dékánja, valamint Dr. Horváth László, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Eötvös József Collegium igazgatója mint alapító felek kinyilvánítják egységes szándékukat a **Byzantium Oktatási- és Kutatási Központ** (továbbiakban: Byzantium Központ), mint az ELTE Eötvös József Collegium belső, önálló szervezeti egységének (önálló munkaszám mellett téma- egyben központvezető: Dr. habil. Horváth László docens, ELTE Ókortudományi Intézet, Görög Tanszék) létrehozására és működtetésére.

II. A 2015. szeptember 1-től folyamatosan működő Byzantium Központ célja a nagy hagyományokkal rendelkező magyarországi bizantinológia újjáélesztése és magas szintű művelése, a tudmányszak népszerűsítése, továbbá a szakmai folytonosság biztosítása az egyetemi hallgatók magas színvonalú kiegészítő képzése révén. A cél megvalósítására a Byzantium Központ két, megfelelő tudományos végzettségű, szakterületén nemzetközi ismeretességgel rendelkező főállású munkatársat alkalmaz a tudományos besorolásuknak megfelelő bérrel. A főállású munkatársak mellett Görögország, Franciaország és más – a bizantinológiai kutatásokhoz kötődő nyugati kultúrákat megjelenítő – országok kulturképviselői (minisztériumi, egyetemi, stb.), a Byzantium Központ támogatói, önálló, az ELTEvel kötött (jelen alapító szándéknnyilatkozatot kiegészítő) nemzetközi szerződések alapján szakmai és anyagi (lektorok) támogatást biztosít. A főállású munkatársak feladata:

1. **kutatási tevékenység:** tudományos kutatómunka, idegen és magyar nyelvű publikációs tevékenység, kiadványok szerkesztése és közlése, részvétel nemzetközi és hazai konferenciákon, szakmai rendezvények szervezése stb.
2. **oktatási tevékenység:** részvétel az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán működő érintett szakok (ógörög, újgörög, klasszika-filológia), továbbá az ELTE Eötvös Collegiumában működő érintett szakmai műhelyek (klasszika-filológia, modern nyelvi műhelyek) oktatási munkájában.

A főállású munkatársak vállalják a nemzetközi szakmai kapcsolatok kiszélesítését és ápolását, a Magyar Bizantinológiai Társasággal együttműködve ellátják a tudmányszak hivatalos nemzetközi képviseletét, tevékenységük során törekednek pályázati források bevonására.

1910/1911

2010/2011

L U S T R U M S A E C U L A R E C O L L E G I I

Iszabodon szolgál a szellem

III. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem rektora mint alapító különösen a nemzetköziesítés irányelveinek megfelelően támogatja, hogy az ELTE Eötvös József Collegium az egyetemi költségvetésből származó úgynevezett kutatóegyetemi támogatást a Byzantium Központ személyi (egyik főállású munkatárs bértömege) és dologi költségeire fordítsa.

IV. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara vállalja, hogy a Kar költségvetésének terhére (évi rendszeres keretátadással) biztosítja a másik főállású munkatárs adjunktusi besorolását bértömegeit.

V. Eötvös Loránd Tudományegyetem Eötvös József Collegiuma vállalja, hogy biztosítja a Byzantium Központ számára a kutatómunkához szükséges helyszínt és infrastruktúrát (számítógépek, adatbázisok, kézikönyvtár) – a lektorok számára szállást –, valamint lehetővé teszi szakmai rendezvényeik megtartását. Mindemellett a főállású munkatársak esetében bérezés szempontjából biztosítja az adjunktusi és a tudományos munkatárs besorolás közötti bérkülönbséget.

Budapest, 2015. június 29.

Dr. Mezey Barna
rektor

Dr. Dezső Tamas
dékán

Dr. Horváth László
igazgató

ELTE EÖTVÖS JÓZSEF
COLLEGIUM
DR. HORVATH LASZLO

H-1118 Budapest, Ménesi út 11-13
Tel.: +36 1 460 4481 • Fax: +36 1 209 2044
E-mail: titkarsag@eotvos.elte.hu • horvathl@eotvos.elte.hu

Byzantium Központ, Alapító szándéknyilatkozat

Könyvsorozat

ANTIQUITAS – BYZANTIUM – RENASCENTIA:

sorozatszerkesztők: Farkas Zoltán – Horváth László – Mészáros Tamás

ISSN: 2064-2369

I. Szepessy Tibor: *Bevezetés az ógörög verstanba*. Szerkesztette: Mayer Gyula. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2013. ISBN: 978-615-5371-10-3. 266 p.

II: Kapitánffy István – Szepessy Tibor (szerk.): *Bevezetés az ógörög irodalom történetébe*. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2013. ISBN: 978-615-5371-08-0. 276 p.

III: Tóth Iván: *Alexandros Homérosa. Arrhianos-tanulmányok*. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2013. ISBN: 978-615-5371-03-5. 208 p.

IV: *Philologia nostra. Bollók János összegyűjtött tanulmányai*. Szerkesztette: Mészáros Tamás. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2013. ISBN: 978-615-5371-00-4. 516 p.

V: Erika Juhász (Hrsg.): *Byzanz und das Abendland: Begegnungen zwischen Ost und West*. Bibliotheca Byzantina 1. Eötvös-József Collegium ELTE, Budapest, 2013. ISBN: 978-615-5371-15-8. 375 p.

VI: Achilleus Tatios: *Leukippé és Kleitophón története*. Fordította: Szepessy Tibor. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2014. ISBN: 978-615-5371-27-1. 151 p.

VII: Szepessy Tibor (szerk.): *Római költők antológiája*. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2014. ISBN: 978-615-5371-25-7. 575 p.

VIII: Maywald József – Vayer Lajos – Mészáros Ede: *Görög nyelvtan*. Szerkesztette: Mayer Gyula. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2014. ISBN: 978-615-5371-31-8. 333 p.

IX: Jacqueline de Romilly – Monique Trédé: *Az ógörög nyelv szelleme*. Fordította: Vargyas Brigitta. Szerkesztette: Horváth László. TypoTeX Kiadó, Budapest, 2014. ISBN: 978-963-2793-95-5. 135 p.

X: László Horváth (Hrsg.): *Investigatio Fontium. Griechische und lateinische Quellen mit Erläuterungen. Beiträge der Tagung Klassisches Altertum – Byzanz – Humanismus der XI. Ungarischen Konferenz für Altertumswissenschaft*. Eötvös-József Collegium ELTE, Budapest, 2014. ISBN: 978-615-5371-33-2. 281 p.

XI: Horváth László: *Az új Hypereidés. Szövegkiadás, tanulmányok és magyarázatok*. TypoTeX, Budapest, 2015. ISBN: 978-963-2798-18-9. 301 p.

XII: Erika Juhász (Hrsg.): *Byzanz und das Abendland II. Studia Byzantino-Occidentalia. Bibliotheca Byzantina 2*. Eötvös-József Collegium ELTE, Budapest, 2014. ISBN: 978-615-5371-36-3. 257 p.

XIII: János Nagyllés – Attila Hajdú – Gergő Gellérfi – Anne Horn Baroody – Sam Baroody (eds.): *Sapiens Ubique Civis. Proceedings of the International Conference on Classical Studies (Szeged, Hungary, 2013)*. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-40-0. 424 p.

XIV: Zsuzsanna Ötvös: „Janus Pannonius's Vocabulary”. *The Complex Analysis of the Ms. ÖNB Suppl. Gr. 45*. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-41-7. 354 p.

XV: Erika Juhász (Hrsg.): *Byzanz und das Abendland III. Studia Byzantino-Occidentalia. Bibliotheca Byzantina 3*. Eötvös-József Collegium ELTE, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-44-8. 300 p.

XVI: Emese Egedi-Kovács (éd.): *Byzance et l'Occident II. Tradition, transmission, traduction*. Collège Eötvös József ELTE, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-46-2. 236 p.

XVII: Ágnes Ludmann (ed.): *Mare nostrum. Studia Iberica, Italica, Graeca. Atti del convegno internazionale Byzanz und das Abendland – Byzance et l'Occident III (24-25 novembre 2014)*. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-45-5. 186 p.

XVIII: Balázs Sára (Hrsg.): *Quelle und Deutung II. Beiträge der Tagung 'Quelle und Deutung' am 26. November 2014 (EC Beiträge zur Erforschung deutschsprachiger Handschriften des Mittelalters und der Frühen Neuzeit, I.II)*. Eötvös-József Collegium ELTE, Budapest, 2015. ISBN: 978-615-5371-47-9. 159 p.

Nemzetközi egyezmények

**Memorandum of Understanding between
the Byzantium Centre – ELTE Eötvös József Collegium**

and

the Centre for Ancient Rhetoric and Drama – University of Peloponnese

I. The Byzantium Centre – ELTE Eötvös József Collegium, Budapest and the Centre for Ancient Rhetoric and Drama – University of Peloponnese (hereafter referred to as Institutions) agree to develop and implement a programme of cooperation in education and research in the field of humanities to include the following:

- mutual visits of the Institutions,
- the sharing of information and publications,
- a joint participation in research, development and associated conferences.

II. Each item of cooperation is to be discussed and agreed upon in advance, to determine the details and conditions for a plan of action.

III. This Memorandum of Understanding will go into effect upon the signing of the document by the authorised representatives and is valid until rescinded, which action can be taken by either party.

IV. This Memorandum of Understanding is prepared in two original copies, both written in English, Greek and Hungarian.

24 October 2015. Kalamata

Clause: The parties agree to prepare an agreement of scientific cooperation between their home institutions (i.e. University of Peloponnese and ELTE University Budapest).

Hörváth László

Director of ELTE Eötvös József Collegium
Head of the Byzantium Centre – EC

Andreas Markantonatos

Head of Department of Philology, University of Peloponnese
Director of the Centre for Ancient Rhetoric and Drama

Együttműködési megállapodás a Peloponnésosi Egyetemmel (Kalamata)

**Memorandum of Understanding between
the Byzantium Centre – ELTE Eötvös József Collegium
and
the Department of History – Ionian University**

I. The Byzantium Centre – ELTE Eötvös József Collegium, Budapest and the Department of History – Ionian University (hereafter referred to as Institutions) agree to develop and implement a programme of cooperation in education and research in the field of humanities to include the following:

- mutual visits of the Institutions,
- the sharing of information and publications,
- a joint participation in research, development and associated conferences.

II. Each field of cooperation is to be discussed and agreed upon in advance, to determine the details and conditions for a plan of action.

III. This Memorandum of Understanding will go into effect upon the signing of the document by the authorised representatives and is valid until rescinded, which action can be taken by either party.

IV. This Memorandum of Understanding is prepared in two original copies, both written in English, Greek and Hungarian.

24 October 2015.

Clause: The parties agree to prepare an agreement of scientific cooperation between their home institutions (i.e. the Department of History – Ionian University and ELTE University Budapest).

Horváth László

Director of ELTE Eötvös József Collegium
Head of the Byzantium Centre

Anogiatis-Pelé Dimitrios

Dean of the Faculty of History and Translation-Interpreting

Együttműködési megállapodás az Ión Egyetemmel (Korfu)

Oktatási tevékenység

Egedi-Kovács Emese: Az Eötvös Collegiumban francia középkori filológiai szemináriumot, latin és francia nyelvkurzusokat tartott: BBV-200.330/EC Szövegolvasási gyakorlatok (ófrancia szövegek); BMVD-200.324/EC Latin nyelv 1. (romanistáknak); BBV-200.321/EC Francia 1. kezdő.

Mészáros Tamás:

Mészáros Tamás: Ógörög leíró nyelvtan 1.

Kód: BBN-KLF-211

Az óra célja, hogy a hallgatók a klasszikus görög nyelv korábban elsajátított alaktani alapjait átismételjék és elmélyítsék. A félév során tárgyaltuk a fontosabb hangtani jelenségeket; áttekintettük a főnév- és melléknévragozás főbb csoportjait, az igeragozás rendszerét, valamint a kötőhangzós ragozás teljes paradigmarendszerét. A nyelvtani anyag bemutatása irodalmi szövegek feldolgozásának segítségével történt. A szövegolvasást a Farkas Z. – Horváth L. – Mayer Gy.: Ógörög olvasó- és gyakorlókönyv (TypoteX, 1999) nyelvtani feladatsorainak megoldása egészítette ki.

Mészáros Tamás: Auktorolvasás: Thukydidés

Kód: BMA-KLFD-GÖR: 122:28

Az órán a hallgatók megismerkednek az antik történetírás csúcspontjaként számon tartott szöveggel, Thukydidés 8 könyvből álló történeti művével. A szövegrészletek (I, 1–23: archaiologia; I, 140–144: Periklés első beszéde; II, 35–46: temetési beszéd a háború első évében elesettek fölött; II, 47–54: a járvány; II, 65: Periklés értékelése; II, 2–6; 71–78; III, 20–24; 51–68: Plataiai ostroma) olvasása mellett kitérünk a görög historiográfiai hagyományra, a szerző életére, a mű szerkezetére, valamint a fontosabb szakirodalom vázlatos ismertetésére, a Thukydidés-kutatás aktuális kérdéseire. Ajánlott szövegkiadások: G. B. Alberti: Thucydides Historiae. Vol. I. Roma 1972; Vol. II. Roma 1992.

Mészáros Tamás: Bevezetés a filológiába

Kód: BMVD-200.317/EC

Az óra célkitűzése kettős: egyrészt a klasszika-filológia fogalmának, a magyar (és részben az egyetemes) tudománytörténet bemutatásának, valamint az egyes segédtudományok terminológiájának megismertetésével általános bevezetőül kíván szolgálni a hallgatók számára. Másrészt gyakorlati feladatok célirányos elvégzésével (bibliográfia összeállítása, recenzió írása, tudományos dolgozat elkészítése, szóbeli előadás) kívánja segíteni az önálló tudományos munkát. A magyar nyelvű tudománytörténeti

szakirodalom mellett a hallgatók áttekintették a legfontosabb idegen nyelvű kézikönyveket, bibliográfiákat, segédkönyveket és folyóiratokat.

Mészáros Tamás: Latin nyelv 1.

Kód: BMVD–200.318/EC

A nyelvet kezdőként tanuló hallgatók először megismerkednek a latin helyével az indoeurópai nyelvcsaládon belül, majd megkezdik az alaktan elsajátítását. Az első félév anyaga: I-V. declinatio (fő- és mellénevek); az activ igeragozási rendszerből: praes. és praet. impf. ind., praes. és praet. perf. ind., praes. és praet. impf. con., fut. impf. és perf.; a létige; a névmások közül: személyes névmás, vonatkozó névmás, mutató névmások. A nyelvtani anyag elsajátítása és a szókincs bővítése praeparált olvasmányok feldolgozása segítségével történt.

*A Magyar Bizantinológiai Társaság alapszabályai***ALAPSZABÁLY**

Jelen alapszabály a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény rendelkezéseiben foglaltak, továbbá az egyesítési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvényben foglaltak alapján az alábbiak szerint állapítja meg a Magyar Bizantinológiai Társaság Alapszabályát:

**I.
A TÁRSASÁG ADATAI**

A társaság neve:

Magyar Bizantinológiai Társaság

A társaság székhelye:

1118 Budapest, Ménesi út 11-13.

A társaság jogállása:

A Társaság önálló jogi személy, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényben 3:63. §-ában szabályozott egyesület.

A Társaság működésének időtartama:

A Társaság határozatlan időtartamra alakult.

A Társaság céljai és tevékenysége

A Társaság céljai:

A magyar bizantinológiai kutatások támogatása, a magyar és nemzetközi bizantinológia eredményeinek népszerűsítése. A bizantinológia az a tudományág, amelynek célja a Bizánci Birodalom és a vele kapcsolatban álló népek és kultúrák történelmének, művelődésének, anyagi és írott kultúrájának megismerése. A Társaság kulturális vállalkozásai a Társaság tevékenységet szolgálják és nem törekszik anyagi haszonra.

A Társaság a célok megvalósítására egyebek mellett:

- a.) felolvasó üléseket és tudományos konferenciákat szervez a bizantinológia legújabb eredményeinek bemutatására,
- b.) közreműködik a tudományos kutatások eredményeinek közzétételében,
- c.) kapcsolatot tart a bizantinológiai kutatások nemzetközi társaságaival és intézményeivel, valamint a rokon tudományágak hazai és külföldi társaságaival és intézményeivel,
- d.) működéséről rendszeresen tájékoztatást ad.

A Társaság tevékenysége:

- a Társaság a célja szerint folytat tevékenységet,
- vállalkozási tevékenységet csak céljainak megvalósítása érdekében, azokat nem veszélyeztetve végez,
- gazdálkodása során elért eredményét nem osztja fel, azt a létesítő okiratában meghatározott tevékenységére fordítja,
- közvetlen politikai tevékenységet nem folytat, szervezete pártoktól független és azoknak anyagi támogatást nem nyújt.

Az MBT alapszabályában foglalt célok

Fővárosi Törvényszék
1055 Budapest,
Markó u. 27.
77.Pk.60.134/2015/10.

A Fővárosi Törvényszék a **Magyar Bizantinológiai Társaság** nyilvántartásba vételi ügyében meghozta az alábbi

V É G Z É S T:

A bíróság 01-02-0015877. sorszám alatt elrendeli a **Magyar Bizantinológiai Társaság** nyilvántartásba vételét.

Az egyesület székhelye: 1181 Budapest, Ménesi út 11-13.

Az egyesület célja: A magyar bizantinológiai kutatások támogatása, a magyar és nemzetközi bizantinológia eredményeinek népszerűsítése. A bizantinológia az a tudományág, amelynek célja a Bizánci Birodalom és a vele kapcsolatban álló népek és kultúrák történelmének, művelődésének, anyagi és irott kultúrájának megismerése. A társaság kulturális vállalkozásai a Társaság tevékenységét szolgálják és nem törekszik anyagi haszonra.

Az egyesület cél szerinti besorolása: I.1. kulturális és információs, kommunikációs tevékenység

Az egyesület típusa: Egyesület

Az egyesület képviselote:

- **Név:** Dr. Bálint Csanád András
- **Képviselő lakóhelye:** 1124 Budapest, Korompai utca 21-23. B. fszt. 3.
- **Képviselő anyja neve:** Litkey Janka
- **Tisztsége:** elnök
- **Képviselési jog terjedelme:** általános
- **Képviselési jog gyakorlásának módja:** önálló
- **Megbízás időtartama:** öt év
- **Megbízás megszűnésének időpontja:** 2020. február 23.

Az alapszabály kelte: 2015. június 8.

A végzés ellen a kézbesítéstől számított 15 nap alatt fellebbezésnek van helye, melyet a Fővárosi Ítéletáblához címezve jelen bíróságon kell előterjeszteni 3 példányban. A bíróság tájékoztatja a fellebbezésre jogosultakat, hogy az ítéletábla előtti eljárásban a fellebbezést előterjesztő fél számára a jogi képviselét kötelező. A nem jogi képviselő által előterjesztett fellebbezést a bíróság hivatalból elutasítja.

INDOKOLÁS

A jogi képviselővel eljáró kérelmező 2015. március 18. napján elektronikus úton érkezett beadványában az egyesület nyilvántartásba vételét kérte.

A kérelem, a mellékleteként benyújtott alapszabály és a további mellékletek megfeleltek a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.), az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (Ectv.), illetve a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi CLXXXI. törvény (Cet.) rendelkezéseinek.

MBT: nyilvántartásba vételi bírósági végzés

Beszámoló a Magyar Bizantinológiai Társaság 2014/2015. évi tevékenységéről

MAGYAR BIZANTINOLÓGIAI TÁRSASÁG

A Magyar Bizantinológiai Társaság 2014 második félévében közreműködött az Eötvös József Collegiumban megrendezett *Byzanz und das Abendland III.* nemzetközi konferencia (november 24–28.) megszervezésében. Bár a konferencia francia (*Gallica*) és olasz nyelvű (*Italica*) szekcióiban is több bizantinológiai tárgyú előadás hangzott el, a Bizánc történetével, utóéletével, valamint a görög források papirologiai, paleográfiai, kodikológiai szempontú vizsgálatával kapcsolatos kutatások bemutatására többnyire a *Graeca* szekció keretében (november 25–27-én) került sor. A konferencián, amelyet több könyvbemutató is színesített, az alábbi előadásokat hallgathatta meg az érdeklődő közönség:

2014. november 24.

Egedi-Kovács Emese: *Au carrefour de diverses cultures : le roman de Barlaam et Joasaph dans le manuscrit d'Ivion (N° 463)*

Palágyi Tivadar: « *Car croi en Diu si feras bien !* » *Polémique religieuse dans l'Expeditio Persica de Georges de Piside (VIe siècle) et dans l'Eracle de Gautier d'Arras (XIIe siècle)*

2014. november 25.

Carolina Cupane: *La visita di Partonopeu a Constantinopoli. Un modello di ricezione letteraria?*

Romina Luzi: *Les romans paléologues : à la charnière de plusieurs traditions*

Ellen Söderblom Saarela: *La fonction de Byzance dans le roman français du XIIe siècle*

Zuzana Černáková: *The Metamorphoses of the Representation of Byzantine General Tatikios in Historiography and Epic of Twelfth-century France*

Szegedi Eszter: *La fortuna di Procopio di Cesarea nella librettistica italiana del Sei e Settecento*

Renzo Tosi: *Riprese di proverbi classici nei romanzi bizantini*

Peter Schreiner: *Geschichte und Geschichten aus dem Osten. Die frühe westliche Geschichtsschreibung und Byzanz* (plenáris előadás)

Francesco D'Aiuto: *Byzantine Inscriptions from Rome: A Reconsideration*

Filippo Ronconi: *L'influence des contrastes entre le patriarcat de Constantinople et les papes sur la composition de la Bibliothèque de Photius. Remarques préliminaires*

Hermann Harrauer: *Gefesselt von Amuletten* (plenáris előadás)

John Tolan: *Graeculus dixit: Byzantium as Intermediary between Islam and Latin Europe?*

Nicolas Drocourt: *Quelques aspects relatifs au milieu naturel dans les relations diplomatiques entre Byzance et l'Occident chrétien (VIIIe-XIIes.)*

Könyvbemutató:

Jacqueline de Romilly – Monique Trédé: *Az ógörög nyelv szelleme*. Typotex, Budapest 2014. Ford.: Vargyas Brigitta; szerk.: Horváth László.

2014. november 26.

Nakos Konstantinos: *Η επικαιρότητα του Βυζαντίου*

Solti Dóra E.: *Η εικόνα του Βυζαντίου στην ουγγρική λογοτεχνία του 20ου αιώνα: Τα μυθιστορήματα με θέμα την εγκατάσταση των Ούγγρων στο Λεκανοπέδιο των Καρπαθίων*

Sofia Chatzigiannaki: *Ο αντικατοπτρισμός της κοινωνικής θέσης της γυναίκας στη νεοελληνική λογοτεχνία του 19ου αιώνα*

L. Delbó Katalin: *Το μοτίβο της γριάς στα βυζαντινά μυθιστορήματα*

Mayer Gyula: *Zur Sprache des Archimedes*

Mészáros Tamás: *Once upon a Time in the East: Moravcsik vs. Darkó*

Srdan Pirivatrić: *Byzantine-Hungarian Relations in 1162–1167 and the Deposition of Serbian Grand Župan Desa*

Tóth Iván: *Investigations into Kritobulos' Idea of History*

Christian Gastgeber: *Chronicon Paschale: Ein Codex unicus und lauter Probleme*

Fabian Schulz: *Die Tuskulanischen Fragmente und ihr Wert für die Rekonstruktion des Malalas-Texts*

Juhász Erika: *Olympiaden in der Osterchronik*

Sergei Mariev: *John of Antioch and John Malalas: Limits and Advantages of the 'Open Text' Approach*

Martin Hurbanic: *A Neglected Note to the Naval Defense of Constantinople during the Avar Siege: the Position of Skafokaraboi in the Golden Horn*
Vratislav Zervan: *Biblische Typologie in der Christlichen Topographie und in Chronicon Paschale*

Könyvbemutató:

Juhász Erika (szerk.): *Byzanz und das Abendland II. Studia Byzantino-Occidentalia*. Eötvös József Collegium, Budapest 2014.

2014. november 27.

Vlastimil Drbal: *Die byzantinischen Pilgerstätten im Nahen Osten aus der Sicht der Theorien der heiligen Orte von Mircea Eliade und Victor Turner: „Zentrum der Welt” vs. „The Center out There”*

Bojana Pavlović: *„Λαλοῦσα φωνή” von Nikephoros Gregoras – Rhomäische Geschichte und ihre Entstehung*

Andrea Cuomo: *Byzanz und das Morgenland. Sprachliche Begegnungen mit den Osmanen in der Paläologenzeit*

Ekler Péter: *Oratio de Sacramento Eucharistiae. Epistola ad Graecos. (Greek and Byzantine Authors and Augustinus Moravus Olomucensis)*

A konferencia záró ülészakán a korábbi évek gyakorlatának megfelelően magyar és külföldi egyetemi hallgatók számoltak be kutatásaikról idegen nyelven:

Giulia Rossetto: *Der Corpus der physikalischen Abhandlungen des Aristoteles in den Codex Vind. Phil. gr. 100: einige Überlegungen*

Rózsa Márton: *The Informal Networks of the Byzantine Government and Society in the Early Komnenian Period: the Case of John Melidones*

Szikora Patrícia: *An Interpretation of Similes in Corippus' Poem In laudem Iustini*

Szegvári Zoltán: *A Byzantine Rotulus about Exorcism. The Supplementum Graecum 116 of the Austrian National Library*

Kovács István: *Teaching Rhetoric in the Palaiologos Era*

Ivan Lábaj: *The 2nd Dialogue of Sambucus' De imitatione Ciceroniana*

Marek Šibal: *Miscellanea Philologica et Grammatica in the Manuscript Vind. Phil. Gr. 172 from the Collection of Johannes Sambucus*

Tóthné Mihálykó Ágnes: *Christ and Charon: the PGM P 13 in Context*

Az elhangzott előadások szerkesztett változata idegen nyelvű konferenciakötetben jelenik meg. A konferenciával párhuzamosan Paolo Odorico, a párizsi Centre d'Études Byzantines, Néo-helléniques et Sud-est Européennes (EHESS) igazgatója tömbösített szemináriumot tartott a Bollók János Klasszika-filológia műhely tagjainak *Introduction into Byzantinology* címmel.

2015. első félévében a Társaság havi rendszerességgel tartott felolvasóüléseket neves hazai és külföldi előadók részvételével:

2015. február 16.

Mark Janse (Ghent University; All Souls College, Oxford): *The Survival of Cappadocian Greek. Language, Religion and Identity in Ottoman Cappadocia and Beyond*

2015. március 2.

Bálint Csanád (MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont): *A nagyszentmiklósi kincs és Bizánc*

2015. május 5.

Anastasia Maravela (Universitetet i Oslo): *“School texts” from Western Theban Monasteries: Classical Culture and Education in Late Antique Monastic Settings in Egypt*

2015. május 26.

S.E. Dimitris Yannakakis (Görögország magyarországi nagykövete): *Aspects of Identity in the Byzantine Empire*

2015. június 8.

Hermann Harrauer (nyugalmazott professzor: Universität Wien; Papyrussammlung der Österreichischen Nationalbibliothek): *Austern als Luxusspeise in Papyri*

A Társaság 2015. február 23-án tisztújító közgyűlést tartott. Az újonnan megválasztott Elnökség tagjai: elnök: Bálint Csanád; titkár: Juhász Erika;

elnökségi tagok: Farkas Zoltán, Horváth László, Mészáros Tamás, Nakos Konstantinos, Solti Dóra, Takács Miklós, Zsupán Edina.

A Magyar Bizantinológiai Társaság 2015 novemberében az Eötvös József Collegiumban megrendezett Byzanz und das Abendland IV. nemzetközi konferencia (november 23–27.) társszervezője volt. A kifejezetten Bizánc történetével és kultúrájával foglalkozó szekciók mellett egyre nagyobb számban kaptak helyet Bizánchoz kötődő előadások a konferencia ún. „nyugati” szekcióiban is. A konferencián az alábbi előadások hangoztak el a témában:

2015. november 23.

Catherine Croizy-Naquet: *Deux lectures du Roman de Troie au XIVe siècle, deux lectorats ?*

Christine Ferlampin-Acher: *Artus de Bretagne : un best seller médiéval ?*

Marion Vuagnoux-Uhlig: *Josaphat travesti : lire Barlaam dans Baudouin de Sebourc*

Egedi-Kovács Emese: *Un manuscrit bilingue byzantin : le Barlaam grec et sa traduction française*

Emma Goodwin: *Strategies discursives qui dépassent les textes et visent à attirer les lecteurs? La Chanson d'Antioche en comparaison avec d'autres chansons de gestes*

Andrea Ghidoni: *Traditions narratives et calque typologique : une hypothèse sur la formation du Digenis Akritas*

Szentgyörgyi Rudolf – Krizsai Fruzsina: *Les rapports français de la lettre de fondation de l'abbaye de Tihany*

Ellen Saarella: *La voix féminine dans Partonopeu de Blois, Hysminè et Hysminias et La Cité des Dames*

Romina Luzi: *Les lecteurs des romans byzantins*

Alexandra Ilina: *Représenter les Sarrasins : le cas de Palamede*

Könyvbemutató:

Egedi-Kovács Emese (szerk.): *Byzance et l'Occident II. Tradition, transmission, traduction*. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest 2015.

Szabics Imre (szerk.): *Római Florence és magyar királyfiak. XIII. századi francia históriás ének*. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest 2015.

2015. november 24.

Filippo Ronconi: *L'autre moitié du ciel : la diffusion des Peres grecs en Occident et la construction de l'identité 'romaine' (VIe-IXe s.)*

Nicolas Drocourt : *Au nez et à la barbe de l'ambassadeur. Poils et pilosité dans le jeu des contacts diplomatiques entre Byzance et l'Occident latin (VIIIe-XIIe s.)*

Gerhard Thür: *Justinian und Gaius: Gedanken zu ihren institutiones, den elementa des Rechtsunterrichts*

Peter Schreiner: *Byzantinische Literatur und mittellateinische Literatur: ein Vergleich im Überblick*

Christian Gastgeber: *Was darf von der Antike im christlichen Umfeld in Erinnerung bleiben? Memorialkultur des Chronicon Paschale*

Juhász Erika: *Bemerkungen zu den Konsullisten in der Osterchronik*

Laura Carrara: *Die erste Edition der Chronik des Malalas: Das Zeugnis des Chronicon Paschale*

Juan Signes Codoñer: *Dates or Narrative? Looking for Structures in Middle Byzantine Historiography*

Pia Carolla: *Priscus of Panion, John Malalas and the Chronicon Paschale: a Complex Relationship*

Sergei Mariev: *The Place of Chronicles in the History of Byzantine Literature: Some Methodological Reflections*

Erika Elia: *Die Methoden eines Kopisten des 16. Jahrhunderts und die Abschriften des Chronicon Paschale*

Renzo Tosi: *Osservazioni sulle interpretazioni dei paremiografi bizantini*

Domokos György: *Il programma Vestigia*

Falvay Dávid: *Un codice italiano tra Costantinopoli e Budapest*

Könyvbemutató:

Ludmann Ágnes (szerk.): *Mare nostrum. Studia Iberica, Italica, Graeca*. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest 2015.

2015. november 25.

Maria Theisen – Edina Zsupán: *Mitteleuropäische Schulen in der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts – Eine Projektdarstellung*

Péter Ekler: *Greek and Byzantine Authors and Augustinus Moravus Olomucensis. Part Two*

Vratislav Zervan: *Die spätbyzantinische Geschichtsschreibung als Quelle für die Sprachkontaktforschung*

Vlastimil Drbal: *Das andere Bild des byzantinischen Palästinas: Das christliche und nicht-christliche Pilgerwesen in Palästina zwischen dem 4. und 6. Jh.*

A Monomachos-korona megtekintése a konferencia résztvevőivel a Magyar Nemzeti Múzeumban Kiss Etele vezetésével

Olivier Gengler: *Malalas and his Sources: Some Reflexions around Philostratos*

Bojana Pavlović: *Nikephoros Gregoras und das Nikänische Reich*

Mayer Gyula – Lágler Éva: *Griechische Textvorlagen der Übersetzungen des Janus Pannonius*

Hermann Harrauer: *Alltag eines Papyrologen: unediertes Mischmasch*

Anastasia Maravela – Hasznos Andrea: *Monastic Readings and Writings in Western Theban Monasteries (VI-VIII): Documentary and Archaeological Evidence*

Mihálykó Ágnes: *Liturgical Papyri in Monastic Context*

Könyvbemutató:

Sára Balázs (szerk.): *Quelle und Deutung II*. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest 2015.

Juhász Erika (szerk.): *Byzanz und das Abendland III*. ELTE Eötvös József Collegium, Budapest 2015.

2015. november 26.

Eleni Volonaki: Λιβάνιος ο σοφιστής: επιδεικτική ρητορεία

Athanasios Efstathiou: Ρητορικές Πραγματείες από το Βυζάντιο στην Δύση

Kateřina Vočková-Loudoná: Η κατηγορία των μορίων στα βυζαντινά γραμματικά εγχειρίδια: η αμετάβλητη παράδοση

L. Delbó Katalin: Παρατηρήσεις σχετικά με τα βυζαντινά μυθιστορήματα του 12ου αιώνα

Nicole Votanoná-Sumelidisová: Τα παραδοσιακά μετρικά σχήματα στην ελληνική μεταπολεμική ποίηση

Konstantinos Nakos: Το Βυζάντιο μέσα από τα έργα του Istvan Bibo, Istvan Hajnal και Jenő Szűcs

Solti Dóra: Η πολυτυπία στα δημόδη πεζά κείμενα των πρώιμων νεότερων χρόνων – η περίπτωση του Προγνώστικου των Μοσκόβων

Lina Basoukou: Το πεζογραφικό έργο του Φώτη Κόντογλου και οι σκηνικές του προεκτάσεις

Farkas Zoltán: *Byzantie Studies at the József Eötvös Collegium*

Mészáros Tamás: *Laonikos on the ethnonym of the Hungarians*

Egedi-Kovács Emese: *Le Barlaam et Ioasaph dans le ms. Iviron No 463*

Adorjáni Mária: Τίς ὁ ἀποστείλας; *Les deux fragments exegetiques du Supplément Grec 182 de la bibliotheque nationale d'Autriche, Vienne*

Iván Lábaj: *Georgius Bona: A Lesser-known Pupil of Johannes Sambucus*

Kassai Gyöngyi: *Genealogiae Deorum*

Marek Sibal: *Aelius Herodianus in Sambucus' Manuscript Vind. Phil. gr. 172*

Kovács István: *Les livres dans l'enseignement – L'examen du manuscrit Harley 5735*

Marica Ritucci: *Luciano di Samosata: come si deve scrivere la Storia, e l'Informazione del presente*

Srdjan Pirivatic: *XXIII. Internationaler Byzantinistenkongress, Belgrad, 22-27. August 2016*

Könyvbemutató:

Jennifer Radulovic: *La grande invasione. Il regno d'Ungheria nel Duecento tra congiure e intrighi. L'arrivo dei Mongoli. Milano, Res Gestae 2015*

További felolvasó ülések 2015-ben:

2015. október 19.

Zsupán Edina (OSzK): *Források új fényben: a corvinalaudáció műfaja*

2015. december 14.

Farkas Zoltán (PPKE BTK): *Bizantinológia az Eötvös Collegiumban*

Mészáros Tamás (ELTE EC Byzantium Központ): *Archaizáló névhasználat Laonikos Chalkokondylés történeti művében*

Juhász Erika, titkár

VI. AZ EC KÖLTSÉGVETÉSÉNEK SAROKSZÁMAI (SAJÁT BEVÉTELEK)

Az EC költségvetési sarokszámaiból kiemeljük az ELTE szakkollégiumi támogatását: 2015-ben 13 000 000 Ft, amelyet a kutatóegyetemi támogatás egészített ki: 1 500 000 Ft. A Collegium közüzemi költségeit az egyetem központi forrásból fedezi. A sarokszámok ismertetését követően a saját bevételek alakulását részletezzük.

A 2015. évre benyújtott és az egyetemtől jóváhagyott, előirányzott költségvetés szerint az EC a bevételi oldalon saját bevétel: 33 285 000 Ft-ot, támogatásból: 28 346 000 Ft-ot, összesen: 61 631 000 Ft-ot tervezett. Saját bevétel tervezése: hallgatóktól befizetett kollégiumi díj: 13 552 000 Ft, terembérlet: 9 665 000 Ft, kereskedelmi szálláshely bevétel: 9 000 000 Ft, lakbér: 300 000 Ft (bevételek 5%-os elvonása felújításra: 933 000 Ft, alaptevékenység kiszámlázott termékei és szolgáltatások ÁFA-ja: 1 701 000 Ft).

A 2015. évi (a költségvetési előirányzathoz képest) tényleges bevételeink az alábbiak szerint valósultak meg: kollégiumi díj: 9 009 000 Ft, terembérlet: 7 491 000 Ft, kereskedelmi szálláshely bevétel: 6 781 400 Ft, lakbér: 277 200 Ft. Összesen: 23 558 400 Ft.

A mérlegeredmény hátterében a legfontosabb tényező: a költségvetési fejelem (a működési kiadások és a dologi beruházások minimalizálása). A Collegiumban folyó szakmai munkára (a közel 120 kurzusra, illetve az előadókra) 2015-ben tervezhattünk és ki is fizethettünk honoráriumot. A bevételek (szállás- és terembérlet) pontosan nem tervezhetők, mert a lehetőségeket nem hirdethetjük, állandó vevői körünk korlátozott. Terembérlet formában kiadtuk tornatermünket, sportpályánkat és nagytermünket is. Nemcsak egyének, hanem csoportok (pl. nyári egyetem, évközi kurzusok) is béreltek a Collegiumban szállást. Bevételeinket növelte, hogy külföldi ösztöndíjas hallgatóink helyét rendre Erasmus-hallgatóknak adtuk ki.

EC 2015.	szállás /Ft	terembérlet /Ft	összesen /hó /Ft
január	830000	110000	940000
február	675000	681000	1356000
március	783000	280000	1063000
április	624000	640000	1264000
május	180000	180000	360000
június	487000	200000	687000
július	1640000	600000	2240000
augusztus	462000	200000	662000
szeptember	584400	1500000	2084400
október	140000	1500000	1640000
november	178000	1500000	1678000
december	198000	100000	298000
mindösszesen:	6781400	7491000	14272400

VII. EGYÉB

Az Eötvös Collegiumért Alapítvány

Az Eötvös Collegiumért Alapítványt 1990-ben a Collegium Szijártó István Igazgató úr, mint alapító kezdeményezésére hozta létre. Az elmúlt 25 évben jelentős támogatást tudott biztosítani az eredeti céloknak megfelelően. Jó egy évtizede azonban a tevékenységi köre, aktivitása fokozatosan beszűkült, a Kuratóriumban elhunyt személyek neve is szerepelt, az ülések elmaradtak. Ezért 2014-ben kezdeményeztük az Alapítvány eredeti célok és működés szerinti megújítását (a pályázatok, az ügyintézés gyakorlati szempontjai miatt célszerű, ha az alapítói szándékoknak megfelelően a mindenkori elnök a mindenkori igazgatóval azonos) és a közhasznúság visszaszerzését. Ügyvédi segítséggel sikerült elérni, hogy hosszas előkészítő munka után a Fővárosi Törvényszék a 2015. október 7-én kelt végzésében a változtatásokat jogerőre emelte. Az Alapítvány új Kuratóriuma: Gyivicsán Anna, Németh József (titkár), Csoma Zsigmondné Kovács Mária, Dörnyei Lászlóné, Csomós Gyula, Solymosi László és Horváth László (elnök). A közhasznúság feltételeinek biztosítása (átlagban évekénti 2 millió Ft feletti pénzforgalom, stb.) és a közhasznúság visszaigénylése folyamatban van. Az Alapítvány pénzügyeit Noszko Ilona Éva a Collegium gazdasági vezetője felügyeli társadalmi munkában.

Az elmúlt három évben (2013–2015) Az Eötvös Collegiumért Alapítvány 6 443 000 Ft-ból gazdálkodhatott. Pályázati támogatásokat nyertünk (Újbuda Önkormányzatától a 2013. évi állandó kiállítás kialakítására, székek vásárlására 800 000 Ft-ot, majd 1 500 000 Ft-ot; 2014-ben és 2015-ben az Ingenia Hungarica kötetek kiadására 200 000 Ft-ot, majd 100 000 Ft-ot. Az Olasz Külügyminisztériumtól 2014-ben 449 000 Ft-ot, majd 2015-ben 457 000 Ft-ot, és a Nemzeti Együttműködési Alaptól 2014-ben 1 000 000 Ft-ot), és közvetlen támogatásokat kaptunk (a MOL és a Richter Gedeon Rt. támogatása a Természettudományos Tábor lebonyolítására 2013-ban 550 000 Ft, 2014-ben 650 000 Ft, 2015-ben 650 000 Ft, németországi és magyarországi magánadományok kötetek kiadására, stb. összesen 1 387 000 Ft-ot).

„Az Eötvös Collegiumért” Alapítvány**ALAPÍTÓ OKIRATA**

módosításokkal egységes szerkezetbe foglalva

Preambulum

Alulírott Alapító 1990. március 28-án létrehozta „Az Eötvös Collegiumért” Alapítvány elnevezésű alapítványt, amelyet a Fővárosi Bíróság 1990. április 9-én kelt 8.Pk.62.283/1. ügyszámú végzésével, 113. sorszám alatt nyilvántartásba vett.

Az Alapító az alapító okiratot az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvényben foglalt követelményeknek megfelelően módosítja.

1.) Az Alapító: Eötvös József Kollégium
székhely: 1118 Budapest, Ménesi út 11-13.

2.) Az Alapítvány neve:

„Az Eötvös Collegiumért” Alapítvány

Az Alapítvány önálló jogi személy.

3.) Az Alapítvány székhelye:

1118 Budapest, Ménesi út 11-13.

4.) Az Alapítvány célja:

4.1.

Szellemi, erkölcsi és anyagi erővel segíteni az Eötvös Collegium munkáját, hogy a névadó Eötvös József és az alapító Eötvös Loránd szándékaival egyezően a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészeti és Természettudományi Karára felvett vidéki fiatalok legkiválóbbjainak kiválasztásával és alapos felkészítésével kitűnő tanárokat adjon a magyar középiskoláknak. Segíteni akarja az alapítvány a tudományos kutató utánpótlás biztosítását hajdani kurátora gr. Teleki Pál munkássága szellemében, segíteni kívánja a Kárpát-medence magyarjainak oktatását, nevelését, a közép-európai szomszédos népek nyelvének, történelmének, kultúrájának megismerését.

Szervezi az anyaországtól távollévők magyar- és angol nyelvű egyetemi oktatását, szakembereket kíván képezni a magyar kulturális diplomácia (Collegium Hungaricumok) részére.

Törekvése: csatlakozás a nyugat-európai egyetemi integrációhoz (Erasmus program) és a világ egyetemeinek rendszeréhez.

Az Eötvös József Collegiumért Alapítvány alapító okirata a célok leírásával

Számszerűsíthető eredmények

A Collegium 2009–2016 december között elért eredményei elektronikus úton elérhetőek és „letölthetőek”: <http://honlap.eotvos.elte.hu/fooldal/eredmenyek>

2015-ben az Eötvös-collegisták kiemelkedő eredményeket értek el a XXXII. OTDK-án és összesen 33-an részesültek köztársasági ösztöndíjban.

XXXII. OTDK (2015)

I. hely összesen: 12 db; II. hely összesen: 13 db; III. hely összesen: 8 db.
9 különdíj, 2 Pro Scientia Aranyérem. Mindösszesen: 44 helyezés, elismerés.

Biológia–Kémia Műhely – Eredmény: 1 db III. hely

Hallgató neve: Jánosi Barbara

Dolgozat címe: Kísérletesen létrehozott vaszkuláris demencia következtében kialakuló kognitív károsodások vizsgálata in vivo patkány modellekben

Elért helyezés: III. hely

Felkészítő tanár: Gacsályi István

Bollók János Klasszika-filológia Officina – Eredmény: 1 db I. hely, 1 db II. hely, 1 db III. hely

Hallgató neve: Kassai Gyöngyi

Dolgozat címe: Genealogiae deorum. Egy kiadatlan humanista költemény (Cod. Lat. 423.)

Elért helyezés: I. hely

Felkészítő tanár: Mészáros Tamás

Hallgató neve: Horváth Balázs

Dolgozat címe: Korai magyar szakramentáriumok nemzetközi összefüggésben

Elért helyezés: II. hely

Felkészítő tanár: Földvály Miklós

Hallgató neve: Kovács István

Dolgozat címe: Egy III. századi dokumentáris papirusz történeti és filológiai szempontú elemzése

Elért helyezés: III. hely

Felkészítő tanár: Horváth László

Filozófia Műhely – Eredmény: 1. db II. hely, 1 db III. hely, 1 db különdíj

Hallgató neve: Tasnádi Gábor

Dolgozat címe: Szabadság és természet viszonya a harmadik antinómiában

Elért helyezés: II. hely

Felkészítő tanár: (egyedül készült)

Hallgató neve: Ádám Zsófia

Dolgozat címe: Teremtett világok. Teista modális realizmus

Elért helyezés: III. hely

Felkészítő tanár: Tözsér János, habil. egyetemi docens, Kaposvári Egyetem

Hallgató neve: Véber Virág

Dolgozat címe: A morális szerencse problémája. Érvek az ellenőrzés elvének feladása mellett

Elért helyezés: a zsűri különdíja

Felkészítő tanár: Orthmayr Imre habil. egyetemi docens, ELTE BTK

Informatikai Műhely – Eredmény: 1 db I. hely, 2 db II. hely, 1 db Pro Scientia Aranyérmesek Társasága kiemelt különdíj

Hallgató neve: Gévay Gábor és Danner Gábor (Szegei TE)

Dolgozat címe: A malom, lasker és marabaraba játékok ultra erős és kiterjesztett megoldása

Elért helyezés: I. hely

Felkészítő tanár: Csirik János, SZTE

Hallgató neve: Gévay Gábor és Danner Gábor (Szegei TE)

Dolgozat címe: A malom, lasker és marabaraba játékok ultra erős és kiterjesztett megoldása

Elért helyezés: Pro Scientia Aranyérmesek Társasága kiemelt különdíj

Felkészítő tanár: Csirik János, SZTE

Hallgató neve: Englert Péter

Dolgozat címe: Efficient maximum common subgraph search on molecular graphs

Elért helyezés: II. hely

Felkészítő tanár: Kovács Péter és Tichler Krisztián adjunktus, ELTE IK

Hallgató neve: Horváth Gábor

Dolgozat címe: Függvények modellezése globális statikus analízis céljából

Elért helyezés: II. hely

Felkészítő tanár: Pataki Norbert adjunktus, ELTE IK

Magyar Műhely – Eredmény: 2 db I. hely, 1 db II. hely, 3 db III. hely, 1 db Literatura különdíj, 1 db Pro Scientia Aranyérem

Hallgató neve: Muntag Vince

Dolgozat címe: „Megint színház!”: A Játék a kastélyban mint a metateatralitás dramaturgiája

Elért helyezés: I. hely
Felkészítő tanár: Dr. Kiss Gabriella

Hallgató neve: Muntag Vince
Dolgozat címe: „Megint színház!”: A Játék a kastélyban mint a metateatralitás dramaturgiája
Elért helyezés: Pro Scientia Aranyérem
Felkészítő tanár: Dr. Kiss Gabriella

Hallgató neve: Szabó Gergely
Dolgozat címe: „Hogyan fejezzem ki magam szépen?” – Nyelvi ideológiák az obszcenitások mögött
Elért helyezés: I. hely
Felkészítő tanár: Bodó Csanád

Hallgató neve: Szemes Botond
Dolgozat címe: Létalap – Kertész Imre Kaddis a meg nem született gyermekért című művének vizsgálata a beszédhelyzet tükrében
Elért helyezés: II. hely
Felkészítő tanár: Scheibner Tamás

Hallgató neve: Szemes Botond
Dolgozat címe: Létalap – Kertész Imre Kaddis a meg nem született gyermekért című művének vizsgálata a beszédhelyzet tükrében
Elért helyezés: a Literatura folyóirat különdíja
Felkészítő tanár: Scheibner Tamás

Hallgató neve: Varga Nóra
Dolgozat címe: A „valószínű lehetetlenségek színpada”, avagy a hatvanas évek Kísérleti Stúdiójának a Tárgyak és emberek c. előadása Szilágyi Dezső báb-esztétikájának tükrében
Elért helyezés: III. hely, Színháztudományi tagozat
Felkészítő tanár: Darida Veronika, Czibula Katalin

Hallgató neve: Melhardt Gergő
Dolgozat címe: „...micsoda hatalma volt felettem a saját szavaimnak!” A megértés narratív esélyei és korlátai A feleségem történetében

Elért helyezés: III. hely
Felkészítő tanár: Molnár Gábor Tamás

Hallgató neve: Bacsadi Zsófia
Dolgozat címe: A holokauszt ábrázolásának problémái
Elért helyezés: III. hely
Felkészítő tanár: Orbán Katalin

Matematika–Fizika Műhely – Eredmény: 2 db I. hely, 5 db II. hely, 1 db III. hely, 4 db különdíj

Hallgató neve: Galgóczy Gábor
Dolgozat címe: TGEM alapú Cserenkov-detektorok fejlesztése
Elért helyezés: I. hely

Hallgató neve: Bozóki Tamás
Dolgozat címe: A Föld forgásának hatása a köpenykonvekció numerikus modelleiben
Elért helyezés: I. hely

Hallgató neve: Bögnér Rebeka, Pintér Sándor
Dolgozat címe: Planck hideg felhők fizikai paramétereinek vizsgálata
Elért helyezés: II. hely

Hallgató neve: Gilyén András
Dolgozat címe: Egy qubit-es káosz és kapcsolata a komplex dinamikus rendszerekhez
Elért helyezés: II. hely

Hallgató neve: Kovács Áron Dániel
Dolgozat címe: A grafén és a háromrétegű T₃ rácsszerkezetű anyagok Hallvezetőképessége
Elért helyezés: II. hely

Hallgató neve: Laczkó Zoltán Balázs
Dolgozat címe: A peremes Lee-Yang modell teljes megoldása
Elért helyezés: II. hely

Hallgató neve: Bencs Ferenc
Dolgozat címe: Gráfok függetlenségi polinomja
Elért helyezés: II. hely

Hallgató neve: Bencs Ferenc
Dolgozat címe: Gráfok függetlenségi polinomja
Elért helyezés: különdíj

Hallgató neve: Földvári Viktória
Dolgozat címe: A Bezdek-Pach sejtés a síkon
Elért helyezés: III. hely

Hallgató neve: Bécsy Bence
Dolgozat címe: Kettős rendszerbeli pulzárok és kísérőik közötti dinamikai kölcsönhatások vizsgálata
Elért helyezés: különdíj

Hallgató neve: Janosov Milán
Dolgozat címe: Csoportos üldözési stratégiák
Elért helyezés: Komplex rendszerek tagozat különdíja
Felkészítő tanár: Vásárhelyi Gábor és Vicsek Tamás

Hallgató neve: Janosov Milán
Dolgozat címe: Csoportos üldözési stratégiák
Elért helyezés: Babeş–Bolyai Tudományegyetem Fizika Karának különdíja
Felkészítő tanár: Vásárhelyi Gábor és Vicsek Tamás

Mendöl Tibor Földrajz-, Föld- és Környezettudományi Műhely – Eredmény:
3 db I. hely, 1 db II. hely, 2 db különdíj, 1 db Pro Scientia Aranyérem

Hallgató neve: Bottyán Emese
Dolgozat címe: A magyarországi csapadék forrásrégióinak vizsgálata
Elért helyezés: I. hely
Felkészítő tanár: Czuppon György – Haszpra László (témavezető), Weidinger Tamás (konzulens)

Hallgató neve: Bottyán Emese

Dolgozat címe: A magyarországi csapadék forrásrégióinak vizsgálata

Elért helyezés: Pro Scientia Aranyérem

Felkészítő tanár: Czuppon György – Haszpra László (témavezető), Weidinger Tamás (konzulens)

Hallgató neve: Lukács Tamás

Dolgozat címe: Vékony rétegek lokalizációja sekélygeofizikai NMR szondával

Elért helyezés: I. hely

Felkészítő tanár: Raphael Dlugosch, Thomas Günther, Balázs László

Hallgató neve: Vereb Viktor

Dolgozat címe: A Szantorini vulkán minőszi kitörésének fotostatisztikai és térinformatikai elemzése

Elért helyezés: I. hely

Felkészítő tanár: Karátson Dávid – Telbisz Tamás Ferenc

Hallgató neve: Obbágy Gabiella

Dolgozat címe: Isztriai amphorák és nyersanyagaik nehézasványai

Elért helyezés: II. hely

Felkészítő tanár: Józsa Sándor (témavezető), Szakmány György (konzulens)

Hallgató neve: Balogh Viktor Dániel

Dolgozat címe: Vizes élőhelyek és a felszín alatti víz kapcsolata a Duna völgyében

Elért helyezés: különdíj

Felkészítő tanár: Simon Szilvia

Hallgató neve: Mikle György

Dolgozat címe: Bábolna és Mezőhegyes majorjainak fejlődése és mai helyzete

Elért helyezés: különdíj

Felkészítő tanár: Győri Róbert

Orientalisztika Műhely – Eredmény: 1 db II. hely

Hallgató neve: Pintér Anna (Klasszika-filológia [ókortudomány] szekció)

Dolgozat címe: Mit jelent Mezopotámiában városnak lenni?

Elért helyezés: II. hely

Felkészítő tanár: Dr. Zólyomi Gábor

Spanyol Műhely – Eredmény: 1 db I. hely

Hallgató neve: Gaál Zoltán Kristóf

Dolgozat címe: Disquisiciones sobre la existencia de una fricativa labiodental sonora [v] en el cubano

Elért helyezés: I. hely

Felkészítő tanár: Bárkányi Zsuzsanna

Társadalomtudományi Műhely – Eredmény: 1 db II. hely, 1 db III. hely

Hallgató neve: Dudlák Tamás

Dolgozat címe: A szarajevói merénylet helye a történelemben – Az első világháború okainak kontrafaktuális elemzése

Elért helyezés: II. hely

Felkészítő tanár: Dr. Rada Péter

Hallgató neve: Horváth Ágoston

Dolgozat címe: A politika csúcán – A fővárosi törvényhatósági bizottság vezető politikusai az 1920–1945 közötti korszakban

Elért helyezés: III. hely

Történelem Műhely – Eredmény: 1 db I. hely

Hallgató neve: Veres Kristóf György

Dolgozat címe: A teljes szerkezetű oklevél a magyar királyi kancelláriai gyakorlatban 1172–1235 között

Elért helyezés: I. hely (Humántudományi tagozat, Kora középkori magyar történelmi szekció)

Felkészítő tanár: Körmendi Tamás adjunktus (ELTE BTK Történelem Segédtudományai Tanszék)

Cathedra Magistrorum – Eredmény: 1 db I. hely

Hallgató neve: Garay Bianka

Dolgozat címe: Förderung der Lernerautonomie beim Textverstehen im DAF-Unterricht – A tanulói önállóság fejlesztése a szövegértés területén a német mint idegen nyelv oktatásában

Elért helyezés: I. hely

Felkészítő tanár: Feldné Knapp Ilona

Köztársasági ösztöndíjasok 2015/2016.

Angol–Amerikai Műhely

Kassai Gyöngyi

Dezsényi Balázs

Biológia–Kémia Műhely

Kovács Noémi

Samu Viktor

Bollók János Klasszika-filológia Műhely

Horváth Balázs

Filozófia Műhely

Szántó Rita

Kintli Borbála

Germanisztika Műhely

Galac Ádám

Informatika Műhely

Hermann Gábor

Nagy Vendel

Tőkés Anna

Fonyó Viktória

Horváth Gábor

Informatika/Germanisztika Műhely

Szécsi Péter György

Magyar Műhely

Szabó Gergely

Melhardt Gergő

Róth Judit

Muntag Vince

Szemes Botond Bálint

Magyar/Filozófia Műhely

Ádám Zsófia Katalin

Matematika–Fizika Műhely

Földvári Viktória Andrea

Kapás Kornél

Bécsy Bence

Kovács Áron Dániel

Mendöl Tibor Földrajz-, Föld-
és Környezettudományi Műhely
Orientalisztika Műhely

Sauvageot Francia Műhely
Skandinavisztika Műhely
Spanyol Műhely
Társadalomtudományi Műhely
Történész Műhely

Lukács Tamás
Sitkei Dóra
Hevesi Krisztina
Mosa Diána
Csűr Gábor Attila
Gaál Zoltán Kristóf
Bauer Flóra
Veres Kristóf György
Czeti István

OKTV-döntősök elszállásolása

2013-ban felvettük a kapcsolatot az Oktatási Hivatallal, hogy felajánljuk támogatásunkat a vidékről a fővárosba, az OKTV versenyek döntőjére érkező diákok elszállásolására. A vidéki versenyzők esélyegyenlősége jelentősen nő azáltal, hogy a döntő előestéjén kipihenhetik magukat, másfelől a Collegium az utánpótlás megnyerésére további lehetőséget kap. Szállást a mindenkori lehetőségeink szerint, előzetes igénylések alapján tudunk biztosítani a versenyzőknek és a kísérő tanároknak. A versenyzők érkezéséről a Collegium tanulmányi előadója és gondnoka – az erre a célra fenntartott e-mail címre érkező jelzések alapján – a szakos műhelyvezetőket értesíti, így kollégáink közvetlen kapcsolatokat építhetnek. Az ECCE III-ban közöltük azokat a formaleveleket, amelyeket az OH a Collegium címét is feltüntetve kiküld.

Az alábbi kimutatás tartalmazza az együttműködés 2015. évi eredményét.

OKTV verseny megnevezése	Döntő időpontja	Szállást kérő diák	Szállást kérő kísérő
Informatika II. kategória	2015. február 28. (szombat)	9	2
Matematika III. kategória	2015. március 5. (csütörtök)	8	
Informatika I. kategória	2015. március 14. (szombat)	2	2
Latin nyelv	2015. március 19. (csütörtök)		
Kémia I. kategória	2015. március 21. (szombat)	1	
Kémia II. kategória	2015. március 21. (szombat)		
Matematika I. kategória	2015. március 23. (hétfő)	4	2
Matematika II. kategória	2015. március 23. (hétfő)		
Angol nyelv I. kategória	2015. március 24. (kedd)	1	1
Angol nyelv II. kategória	2015. március 25. (szerda)	1	1
Német nyelv I. kategória	2015. március 26. (csütörtök)		
Német nyelv II. kategória	2015. március 27. (péntek)		
Fizika I. kategória	2015. március 28. (szombat)	4	1
Fizika II. kategória	2015. március 28. (szombat)		
Magyar nyelv	2015. március 30. (hétfő)	1	
Magyar irodalom	2015. március 31. (kedd)		
Spanyol nyelv I. kategória	2015. április 1. (szerda)		
Spanyol nyelv II. kategória	2015. április 8. (szerda)	1	
Olasz nyelv I. kategória	2015. április 9. (csütörtök)		
Olasz nyelv II. kategória	2015. április 10. (péntek)	7	1
Biológia I. kategória	2015. április 11. (szombat)		
Biológia II. kategória	2015. április 11. (szombat)		
Orosz nyelv	2015. április 13. (hétfő)		
Történelem	2015. április 14. (kedd)	1	
Földrajz	2015. április 15. (szerda)	2	1
Francia nyelv I. kategória	2015. április 16. (csütörtök)	1	1
Francia nyelv II. kategória	2015. április 16. (csütörtök)		
Filozófia	2015. április 17. (péntek)		
Összesen		43	12

Kitüntetések

Az Eötvös Collegium kurátora az igazgató személyi javaslatai alapján a Kuratórium támogatásával – a régebbi collegiumi gyakorlatot felelevenítve – 2009-től az őszi ünnepi közgyűlésen 2015-től pedig az Eötvös József napon (szeptember 3-án, az ünnepi tanévnyitón) a Collegium önzetlen támogatóinak Eötvös Collegiumért emlékérmeket adományoz. Köszönetünket három területen fejezzük ki: „külfilosz”, azaz nem collegista, „öreg collegista”, azaz korábban végzett növendék, és „távozó collegista”, azaz a Collegiumból kiköltöző collegista kategóriákban.

Emlékérmeket kaptak:

2015. szeptember 25-én:

Benyó Krisztián „távozó collegista”

Csörnyei Zoltán, az Informatika műhely alapító vezetője 2004–2015 között

Dinyés Soma, az Ars Longa Consort csoport (zenekar) vezetője

Dezső Tamás prodékán (ELTE Bölcsészettudományi Kar)

Peter Schreiner bizantinológus, professor emeritus

Collegiumon kívüli „collegista” teljesítmény

Ebben az alfejezetben az ECCE IV-ben teremtett hagyomány szerint olyan collegista teljesítményre hívjuk fel a figyelmet, amely szó szerint és átvitt értelemben egyaránt a Collegium falain kívül született. 2014-ben Szabó Gergely európa-bajnoki sikerét mutattuk be, itt Ötvös Zsuzsanna (2015-ben PhD fokozatot szerzett klasszika-filológus) elismert receptjei következnek.

főzőnapló

Praliné és minitorta

A francia desszertek és a kódexek vetélkedéséből az előbbieket kerültk ki győztesen. A Praliné Paradicsom blog gazdája nemrég a tudományos karrier helyett a csokoládémanufaktúrát választotta.

inkább a sütemények világa jelent számára kikapcsolódást, így virtuális cukrászatában jobbra a franciás stílusú desszerteket kínálják magukat. Zsuzsi macaronokkal is szívesen kísérletezik, s azt is kipróbálta, milyen, amikor e sütemény a hagyományos zserbó ízét idézi. Ímádjá a különleges alapanyagokat, így csak borsból 6-8 félt mutat, melyek fűszeresen-illatosan simulhatnak bele a desszertekbe. Az újjávarázsolt islemben például a japán zöldtea, a matcha találkozik egy citrusos aromájú borssal meg egy citrusos lekvárral.

– Szeretem az ízek és a textúrák játékát, így végre kiélhetem a kreativitásomat. A klasszikus képviselőfánk ezért is párosítottam a könnyű és légies sósokaramell-habbal. A sőtől – én füstölt Maldon sót használtam – nem szabad megijedni, nagyon szépen kiegyensúlyozza, ellenpontozza a karamell édességét. Az újrarendelt pite ízben a klasszikus Fekete-erdő tortát idézi meg, máigpedig az ét-csokoládé, a meggy és a tejszínes fehér-csokoládé-hab hármasa által. A minitorta a franciás cukrászatra oly jellemzően a textúrák játékára épül a banánhab légies könnyedségét ellenpontozza a kókuszop-mandulás ropogós réteg – magyarázza Zsuzsi.

Olyan szakértelemmel beszél a desszertjeiről, hogy szinte szégyellem, amikor a sósokaramell-habos képviselőfánk után csak így sóhajtok fel az fantasztikus...

PALÁGYI EDIT

Képviseelőfánk sósokaramell-habbal

ELŐKÉSZÍTÉS: 1 óra ■ SÜTÉS: 35 perc ■ HÜTÉS: 4 óra

■ 1 adag: 210 kcal

HOZZÁVALÓK (kb. 25 darabhoz):

■ AZ ÉGETETT TÉSztÁHOZ: ■ 100 g víz ■ 100 g vaj

■ AZ ÉGETETT TÉSztÁHOZ: ■ fél teáskanál só ■ 100 g liszt ■ 2,5 tojás

■ A SÓKARAMELL-HABHOZ: ■ 200 g cukor ■ 140 g forró habtejszín

■ 200 g behűtött habtejszín ■ 40 g akácméz

■ fél kávéskanál jó minőségű só ■ 2 lap zselatín

■ A TEJszÍNHAB RETEGHEZ: ■ 2 dl habtejszín

■ fél rúd vanília ■ 1 evőkanál porcukor ■ 1 csomag habfixáló

Az égetett tésztához a vizet, a vajat, a porcukrot és a sőt egy lábasba keményük, majd leforraljuk. Belekeverjük a lisztet, majd egy-két percig kevergetjük, s miután összeállt, levesszük a tűzhelyről. Pár percig hűlni hagyjuk, majd egyenként beledobjuk a tojásokat. A tésztát csillagcsőrös habzsákba töltjük, és sütőpapírral bélelt tepsiere kis halmkokat nyomunk belébe, egymástól 3-4 cm távolságra. A tésztát 180 °C-os sütőben sütjük 15 percig, majd 150 °C-on még 15-20 percig. Közben nem nyitjuk ki a sütő ajtaját.

A sósokaramell-habhoz a cukrot sótt borostyánszínűre karamellizáljuk. Közben a 140 g habtejszínt forrásg meglegítjük. Óvatosan hozzáadjuk a karamellhez a mézet, és apránként a forró tejszínt is. Hozzáadjuk a sót, s az előzőleg hideg vízbe áztatott, kicsavart zselatínlapokat is feloldjuk benne. Szoba-hőmérsékletre hűtjük. A 200 g hideg habtejszín habbá verjük, majd a karamellhez forgatjuk. A karamellhabot 3-4 órára hűtőbe tesszük. A tejszínhabos réteghoz a hideg habtejszín a fél rúd vanília magjaival, a porcukorral és a habfixálóval kemény habbá verjük.

A képviselőfánkok tetejét levágjuk. A karamellhabot csillagcsőrös habzsákkal a fánkok aljába töltjük. A vaníliás tejszínhabot is a karamellre töltjük, s a fánkok tetejét ráültetjük.

Bölcsészdoktori disszertációjának megírása után mérész váltással egy csokimanufaktúrában helyezkedett el Ortvos Zsuzsanna. Ám nem bánta meg, hogy a humanista kódexek tanulmányozása helyett egész nap csokit temperál. A Praliné Paradicsom címet azért kapta a négy éve indított blogja, mert eredetileg csokoládékről, bonbonokról szót. Munkája révén találkozott valódi kakaófarmerrel, és az sem újdonság számára, hogy a kakaóbab íze éppoly jelzi a termőföldje – a terroir – jellegességét, akárcsak a jóféle bor. Ma

Fekete-erdő tarte ☉☉☉

ELŐKÉSZÍTÉS: 1 óra ■ SÜTÉS: 20 perc ■ HŰTÉS: 5 óra ■ 1 adag: 320 kcal

HOZZÁVALÓK:

AZ OMLÓS TÉSZTÁHOZ: ■ 170 g liszt ■ 10 g holland kakaópor
■ 120 g hideg vaj ■ 40 g porcukor ■ 1 csipet só
■ 1 kisebb tojás ■ 1 evőkanál kakaóbortört (elhagyható)
A TÖLTÉLEKHEZ: ■ 200 g étcsokoládé ■ 250 g habtejszín
■ negyed tonkabab (elhagyható)
■ 1 evőkanál méz ■ 30 g puha vaj ■ 1 evőkanál cseresznyepálinka
■ 1 csipet só ■ 6-8 evőkanál meggyelkvér
A FEHÉRCOKOLÁDE-HABHOZ: ■ 130 g tej ■ 2 tojássárgája ■ 1 rúd vanília
■ 200 g fehér csokoládé ■ 2 lap zselatin
■ 200 g hideg habtejszín ■ 2 teáskanál cseresznyepálinka

A kakaós omlós tésztahoz a lisztet, a kakaóport, az élesztőt porcukrot, a sót és a kockóra vágott hideg vajat összekeverjük közepes vagy aprítógéppel. A tojást hozzáadjuk, és összedolgozzuk a tésztát. Gyorsan beleygjük a kakaóbortörtet, majd dörzsölő fölébe csomagolva egy órára hűtőbe tesszük. Lisztetzelten 3-5 mm vastagra nyújtjuk, s kibélelünk vele egy nagy vagy négy kisebb piteformát. Villával megszurkáljuk a tésztát, sütőpapírt teszünk rá, nehezékek pedig kerámia pitesúlyt vagy szárazbabot. 180 °C-ra előmelegített sütőben 12 percig sütjük (ha egy nagyobb pitét sütünk, 15 percig), majd eltávolítjuk a nehezéket, s még pár percig sütjük. Hagyjuk kihűlni. Az étcsokoládés krémhez (ganache) a tejszínt a finomra reszelt tonkababbal és a méz-

zel forrásig melegítjük. Beledobjuk az apróra vágott étcsokoládét, és elkeverjük. Hozzáadjuk a vajat, a sőt, a cseresznyepálinkát. A tésztát megkenjük meggyelkvérral. Eberthűjt rajta a csokoládés krémet, majd hűtőbe tesszük körülbelül két órára, míg a krém megszilárdul. A fehér-csokoládé-habhoz a tojássárgájákat a vanília- és kikapart magjával és a tejjel összekeverjük, alacsony lángon kevergetve besűrítjük. A tojásos krémet levesszük a tűzhelyről, feloldjuk benne a hideg vízbe áztatott zselatintlapokat. Beledobjuk az apróra vágott fehér csokoládét, elkeverjük. Hozzáadjuk a cseresznyepálinkát is, és szoba-hőmérsékletre hűtjük. A hideg tejszínt habbá verjük, két részletben a csokis krémhez forgatjuk. 3 órára hűtőbe tesszük.

Tálalás előtt a fehér-csokoládé-habot csilagszerűs habszekába töltjük, és habrózsákat nyomunk az étcsokoládés krémre. Megszórhatjuk kakaóporral, díszíthetjük meggyel.

Banánhabos minitorták kókusz-mandulás piskótával és ropogással ☉☉☉

ELŐKÉSZÍTÉS: 1 óra ■ SÜTÉS: 8 perc ■ HŰTÉS: 1 éjszaka ■ 1 adag: 180 kcal

HOZZÁVALÓK (4 minitortához):

A PISKÓTÁHOZ: ■ 60 g tojásfehérje (kb. két kisebb tojásból)
■ 35 g nádcukor ■ 30 g porcukor ■ 25 g darált mandula
■ 10 g kókuszreszelék ■ 30 g liszt ■ 60 g olvasztott vaj
A ROPOGÓS RÉTEGEKHEZ: ■ 50 g fehér csokoládé ■ 15 g mandulakrém
■ 20 g karamellizált ostayótort vagy durvára tört kókarcpehely
■ 20 g kókuszreszelék
A BANÁN-HABHOZ: ■ 120 g érett banán (héj nélkül) ■ fél citrom leve
■ 20 g porcukor ■ másfél evőkanál víz ■ másfél lap zselatin ■ 170 g habtejszín
A FÉNYES CSOKOLÁDEKRÉMHEZ: ■ 80 g étcsokoládé ■ 80 g habtejszín
■ 1 evőkanál méz ■ kókuszreszelék vagy kb. 150 g étcsokoládé az oldalkra

A piskótához az olvasztott vaj kivételével minden hozzávalót összekeverünk, aztán apránként az olvasztott vajat is, majd 1 órára hűtőbe tesszük. A masszát sütőpapírral bélelt tepsin egy centi vastagságban kénjük, majd 180 °C-os sütőben 8-9 perc alatt megsütjük. Ha kihűt, 8 cm átmérőjű desszertgyűrűvel négy korongot szaggatunk ki.

A ropogós rétegekhez a fehér csokoládét megolvasztjuk, majd hozzákeverjük a többi hozzávalót. A krémmel vékonyan megkenjük a négy piskótakorongot. A banánhabhoz a vajat a citrom levélvel és a porcukorral forrásig melegítjük, majd ebben feloldjuk az előzőleg hideg vízbe áztatott zselatintlapokat. A zselatins-citromos részt a banánra öntjük, turmixoljuk. A tejszínt habbá verjük, a banános részhez forgatjuk.

Összeállításkor a desszertgyűrűk aljába egy-egy, a ropogós réteggel megkent piskótakorongot teszünk, majd ráöntjük a banánhabot, hogyva nagyjából fél centi helyet a csokikrémnek. Egy éjszakra hűtőbe tesszük. Másnap a csokikrémhez a tejszínt a mézzel forrásig melegítjük, beledobjuk az apróra vágott étcsokoládét, elkeverjük. Elosztjuk a desszertgyűrűkben, lehűtjük. A desszertgyűrűket hátszártsóval körbebelegítjük, majd lehúzzuk. A minitorták oldalát kókuszreszelékkel panírozzuk körbe. Ha ünnepebb külsőt szeretnénk a minitortáknak, saját készítésű csokolipokkal is körbevehetjük. Ennek leírását lásd a blogon.

TRÜKK

Mandulakrém úgy készíthető, hogy enyhén pirított, blansírozott mandulát aprítógéppel krémesre aprítunk.

TOVÁBBI RECEPTEKÉRT LÁTOGASSON EL A WWW.PRALINEPARADICSOM.HU OLDALRAI!

A Vidék íze folyóirat tudósítása

Búcsúzunk

Sem fent az égben, sem a tenger mélyén,
sem hegyi barlang sötét üregében
nincsen olyan hely az egész világon,
hol megbújhatna élő a haláltól.
(*Dhammapada, 128.*)

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy

VEKERDI JÓZSEF

Széchenyi-díjas nyelvész, klasszika-filológus, indológus, műfordító, az MTA doktora, az Eötvös József Collegium egykori igazgatója, az Országos Széchényi Könyvtár nyugalmazott osztályvezetője,

2015. szeptember 28-án, életének 89. évében elhunyt.

Temetése 2015. október 18-án 14.00 órakor
a református egyház szertartása szerint a leányfalui temetőben lesz.
(2016 Leányfalu, Liliom utca)

Távíratcím: Vekerdí Ilona, 1158 Budapest, Antalfá u. 77/B

A Collegium nevében a család kérésére az igazgató búcsúzott:

„Kedves gyászoló Család! Tisztelt Igazgató Úr! Tisztelt Collegium!

A Báró Eötvös József Collegium, és annak szellemi örököse, az Eötvös Collegium mindig hű, rendületlenül igaz fiától, igazgatójától búcsúzik.

Vekerdí József betöltötte a collegista küldetést, megtestesítette a Collegium eszményét: páratlan tehetségének és alázatos munkabírásának köszönhetően olyan messze földön híres tudós lett, akinek munkásságát és tudását aligha közelítheti meg bárki. Megfelelt a Collegium másik elvárásának is: egyetemi tanulmányai után rögtön tanárrá lett, és nem rajta múlt, hogy – a szó szoros értelmében – csupán rövid ideig felelhetett meg a tudós-tanári hivatásnak. Jóllehet a tanítás lehetőségétől megfosztották, a collegista alapérték mindhalálig a vérében maradt: fáradhatatlanul tanult, dolgozott, hogy tudását átadhassa. Megannyi tudós-nyelvi mű fordítása, olyan kötetek gondozása és közzététele bizonyítja ezt, amelyeket mások, önző idejüket kímélve – mellőztek. Világszínvonalú tudással és magyar szívvvel munkálkodott. Kedves igazgatójának és atyai barátjának, Keresztury Dezsőnek intelme szerint valóban szabadon szolgált és szolgálta a szellemet.

A Collegium eszménye mellett tett tanúságtétele (a görög értelmű *martyrion*) azonban nem merült ki a mindannyiunknak példát mutató tudósi pályában.

Két alkalommal, a Collegium történetének két fordulópontján is közösségünk elé lépett, és tetteivel történelmi emléket és jelképet hagyott hátra. Szinte reményvesztett helyzetben, a magyarságához és a hagyományokhoz hű régi collegista diákközösség – utolsó fellángolással – elnökévé választotta. A történetészmonográfia így összegez: „1948. május 5-én zajlott le az a diákelnök-választás, amely alapvetően befolyásolta a Collegium későbbi sorsát. 32:20 arányban ugyanis a keményvonalas kommunista jelöltet, Nagy Andrást legyőzte Vekerdy József.” A Báró Eötvös József Collegium utolsó szabadon választott diákvezetője csupán egyetlen napig képviselhette társait. Megalkuvást nem ismerő kiállása, és a történelmi győzelem azonban azóta is megdobogtatja a collegista szíveket. Ez a töretlen kötelességtudat és önfeláldozó elszánás – konok magyar virtus – készítette arra, hogy 44 év múltán ismét – javadalmazás nélküli igazgatóként – vállalja a vezetést. A reménytelenül megváltozott körülmények között a régi Collegium valóságát nem támaszthatta fel és nem is teremthette újjá, de távolabbról tekintve most már tisztán láthatjuk, többet ért el: személye, e két kimagasló vállalása igaz jelképe lett a Collegium és collegista eszményeink eltörölhetetlen folytonosságának.

A Tisztelt Collegium most nemcsak hű fiát, hanem bizonyos értelemben önmagát is elveszíti. Csak remélhetjük, hogy bennünk, az itt maradókban részben továbbél az a szellem, amelynek földi jelenléte mostanáig lelkünkben erőt adhatott. Az emberi lét kényszere szerint azonban immár búcsúznunk kell.

A Collegium annak a beszédnek záró szavaival marad magára, amelynek kezdősoraival legelső collegiumi beszélgetésében Igazgató úr minket köszöntött. Az akkor közel 70 éves „Sókratész” a védőbeszéd első görög mondataival jellemezte különös, alázattal vállalt feladatát és a helyzetét. Hadd viszonzzam és idézzem a záró szavakat ugyanúgy, miként ő akkor a bevezetőt, magunkra értve:

„ha majd a fiaim fölserdültek, őrajtuk álljatok bosszút, férfiak, szakasztott úgy bántsátok őket, mint ahogy én bántottalak titeket, ha látjátok, hogy pénzzel vagy bármi mással inkább törődnek, mint az erénnyel, vagy azt hiszik, érnek valamit, pedig semmit sem érnek: korholjátok akkor őket úgy, mint titeket én, hogy nem azzal törődnek, amivel kell, s hogy úgy vélik, érnek valamit, pedig semmirekellők. Ha ezt teszitek, igazságos dolgot szenvedek el tőletek én is, fiaim is. De ideje már, hogy távozzunk. Én halni indulok, ti élni; de kettőnk közül melyik megy jobb sors elé, az mindenki előtt rejtve van, kivéve az Istent.”

Isten Veled, Igazgató Úr! *Sit tibi terra levis!*”

**„FILOSZ” ÉS „DÖGÉSZ”
KÉT TANULMÁNY
ÉS EGY INTERJÚ**

Horváth László

**„ALULÍROTT, DR. SZEGŐ ALBERT,
ÍRÓI NEVEMEN GYERGYAI ALBERT,
AZ EÖTVÖS COLLEGIUM TANÁRA ...”***

Gyergyai Albert és az Eötvös Collegium kapcsolatának meghatározó mozzanatait korabeli szellemtörténeti kitekintésbe ágyazva Szávai János már hitelesen bemutatta.¹ Ebben a tanulmányban a képet a kortárs iratok tanúságával szeretném színesíteni. Gyergyai Albert egész életén át kivételes ragaszkodással tért vissza újra és újra a Ménesi (átmenetileg Nagyboldogasszony) útra. Ottani tevékenységével, életével kapcsolatban legalább három korabeli írásos forráscsoportot különíthetünk el: a Collegium levéltárában őrzött dokumentumokat; magán- és közgyűjteményekben őrzött iratokat (pl. MOL, MTAK, BFL, stb.), és – a kortárs szót megengedőbben értelmezve – a vele kapcsolatos, korabeli találkozásokot felidéző későbbi visszaemlékezéseket (köztük Sauvageot emlékiratát, Fodor András naplóját, sőt saját vallomását,² és így tovább). Sauvageot-nak találóan megrajzolt zsánerképeiből, amelyet a nyugatos, a francia lektort a magyar irodalmi életbe bevezetni, és a magyar irodalomra rávezetni igyekvő Gyergyairól rajzolt, másutt már idéztem. A *Magyarországi életutam* immár könnyen elérhető és olvasható a Francia Intézet és a Collegium közös kiadásában.³ A Collegium levéltárán kívül fennmaradt iratok feldolgozása az átfogó Gyergyai-monográfia írójának feladata lesz.⁴ Itt az Eötvös Collegium Mednyánszky Dénes Könyvtár- és Levéltárában (MDKL) őrzött dokumentumokat mutatom be, olyan forrásgyűjteményt szerkesztve, amelynek

* A tanulmány rövidített változata azonos címmel megjelent: *Kegyelmet a klasszikusoknak. Írások Gyergyai Albertről* (szerk.) Szávai Dorottya és Szávai János (Pozsony: Kalligram, 2015) 131–189.

¹ Szávai János, Gyergyai Albert és az Eötvös Collegium. In *LUSTRUM. Ménesi út 11–13. Sollemnia aedificii a. D. MCMXI inaugurati* (szerk.) L. Horváth – K. Laczkó – K. Tóth – A. Péterffy (Budapest, 2011) 563–569.

² Gyergyai Albert, *A NYUGAT árnyékában* (Budapest, 1968), a Horváth Jánosról írt fejezet (286 skk.) és az önéletrajzi trilógia postumus kötetének vonatkozó fejezetei: Gyergyai Albert, *A várostól a viláig* (Budapest, 1986) kül. 27–112. Itt köszönöm meg Hegyi Orsolyának és Kádár Gyöngyvérnek a segítséget, amelyet a tanulmány összeállítása során nyújtottak.

³ Aurélien Sauvageot, *Magyarországi életutam és Souvenirs de ma vie hongroise* (Budapest, 2013).

⁴ Gyergyai Albert magánlevelezése és irattára a háborúban megsemmisült (Szávai János közlése).

áttekintésével az olvasó kivételes, egyszersmind jelképes collegiumi életpályával ismerkedhet meg. Kevés olyan collegista volt ugyanis, aki a *Collegium* – *Kollégium* három korszakában (a háború előtti és utáni Collegium, illetve az 1958-tól újjászerveződő Kollégium) olyan jelentős szerepet vállalhatott és vállalt, mint Gyergyai Albert.

Gyergyai (Szegő) Albert collegiumi tagságáról (és tanári tevékenységéről) a MDKL alábbi forráscsoportjai vallanak.

- 1) Általános személyi anyag, amelyet minden collegistáról összeállítottak, és amely a felvételi jelentkezés irataitól kezdődően, változatos tartalmakkal akár kései, személyes vonatkozású dokumentumokat is tartalmaz. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)
- 2) A két háború közötti tanári tevékenységével kapcsolatos hivatalos dokumentumok. (MDKL 41. doboz, 72. dosszié.)
- 3) A Collegium belső szabályzatának megfelelően 1927-től rendszeresen írt szaktanári jelentései. (MDKL 52. doboz, 101/4-5. dosszié, és 53. doboz, 101/6-7. dosszié.)
- 4) Háború utáni tanári kinevezésével, statusával, fizetési besorolásával kapcsolatos dokumentumok. (MDKL 41. doboz, 73/a dosszié.)
- 5) Tanári jelentések a háború utáni félévekből. (MDKL 53. doboz 101/9. és 101/10c dossziék.)
- 6) Néhány közvetett dokumentum a Tóth Gábor irányítása alatt szerveződő új Kollégiumban vállalt szerepéről. (Tóth Gábor jelentése Kardos László BTK dékánhoz az Eötvös Kollégium első évéről)

A kíváncsi kutatót azonban megtorpanásra készíti Gyergyai önvallo-mása. A *Film Színház Muzsika* folyóirat 1978. március 4-i számában *Gách Marianne 19 kérdése Gyergyai Alberthez* címmel jelent meg rövid interjú, amelyet a Collegium levéltára is őriz. Ebben Gyergyai az elutasított televíziós felvétel kapcsán így fogalmaz: „Még a gondolata is rettenetesen fölzaklatott. Afféle lelki strip-tease-nek érzem, ha nem műveim, hanem a magánéletem felől érdeklődnek, ha arról akarnak velem beszélgetni a tévé képernyőjén. Most ezt az interjút, a mi beszélgetésünket is árulásnak érzem magammal szemben”.

Forráskutatásunkkal és közlésünkkel kapcsolatban bizonyos megértést talán abból remélhetünk, hogy collegista élete és tanári tevékenysége inkább köz-ügy, a Collegium történetének markáns része, az egyes korszakok hú tükre. Így tisztelgünk – a Collegium nevében is – emléke előtt.

A dokumentumokat nem az egyes dobozokban meghatározott őrzési sorrendben, hanem két fejezetbe rendezve, időrendben mutatom be. Az első csoportba a collegiumi diák- és tanári évekre vonatkozó személyes és hivatalos dokumentumokat, a másodikba pedig a tanári tevékenységet bemutató iratokat, jelentéseket és feljegyzéseket soroltam. Gyergyai Albertet, miként maga fogalmazza meg 1948-ban „Alulírott, dr. Szegő Albert, írói nevemen Gyergyai Albert, az Eötvös Collegium tanára...”, a régi collegiumi anyagokban mindvégig a Szegő családnévvel említik.

I. A diák- és tanári évek személyes és hivatalos dokumentumai

Felvétel a Collegiumba – 1911

1) A felvételi kérvény tulajdonképpen az a miniszterhez írt folyamodvány, amelyben állami javadalmazású helyet kérelmez az Eötvös Collegiumban. A folyamodó – szép, kalligrafikus, könnyen olvasható kézírással – több indokkal és mellékelt bizonyítvánnyal, ajánlásokkal támasztja alá alázatos kérését, és megjelöli szakjait is: „magyar, latin és német nyelvek”. (...) „Bátorkodom még megjegyezni, hogy szívvel-lélekkel csüngök a tanári pályán, hogy a tanári oklevél megszerzése a leghőbb vágyam. (...) Kegyeskedjék meghallgatni alulírott alázatos kérését, akinek boldogult édesapja Schlesinger Ignác néptanító, nyolc éven át szolgált a magyar nevelésügyet, s aki egész munkás életén át hűséges szolgája volt hazájának és nemzetének.” (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

A Nagyméltóságú Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi Minister Urnak
Budapest⁵

Nagyméltóságú Minister Ur!
Kegyelmes Uram!

⁵ A dokumentumokat többnyire betűhíven közlöm.

Mély tisztelettel alulírott azzal az alázatos kéréssel járulok Nagyméltóságod kegyes színe elé, hogy a középiskolai tanárjelöltek részére Budapesten felállított Báró Eötvös József-Collegiumban a jövő tanév elejére betöltendő állami javadalmazású helyek egyikére csekélységemet legkegyelmesebben felvenni kegyeskedjék.

Alázatos kérésemet a következő sorokkal legyen szabad támogatnom:

- 1) A mellékelt – V., VI., VII. és VIII. osztályokról szóló évi bizonyítványok igazolják, hogy minden évben jó magaviseletet és jeles előmenetelt tanúsítottam, amely eredményt a jövőben is, amikor a budapesti Magy. Kir. Tudomány-Egyetem bölcsészeti facultását óhajtom látogatni, megtartani iparkodom. Érettségi bizonyítványomat utólag fogom beküldeni.
- 2) Születési bizonyítványom tanúsága szerint Somogy Nagybjomban születtem 1893. január 20-án, s boldog emlékeztető édesapám, néh. Schlésinger Ignác, néptanító volt.
- 3) Községi bizonyítványom tanúsága szerint özvegy édesanyám teljesen vagyontalan, s csekély özvegyi nyugdíjából öt tagból álló családját segítség nélkül nem képes eltartani.
- 4) Orvosi bizonyítványom igazolja, hogy egészséges és minden testi, lelki fogatkozástól mentes vagyok.
- 5) Mellékelt minősítvényi ív szerint, anyanyelvem magyar, beszélek németül, s választott szaktárgyaim: a magyar, latin és német nyelvek.
- 6) Mellékelve csatolom Ngs. Dsida Ottó urnak, a kaposvári áll. főgimnázium jelenlegi igazgatójának pártoló sorait.

Midőn mégegyszer esedezem Nagyméltóságod kegyes jóakarataért, bátorkodom még megjegyezni, hogy szívvel-lélekkel csüngök a tanári pályán, hogy a tanári oklevél megszerzése leghőbb vágyam, s hogy óhajom elérésében Nagyméltóságod jóságába helyezem minden bizalmamat és minden reményemet: Kegyeskedjék meghallgatni alulírott alázatos kérését, akinek boldogult édesapja, Schlésinger Ignác néptanító, negyven évig szolgált a magyar nevelésügyet, aki egész munkás életén át hűséges szolgálja volt hazájának és nemzetének.

Magamat és alázatos kérésemet Nagyméltóságod kegyeibe ajánlva vagyok Nagyméltóságodnak alázatos szolgálja: Szegő Albert (főgimnáziumi VIII. oszt. tanuló)

Kaposvár, 1911. május 20-án

- 2) Minősítvényi ív a Báró Eötvös József-Collegium 1911. évi pályázatához. A formanyomtatvány rákérdez születési adataira, vallására, középiskolai általános előmenetelére és magaviseletére. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

3) Dsida Ottó, a Kaposvári Főgimnázium igazgatójának ajánlása. Szorgalma és egyéb kiválóságai mellett az ajánló leírja: Szegő Albert „pár nap előtt jutott árvaságra”. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

4) Csorba Ferenc ajánlása, aki meleg szavakkal emlékezik Szegő Albert apjára, és ajánlja a tehetséges fiút a „kegyes döntésbe”. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

„Öt éves tanulmányút” – az internálás évei: 1914–1919

Három sikeres collegiumi év után Szegő Albert 1914-ben nyári kurzusokra ösztöndíjat nyert Franciaországba. Július végén kitört a világháború, az osztrák-magyar katonakorú férfiakat internálták (lásd Kuncz Aladár, *Fekete kolostor*). A fogságból minden bizonnyal csak ellenőrzött, francia leveleket írhatott, majd később Svájcba már magyarul fogalmazhatott. Az internálás első éveiben egészsége megrendült, ezért Svájcba szállították gyógykezelésre. Az évek során germanistából romanistává képezte át magát.

5) Toursból Bartoniek Géza igazgatóhoz: 1914. augusztus 27. Beszámol franciaországi körülményeiről, lakásáról és francia irodalmi tanulmányairól. A háború kitörése után: „je puis continuer mes études littéraires et je puis vivre pendant la durée de la guerre sans aucune hostilité et sans aucune humiliation”. (A cenzúra hatása.) Kéri igazgatóját, hogy értesítse hogylétéről édesanyját Somogy-Nagybajomban, mert egy hónapja nem jutott el hozzá hír, és aggódik fiáért. Mivel édesanyja nem ért franciául, ezért kéri, írja meg neki néhány sorban, hogy jól megy dolga a fiának. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

A Monsieur Bartoniek
Directeur du Collège Eötvös

Budapest
I. Ménesi út 11-13.

Monsieur le Directeur,

Permettez que je vous avertisse de ma situation actuelle : je me trouve à Tours où j'ai subi avec succès l'examen français ; je suis dans la maison de Mlle Piusart, une dame noble et généreuse à laquelle et à M. le Directeur de l'Institut de Touraine je dois plus que ma vie : je puis continuer mes études littéraires et je puis vivre pendant la durée de la guerre sans aucune hostilité et sans aucune

humiliation. Veuillez avoir la bonté, Monsieur le Directeur, d'avertir ma mère des mes nouvelles ; elle vit dans un petit village (Somogy-Nagybajom), depuis presque un mois elle ne sait rien de moi et elle en est sûrement très inquiétée. Elle ne comprend pas le français et c'est pourquoi je m'adresse à vous, Monsieur le Directeur ; veuillez écrire à ma mère en quelques lignes, que je me porte bien, que je suis à Tours, que je prie pour elle, pour mes frères et pour la paix et que j'attends avec patience le moment de notre revoir. Veuillez agréer, Monsieur le Directeur mes reconnaissances et mes salutations les plus respectueuses.

Votre serviteur très humble :

Tours, le 27. Août 1914.

Albert Szegő

6) Újabb levél, amely 1914. augusztus 30-án kelt. Ebben leírja, hogy augusztus 1-én Fuchs Rezsővel megpróbáltak hazatérni, de Lyonban lefogták, majd Toursba került vissza, és alighanem a háború végéig nem is engedik el. Ezt a levelet, amelyben ismét édesanyja értesítését kéri – miként írja –, Olaszországon keresztül igyekszik hazajuttatni, és nem biztos, hogy célba ér. Míg kivárják a háború végét és a békét, a francia nyelvi és irodalmi tudásukat fogják tökéletesíteni. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Monsieur Géza Bartoniek

Budapest

I. Ménesi út 11-13.

Monsieur le Directeur,

par M. le Directeur de la Poste Internationale à Berne, j'ai eu l'honneur de vous avertir de ma situation ; mais puisque je ne sais pas si cette lettre arrive en votre main, j'écris maintenant de nouveau, et cette deuxième lettre va passer par l'Italie, à l'aide d'un jeune monsieur italien qui part aujourd'hui de Tours et qui a la bonté de se charger de cette commission. Le 1. Août, Fuchs et moi, nous sommes partis de Tours, mais à Lyon on nous a retenus, le train était suspendu, le consul de Lyon déjà parti ; après quatre jours on nous a transportés dans un vieux couvent où nous avons passé presque trois semaines parmi des Allemands comme prisonniers ; après avoir écrit à Tours, à mes connaissances, surtout à M. Gourdillon directeur des cours de vacances, et à nos pensions, on nous a permis de retourner à Tours, où nous sommes maintenant, Fuchs chez M. Crissac, moi chez Mlle Piusart, qui nous reçoivent malgré tous les ennemis des circonstances et malgré notre manque d'argent. Nous avons demandé la permission de pouvoir gagner notre patrie, on ne nous a pas écoutés, et à ce qu'il me semble, il nous faut rester à Tours jusqu'à la fin de la guerre. Veuillez avoir la bonté, Monsieur le Directeur d'avertir ma mère (qui habite Somogy-Nagybajom) de mes nouvelles ; elle ne sait rien de moi depuis quatre semaines,

et elle, comme moi nous en serons très obligés. Maintenant nous attendons avec confiance la paix, et la possibilité de notre retour ; jusqu'à ce moment nous tâchons nous perfectionner dans la langue et littérature françaises. Veuillez agréer, Monsieur le Directeur, mes salutations les plus humbles et les plus respectueuses ; je prie pour la paix et pour notre pauvre pays.
Votre serviteur dévoué :

Tours, 1914, le 30 Août. 33, Rue du Commerce, Albert Szegő

7) Szegő Albert és Fuchs Rezső közös levele Bartoniek Gézához a Chausey szigeteken, Granville melletti táborból (1914. november 30). Mivel nem lehetnek biztosak abban, vajon a korábbi két levél megérkezett-e, újból beszámolnak helyzetükről. Szeptember végén átvitték őket Toursból jelenlegi tartózkodási helyükre, Chausey szigeteken erődjébe, ahol német és osztrák-magyar internáltak között kell kivárniuk a háború végét. Nem panaszkodnak, mert az ENS, Ernest Lavisse, többek közt Dupuy és Coulet urak közbenjárására „méltóztatik figyelni rájuk”. A francia tanulmányokban egyelőre nincs mit tenni. A szigorúan cenzúrázott tábori levelezés szellemében a világbéke óhajtásával kívánnak áldott karácsonyt és boldog új esztendőt igazgatójuknak. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Au fort des îles Chausey,
par Granville, le 30 Novembre, 1914.

Monsieur le Directeur,

Veuillez nous permettre que nous Vous avertissions de notre situation actuelle : partis de Tours le 1. Août pour la Hongrie, et arrêtés, comme sujets hongrois, à Lyon, on nous a transportés à la Chartreuse près du Puy ; au bout de trois semaines on nous a permis de retourner à Tours et y vivre en pleine liberté ; en ce temps, nous avons eu l'honneur de Vous adresser deux lettres, nous ne savons pas si elles sont arrivées ; mais le 7 Septembre nous fûmes refermés de nouveau, maintenant à Tours ; enfin le 25 Septembre on nous a cantonnés au fort des îles Chausey, où nous nous trouvons à présent, sous la surveillance du gouvernement militaire, parmi les autres sujets allemands et austro-hongrois, et sans aucun espoir de pouvoir rentrer chez nous, avant la fin de cette guerre terrible. Malgré tout, nous ne sommes pas très malheureux, nous avons déjà reçu des nouvelles de nos parents, on nous traite bien, et nous sommes sous la haute protection de Monsieur Lavisse, qui grâce à l'intervention de M. Coulet et M. Dupuy, daignait s'occuper de nous, mais pour nos études françaises, pour le moment, il n'y a rien à faire. Il faut que nous y résignons, ayant toujours

la foi ferme de revoir tôt ou tard notre patrie et tous ceux que nous aimons et respectons. Nous voudrions croire, Monsieur le Directeur, que ni Vous, ni notre cher Collège n'êtes pas trop éprouvés par ces circonstances si tristes et si extraordinaires, et si nous en avions la pleine assurance, nous serions plus patients, même consolés de nos chagrins. Toutes nos pensées et nos discours se tournent autour de notre Collège, – qu'il soit béni du bon Dieu de la paix, et salué de nous deux qui sommes maintenant si loin de lui ... En espérant la paix et un avenir plus heureux pour tout le monde, veuillez agréer, Monsieur le Directeur, nos meilleurs souhaits pour le Noël et à la fois pour le Nouvel-an, avec l'assurance de notre considération distinguée.

Vos serviteurs dévoués : Albert Szegő et Rodolphe Fuchs

8) Ugyanott 1915. január 21-én collegista társaikhoz. A levelet, miként korábban is, Szegő Albert írja és fogalmazza, és Fuchs Rezső is aláírja. Hálásan köszönik társaik lapját, amely lelket öntött beléjük, és ígérlik, amint nyugalomuk lesz, hosszú levéllel viszonzozzák. „Biztosan megértitek, hogy nemcsak azoknak a nevét kerestük a képeslapon, akik aláírták, hanem azokét is, akik hiányoznak.” (Azokra gondolnak, akik a fronton vannak. Bartoniek Emil 1915-ben esett el.) A gólyákat is üdvözlik. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Au fort des îles Chausey,
par Granville (Manche),
le 21 Janvier 1915.

Nos chers amis,

Merci, mille fois merci pour votre souvenir touchant ; la carte soussignée de vous, nous a fait oublier nos chagrins et redoubler l'affection que nous portons à vous et à notre Collège. Nous voudrions bien écrire une lettre à part à chacun de vous tous, et pour cela, nous aurions, hélas !, le loisir, mais nous n'avons pas la quiétude d'esprit. Certes, vous allez nous excuser, si sur votre carte, nous n'avions cherché seulement ceux qui s'y sont souscrits, mais ceux aussi dont les noms y font défaut : salut à eux, à eux surtout et avant tout. Salut à vous, chers camarades, bon succès à vos études, croyez à nos sentiments bien sincères et ne nous oubliez pas. Et salut aux nouveaux confrères ; enchantés de faire aussi leur connaissance : leurs noms nous semblent un gage et une promesse pour la gloire de notre grande Alma-Mater ... Nos compliments respectueux à Monsieur notre Directeur, et aux Messieurs les Professeurs – et aux absents et aux présents. Au revoir, nos chers amis, tout notre cœur et toutes nos pensées sont avec vous.

Vos fidèles et reconnaissants, Rodolphe Fuchs et Albert Szegő

9) Szegő Albert válaszelevele „docteur”-ként megszólított tanárához, valószínűleg Eckhardt Sándorhoz Pontmainból (Landivy mellett), a franciaországi Mayenne megyéből (1916. augusztus 11) Mivel két levelet nem írhat egyszerre, kéri, hogy adja át híreit és üdvözetét Bartoniek Gézának és Horváth Jánosnak. A címzett irodalmi olvasmány-csomagot szeretett volna eljuttatni hozzá, de a kézbesítés nehéz. Gyergyai mindenesetre leírja, mit szeretne olvasni: Jánosi Béla 1914-ben megjelent esztétikatörténetét, Simonyi Zsigmond 1914-ben megjelent a *Helyes magyarság* című nyelvészeti művét, végtére pedig Ambrus Zoltán és Ady Endre egy-egy kötetét. Üdvözlí Szekfű történelmi elismerését, a *Nyugatról* és Horváth Jánosról elmélkedik. Beszámol román nyelvi tanulmányairól, hogy Shakespeare-t olvas angolul. Magyarul Petőfit tud olvasni, mert csak ő van meg nála. Keserű, érzékenyülő stílusban idézi fel a collegiumi életet, a fájón hiányzó szellemiséget és a társakat. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Pontmain (par Landivy) Mayenne
le 11 Août 1916.

Mes plus profonds remerciements, cher ami et cher docteur, pour ta si bonne lettre ; elle m'égayait et attristait tour à tour, et, isolé et presque abruti que je suis, elle était comme l'écho soudain de tout ma vie d'étudiant, et la preuve, aussi, de ton amitié dont tu me permettras d'être fier ... Oh, cher docteur, que ...de nouvelles, que de deuils, comment en parler ? C'est affreux, et cela n'a pas l'air de finir ... Ces jours-ci, je voulais écrire à M. notre Directeur, et aussi à M. Horváth qui est dans mes prières de tous les jours ; mais, ne pouvant écrire deux lettres à la fois, je m'adresse cher ami, à toi, et tu voudras bien transmettre, et à M. le Directeur et à M. Horváth mes très respectueux hommages ... Avant tout, je te remercie de ton offre gracieuse et je m'empresse de l'accepter ; après deux ans de jeûne complet, toutes les œuvres classiques et substantielles dans notre langue, me seront bienvenues. Mais comment les procurer et expédier ? Avec l'aide du Collège, de l'Académie, de je ne sais quel ministère, ou de la Croix Rouge ? Tu es, certes, mieux informé que moi, et, en tout cas, et à défaut d'autres ressources, notre libraire, M. Németh, ne refusera pas, j'espère, de porter à mon compte les ouvrages que tu voudras me choisir. Pour te donner une idée : outre nos classiques, j'aimerais avoir l'Histoire de l'esthétique par Jánosi, la Langue hongroise par Simonyi, enfin tout ce que tu jugeras bon ; et tu n'oublieras pas, n'est-ce pas, un volume d'Ambrus et un autre d'Ady ? ... Est-ce que je serais trop exigeant ? Ne m'en veux pas, cher docteur, je ne serai pas indigne de tes bontés ... Tu me parles du triomphe moral de M. Szekfű : je suis heureux de l'apprendre, c'était si naturel ! Et j'espère que c'était la force de la vérité pure et

non pas les petites circonstances du jour qui donnèrent le change à l'opinion. Quand est-ce que nos sciences, nos lettres se libèrent enfin absolument, sans danger pour l'autre liberté, de ces mots d'ordre temporels ? J'abhorre cette nouvelle revue dont tu me parles : son titre seul sent à plein nez les influences à la mode ... Et c'est justice que c'est sa politique qui tue le Nyugat bien qu'il ait du bon, la rosse ! Vois-tu, par ces temps-là on tient à tout ce qui est a nous, et puis, c'était la revue du prince des poètes à qui M. Horváth consacrait tout un volume, et ce n'est pas lui, par exemple, qui s'occupe des premiers venus : tu vois que ma logique est irréfutable ... Enfin, ta lettre me fait sentir toute cette vie bouillonnante des idées, et je frémis d'impatience ; je crains que je ne retourne en fossile là-bas, moi qu'on censurerait naguère d'avoir le sens trop vif de l'actualité ... Que dire, d'ailleurs, de mes études ? J'ai appris un peu de roumain, mais il faut le délaïsser, faute de lectures ; je lis Shakespeare en anglais ; et je tâche surtout, d'élargir mes faibles connaissances d'esthétique ... Pour les quelques sous que je reçois de chez nous, j'achète toujours des livres, comme c'était, il y a deux ans, sous les arcades de l'Odéon, t'en souvient-il ? Quels jours splendides – on ne peut pas les oublier, on les revit par le souvenir, quand on se sent trop faible, trop misérable ... Je fais lire Petőfi – le seul livre hongrois que j'aie là – à deux petits compatriotes nés à Paris, et je dois leur raconter l'histoire du grand Toldi ou celle du prince Argirus, et ils voudraient déjà boire de l'eau blonde de la Tisza, eux aussi ... Je ne sais rien de l'École Normale ; M. Coulet est nommé recteur d'académie à Montpellier ; M. Taillandier est professeur à Brest ; il m'avait piloté, dans le temps, à Tours qui est sa ville natale, mais depuis la guerre, il ne m'écrit pas. Ce sont les lettres infiniment cordiales de M. Eisenmann qui me consolent de beaucoup, et, pour rien au monde, je ne laisserais pas altérer ce fonds de sympathie sincère qui faisait l'honneur de notre Collège ... Tu es encore, cher docteur, de ce bon vieux Collège, où l'on trouvait la lumière et la chaleur ; oh, oui, c'est ce qui me manque le plus, ce phare de mes rêves, de mes idées, ces savants et ces enthousiastes, ce grand « cynique » au piano qui, malgré, n'est-ce pas, son ironie, ne lassait pas d'aimer les ballades de Chopin, et ce gentil abrégé de tous les sagesses que j'aimais tant, sauf sa turcologie qui m'échappe et jusqu'à ses boutades cruelles envers l'éternel « enfant » que moi – et puis cette bibliothèque qui m'absorba et cette autre salle intime où notre idéal à nous tous dépensait, sans compter, des trésors de son « gai savoir » ... Oui, je brûle de t'entendre, cher docteur, analyser de Vigny : « Et debout, devant Dieu, Moïse ayant pris place ... » – à quand ? ... Tu ne dis rien de tes travaux, et je suis sûr que Balassi et Montaigne auront en quelques enfants ... Que sais-tu de nos amis, de Firtos Feri, de Farkas, de tes « fils » de jadis ? Pauvre pauvre Béla ; lui, si amateur de tout, si bon causeur, si bien vivant ... J'aurais encore tant à te dire, mais il y a les règlements ; et tu m'excuseras, n'est-ce pas, de cette lettre confuse, décousue, c'est plus fort que moi, et obsédé toujours de ce terrible carnage dont on ne voit rien mais dont on croit deviner

toutes les horreurs, et puis, dans l'âge des rêves quand la tête vous fermente, et qu'il faut refouler tout, tout, quand même on voudrait embrasser l'Univers, vois-tu, on ne peut ne pas déborder un peu, mais cela me soulage, au moins ...
Au revoir mon vieil ami et mon jeune professeur, mille choses à tout le monde, et crois bien à mon affectueux dévouement, et à mon éternelle reconnaissance.
Ton Albert Szegő

10) Szegő Albert levele Bartoniek Gézához Pontmain kolostorából (1916. december 1. A levélen magyar nyelvű érkeztető szöveg: „Érkezett 1917. június 8-án!”). A karácsonyra szánt levélben meleg szavakkal írja le ragaszkodását a Collegiumhoz és igazgatójához. A múltó évek keserves monotonitását panaszolja, amely olyan idegen azoktól a tanulóévektől, amelyeket a gyönyörű könyvtárban töltött. Beszámol arról, hogy Fuchs-szal megpróbálják hasznosan eltölteni az időt. Fuchs orosz és más idegen nyelveket tanul, ő maga pedig angolt, másfelől egyre jobban elmélyed a francia tanulmányokban is. A filozófia és az esztétikai olvasmányok vigasztalják, jóllehet Horváth János előadásait hiányolja. Másik két collegista társáról nem tud beszámolni, nincs róluk híre, Eisenmann professzornak szokott írni a Rue d'Ulmre. Korábban írt Eckhardt Sándornak is egy hosszú levelet. Végül meleg szavakkal kíván békés ünnepeket és boldog új esztendőzt az igazgatónak, a tanároknak és a diákoknak egyaránt. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Au Monastère de Pontmain, le 1 Décembre, 1916
[Érkezett 1917. június 8-án !]

A Monsieur Géza Bartoniek

Budapest

Je voudrais, Monsieur le Directeur, que cette lettre – chargée de nos vœux les meilleurs – vous arrive à la fête de Noël, la troisième que je passerai loin de mon pays, de mon milieu et de ma famille. Je voudrais aussi vous écrire plus souvent, rien que pour prouver mon fidèle attachement à notre cher Collège dont la seule pensée m'échauffe le cœur ... Mais que dire de la vie monotone que nous y menons depuis plus de deux ans, de ces jours qui se ressemblent tant, et qui ne ressemblent nullement aux jours studieux et heureux de l'avant-guerre, là-bas, dans cette belle bibliothèque... Pour le moment, mon condisciple Fuchs et moi-même, nous sommes dans le camp de Pontmain, où nous faisons de notre mieux pour tuer utilement le temps : mon camarade étudie les langues étrangères, le russe et d'autres, et moi-même, à côté d'un peu d'anglais, je suis absorbé dans les lettres françaises, et plus j'y avance, plus je les trouve attrayantes.

Puis, dans mes grands abattements nerveux c'est la philosophie et l'esthétique qui me consolent tout en songeant, le cœur serré, aux enseignements de notre cher et unique maître, M. Horváth... De nos deux autres condisciples, nous ne savons presque rien ; mais leur train de vie à eux ne diffère pas, paraît-il, trop du nôtre... Rien de nouveau de la Rue d'Ulm ; pourtant, j'écris quelquefois à M. Eisenmann ; mais par ces temps outrageux et susceptibles, quand tout le monde aura sa part de tant de souffrances, par ces temps, dis-je, il est bien malaisé de ne pas froisser, malgré soi, quelque sentiment délicat, de ne pas toucher quelque blessure encore ouverte. Il vaut mieux s'abstenir et attendre les temps meilleurs... Il y a quelques mois déjà, j'avais écrit une longue lettre à notre cher professeur, M. Eckhardt, en réponse à la sienne qui fut, pour moi, un événement... Spectateur inactif – mais non insensible – de cette catastrophe qui, jusqu'en ce village paisible, me fait tressaillir de pitié et d'horreur, je ne peux, Monsieur le Directeur, que prier, espérer et travailler. Dans ma lettre prochaine qui ne se fera pas attendre j'aurai, peut-être, de meilleures nouvelles... A ces bonnes et douces fêtes qui nous apportent aussi une nouvelle année, qu'il me soit permis, Monsieur le Directeur, de vous souhaiter tout le bonheur qui soit possible sur notre terre, bonheur tranquille et fertile en honneurs et en souvenirs qui apaisent des douleurs encore récentes... Et que notre chère maison respandisse, dans la paix, d'un nouvel éclat ! Nos plus chaleureux hommages à M. M. les Professeurs, et nos saluts affectueux à nos condisciples – absents et présents... En attendant le retour de la paix bienheureuse qui nous ramènera au Collège veuillez agréer, Monsieur le Directeur, l'expression de nos respects et de notre absolu dévouement.

Votre très humble serviteur : Albert Szegő

11) Szegő Albert levele Bartoniek Gézához Svájcban (Hotel Bad Schinznach, 1917. január 18). Egészségi állapota miatt a svájci gyógyközpontba internáltak. El kellett hagynia Fuchs Rezsőt is, akinek a szervezete az övéénél ellenállóbb volt. A gyengélkedőket Svájc felé vivő vonaton találkozott Bárczyval, aki azután Luzernbe került, de remélhetőleg tartani tudják a kapcsolatot. Abban bízik, hogy a kedvező körülményeknek köszönhetően hamarosan visszanyeri erejét és svájci-francia tanulmányokba kezdhet. A Horváth Jánostól és később Baux úrtól kapott alapokról indulva Toursban elmélyítette francia tudását, és már erősebbnek érzi magát ebben, mint a németben. Franciaországi tartózkodása alatt több levelet váltott az ENS-szel, mindenekelőtt Coulet és Eisenmann professzorokkal. Ígéri, hogy a még 1914 nyarán vásárolt német nyelvű könyveket és egy később vásárolt franciát el fogja juttatni a Collegium könyvtárának. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Hotel Bad-Schincznach (Suisse), 18. I. 1917.

A Monsieur Géza Bartoniek

Budapest

Monsieur le Directeur,

C'est de la Suisse hospitalière que je vous écris ces lignes, d'une petite ville d'eau entre Zurich et Bâles, où, à cause de ma grande faiblesse physique, et après deux visites médicales, je viens d'être interné, il y a seulement quelques jours. Il me fallait donc quitter Fuchs – moins faible et plus résistant que moi – mon compagnon d'infortune pendant près de trois ans ; c'était une grande tristesse que notre séparation. Mais d'ici, si Dieu le veut comme moi reprendre mes forces perdus, je ferai tout ce qui est humainement possible pour adoucir son sort, et aussi celui de Weifert, qui, lui, est resté, paraît-il, à l'île Tatihou (La Manche) bien que depuis très longtemps je n'aie pas eu de ses nouvelles... C'était dans le train de Lyon, qui amenait le convoi des internés malades vers la Suisse, que j'ai retrouvé Bárczy, et notre entrevue courte, fiévreuse, dans la foule, – deux invalides qui n'ont même pas vu la guerre – fut plus que navrante ; lui, il est interné près de Lucerne, et j'espère avoir bientôt de ses nouvelles... Voilà, pour deux collégiens au moins la fin de la captivité et la promesse d'une vie studieuse. Depuis mon arrivée, j'attends impatiemment mon rétablissement, d'autant plus que mon organisme est sain et sauf, et, avec le régime excellent, l'air si pur, et les soins si parfaits, j'ai les meilleurs espoirs qu'au bout de quelques larges semaines on m'autorisera certainement à suivre les cours de quelque faculté suisse-française. Car, après les déboires et les efforts impuissants dans la captivité, aucun remède ne sera plus efficace pour mes maux physiques ou moraux que la reprise pleine et fertile de mes études françaises, à quelque université romande, dans un milieu studieux, études auxquelles je mettrai le comble en préparant vigoureusement ma thèse française. Ce n'est pas la base solide qui me manque : je l'ai encore du Collège, grâce aux leçons de M. Horváth et, plus tard, aux enseignements de M. Baux ; je l'ai élargie, cette base, à Tours, je l'ai renforcée dans la captivité, et, à présent, je suis incomparablement plus fort dans le français que dans l'allemand – que je ne veux pas négliger non plus...

Pour le moment, je ne sais pas encore trop comment m'y prendre, je sais seulement que, pour ne pas être arrêté déjà au début de cette vie nouvelle – vie d'ailleurs, que je me promets pour un avenir très rapproché – je sais, dis-je, que j'aurai grandement besoin de l'appui moral de Monsieur le Directeur. Je n'ignore pas les effets bienfaisants de ce même appui qui s'était fait sentir jusque dans les dépôts. Pendant mon long séjour en France, j'ai échangé plusieurs lettres avec l'École Normale, avec M. Coulet, et, surtout, avec M. Eisenmann qui avaient mis tout en œuvre pour adoucir notre régime, et je garde toujours leurs lettres pour vous les montrer, Monsieur le Directeur, un beau jour...

J'espère, monsieur le Directeur, que vous êtes déjà en possession de ma lettre précédente, datée encore du camp de Pontmain ; depuis, on m'avait écrit de chez nous qu'on vient de renvoyer les livres allemands au Collège, livres que j'avais emprunté encore pour l'été de 1914, je ne sais comment m'excuser de ce grand retard, mais que les circonstances plaident un peu en ma faveur ! En outre, j'ai toujours à restituer à la bibliothèque du Collège un ouvrage français (Maigron : « Le Romantisme et les Mœurs »), emprunté dans le même temps, et que je m'empresse d'expédier à la première occasion favorable... Je vous demande pardon, Monsieur le Directeur, de cette longue et fastidieuse lettre ; encore ne suis-je pas très sûr, si j'ai écrit tout ce qui serait de quelque importance dans ma pauvre histoire. Et je vous supplie encore une fois de vouloir de bien me soutenir de votre haute autorité qui maintenant me sera plus nécessaire que jamais. Tout en saluant chaleureusement tout le cher Collège – M. M. les Professeurs et nos condisciples – je vous prie, Monsieur le Directeur, de vouloir agréer l'expression des mes plus profonds respects et de mon entier dévouement. Avec mes remerciements et mes excuses, je suis votre
très humble serviteur :

Albert Szegő,
toujours : étudiant ès lettres
interné civil à *Bad-Schinznach*

12) Szegő Albert magyar nyelvű levele Lausanne-ból Bartoniek Gézához (1917. április 28). Bárczy Gézával örömmel jelentik, hogy hároméves fogság után most ismét beiratkoztak az egyetemre, és francia szakdolgozatuk megírására készülnek. Egy derék és rokonszenves svájci-francia hölgnél kvártélyozták be magukat. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Lausanne, 1917. április 28.

Méltóságos Bartoniek Géza úrnak,

Budapest

Mélyen tisztelt Igazgató Úr,

Majdnem

három éves fogság és tétlenség és csüggedés után örömmel és hálával jelentjük, hogy újra, bár idegenben, egyetemi polgárok vagyunk. Pár napja érkezünk meg mindketten, az egyetemre már beiratkoztunk, az előadásokat buzgón és boldog mohósággal hallgatjuk, és reméljük mindketten, hogy itt végre módunkban lesz francia szakdolgozatainkat is nyélbe ütni. Mindaddig a legnagyobb előzékenységgel találkozunk mindenfelől, szállásunkat egy derék és rokonszenves francia-svájci hölgnél ütöttük föl, és hisszük, hogy itteni tartózkodásunk nem

lesz egészen eredménytelen. Most már csak a béke és az áldott Collegium hiányzik. Társainknak, s a tanár uraknak tisztelő üdvözetünket küldjük és vagyunk és maradunk – a béke és a visszatérés reményében – Igazgató Úrnak

hű és hálás szolgálói:

Szegő Albert,
és
Bárczy Géza

[Pension De Greck, 28, Rue Martheray]

13) Szegő Albert válaszlevele Lausanne-ból Bartoniek Gézához (1917. június 15). Örömmel olvasta BG úr híreit Horváth János visszatértéről. Jól vannak, a svájci internáló iroda felügyelete alatt állnak, és a berni osztrák-magyar követség is ügyel rájuk. Huszár Vilmos folyóiratokat is adott nekik, amelyek között a *Magyar Figyelő* április 1-jei számában olvasta a támadást Eisenmann professzor ellen. Romain Rolland írot is hallgathatja, és szakdolgozata ügye is szépen halad. Fuchs-szal tartja a kapcsolatot, jól van, de Weifert (László) makacsul hallgat. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Lausanne (28, Rue Martheray) 1917. június 15.

Mélyen tisztelt Igazgató Úr,

a collegiumi és hazai híreket mindketten hálásan köszönjük; ezúttal én felelek Igazgató Úrnak jóságos és kötelező soraira, s először is Horváth tanár urat szeretném tisztelettel köszönteni, akinek szerencsés visszatértére nagy-nagy kő esett le a szívemről. Ami a mi kettőnk egészségét illeti, egyikünknek sincs okunk panaszra, mert a svájci levegő, a békés környezet és a jó bánásmód egykettőre talpra állított mindkettőnk. Itt, Lausanne-ban, mint ezt már Bárczy is megírta, a svájci internáló iroda (Bureau d'internement) felügyelete alatt állunk, amellet a berni osztrák-magyar követség is őrökdi felettünk, s különösen a követség magyar tagja, Dr. Huszár Vilmos tanár úr, aki épp a múlt héten, egész kötegre való magyar folyóiratokkal örvendeztetett meg bennünket. (Ezek közt a *Magyar Figyelő* április 1-i számában kellemetlenül heves és elfogult támadást olvastam Eisenmann ellen.) – Az egyetemi előadások már a jövő hó közepén véget érnek; Romain Rolland, a nagy író, Genfben lakik már a háború kezdete óta, ahol a hadifoglyok levelezését igazgatja; M. Girveu igen népszerű és kellemes előadó, külseje, modora, módszere erősen emlékeztet Riedl Frigyesre, bár talán csillogóbb és hidegebb. Francia dolgozatom ügyében egy ízben beszéltem is már vele: igen előzékenyen fogadott, s mihelyst megint közelébe férközhetem, nem mulasztom el fölvilágosítani az École s a Collegium viszonyáról. – Franciaországi társaink közül Fuchsnek eléggé gyakran írok,

úgyszintén pozsonyi nagynénjeinek is: jól van, tanulgat, főképpen az idegen nyelveket, s olvas franciául és németül. Viszont Weifert, bár több ízben írtam neki, makacsul hallgat; de talán majd csak sikerül szóra bírnom. – E héten már szó volt a svájci internáltak végleges hazaküldéséről; tegnap aztán értesítettek, hogy maradnunk kell; de ami késik, nem múlik. Addig is – mit tehetnék egyebet – kérjük Istentől a békét, dolgozunk a jobb jövőért és sóhajtva, szeretettel gondolunk az Eötvös Collegiumra.

Még egyszer hálás köszönettel, és mély tisztelettel, vagyok, Igazgató Úrnak, legalázatosabb szolgálja: Szegő Albert

14) Szegő Albert válaszlevele Lausanne-ból Bartoniek Gézához (1918. május 24). Mire levele hazaér, alighanem Weifert már személyesen tud beszámolni a velük történekről. Reméli, hogy Bárczi, Fuchs és maga is hamarosan hazatérhetnek. „Addig is várunk, dolgozunk és bízunk, egymástól többé-kevésbé távol, de mindhárman, gondolatban, a Ménesi út felé fordult arccal, mert ottan van a mi Mekkánk.” Beszámol tanulmányaikról, Bárczi a nyelvészetet bírja, maga pedig a francia irodalomban mélyed el egyre jobban. Francia dolgozatának első fele elkészült. Fuchs-szal sűrűn leveleznek, az egészsége sokkal jobb. Örömmel osztják meg egymással a Collegiumból érkező híreket tanáraik előmeneteléről, amelyről az Olaszországban internált társaikat is értesítik (Komor és Kasztner – a későbbi Koltay-Kasztner Jenő italianista). (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Lausanne (18, pont de Chailly) 1918. május 24.

Mélyen tisztelt Igazgató Úr,

mire e levelem hazaér, Weifert barátunk már a Collegiumban lesz, s bizonynyal híven beszámol minderről, ami vele és velünk történt, immár majdnem négy éve. Az ő gyors hazakerülése, s más egyéb biztató körülmények, arra engednek következtetni, hogy talán e nyár végével végre mi is hazajutunk, mi: vagyis Bárczi, Fuchs és én. Addig is várunk, dolgozunk és bízunk, egymástól többé-kevésbé távol, de mindhárman gondolatban a Ménesi út felé fordult arccal, mert ottan van a mi Mekkánk. – Hálásan köszönöm Igazgató Úr sorait; boldog volnék, ha gyakoribb és változatosabb hírekkel felelhetnék; de a mi svájci életünk meglehetősen egyhangú. Bárczival az egyetemre járunk naponta, s míg ő inkább a nyelveket és a nyelvészetet bírja, én kitarok régi hívemnél, az irodalomnál, s még pontosabban a francia irodalomnál; minél tovább tanulmányozom, annál kimeríthetlenebbnek látom. Francia dolgozatomnak első és nehezebb fele készen van; s jobb órámban remélem, hogy a másik felével is elkészülök. – Fuchsszal sűrűn

levelezünk; egészsége sokkal jobb, s munkakedve is kitűnő. Olykor-olykor nagy örömmel újságoljuk egymásnak a Collegium híreit: Horváth doktor úr révén tudom, hogy Gyomlay úr Pozsonyba került – Fuchs barátunk írta meg, hogy Losonczi Zoltán pályakoszorús lett, aminek szívből örülünk; s minderről sietek beszámolni az olasz foglyoknak, Komornak és Kasztner dr-nak, akik Cefalù-ban raboskodnak. Ily módon a lánc meg nem szakad.

A közeli visszatérés reményében és sokszoros üdvözlettel az egész Collegiumnak – vagyok Igazgató Úrnak halás igaz tisztelettel: Szegő Albert

15) Szegő Albert válaszelevele Lausanne-ból Bartoniek Gézához (1919. március 19). Immár örömmel jelenti, hogy hamarosan hazatérhetnek. „E napokban tettem le a „licences és lettres” első vizsgasorozatát, ó-franciából, XVI. századi franciából, románból és németből (mivel a francián kívül két idegen nyelv is kötelező)”. A licence második felét júliusban lehetne letenni, azonban a hazatérése miatt reméli, hogy a következő évben is leteheti. „Bárczi és Fuchs szintén útra készen állnak.” (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Lausanne (18, pont de Chailly) 1918. március 19.

Mélyen tisztelt Igazgató Úr,

örömmel jelentem Méltóságodnak, hogy a legközelebbi napokban végre mi is hazamehetünk, s remélem, hogy Igazgató Urat, s szeretett Collegiumunkat mielőbb testi szemeimmel is viszontláthatom. Az öt éves tanulmányút hát befejeződik, s – ha szabad magamról szólnom – a huszonegyéves félénk és rajongó kamasz kissé megöregedve és megkopva, viszont bátrabban és csüggedés nélkül kopog újból a Collegium kapuján. E napokban tettem le a „licences és lettres” első vizsgasorozatát, ó-franciából, XVI. századi franciából, románból és németből (mivel a francián kívül két idegen nyelv is kötelező); a siker teljes volna, s Monsieur Girveu igen előzékeny volt minden tekintetben, azonban a „licence” második felét csak júliusban közelíthetném meg. Mivel pedig haza kell mennünk, remélem, hogy a befejező vizsgát a jövő évben is letehetem, kedvezőbb körülmények között. – Abban a reményben, hogy e levelem, s jómagam is úgy Igazgató Urat, mint az egész Collegiumot a legjobb egészségben és zavartalan nyugalomban fogjuk találni – vagyok legmélyebb tisztelettel, Szegő Albert
Bárczi és Fuchs szintén útra készen állnak.

A tanulmányok befejezése, tiszteletdíjas tanári évek és az üldöztetés évei (1919/1920 – 1927–1939 – 1940–1945)

Szegő Albert 1920-ban fejezte be Eötvös collegiumi tanulmányait. 1927-től tanárként segítette a Collegiumot. Munkájáért cserébe, amely a francia szakos és nem szakos tanítási feladatok mellett a francia nyelvű hivatalos levelezésre és a lektorok (köztük Aurélien Sauvageot) támogatására is kiterjedt, ingyenes lakhatást és teljes ellátást kapott. 1920–1926 között Lukács József, Lukács György apjának házában lakott, és munkaadójának unokáit tanította magántanárként, majd a collegiumi működése mellett 1927-től iskolai tanár volt a Márvány utcai Kossuth Lajos Fiú Felsőkereskedelmi Iskolában. Rendes collegiumi tanári kinevezéséért Szabó Miklós igazgató – a hivatalos felterjesztő a kurátor, Teleki Pál volt – eredménytelenül folyamodott a minisztériumhoz. 1937-ben Szabó Miklós azonban már elhatározta Szegő Albert „seniori” felmentését. A miniszterhez írt levélben foglaltak valós indoklásnak tűnnek: a collegiumi szokások szerint az akkor már 44 éves „előadó-tanár” helyére más fiatal, pályakezdő személyt kerestek, akit segíteni akartak lendületes kibontakozásában. A ránk maradt dokumentumok alapján úgy tűnik, a felmentési szándék háttérében nem feltétlenül Szegő Albert származása állt. Elképzelhető, hogy részben szakmai fenntartások (a francia szakosok előmenetelének és vizsgai eredményeinek eltérő megítélése), részben a tanításban is érvényesülő világnézeti különbségek (Szegő Albert a *Nyugat* munkatársa volt – Eckhardt Sándor, Szabó Miklós „francia” bizalmasa pedig 1938-tól a *Magyar Szemle* főszerkesztője), sőt, külső, politikai nyomás is késztette az igazgató döntését. A kérdést csak akkor tudjuk tovább árnyalni, ha újabb források kerülnek elő. Tény, hogy a két évvel későbbi, 1939. évi miniszteri folyamodványban Szabó Miklós „mint számba vehető körülményre” a zsidótörvények rendelkezéseire is utal. Szegő Albert a háború utáni dokumentumokban, amelyben méltatlan helyzetét írja le, és kinevezéséért, magasabb fizetésbeli besorolásáért folyamodik, elbocsátását – érthető módon – zsidó származásával magyarázza, illetve azzal hozza összefüggésbe, hogy az 1932. évi ún. collegiumi „kommunista összeesküvésben” részt vett hallgatókkal túlságosan szoros kapcsolatot ápolt, és azt nem bocsátották meg neki. Szegő Albert rendes tanári kinevezését ugyanaz a Szabó Miklós terjesztette elő 1930-ban, aki 1939-ben a felmentését is javasolta. Az igazgató és a tiszteletdíjas tanár – a levélváltások alapján – mindvégig szoros, baráti viszonyban

maradtak. Szabó Miklóst nem érheti az antiszemitizmus vádja – nemcsak más, ismert családi és baráti kötelékei miatt (a háború alatt bűjtattak, és üldözötteket menekítettek ki a svéd követségen keresztül) – hanem azért sem, mert többször határozottan és eredményesen járt közben Szegő Albert érdekében, hogy a zsidótörvények hatálya alól mentesítsék. A következő fejezetben közölt 47. sz. dokumentum (Keresztury Dezső miniszterhez írt levele) pedig arra utal, hogy Szegő Albert a háború után azonnal felkereste a Collegiumot, és az akkor még igazgató Szabó Miklós tette meg az első lépéseket visszavételére.

16) Szegő Albert levele a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumnak (1919. szeptember). Engedélyért folyamodik, hogy 5 éves fogsága után még egy évet maradhasson az Eötvös Collegiumban, hogy bölcsészeti tanulmányait befejezhesse. Negyedik, befejező évét a háború és az internálás szakította meg. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

17) Üres 1907. évi minősítvényi ív, amelynek hátoldalán (féltsizta papírként használva) Szegő Albert saját kezű összegzése az Eötvös Collegiummal kapcsolatos tanulmányairól. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

A Collegiumba felvétel 1911. szeptember hóban.

Egyetemi féléveinek száma: hat [1911/12 – 1913/14]

Alapvizsgázott: 1913. április havában (magyarból és németből. dics. eredménnyel)

Szakvizsgázott: 1919. május-június havában (magyarból és franciából)

Jelenlegi tanulmányok: készülődés a paedagógiai vizsgára, ill. doktorátusra

Munkaterve az egyet. beiratkozásokig: elmaradt szakdolgozatainak elkészítése

Kívánsága: a Collegiumban való maradhatása, tanulmányainak sikeres befejezése céljából.

Budapest, 1919. október közepén.

18) Szegő Albert és Vernon Duckworth Barker közös üdvözlőlapja Cabourg-ból Szabó Miklós igazgató úrnak Balatonszabadiba, a Margit-lakba. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Mély tisztelettel és a Mélt. Asszonynak kézcsókkal, Szegő Albert. Salutations amicales du bord de la Manche, que vous connaissez, je crois, très bien déjà. Hommages à Madame de Votre. Vernon Duckworth Barker

19) Szegő Albert levele (1928. június 19) a Collegium igazgatójához, amelyben mentegeti magát, hogy csak most írta meg a francia követségnek szánt levelet. „Talán nem késő, mert a kormányzó engedélye késik. Tomasz úr majd legépeli.” (Bartoniék Géza nyilván egy hivatalos levél megfogalmazására kérte.) (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

20) Valószínűleg a megelőző tételben említett levélterv. Szegő Albert fogalmazványa, amelyet Bartoniék Géza (immár a becsületrend lovagja) nevében írt francia nyelven Luis Matthieu de Vienne úrhoz Franciaország miniszteri rangú magyarországi nagykövetéhez (1928. június 20). BG úr mentegeti magát, hogy egészségi állapota, illetve bizonyos adminisztrációs késedelmek miatt csak most köszöni meg a nagykövet közbenjárását a francia kormány felé. Minden bizonnyal a becsületrend adományozásáról van szó. A Collegium az ENS *soeur cadette*-je, amelyet több mint harminc éve vezet, ha eredményeiben nem is, de szellemiségében igyekszik elérni francia mintáját, ahol a magyarországi francia tanulmányok központját igyekeznek felállítani. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Budapest, le 20 juin 1928.

À Monsieur le Comte Louis-Matthieu de Vienne, Ministre de France
à Budapest

Excellence,

Mon état de santé en même temps que certains retards de nos autorités ne m'ont pas permis, jusqu'ici, de vous remercier de la haute distinction, que par votre aimable intermédiaire, le gouvernement français m'a accordée.

Directeur du Collège Eötvös, cette sœur cadette de votre École Normale Supérieure, j'ai tâché, depuis plus de trente ans, d'égaliser notre grande aînée, sinon par les résultats du moins par l'esprit qui l'anime, tant en y créant un centre de rayonnement des lettres et des sciences françaises en Hongrie. Cette haute faveur dont vous m'honorez, je l'accepte, Excellence, pour moi autant que pour l'institution que je dirige et qui reste, comme par le passé, le lieu le plus vivace entre nos deux pays bienaimés.

Je vous prie, Excellence, de vouloir bien transmettre à qui de droit mes profonds remerciements et d'agréer l'expression de mes bien sincères hommages.

G B

directeur du Collège Eötvös
officier de la Légion d'Honneur

21) 17/1929 Gombocz Zoltán igazgató levele a miniszterhez (1929. február 15) amelyben Pais Dezső, Szegő Albert és Schmidt Miklós (senior) előadók részére ingyenes lakásért és ételmezésért folyamodik. „Az idegen nyelvek tanítása által a Collegiumnak igen értékes szolgálatot tesznek. Minthogy az egyéb tiszteletdíjak alatt kiutalt alacsony összegből munkájukat honorálni egyáltalán nem tudom, mély tisztelettel javaslom Nagyméltóságodnak, méltóztassék megengedni, hogy e munkálatok fejében...” ingyenes lakást és ellátást kaphassanak. (MDKL 41. doboz 72. dosszié.)

22) Miniszteri engedély a nyelvi előadók ingyenes lakás és étkezési ellátására. (1929. március 23) (MDKL 41. doboz 72. dosszié.)

23) Teleki Pál s.k. levele a miniszterhez (1930. január 18) „Szegő Albert Eötvös Collegiumi tanárrá való kineveztetése” tárgyában. A kurátor (a fogalmazványt minden bizonnyal Szabó Miklós írta vö. I/31. tétel) a Collegium egyik legfontosabb feladataként jellemzi a modern nyelvek és irodalmak tanítását, és a nagy óraszámmal indokolja, hogy Szegő Albert felsőkereskedelmi iskolai tanárt állandó tanári statusba emeljék a francia nyelv tanítására. Szegő Albert egyszobás lakás fejében hosszú évek sora óta tanítja már a collegistákat. A felterjesztést elutasították. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

/1930.

Tárgy: Szegő Albert Eötvös Collegiumi tanárrá való kineveztetése.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

A vezetésem alatt álló B. Eötvös József-Collegium egyik fő feladatának tekinti a modern nyelvek intenzív, gyakorlati oktatását. A modern nyelvek tökéletes elsajátítása csak úgy érhető el, ha tudományos szempontból és nyelvészeti szempontjából egyaránt megfelelő külföldi és hazai tanerők a hallgatókkal minél kisebb csoportokban foglalkoznak. A Collegium részben a magyar, részben a külföldi kormányok jóvoltából – a német, francia, olasz és angol nyelvek és irodalmak oktatására kiváló külföldi tanerőkkel rendelkezik. Ami azonban különösképpen a francia oktatást illeti, a középiskolai reform következtében a francia szakos tanárjelöltek oly nagy számban vannak, hogy tudományos képességük eredményessége érdekében feltétlenül szükségesnek tartom, hogy a Collegiumban csekély óraszámú működő A. Sauvageot francia tanáron kívül még egy magyar tanár is alkalmaztassék rendes minőségben, amint ez Eckhardt Sándornak a Collegiumból való távozásáig mindig így volt.

Hogy mégis a francia nyelv és irodalom oktatása kárt nem szenvedett, ez annak köszönhető, hogy dr. Szegő Albert, székesfővárosai felsőkereskedelmi iskolai tanár, a Collegium volt jeles növendéke és ismert nevű francia irodalomtörténész és essay-író, a Collegiumban nyert egyszobás szerény lakás kedvezményének fejében évek hosszú sora óta páratlan buzgalommal látja el a francia szakosok nagyobb részének nyelvi és irodalmi oktatását.

Mivel az eddigi elért kiváló eredmények alapján igen kívánatosnak tartanám, hogy Szegő Albert egész munkaerejét a Collegiumnak szentelhesse, van szerencsém javasolni, hogy Szegő Albert a rendelkezésre álló igazgatói fizetés felhasználásával Eötvös Collegiumi rendes tanárrá neveztessek ki.

Fogadja Nagyméltóságod őszinte tiszteletem nyilvánítását.
Budapest, 1930. január hó 18-án.

Teleki Pál s.k.
a B. Eötvös József-Collegium kurátora

Nagyméltóságú dr. gróf Klebelsberg Kuno, v.b.t.t., m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrnak. Budapest, Hold-utca.

24) Szegő Albert levele Szabó Miklóshoz (1936. március 20-án, pénteken reggel), amelyben mentegeti magát, hogy a rábízott francia vendég az ő tévedése és félreértése folytán gondolhatta úgy, hogy a collegiumi lakás mellett étkezést is kap. Ígéri, hogy mielőbb igyekszik orvosolni a félreértést, és nem Balogh úr ajánlott fel többet a vendégnek, mint amit az igazgató annak szánt. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

25) Szegő Albert levele Szabó Miklóshoz (1936. július 23). Nyári jókívánásai mellett elnézést kér, hogy ilyen sokáig igénybe veszi a Collegium vendégszeretetét. Váratlanul megbetegedett, 8 napra kórházba került, és még kötözésre kell járnia, így augusztus közepén tud majd elutazni. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

26) „Igazgató Urat szülőfalumból őszinte tisztelettel és szeretettel köszönti igaz híve, Szegő Albert” (képeslap Somogy-Nagybajomból a Főtér képével, 1936. november 1) (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

27) Eckhardt Sándor levele Szabó Miklóshoz (Felsőtárkány, 1937. július 22), amelyben az igazgató megkeresésére hosszan latolgatja, ki lehetne Szegő Albert

utóda. A bevezetőben, név nélkül: „Mindenben helyeslem terveidet, de sajnos oly viszonyban vagyok az illetővel, hogy igen kérlek, az őt illető részben az én nevetem vagy véleményemet hagyd ki a számításból vagy érvelésből. Ami az utódot illeti...”, végül Gáldi Lászlót javasolja. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Felsőtárkány, 1937. júl. 22.

Kedves Barátom,

Mindenben helyeslem terveidet, de sajnos oly viszonyban vagyok az illetővel, hogy igen kérlek, az őt illető részben az én nevetem vagy véleményemet hagyd ki a számításból vagy érvelésből.

Ami az utódot illeti, igen sajnálom, hogy nem tudok jelenleg kielégítő javaslatot tenni. Gáldit az irodalmi vezetésben is felhasználhatod, módszerekkel, nyelvvel igen au courant áll. Egyéb hallgatóim közül Sótér a nyelvvel kissé gyenge még ahhoz, hogy vezessen. Még legjobban talán Lelkes Istvánt tudnám ajánlani (Horváth Károly Antal már nős), ki azonban már statusba kinevezett tanár. Sipost én nyelvi okokból nem tudnám ajánlani erre a posztra, de különben is már nős vagy jelenleg nősül. Kenéz is jól bírja a nyelvet, de éppen tudományos szempontból néma eddig, nem igen tudna maiakat vezetni (nem is doktor).

Sajnos, ugyanaz a probléma ez, nálam a habilitáció és tanáregéd kérdése. Sok átlagember van, de kiváló igen kevés.

Szerintem tehát egyelőre Gáldi látszik a helyes megoldásnak, talán az olasznál tudnád tehermentesíteni. Ha nem, Lelkes, aki tán szorgalmasan fog dolgozni, ha nem lesz annyi órája.

Kellemes nyaralást kívánok a Méltóságos asszony kezét tisztelettel csókolva.

Eckhardt Sándor

Látom, megint kihagytak a kinevezésből. Miért nem morogsz? Vagy Telekinek nem jut eszébe?

28) Szegő Albert újévi üdvözlő képeslapja Belgrádból Szabó Miklóshoz (Belgrád, 1939. január 1) (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

29) 134/1939 Szabó Miklós igazgató levele Hóman Bálint miniszterhez Szegő Albert megbízásának megszüntetéséről. (1939. június 5). Szegő Albert 1927 óta tanít francia irodalmat a Collegiumban, és 1929 óta ingyen lakást és ételmezt kap. Alkalmazása azért történt, hogy a francia kormány által a Collegium

rendelkezésre bocsátott lektor mellett a „francia nyelv gyakorlati tanításában működjék”. Az igazgató méltatja tudását és irodalmi készségeit. „Bár Szegő Albert működése tudományos szempontból tökéletesen megfelel...” mégis felmenteni javasolja. A Collegium fiatal munkatársakat szokott így alkalmazni. Az alkalmazást és az ingyenes ellátást tehát ennek a célnak megfelelően a Collegium sokkal hasznosabban tudná felhasználni. Szegő Albert pénzzel való díjazására pedig nincs lehetőség. „Mint számba vehető körülményt jelentem továbbá, hogy Dr. Szegő Albert az 1939. évi IV. törvénycikk hatálya alá esik.” Az utódlás kérdését (a javaslat már megvan) később terjeszti majd fel. (MDKL 41. doboz, 72. dosszié.)

Tárgy: dr. Szegő Albert megbízásának megszüntetése.

Hiv. sz.: 450-1/1-1939.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Dr. Szegő Albert, székesfővárosi Kossuth Lajos fiú felsőkereskedelmi iskolai rendes tanár, 1927 óta működik az Eötvös Collegiumban mint a francia nyelv és irodalom tiszteletdíjas előadó tanára. E működéséért Nagyméltóságod hivatkozott rendelete értelmében 1929 óta ingyen lakást (fűtéssel és világítással) és ingyen ellátást élvez. Alkalmazásának indoka az volt, hogy a francia kormány által az Eötvös Collegium rendelkezésére bocsátott francia tanár mellett a francia nyelv gyakorlati tanításában működjék, különben azáltal, hogy a növendékek között lakva s velük együtt étkezve a francia beszédkészségüket erősítse. Erre nagyon meg is felelt, mert a francia nyelvet tökéletesen bírja, amennyiben a világháború öt éve alatt mint internált diák Franciaországban élt s ott a nyelvet tökéletesen elsajátította.

Később – mint jeles irodalomtörténet- és essayíró – a tudományos szakvezetésben alkalmazta az Eötvös Collegium. E téren működik ma is.

Bár Dr. Szegő Albert működése tudományos szempontból teljesen megfelel az Eötvös Collegium igényeinek, mindazonáltal – egyéb indokokat is mérlegelve – mély tisztelettel azt javaslom Nagyméltóságodnak, hogy őt – eddigi szolgálatainak elismerése mellett – az Eötvös Collegiumban végzett előadói megbízása alól felmenteni méltóztassék.

Hasonló megbízást és elhelyezkedést az Eötvös Collegium általában fiatal, kezdő tudósoknak szokott felajánlani, hogy kifejlődésüket elősegítse s pályájuk kezdetén nekik anyagi könnyítést is nyújtson. Az ifjúság közt való lakásnak s a velük való étkezésnek is csak úgy van meg az igazi haszna, ha az illető: fiatal, rugalmas egyéniség, aki velük közvetlen, fesztelen érintkezést tud fenntartani s ezáltal eszmevilágukra eleven, jótékony befolyással tud lenni. A lakás és az ellátás kedvezményét tehát az Eötvös Collegium az adott esetben céljainak sokkal

megfelelőbben és szerencsésebben tudná értékesíteni. Dr. Szegő Albertnek pénzzel való díjazására pedig a rendelkezésre álló tiszteletdíjak összege nem nyújt lehetőséget.

Mint számba vehető körülményt jelentem továbbá, hogy Dr. Szegő Albert az 1939. évi IV. törvénycikk hatálya alá esik.

Amennyiben Nagyméltóságod – javaslatom értelmében – Dr. Szegő Albert megbízását megszüntetné, gondoskodni kellene a francia nyelvi és irodalmi szakvezetés folytonosságának fenntartásáról. Itt mindenekelőtt utalok arra az örvendetes körülményre, hogy francia hivatalos körök tájékoztatása szerint reményünk lehet a jövő tanév elejére egy fiatal francia tanárnak az Eötvös Collegiumhoz való kiküldésére. Emellett meglesz a lehetősége annak is, hogy Dr. Szegő Albert helyére Nagyméltóságod egy megfelelő fiatal tudóst alkalmazzon. Bátor leszek erre Nagyméltóságodnak később javaslatot tenni.

Fogadja, Nagyméltóságú Miniszter Úr, mély tiszteletem nyilvánítását.

Budapest, 1939. június hó 5-én

(aláírás)

a B. Eötvös József-Collegium igazgatója

Nagyméltóságú Hóman Bálint m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak. Budapest.

30) Szegő Albert levele Szabó Miklóshoz a felmentést követően. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

London, 1939. augusztus 10.

(17, Baron's Keep)

Méltóságos dr. Szabó Miklós úrnak,

a Br. Eötvös József-Collegium igazgatójának,

Budapest

Méltóságos Uram,

a minisztériumi felmentést és Igazgató Úr elismerő sorait londoni kiutam héten kaptam kézhez: mindkettő éppoly fájdalmasan, mint váratlanul érintett, bármily hálás is vagyok Igazgató Úrnak jóságos és szeretetreméltó leveléért. Mivel sorsom bizonytalanságában egyelőre csak azt tudom, hogy augusztus 25-ike táján hazamegyek, mert haza kell mennem, legyen szabad arra kérnem Igazgató Urat, hogy – ha magam nem is – de holmim, főleg könyveim – a hivatalos határidőn is túl a Collegiumban maradhassanak, mindaddig, amíg (remélem, már szeptemberig) megfelelő hajlékot nem találok. Kérésemért

bocsánatot kérve vagyok Igazgató Úrnak mély tisztelettel változatlan híve. dr. Szegő Albert

31) Szabó Miklós válaszlevele Szegő Albertnek. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Balatonszabadi, 1939. augusztus 17.

Nagyságos
Dr. Szegő Albert
tanár úrnak
Budapest

Kedves Barátom!

Múltkori hivatalos leveletem, mely az irattárnak készült, egy baráti levéllel egészítem ki, nemcsak azért, hogy kérdésemre megadjam a választ, hogy t.i. collegiumi otthonodat – személyedre és minden ingóságodra nézve – mindaddig vedd igénybe, amíg csak ezt körülményeid folytán óhajtod, – hanem főképpen azért, hogy a magam részéről is kifejezést adjak annak a változatlan barátságunk és nagyrabecsülésnek, mellyel irántad viseltetem.

Tudod, hogy felejthetetlen Gombocz Zoltánunk Tégedet a Collegium állandó munkatársának akart megnyerni, s ily értelmű előterjesztését én is helyesltem, sőt magam fogalmaztam meg. Mikor azonban ez a terv meghíusult, ez már magában hordta azt a lehetőséget, hogy ideiglenes alkalmazásod idővel annak a collegiumi elvnek eshet áldozatul, hogy ifjúságunk közt lehetőleg fiatal, kezdő tudósok működésének adjunk tért, akik a velük való együttélés közben, a fiatalságban rejlő természetes rugalmassággal láthassák el munkájukat s egyben a pályakezdet nehézségein is könnyebben áteshessenek. Ez persze a Collegiumra nézve sokszor – mint a jelen esetben is – nagy veszteséget jelent, de egyúttal igen becses lehetőséget is arra, hogy minél több fiatal, érdemes, kezdő tudósnak nyújtson alkalmat a fejlődésre.

Meg vagyok győződve, hogy ilyen szellemben értelmezed Te is a beállott változást. Igaz barátsággal kérlek, hogy a Collegium fiatalja és öregje iránt mindig nyilvánított ragaszkodásodat a jövőben is tartsd meg, aminthogy mi is mindig szeretettel fogadunk körünkben. Tisztelő híved és barátod, (aláírás)

32) Működési bizonyítvány. Szegő Albert 1927. szeptember 1-től 1939. augusztus 31-ig tiszteletdíjas előadó tanári minőségben működött a B. Eötvös József Collegiumban, mint a francia irodalom szakvezető tanára. Szabó Miklós méltató szavai. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Működési Bizonyítvány

Dr. Szegő Albert okleveles középiskolai, székesfővárosi felső kereskedelmi iskolai rendes tanár úr 1927. évi szeptember hó 1-től 1939. évi augusztus hó 31-ig tiszteletdíjas előadó tanári minőségben működött a B. Eötvös József-Collegiumban, mint a francia irodalom szakvezető tanára.

Dr. Szegő Albert tanár úr e 12 évi működése alatt egész sor jeles ifjú tudományos képzését vezette, az Eötvös Collegium tanulmányi rendszerének megfelelően az ifjúsággal való állandó szoros, egyéni foglalkozás formájában.

Működését elmélyült tudományosság, felelősségteljes munka és szolgálatkész szellem jellemezte, s ezzel az Eötvös Collegium vezetőinek és tanári testületének legteljesebb megalégedését és köszönetét vívta ki magának.

A francia kormány Dr. Szegő Albertnek az Eötvös Collegiumban kifejtett működése elismerésül a „Becsületrend”-et adományozta.

Az Eötvös Collegium mindig hálással fog visszaemlékezni Dr. Szegő Albert értékes szolgálataira.

Budapest, 1939. évi szeptember hó 30-án.

(aláírás) a B. Eötvös József-Collegium igazgatója.

33) Szabó Miklós levele Szily Kálmán államtitkárhoz. Közbenjárást és méltanyosságot kér a Collegium igazgatója az államtitkártól, mert az ún. második zsidótörvényben előírt általános bejelentési kötelezettségét félreértve Szegő Albert a beadványt rosszul töltötte ki, így állása a Kossuth Lajos Fiú Felső Kereskedelmi Iskolában végveszélybe kerülhet. Kéri, hogy a pótbeadványt sürgősen vizsgálják meg, nehogy a február elsejei határidő leteljen. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Budapest, 1940. évi január 25.-én.

Nagyméltóságú
Dr. Szily Kálmán
államtitkár úrnak.
Budapest

Nagyméltóságú Államtitkár Úr! Kegyelmes Uram!

Mély tisztelettel kérem, méltóztassál az alábbi előterjesztésemet és kérésemet kegyesen megvizsgálni s bölcs mérlegelésed alapján eljárni.

Dr. Szegő Albert székesfővárosi Kossuth Lajos fiú felsőkereskedelmi iskolai (I. Márvány-u. 32.) rendes tanár az ún. zsidótörvény végrehajtásával

kapcsolatban különös helyzetbe került, amely rá nézve végzetes következményekkel járhat. Az általános bejelentések idejében t.i. a személyi lapon ő maga magát zsidónak vallotta, mert nem ismerte pontosan a végrehajtási utasítást s túlon túl szerénykedő, sőt gyámoltalan volta miatt nem ismerte fel a törvénynek rá nézve kedvező engedményeit. Utóbb rájött szerencsétlen tévedésére s a bemutatott okmányok alapján megszerezte a szükséges hivatalos tanúsítványt, melyet iskolája igazgatójának valamint a tankerületi főigazgató úrnak bemutatott. Ez alapon illetékes eljáróinál egy pótbeadványt nyújtott be, melyben régebbi vallomásának helyesbítését kérte, hogy így a törvény rendelkezései alól mentesüljön. Minthogy azonban a hivatali eljárás határideje (február 1.) félelmetesen közeledik, s könnyen megeshetik, hogy még mielőtt Szegő Albert pótbeadványa tárgyalatnék, megtörténik az őt állásától végérvényesen megfosztó döntés: mély tisztelettel kérek, Kegyelmes Uram, méltóztatással intézkedni, hogy az ügy sürgősen megvizsgáltság, illetőleg tárgyalás alá vétessék.

Miként többször is szerencsém volt Szegő Albert személyére nézve jelentést tenni, újból csak megismételhetem, hogy ő nagyon értékes, tudományos ember, becsületessége és tisztessége minden kétségen felül áll, így tehát meggyőződésből fakadó kötelességemnek tartottam, hogy kegyes jóindulatodat kérjem az ő szerencsétlen helyzetének megítélésére.

Fogadd, Kegyelmes Uram, mély tiszteletem nyilvánítását. (aláírás)

34) Szily Kálmán államtitkár válasza Szabó Miklósnak, amelyben a Collegium igazgatóját értesíti, hogy Szegő Albert pótbeadványa alapján a miniszter úgy döntött, hogy „nevezett tanár a szolgálatban visszatartandó”. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Budapest, 1940. február hó 15.

Igen Tisztelt Barátom!

Dr. Szegő Albert felsőkereskedelmi iskolai rendes tanár ügyében hozzám intézett leveledre válaszolva szíves tudomásodra hozom az alábbiakat.

Szegő Albert székesfővárosi felsőkereskedelmi iskolai tanár folyó évi június havában sajátkezűleg kitöltött nyilatkozatában zsidónak jelentette be magát és ezért az 1939: IV.t.c. 5.§ (2) bek.-ben foglaltak rendelkezés végrehajtása tárgyában kiadott 7955/1939 eln. sz. rendeletben kijelöltetett a folyó évi január 31.-ével nyugdíjazandó zsidó tanerők között.

Folyó évi január 24-én kitöltött új nyilatkozata és az e mellé csatolt polgármesteri hatósági tanúsítvány alapján nevezett Szegő Albert tanár az 1939: IV.t.c. 1.§-a értelmében nem tekinthető zsidónak. A Miniszter Úr ezen tényállás ismeretében úgy döntött, hogy nevezett tanár a szolgálatban visszatartandó.

Öszinte, igaz tisztelettel vagyok kész híved: (aláírás)

Méltóságos Szabó Miklós Úrnak, a Báró Eötvös József Collegium igazgatója,
Budapest.

35) Szegő Albert levele Szabó Miklóshoz, amelyben elmondja, hogy legutóbbi találkozásuk alkalmával a Collegium folyóirattermében nem mondhatta el, mennyire hálás az igazgató közbenjárásáért. Mentegeti magát, hogy zavarában olyan pártfogókhoz fordult, akik nem segítettek, és nem jutott eszébe azokhoz fordulni, akikhez kellett volna, így történt, hogy az igazgatót nem kereste meg. Annál hálásabb „a spontán közbenjárásért, amelyről csak utólag és kerülő úton értesültem”. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Budapest, 1940. március 3.

I. Logodi u. 18.

Mélyen tisztelt Igazgató Úr,

múltkor a Collegium folyóirattermében, nem mondhattam el Igazgató Úrnak, mily hálás vagyok nagylelkű közbenjárásáért. Amikor január közepe táján már-már az volt a helyzet, hogy kereskedelmi iskolai állásomat is elveszítem, meglepetésemben és kétségbeesésemben ide-oda kapkodtam, oly jóakaróimhoz is fordultam, akiket csak zavarba hozhatott a kérésem s viszont olyan pártfogókról feledkeztem meg, akik talán könnyebben és gyorsabban léphettek volna közbe érdekemben. Így történhetett, hogy nem fordultam vagy nem mertem fordulni Igazgató Úrhoz – annál hálásabb vagyok most Igazgató Úr spontán közbenjárásáért, amelyről csak utólag és kerülő úton értesültem. Ami „ügyemet” illeti, állítólag kedvező a helyzet, mindenesetre tanítók és teljes fizetést is kapok, csak egyrészt nem tudom, meddig, másrészt semmi hivatalos értesítést nem kaptam még. Ismételten szívből köszönöm Igazgató Úrnak érdeklődését és jószágát, s örvendenék, ha ezt bármikor tettekben is, s nemcsak szavakban, meghálálhatnám.

Vagyok Igazgató Úrnak őszinte tisztelettel és hálával, Méltóságos asszony kezeit csókolva, igaz híve és tisztelője, Szegő Albert

36) Szegő Albert levele Szabó Miklóshoz (1944. június 12), amelyben arról kérdezi az igazgatót, hogy hol és milyen formában lehet folyamodni a sárga csillag viselésének kötelezettsége alóli felmentésért. Addig is, míg ezt megtudja, néhány megfelelő érvet keres, hogy azokkal alkalomadtán élhessen majd. Ebből a célból igazgatói igazolást kér, hogy a Collegium növendéke volt 1911–1914 között, majd 1914 nyarán ösztöndíjasként Franciaországba ment és onnan csak

öt év múltán, 1919 nyarán térhetett haza. 1919/20-ban a Collegiumban fejezte be tanulmányait, 1927–1939 között 12 két éven át collegiumi előadótanár volt, és francia nyelvet és irodalmat tanított, hazafias és valláserkölcsi szempontból kifogástalanul működött. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Budapest, 1944. június 12.

I. Logodi-u. 18.

Mélyen Tisztelt Igazgató Úr!

azt hallom, egyes írók, tudósok, tanárok érdekében bizonyos akciók volnának folyamatban a sárga csillag alól való mentesítés céljából. Csak, sajnos, senki nem tudja megmondani, lehet-e ilyesmiért, ilyen alapon folyamodni, hová, kihez, és milyen formában? Addig is míg ez kiderül, úgy gondolom, jó volna, ha pár argumentummal rendelkezhetnék, amelyeket aztán kellő időben a folyamodványhoz csatolhatnék. Arra szeretném hát kérni Igazgató Urat, kegyeskedjék nekem, ilyen célból és ilyen értelemben, valami működési bizonyítvány felét kiállítani, amely kb. azt igazolná, hogy 1911 és 1914 közt a Collegium növendéke voltam, aztán mint a Collegium ösztöndíjasa 1914 nyarán Franciaországba küldtettem, ahonnan a fogságból csak 1919 nyarán térhettem haza; aztán, hogy 1919/20-ban ugyancsak a Collegiumban fejeztem be tanulmányaimat, majd 1927-től 1939-ig, vagyis 12 esztendőig collegiumi előadótanár voltam s francia nyelvet és irodalmat tanítottam és hogy minden hazafias és valláserkölcsi szempontból kifogástalanul működtem. Persze nem tudom, lesz-e alkalmam és módom egy ilyen írást felterjeszteni, mert hiszen egyelőre semmiről nem tudok, de hát azért előre készülök. Igen kérem Igazgató Úr szíves elnézését ezért a fárasztásért, de hát már nem tudom, mihez fogjak. (Pannonhalma – koromra való tekintettel – visszautasította kérésemet.)

Igazgató Úr jóságát előre is köszöni s a Méltóságos Asszony áldott kezeit csókolja igaz tisztelettel és szeretettel, Szegő Albert

P.S. Esetleg talán méltóztassék francia kitüntetéseimről is említést tenni? (akadémiai pálmák és becsületrend)

37) Szegő Albert keltezés nélküli levele Szabó Miklóshoz, amelyben – minden bizonnyal a korábban kézhez vett – szolgálati bizonyítvány tervezetet megköszöni, és Szabó Miklós buzdításának megfelelően egyszersmind néhány igazítást kér. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Mélyen Tisztelt Igazgató Úr,

hálásan köszönöm a nagyon is szép bizonyítványt; legyen szabad azonban, igazgató Úr előzetes bátorítására, a következő kis módosításokat ajánlanom:

1) a keresk. isk. tanári megjelölést talán el lehetne hagyni; egyrészt mert a Collegiumban nem mint keresk. isk. tanár működtem és itteni tevékenységemnek semmi köze se volt a kereskedelmi iskolához; másrészt a keresk. iskolától úgyszólván kaphatok hasonló szolgálati bizonyítványt és pedig keresk. iskolai működésemről; nem lehetne ehelyett csak dr. Sz. A., okl. középisk. tanár, a francia „Becsületrend birtokosa”? tekintettel arra, hogy a Becsületrendet – az oklevél szerint – épp collegiumi működésemért kaptam?

2) a működött szó után nem lehetne-e beiktatni „és lakott” a B E C-ban?

3) És végül – ezt érzem a legfontosabbnak – nem lehetne egyszerűen elhagyni a fiatalúságra vonatkozó és ceruzával bekarikázott passzust? Ezt ugyanis, megvallom, kissé fölöslegesnek érzem és azt hiszem, hogy az utolsó bekezdés rövidítve is teljes értelmű maradna.

Okvetetlenkedésemért bocsánatot kérve vagyok ismételt hálás köszönettel és mély tisztelettel, Szegő Albert

38) Szolgálati bizonyítvány. Szabó Miklós hivatalosan igazolja Szegő Albert tudományos és oktatói pályáját. A szöveg Szegő Albert néhány javítási javaslatát is tükrözi. (Az ifjúság nevelésére és ragaszkodására vonatkozó „passzust” Szabó Miklós megtartotta.) „Vallásos, hazafias és erkölcsi magatartása minden kétségen felül kifogástalan volt, amit nem utolsó sorban az ifjúságnak vele szemben mindig megnyilatkozott szeretetteljes ragaszkodása is bizonyít. Érdemei elismerésképpen a francia kormány előbb az „Akadémiai pálmák”, majd a francia „Becsületrend” kitüntetését adományozta neki.” (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Szolgálati Bizonyítvány

Alulírott hivatalosan igazolom, hogy Dr. Szegő Albert (szül. Somogy-nagybajom, 1893. jan. 20), okl. középiskolai tanár, 1911-1914 az Eötvös Collegium növendéke volt. 1914 tavaszán állami ösztöndíjjal Párisba ment tanulmányai folytatására, ahonnan a háború kitörésekor internáló táborba szállították, s innen csak a háború végeztével tért vissza. Az 1919-1920. tanévben fejezte be tanulmányait az Eötvös Collegiumban, s a Székesfehérváronál lépett tanári szolgálatba. E minőségében 1927-1939 az Eötvös Collegium tiszteletdíjas előadó tanára volt a francia nyelv- és irodalomból. Kiváló szakképzettsége és tudományos érdemei alapján Gr. Teleki Pál, az Eötvös Collegium Curatora, 1930-ban Eötvös Collegiumi rendes tanári kinevezésre hozta javaslatba, ami azonban költségvetési okokból nem volt teljesíthető. Tiszteletdíjas előadói megbízatása 1939-ben szűnt meg, minthogy időközben egy olyan előadó megbízatása vált szükségessé, aki egész idejét a szakvezetésnek és a könyvtár kezelésének szentelhetette.

Dr. Szegő Albert egész működése tartama alatt kiváló buzgalommal, nagy tudományos felkészültséggel látta el a rábízott szakvezetést, s az ifjúság tudományos képzésében igen jelentős sikereket ért el. Vallásos, hazafias és erkölcsi magatartása minden kétségen felül kifogástalan volt, amit nem utolsó sorban az ifjúságnak vele szemben mindig megnyilatkozott szeretetteljes ragaszkodása is bizonyít. Érdemei elismerésül a francia kormány előbb az „Akadémiai pálmák”, majd a francia „Becsületrend” kitüntetést adományozta neki.

Budapest, 1944. évi június hó 15-én.
(aláírás) a B. Eötvös József-Collegium igazgatója.

A háborút követő évek, visszatérés a Collegiumba – 1945–1950

A munkaszolgálat, az ostrom és a megmenekülés körülményeiről a Collegium levéltárában csak az önéletrajzba foglalt összegzések vallanak. Szegő Albert azonban – miként Keresztury Dezső fogalmaz – a „felszabadulás utáni hetekben azonnal jelentkezett szolgálattételre”. A régi Collegium utolsó, rövid korszakában egészen az intézmény felszámolásáig rendes tanárként tanított. A ránk maradt dokumentumok jelentős része a fizetési besorolásra, felterjesztésekre vonatkozik. (MDKL 41. doboz, 73/a dosszié [A tanárookra vonatkozó személyi- és általános iratok 1945–1950] 40 dokumentum.) Szegő Albert elkötelezettségéről vall, hogy ebből az időszakból szinte kizárólag a francia szemináriumokról maradtak ránk érdemi tanári jelentések. 1950-ben a minisztérium Szegő Albertet, mint francia szakvezetőt rendelkezési állományba sorolta át.

39) Keresztury Dezső igazgató levele Gr. Teleki Géza miniszterhez. Mivel igazgatói kinevezése okán a tanári helye megüresedett, javaslatot tesz Szegő (Gyergyai) Albert franciatanári kinevezésére.

136/1945 coll. sz.

Tárgy: Szegő (Gyergyai) Albert tanári kinevezése.

Miniszter Úr!

Mínthogy a Br. Eötvös József Collegiumban elfoglalt VI. fizetési osztálybeli helyem a Collegium igazgatójává történt kinevezésem folytán megüresedik, betöltésére vonatkozóan a következőkben teszek javaslatot.

A Collegium megalapításától kezdve különös gondot fordított arra, hogy tanítványai különös figyelemmel és elmélyedéssel forduljanak a francia művelődés világa felé, hogy legalább a francia nyelv birtokában legyenek s a saját szakmájuk francia irodalmát olvassák. Ebben a munkában eddig is igen jelentős rész jutott Dr. Szegő (Gyergyai) Albertnek, a neves kritikusnak, fordítónak, kitűnő tudósnak s tanárnak.

Dr. Szegő (Gyergyai) Albert 1911-1914-ig a Collegium növendéke volt. 1914-ben ösztöndíjjal Franciaországba ment s mint polgári internált 1919-ig tartózkodott ott, majd később Svájcban. Ottartózkodását komoly tanulmányokra használta fel, melyeket többek közt a lausannei egyetemen folytatott. 1927-től kezdve a Collegium óraadó tanára volt. Egyébként 1926-tól kezdve a Fővárosi szolgálatában állt, mint kereskedelmi iskolai tanár. Jelenleg a Fővárosi Könyvtár főkönyvtárnoka. A magyar francia kapcsolatok terén igen eredményes munkát fejtett ki; a francia becsületrend lovagja.

Dr. Szegő (Gyergyai) Albert collegiumi tanárrá történő kinevezését az eddig előadottak is eléggé indokolhatnák. Külön ki kell azonban emelnem még pedagógiai képességeinek kiválóságát s a Collegiumhoz való áldozatkész hűségét. Mint nevelő a legjobb hatással volt az ifúságra s amikor 1939-ben származása miatt eltanácsolták helyéről, a Collegium egyik főtámaszát vesztette el vele.

Mindezek alapján tisztelettel javaslom, hogy Dr. Szegő (Gyergyai) Albertet a Br. Eötvös Collegium rendes tanárává a VI. fizetési osztályba a Fővárosnál eltöltött szolgálati éveinek beszámításával kinevezni szíveskedjék.

Budapest, 1945. IX. 24.

(aláírás) a Br. Eötvös Collegium igazgatója

Gróf Teleki Géza vallás és közoktatásügyi miniszter úrnak. Budapest

40) Gyergyai Albert eskü-bizonyítványa (1946. február 4-én). Az esküt a Collegium hivatali helyiségében tette le Tomasz Jenő aligazgató előtt, tanúk: Pais Dezső és Szilágyi Loránd.

41) Kimutatás (adatlap) a felfogadott személyről (1946. február 6). „Kereskedelmi iskolai tanár a Fővárosnál (1919/20), nevelő Budapesten (1920-1926), kereskedelmi iskolai tanár a Fővárosnál (1926-45), a Fővárosi Könyvtárnál (1945-46)”.

43) Szegő (Gyergyai) Albert levele Keresztury Dezső miniszterhez (1947. január 3). „A Vallás és Közoktatásügyi Minisztériumtól azt a megbízást kaptam, hogy 1947 első felében Svájcban és különösen Franciaországban a külföldi magyar kulturális kapcsolatok érdekében tárgyalásokat folytassak”. Félévi fizetési szabadságot kérelmez a Collegiumban.

44) A miniszteri engedélyre vonatkozó iratok.

45) Keresztury Dezső igazgató levele a miniszterhez (1947. november 4) Szegő Albert tudományos pótlékának folyósítása érdekében. Kiküldetése alatt a felterjesztést nem tudta aláírni, ezért a minisztérium a névsorból törölte. Fizetési jegyzék-kimutatást is csatoltak.

46.) Iratok a pótlék érkezéséről illetve késlekedéséről.

47) Keresztury Dezső levele Ortutay Gyula miniszterhez (1948. január 28). Javasolja, hogy Szegő Albertet (írói nevén Gyergyai Albertet) a VI. fizetési osztályból az V.-be léptessék elő. Az igazgató leírja Szegő Albert korábbi collegiumi tanári érdemeit és főállású alkalmazása elmaradásának körülményeit, majd háború utáni felvételét az „Eötvös Collegiumban, ahol a felszabadulás utáni hetekben azonnal újra jelentkezett szolgálattételre.”

Coll. sz. : 51/1948

Miniszter Úr!

Azzal a tiszteletteljes javaslattal fordulok Miniszter Úrhoz, hogy dr. Szegő Albertet (írói nevén Gyergyai Albert), az Eötvös Collegium rendes tanárát a VI. fizetési osztályból az V-be előléptetni szíveskedjék. A javaslatot a következőkkel támasztom alá.

Szegő Albert, mint a Collegium volt növendéke 1927 őszétől 1939 őszéig, vagyis 12 évig tanította a francia nyelvet és irodalmat a Collegiumban, előadói, illetőleg óraadó tanári megbízatással, teljes heti óraszámában. Jóllehet a Collegium akkori igazgatói többször kezdeményezték rendes tanárrá való ki nevezését, az ellenforradalmi idők politikai és társadalmi körülményei között ez nem vált lehetségessé; sőt, amikor a helyzet súlyosbodott, a Collegiumtól 1939 őszén meg kellett válnia.

A felszabadulás után 1945 februárjában mind a V.K.M., mind a Collegium igazgatósága részéről megindultak a lépések Szegő Albert rehabilitálása, illetve, rendes tanárrá történő kinevezése érdekében. Tekintettel azonban az akkori idők zavaraira s arra a körülményre, hogy a Collegium statusában csak egy VI. fizetési osztályú hely állt rendelkezésre, végül arra, hogy az Állam őt a Fővárostól vette át, kinevezése csak egy évi késedelemmel, 1946 februárjában történhetett meg, éspedig az említett VI. fizetési osztályú helyre, jóllehet akkor már Szegő Albertnek 20 éves tanári múltja volt a Fővárosnál s másfél évtizedes magában az Eötvös Collegiumban, ahol a felszabadulás utáni hetekben azonnal újra jelentkezett szolgálatételre.

Az említett érveken és tényeken túl legyen szabad még a 15.600/1947 korm. sz. rendeletre hivatkoznom, amely lehetővé teszi az érdeemesek soron kívüli előléptetését is. A mellékelt igazolás tanúsága szerint Szegő Albert két ízben nyert komoly kitüntetést a Francia köztársaságtól tanári, kritikusai és írói működéséért (Akadémiai pálmát és a Becsületrend lovagi fokozatát) s 2. sz. melléklet tanúsága szerint három ízben kapott Baumgarten díjat, ugyancsak írói és kritikusai működése elismeréseként. Az elmúlt évben a V.K.M. kulturális megbízottjaként végzett igen eredményes munkát; erről az illetékes X.ü.o. adhat részletes felvilágosítást.

Mindezek alapján ismételten javaslom, hogy Szegő Albertet, aki most töltötte be ötvenötödik életévét, az V. fizetési osztályba előléptetni szíveskedjék.

Budapest, 1948. I. 28.

Tisztelettel (aláírás) igazgató

Ortutay Gyula vallás és közoktatásügyi miniszter úrnak, Budapest.

48) Keresztury Dezső igazolása az „Akadémiai pálmák” és a „Becsületrend” kitüntetésekről.

49) Az igazgató levele a miniszterhez (1949. május 18). Iratok arról, hogy Szegő Albert 1948. évi külföldi kiutazása miatt szabadságot kapott. Fizetését azonban folyósítják. Felhatalmazást senkinek nem adott, így teherként gyűlik a pénz a Collegiumban, kéri, hogy a miniszter hozzon elvi döntést.

50) Gyergyai Albert levele Ortutay Gyula miniszterhez (1948. augusztus ?), amelyben előléptetését kéri az V. fizetési osztályba. A kérelemben pontokba gyűjtve sorolja fel azokat az érveket, amelyek alapján méltánytalannak érzi a döntés késlekedését, jóllehet ezt Keresztury Dezső igazgató is kérte.

1. Rehabilitációt érdemel 12 évi megalázott helyzetéért a Collegiumban.
2. Önzetlen oktatói munkájának köszönhetően számos tanítványa dolgozik a minisztériumokban. 3-4. Külföldi szolgálatai: 1947-ben Svájcba (lektorátus felállítására és tanárctserre előkészítésére) majd 1948-ban Párizsba (a lektorátus átvételére és annak felújítására) küldték ki.

Miniszter Úr,

Alulírott, dr. Szegő Albert, írói nevemen Gyergyai Albert, az Eötvös Collegium tanára, azzal az ismételt és tiszteletteljes kéréssel fordulok Miniszter Úrhoz, kegyeskedjék engem a jelenlegi VI. fizetési osztályból legalább az V. fizetési osztályba előléptetni.

Kérésemet, melyet először ezelőtt hat hónappal, külföldi tanulmányutam alatt, az Eötvös Collegium igazgatósága a maga nevében terjesztett fel, abban a reményben ajánlom Miniszter Úr kegyes figyelmébe, hogy talán ezúttal, másodízben akár érveim lesznek meggyőzőbbek, akár a körülmények kedvezőbbek.

Nem kivételt és nem kedvezést, hanem egyrészt *rehabilitációt*, másrészt régebbi és újabb *szolgálataim* külső és kézzelfogható *elismerését* kérem Miniszter Úrtól. Azt hittem, közvetlen feletteseim – helyzetem és szolgálataim ismeretében – azonnal és spontán módon kieszközölhetik számomra ezt az elismerést. Nem az ő jóindulatukon múlt, inkább bizonyos papíros-paragrafusokon, hogy az ő kezdeményük eredménytelen maradt s ezúttal második ízben kell próbálkoznom azért, aminek elérését könnyűnek és magától értetődőnek tartottam. Szemérem tiltakozik ez ellen a lépés ellen: igazságérzetem viszont azt sugallja, hogy ne restelljek rosszul vagy részlegesen informált feletteseimhez fordulni.

Érveim, melyeket tisztán tárgyilagos szempontból is helytállónak és mindenképp érvényesnek vélek, nagyjából és lényegükben a következők:

1.) Bevezetőmben nem kivételezést, hanem rehabilitációt említettem s joggal. 1926-tól 1939-ig, vagyis tizenkét esztendőn át majdnem ingyen tanítottam francia nyelvet és irodalmat az Eötvös-Collegiumban, teljes heti óraszámmal, mindennemű kinevezés, sőt tiszteletdíj nélkül, csakis lakás és ellátás fejében, túrva minden megaláztatást és mellőzést, amiért egyedül növendékeim szeretete és elismerése kárpótolt. 1939 őszén még ettől is megfosztott a Collegium akkori igazgatója s a Felszabadulás után ezt vélte jóvátenni a minisztérium, amikor már 1945 tavaszán megbízott, illetve visszahívott a romjaiból újjáépülő

Collegiumba. 1945 tavaszától 1946 januárjáig újból tiszteletdíjként tanítottam s csak majdnem egy esztendő múlva, 1946 januárjában kaptam meg végleges kinevezésemet, azt is a VI. fizetési osztályba. Vagyis még az esetben is, ha a magasabb osztályba való előlépésnek háromévi várakozás az előfeltétele, már 1948 tavaszán elő kellett volna lépnem, kérés nélkül és automatikusan, mert hisz nem az én hibám, hanem a Felszabadulás utáni adminisztrációs zűrzavaré, hogy általánosan javasolt és megígért kinevezésem majdnem egy éves késéssel történt: a papíros 1946-ot mond, a valóság 1945-ről tud. A rehabilitáció illetve jóvátétel tehát két okból is megillet: egyrészt tizenkét esztendői megalázott helyzetemért, másrészt a Felszabadulás után való majdnem egy esztendő várakozásért.

2.) Collegiumi tanításomról beszéljenek volt és jelenlegi tanítványaim, köztük a mai közéletnek, nem utolsó sorban a Kultusz- és a Külügyminisztériumnak számottevő munkatársai. Hadd említsem itt meg azt is, hogy 1945/46-ban egy éven át önként és ingyen francia nyelvi tanfolyamokat szerveztem és tartottam a Petőfi-Collegiumban s ezeket is csak akkor adtam át egy fiatalabb tanártársamnak, amikor ezek a tanfolyamok ingyenesekből fizetőkké váltak. Irodalmi munkásságomról, fordítói tevékenységemről beszéljenek írásaim. Itt csak azokat a külsőleges tényeket említem meg emlékeztetőül, hogy akkor, mikor a magyar kormányzat még nem tartott érdemesnek a főiskolai tanárságra, a francia kormánytól a Becsületrend lovagi keresztjét kaptam s a Baumgarten-alapítványtól nem egy, hanem három évdíjat, utoljára 1946-ban a Felszabadulás első évében.

3.) 1947-ben nyolc hónapig, 1948-ban hat hónapig voltam külföldön, mindkét-szer a Kultuszminisztérium hivatalos és többirányú megbízásával. Svájcban cikkeket írtam és helyeztem el a svájci és a magyar irodalomról, előadásokat tartottam a genfi és a zürichi rádióban, majd 1948 tavaszán, a berni Szabad Líceum s a lausanne-i és a genfi egyetemek meghívására Petőfi-előadásokat tartottam ebben a három városban, ahol a sajtó is megemlékezett ezekről az előadásokról. Ugyancsak ebben a három városban, valamint még Zürichben is tárgyalásokat kezdtem – a Minisztérium megbízásából – egyrészt egy magyar lektorátus felállítására, másrészt egy svájci-magyar tanárcsere dolgában. Egyetemi hallgatók nyaraltatását is kezdeményeztem a nyugati, francia Svájcban s a körülmények összeesküvésén múlt, hogy ez csak részlegesen sikerült. A genfi Rencontres Internationales, ahol 1946-ban Lukács György képviselte Magyarországot, 1947-ben engem hívott meg Illyés Gyulával s 1948-ban ugyancsak engem Márai Sándor mellett, amit minden bizonnyal, annyira írói képességeimnek, mint ottani, svájci tevékenységem elismerésének tulajdonítok. Nyugodt lélekkel állíthatom, hogy a Felszabadulás óta senkit sem fogadhattak szívesebben, senkit sem segíthettek hathatósabban a svájci-magyar kapcsolatok területén, főképp ha drágán fizetett svájci kulturális küldötteink meddő elszigeteltségére gondolok. Mindezt tényekkel, levelekkel, cikkekkel is bizonyíthatom s megvalloim,

naivul azt hittem, hogy sosem lesz szükség ilyen bizonykodásra, vagyis hogy svájci tevékenységem egymagában is elismerést fog nyerni, mivel a magam részéről itt éreztem munkámat egyrészt a legszükségesebbnek, másrészt talán a legeredményesebbnek.

4.) Párisba, immár másodízben azért küldött ki a Minisztérium, hogy egyfelől legyek készen a Sorbonne-on felállítandó magyar lektorátus átvételére, másfelől próbáljam felújítani, jobban mondva elősegíteni a francia-magyar irodalmi és szellemi kapcsolatokat. A lektorátus felállítása hosszadalmasabb műveletnek látszik, mint aminőnek hazafelé párisi küldötteinknek túlzott optimizmusa mutatta s ez irányú cselekvő képességemet különben is megbénította az a pusztá és kényes tény, hogy itt az én személyemről van szó. Annál buzgóbban tárgyaltam francia írókkal, kiadókkal, folyóiratokkal és irodalombarátokkal magyar könyvek fordítása s kiadása tárgyában, az új magyar irodalom rendszeres és jóindulatú ismertetéséről, régebbi nagy remekműveink s egyes kiváló költőink megfelelő bemutatásáról. Vidéken több előadást tartottam a régi és az új magyar irodalomról, franciákkal francia, magyaroknak magyar nyelven s ezeket az előadásokat másutt is folytathattam volna, de időm lejárt s hazajöttem, abban a reményben, hogy hosszú távollétem s csendes de nem eredménytelen kulturális munkásságom után legalább tanári előléptetésem elégtétele fogad. – Nem így történt s ezért folyamodom Miniszter Úrhoz abban a hitben, hogy ötvenöt évemmel s tanári és írói munkásságom több mint negyedszázada elteltével Miniszter Úr segítségével végre megkapom a várt jóvátételt.

Kérésemet Miniszter Úr kegyes jóindulatába ajánlva, vagyok legmélyebb tisztelettel

dr. Szegő (Gyergyai) Albert
az Eötvös-Collegium tanára

51) Lutter Tibor igazgató levele a miniszterhez (1948. augusztus 21), amelyben támogatja Szegő Albert fizetési osztályának előbbre sorolását.

52) Minisztériumi hivatalos értesítés (1948. december 24), hogy a köztársasági elnök Szegő Albertet az V. fizetési osztályba, mint főiskolai tanárt előléptette. (Kézírással rávezetve, hogy az értesítést Szegő Albert saját kezébe kapta, nem a Collegiumba küldték.)

53) Szegő Albert levele a miniszterhez (1949. január 19), amelyben kérelmezi, hogy előléptetése után a szolgálati éve alapján az V. fiz. osztály 1. fokozatába sorolja.

- 54) Lutter Tibornak a kérvényt támogató levele.
- 55) Hollán P. Pál miniszteri tanácsosnak a kérelmet elutasító levele (1949. február 4).
- 56) Kézírásos számítások, kalkuláció az egyes fizetési osztályokra vonatkozóan.
- 57) Lutter Tibor felterjesztése a miniszterhez, amelyben pótlólagosan dokumentumokat csatol Szegő Albert elutasított kérvényének újbóli alátámasztására.
- 58) Hollán P. Pál miniszteri tanácsos újbóli elutasító levele (1949. március 7).
- 59) Curriculum vitae. 1920–1926 között Lukács József (a Hitelbank egykori vezérigazgatója, Lukács György apja) unokáit oktatta nevelőként, és a házukban lakott. (Az idősebb fiú a Mintagimnázium tanulója volt, az ifjabb pedig magántanulóként a Fasori Evangélikus Gimnáziumban növendéke volt.) A családfő halála után 1926-tól a Márvány utcai fővárosi kereskedelmi iskolába került egészen 1944-ig. Az Eötvös Collegiumban 1926–1939 között lakott. Tanári kinevezésének megghiúsulása mögött – véleménye szerint – származása, valamint az állt, hogy az Eötvös collegiumi „kommunista összeesküvésben” (1932) több tanítványa is részt vett. 1944 novemberében munkaszolgálatosként a Déli Vasútnál dolgoztatták, majd pestvidéki munkatáborokba került. Az Albrecht kaszárnyából szökött meg.

Születtem 1893 január 20.-án, Somogy-Nagybajomban, ahol apám 40 éven át mint népiskolai tanító működött. Öt elemi az ő iskolájában, a gimnázium nyolc osztályát Kaposváron végeztem, ahol jeles előmenetelemet többszöri ösztöndíjjal is jutalmazták. 1911 őszén Budapestre kerültem, ahol mint az Eötvös-Collegium ösztöndíjas növendéke a Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészeti fakultásán magyar-német majd magyar-francia szakos tanárjelöltként tanultam. 1914 tavaszán, alapvizsgám sikeres letétele után, az Eötvös-Collegium igazgatósága ösztöndíjjal Franciaországba küldött, s mivel a világháború kitörésekor nem tudtam idejében hazatérni, három évig franciaországi, majd 2 évig, mint lábadozó diák, svájci internáltságban éltem. Ez utóbbi országban, a Lausanne-i egyetemen négy féléven át tanultam és vizsgáztam is, majd 1919 tavaszán visszakérültem Budapestre és az Eötvös-Collegiumba. Miután tanulmányaim elvégeztem és tanári oklevelemet is elnyertem, tanári kinevezés és más megélhetés híján nevelőnek mentem néhai Lukács Józsefnek, az egykori Hitelbank

nyugalmozott igazgatójának házába, ahol a családfő két unokáját tanítottam hat éven át: az idősebbet, aki a Mintagimnázium növendéke volt s az ifjabbat, aki magántanulóként a Fasori Evangélikus Gimnáziumban vizsgázott. Ugyanitt kezdtem meg írói tevékenységemet, amely részben kritikai cikkekből és tanulmányokból állt; ez utóbbiak legnagyobbrészt a Nyugat folyóiratban jelentek meg s ezeknek köszönhettem elsősorban a Nyugat akkori vezetőinek, Osvát Ernőnek, Babits Mihálynak, Móricz Zsigmondnak, Schöppflin Aladárnak becsülését és barátságát. Irodalmi munkásságomért három ízben Baumgarten-díjat is kaptam, kétszer a felszabadulás előtt, egyszer a felszabadulás óta. Egy könyvem is jelent meg „A mai francia regény” címmel, amely doktori értekezésemül is szolgált 1935-ben, Szegeden. Miután növendékeim felnőttek s nagyapjuk (Lukács György édesapja) is elhalálozott, a Márvány-utcai fővárosi kereskedelmi iskolába kerültem tanárnak, ahol 1926-tól 1944-ig egyfolytában működtem s ugyanekkor 1926-tól 1939-ig az Eötvös-Collegiumban lakhattam, ahol lakás fejében francia nyelvet és irodalmat tanítottam.

Ugyanitt a Collegium egykori nagynevű igazgatója, Gombocz Zoltán több ízben felterjesztett collegiumi tanári kinevezésre, ez azonban mindannyiszor meghiúsult, részben zsidó származásom, részben nem eléggé titkolt elvi meggyőződésemerő, amely a collegiumi kommunista „összeesküvés” idején (1932-ben), több tanítványom részvétele miatt az akkori hatalom szemében engem is örökös gyanúba hozott. 1944-ben, a németek bejövetelekor, elvesztettem lakásomat, állásomat, ingóságaimat s munkaszolgálatba kerültem, előbb a déli Vasúti pályaudvarra, azután meg különböző pestvidéki munkatáborokba; 1944 novemberében, nehogy Németországba vigyenek, úgy szöktek meg az Albrecht kaszárnyából, annál is inkább mert közben már a svábhegyi német rendőrség is kutatott utánam, állítólagos „franciabarát” érzelmeim és kapcsolataim miatt (ugyanis 1935-ben, francia irodalmi tanulmányaim, fordításaim és tanításom megjutalmazására megkaptam a francia Becsületrendet). A felszabadulás után azonnal jelentkeztem szolgálattételre a Fővárosnál, amely a Fővárosi könyvtárba osztott be, s újra megkezdtem a tanítást a félig romba dőlt Eötvös-Collegiumban, előbb csak mint megbízott előadó, majd mint kinevezett tanár s jelenleg is itt működöm, mint a francia irodalom tanára. 1947-ben nyolc hónapig, 1948-ban hat hónapig a VKM megbízásából Svájcban és főképp Párisban tartózkodtam, egyrészt hogy előadásokat tartsak a magyar irodalomról odakinn, másrészt hogy előkészítsem egy Sorbonne-i magyar lektorátus létesítését. Ez a lektorátus megvan s a Sorbonne engem hívott meg lektornak; egyelőre azonban ez a kiküldetés függőben van. A felszabadulás óta újabb könyvem jelent meg „Mit olvassunk?” címmel, amely a francia regényirodalmat óhajtja népszerűsíteni az új olvasórétegek közt. Ugyancsak a felszabadulás után a Kisfaludy és a Petőfi Társaság rendes tagjává választott, amellet két éven keresztül a Művészeti Tanácsnak is tagja voltam. Jelenleg az Eötvös-Collegiumon kívül a Pedagógiai Főiskolán is tanítok, s az Egyetemen a nyár óta tagja vagyok a Tanárvizsgáló Bizottságnak.

Budapest, 1949. szeptember hó 6-án
Dr. Szegő (Gyergyai) Albert
az Eötvös József-Collegium tanára

60) Szegő Albert levele a miniszterhez. Szabad pályán töltött éveinek beszámítását kéri közszolgálati-, illetve nyugdíj éveibe. Magántanári tevékenységére is kitér.

61) Szegő Albert kéziratos önéletrajz-vázlata, amely a gépelt kéziratban (lásd I/59. tétel fent) foglaltakat néhány részletében árnyalja. Ebben leírja, hogy a kaszárnyából való szökés után barátainál vészelte át az ostromot. Világirodalmat tanított a Pázmány Péter Egyetem Bölcsészeti fakultásán az 1949/1950. tanév I. félévében.

... munkaszolgálatba vittek előbb a Déli vasútra, majd Ilka-majorba és Pesterzsébetre, míg végül az Albrecht-kaszárnyából barátaimhoz menekültem s náluk éltem át az ostromot, majd 1945 januárjában a felszabadulást. ... Tanított még, ugyancsak franciát, a Pedagógiai Főiskolán, s tanítottam világirodalmat (1949/50 I. félévében) a Pázmány Péter tud. Egyetem bölcsészeti fakultásán.

62) A Collegium felszámolását követően 1950 augusztusában a személyzet sorsát is rendezte a minisztérium: azok, akik politikai szempontból megbízhatatlanok voltak, vagy nem rendelkeztek tudományos képzettséggel, a VKM rendelkezési állományába kerültek, a tanári kar egy részét pedig az intézet épületében később létrejövő MTA Irodalomtudományi Intézet könyvtárához osztották be szolgálatátelle. Utóbbi csoportba tartozik: Tomasz Jenő, Kenéz Ernő intézeti tanárok, Dodek György könyvtáros, Németh Miklós irodakezelő, Krencz János hivatalsegéd és Kovács Ferenc kapus. Hatvany Józsefné Elrick Dorist (angol szakvezető) és Szegő Albertet (francia szakvezető) rendelkezési állományba sorolták, míg Gáldi Lászlót (romanisztika szakorák) a XI. kerületi Margit Leánygimnáziumhoz, Mollay Károlyt (német irodalomtörténet, orosz nyelv) pedig a Mester utcai Leánygimnáziumba sorolták át szolgálatátelle. (1515-12/1950. VI. sz. A VKM VI. főosztály levele az MTA Elnökségének a Collegium könyvtára ügyében. Budapest, 1950. augusztus 9. MOL XIX-I-1-h. 1515/1949–1950 [358. doboz] és MDKL 43- doboz 76-78 dossziék.)⁶

⁶ Garai Imre, *A tanári elitképzés műhelye. A Bárány Eötvös József Collegium története 1895-1950* (Budapest, 2014) 401 és az 1435 sk. jegyzetek.

Az új Kollégium

A régi Collegium eszmei hagyatékán az egykori collegisták segítségével Tóth Gábor kezdte meg az Eötvös Kollégium megszervezését. A fokozatosan, 1958-tól induló szakkollégista évfolyam-csoportok (tucatszámú hallgató a háromezres diák között) az egyetemi képzés mellett a Collegiumban is hallgattak szemináriumokat. Akárcsak a háború után, Szegő (Gyergyai) Albert azonnal „szolgáltatételre jelentkezett”. Segítő támogatásáról tanári jelentései mellett a szórványos jegyzőkönyvek és igazgatói összefoglalások is bizonyosságot tesznek.

Tóth Gábor igazgató Kardos Lászlóhoz, a Bölcsészettudományi Kar dékánjához írt első szakkollégiumi évről szóló jelentésében 1958. december 10-én beszámol az Eötvös Kollégium próbaévről. Ebből kiderül, hogy a Kollégium élén intézőbizottság működött. Ilyen bizottság kirendelését Keresztury Dezső kezdeményezte 1948-ban lemondása előestéjén. A jelenség nemcsak egyfajta keresett folytonosságra utal, hanem jelképes is, az egykori igazgató épp ezzel a rezignált gesztussal fogadta el a megváltoztathatatlan, az ún. „progresszívak”, azaz a kommunisták győzelmét. („Az Eötvös Collegium Tanárképző Főiskola tanulmányi és szervezeti rendje mélyreható átalakulás előtt áll. Mivel helyesnek és szükségesnek tartom, hogy ennek az átalakulásnak előkészítése és végrehajtása a Collegium minden értékes hagyományának megtartásával történjék, arra kérem Miniszter Urat, hogy mellém egy olyan teljes felelősségű igazgató tanácsot kiküldeni szíveskedjék, amelynek tagjai a Collegium idősebb, tudományos és közéleti szempontból egyaránt tekintélyes volt növendékei közül kerüljenek ki.”) Az 1957/58-as intézőbizottság tagjai az igazgatóval együtt kérték fel a Kollégium óraadó tanárait. A bizottság tagjai: Sőtér István (elnök), Kardos László (dékán), Oroszlán Zoltán (dékánhelyettes), Gyergyai (Szegő) Albert (egykori collegista és tanár) és Tóth Gábor (igazgató). A bizottságban két régi collegista is jelen volt. Az első félévben felkért óraadó tanárok: Waldapfel József: Magyar irodalomtörténeti gyakorlat; Trencsényi Waldapfel Imre és Maróti Egon: Forrásgyakorlatok és bevezetés a latin filológiába; Gyergyai Albert: A mai francia regény; Nyíró Lajos: Orosz irodalomtörténeti gyakorlat; Mátrai László: Filozófiai szeminárium; Mádl Antal: Német nyelv; Süpek Ottó: Francia nyelv; Péter Mihály: Orosz nyelv; András László: Angol nyelv; Sallay Géza: Olasz nyelv. A felkért tanárok között többen is vannak, akik az 1945–1948 közötti időszakban már tanítottak a Collegiumban: pl. Waldapfel József (1946-ban Kereszturyt helyettesítette, heti két irodalomtörténet órát tartott), Mátrai

László pedig 1939–1944 között volt óraadó tanár a Collegiumban. A háború utáni Collegiummal való folytonosság tudatos megteremtések és az egykori ún. progresszív irányzat megnyerésének igazgatói szándéka félreismerhetetlen.

Az igazgató egyéb irányú diplomáciai lépéseitől függetlenül Gyergyai Albert az új Kollégium indulásánál azt a ragaszkodó, elhivatott, egykori collegista tanárt személyesítette meg, aki az újrakezdés pillanatától kezdve később is önzetlenül tanította a franciaszakos hallgatókat. Hosszú évekig volt ismét tevékenyen jelen a Kollégium életében.

63) Gyergyai Albert levele Tóth Gáborhoz (1960. augusztus 29), amelyben a Kollégium igazgatójától engedélyt kér, hogy külföldi utazása miatt a kollégiumi óráit is október második felében kezdhesse meg. (MDKL 19. doboz, 19. dosszié.)

Budapest, 1960. VIII. 29.

II. Fillér-u. 1.

Tóth Gábor elvtársnak,
az Eötvös Collegium igazgatójának, Budapest

Igen tisztelt, kedves Barátom,

mivel külföldi utazásom miatt egyetemi – és collegiumi – előadásaimat kb október közepén kezddhetem meg, igen kérek, engedd meg, hogy collegiumi előadásaimat is (éppúgy, mint az egyetemieket) csak október második felében kezddhessem meg.

Szerettem volna beszélni veled a szakórák olynemű megosztásáról, hogy a II-III. évfolyamot elválasztanánk (franciában) a IViktól, vagy a IIIik-IViket a IIiktól s a két felső évfolyamnak *ó-francia* órákat is adatnánk. Már ki is szemeltem egy Szilágyi Éva nevű tudós hölgyet, aki a nyáron a levelezőinket tanította nagy sikerrel, de Kékes elvtársnak politikai aggályai vannak a hölgygel szemben, aki egyébként Ligeti titkárnője a Belső-ázsiai Intézetben. Ha ez a hölgy nem taníthatna, vajon Tamás adna-e heti 1 vagy kéthetenként 1.5 órát „Bevezetés az ó-franciába” címmel a felsőbbéves collegistáknak? Én akkor választanék egy olyan témát, ami mindegyik évfolyamot érdekelné, vagy beérném a IIik évvel és Tamásra bíznanék a IIIik és IVik évet?

Mindezt a te bölcsességedre s az adódó körülményekre bízom, én magam már nemigen beszélhetek Tamással, de mondd meg neki a nevemben is mennyire hálás a Francia Intézet is az ő segítségéért s mennyire örülnék én is, ha a Collegiumot is vállalná, bármily csekély mértékben.

Szeretettel köszönt és minden jót kíván a viszontlátásra, öreg barátod,
Gyergyai Albert

Szávai Jancsi köszönetét és szabadság kérését (ő is októberben jönne meg
Párizsból) apja, Szávai Nándor fogja tolmácsolni.

II. „Tiszteletdíjas” és rendes tanári tevékenység, szemináriumi jelentések

Tanári tevékenység

A Báró Eötvös József Collegium szakvezető tanárai az alapítástól félévente írásos jelentésben számoltak be a tanári karnak, az igazgatónak és végső soron a kurátornak az adott félévben végzett munkáról. A jelentések rendszeressége, terjedelme és tartalma a vezető tanárok habitusától is függött. A kurzus anyagának áttekintése mellett a ránk maradt dokumentumok állandó elemét jelentették az általános és az egyéni – gyakran keresetlenül őszinte – hallgatói jellemzések is. A tanári jelentések az Eötvös Collegium hivatástörténetének becses dokumentumai, többet közülük az állandó kiállítás tárlóiban is kiállítottunk, illetve a kétnyelvű, magyar és francia katalógusban is közzétettünk (<http://honlap.eotvos.elte.hu/kiallitas>; lásd pl. a 33–35. tételek. Szegő Albert 1948/1949. I. félévi jelentését ugyanitt lásd 183. tétel.)

Szegő (Gyergyai) Albert tanári tevékenysége, annak dokumentálása – miként az első fejezetben bemutatott collegiumi élete is – egyaránt kivételes és jelképes. 1927/1928 ősze és 1938/1939 tavasza között 12 évet, összesen 24 félévet tanított a Collegiumban. Ebből az időszakból két kivétellel valamennyi jelentése fennmaradt. A háború utáni időszakból, különösen a szétveretés előtti évekből (1945 májusa – 1949 tavasza) szinte ő az egyetlen, aki töretlenül folytatta vagy folytatni tudta a collegiumi hagyományt. Első jelentését (az 1945 májusától újrakezdett tanításról) 1945 júliusában írja, az utolsót 1949-ben. Ebből az időszakból egy jelentés hiányzik (1945/46 II. félév), két félévet pedig nem tanított, mert külszolgalatban előbb Párizsban, majd Svájcban dolgozott (1947 és 1948 tavasza). A *Collegium – Kollégium szellemiségét töretlenül őrző tanári jelképpé* pedig a Tóth Gáborhoz írt (lásd fent I/63. tétel) üzenete formálja, amelyben a kollégiumi francia szak tan- és óratervét vázolja 1960-ban.

Szegő Albert tanári jelentéseiből és a néhány féléves munkatervből szabatosan körvonalazható az általa követett *curriculum*. Az egyetemi tanmenethez igazodva a Collegiumban külön képzést biztosítottak az első- és másodéves-, illetve (többnyire közösen) a harmad- és negyedéves francia szakos hallgatóknak. A francia regény és a XVII. és XVIII. századi dráma története volt az a két nagy témakör, amelyeken belül a tárgyalt szerzők és művek körét – a remekírók mellett – Szegő Albert gyakran változtatta és bővítette. A líra a fent említett műfajokhoz képest valamivel kisebb hangsúlyt kapott, de mindvégig jelen volt a műpróza tárgyalása mellett. Szegő Albert hosszú évtizedek tanári tevékenysége után ezeket a szemináriumokat a *Bevezetés a francia irodalomba* összegző címmel jellemezte.

Az első- és másodév összesen négy félévében az irodalmi témaköröket úgy tárgyalta, hogy a félévek anyaga egymásra épült. Többnyire a dráma, majd a regény, illetve a moralisták feldolgozása követték egymást, de olykor megfordult a sorrend. A negyedik félévben az egyetemi alapvizsgára való tekintettel történelmi és művészettörténeti témaköröket is tárgyaltak. A sorsdöntő vizsgai szereplés sikere érdekében (az irodalmi szeminárium mellett) Szegő Albert stílusgyakorlatokat is tartott két órában. A nyelvtani alapképzést a Collegium azzal is erősítette, hogy a második/harmadik félévben induló stílusgyakorlatokat leíró- vagy történeti nyelvtani gyakorlatok (ófrancia) vezették be és egészítették ki, amelyeket a húszas évek végétől jobbra Treml (Tamás) Lajos tartott. A harmad- és negyedévesek általában közös órákon tanulmányozták tovább a két nagy témakör egyikét (regény vagy dráma), de itt már többnyire a kortárs művekre, illetve a modern kritikára összpontosítottak. A negyedévesek mentesültek a stílusgyakorlatok alól, a szakvezető azonban már harmadéves koruktól folyamatosan figyelemmel kísérte szakdolgozati témaválasztásukat és kutatásaikat. A felsőévesek képzésük kiegészítéséül a Collegiumban tevékenykedő francia lektoroknál is hallgattak órákat, így Szegő Albert jelentéseiben is fel-felbukkannak Carrère, Deshusses és Sauvageot urak nevei, akik a modern francia regényről vagy líráról tartottak foglalkozásokat.

A franciaszakos hallgatók szakmai irányítása és felügyelete mellett Szegő Albert a nem szakos hallgatók képzésében is rendszeresen feladatot kapott. Tanári tevékenységének elején – majd a háború után – kezdő csoportokat is tanított, de legtöbbször a haladó csoportok egyikét vezette. A kezdőknel az Ahn (Seidenstücker) tanmódot követte, majd hamarosan – miként a haladó csoportok esetében mindannyiszor – könnyebben feldolgozható eredeti műveket vont be az oktatásba.

A munka a hagyományos, collegiumi kiscsoportos (2–7 fő) keretek között folyt. A heti kétórás irodalomtörténeti szemináriumoknak állandó elemei voltak a közös szövegolvasások, a hallgatók szóbeli előadásai (conférence-ok), vita és az olvasmányokkal kapcsolatos írásbeli beszámolók (composition-ok és résumé-k). Egy-egy félév során akár tíz különböző remekműről tíz írásbeli dolgozatot is írniuk kellett a szakos hallgatóknak. A stílusgyakorlatok állandó elemei a fordítások (különösen a retroverziók), a tollbamondás és a szócsoportok szerinti szókincs-gyarapítás voltak. A szakvezető és diákjai folyamatos, rendkívül intenzív, szoros köteléket teremtő munkával haladtak előre. Mindezek ismeretében aligha csodálkozhatunk azokon az árnyalt emberi megfigyeléseken, amelyeket tanítványainak a – Collegiumtól megkövetelt – szakmai jellemzésébe Szegő Albert gyakran beleszó. A jelentést író tanár humanitása, bátorító és rendre az elismerést kidomborító igyekezete kivételes. Szinte keresve sem találunk elmarasztaló szavakat, vagy ha találunk is (legtöbbször éppen a pillanatnyi tudásra, és nem a tehetségre vonatkoztatva), azokat azonnal a mentségek felsorolása és a jövőbe vetett remény hangja ellensúlyozza.

A félévek témakörei

Az alábbi egységekben a féléves tanári jelentésekben (különböző időszakokban) említett szerzők és műcímek együtt, összegezve szerepelnek.

Franciaszakos hallgatók

I. évfolyam

I. (őszi) félév

Irodalomtörténet heti két órában: a XIX. Introduction à la litt. française. Les chefs-d'oeuvre du théâtre français du XVIIe au XXe siècle.

- Racine (*Andromaque*, *Phèdre*, *Britannicus*), Corneille (*Polyeucte*), Molière (*Le Misanthrope*), Marivaux (*Le jeu de l'Amour et du Hasard*), Musset (*On ne badine pas avec l'amour*, *Fantasio*), Voltaire (*Candide*).

Francia leíró nyelvtan heti egy órában (Trembl [Tamás] Lajos dr.) Versek elemzése és tanulása, kiejtés és irodalomtörténeti tudás céljából: Ronsard (*Sonet pour Héloïse*).

A téli szünetben: házi olvasmányok (pl. egy-egy Balzac-, Stendhal- és Flaubert-regény elolvasása)

II. (tavaszi) félév

A naturalisták: Zola, Maupassant, Daudet, Huysmans stb., és a századvégi írók: A. France, P. Bourget, P. Loti, M. Barrès. A XVII. és XVIII. század klasszikusai után, a romantikusok (Musset), a polgári dráma (Augier, Dumas, Labiche), a neoromantika (Rostand), a szimbolizmus (Maeterlinck), a „legújabbak” (Curel, Courteline, Becque, Claudel, Giraudoux), így még Pailleron.

XIX. és XX. századi regény: Flaubert, Zola, E. et J. de Goncourt, Daudet, A. France, Bourget, Loti, G. Duhamel, Colette, Roger Martin du Gard, Fr. Mauriac. Az élő és társalgási nyelv elsajátítása céljából modern regények és színművek olvasása (Mauriac, Colette, Jules Romains, Claudel, Hervieu, Duvernois, H. de Régnier stb.).

Kiegészítésül lírai szemelvények: Baudelaire, Rimbaud, Claudel, Valéry.

Húsvét után a francia dráma remekei a XVII-től a XX. századig. Corneille, Racine, Molière, Marivaux, Musset egy-egy műve. Húsvét után, ha marad idő, a francia novella története.

II. évfolyam***I (ősz) félév***

A francia moralisták a XVII. és a XVIII. században: Pascal, La Rochefoucauld, La Bruyère, St-Évremond, Montesquieu, Voltaire. Francia dráma a XVII. és a XVIII. században (lásd fent).

Stílusgyakorlatok: fordítások, tollbamondás, szócsoportok szerinti szókincs-gyarapítás.

Franciaország története, különös tekintettel a XVII. és XVIII. századra.

II. (tavasz) félév

Racine tragédiái, a francia moralisták (Pascal, La Rochefoucauld, La Bruyère, Vauvenargues, Chamfort, Montesquieu, Voltaire, Diderot, Rousseau). Rövid előadások a XVII. és XVIII. század íróiról és irodalmi problémáiról. A vizsgára való tekintettel: a janzenizmus, a klasszicizmus, a quietismus, a „Querelle des Anciens et des Modernes”, a Pascal-problémák, a francia moralisták, Molière követői, az Enciklopédisták.

Franciaország története: főként a XVII. és XVIII. század tekintettel az irodalom- és művészettörténetre. Stílusgyakorlatok: magyar szövegek fordítása franciára szóban és írásban; a mindennapi élet körébe vágó szócsoportok ismétlése.

III. évfolyam***I (ősz) félév:***

Irodalomtörténet heti két órában (lektori előadás). A francia regény a XIX. században (Balzac, Stendhal és Flaubert).

Történeti nyelvtan (dr. Treml [Tamás] Lajos). A francia romantika (eredete, elméletek és viták a múlt században és legújabbban, a romantikus manifesztumok, a romantikus dráma).

II. (tavaszi) félév

Francia kritikusok: Sainte-Beuve, Taine, Brunetière, Lemaître, Albert Thibaudet. A francia regény története: a naturalisták, a századvégiek és a legújabb regényírók. (A. France, Bourget, Loti, Barrès, R. Rolland, M. Proust).
Beszámoló a készülő szakdolgozatokról.

IV. évfolyam

I (ősz) félév

Irodalomtörténet / szövegmagyarázat heti két órában (lektori előadás). A francia romantika (eredete, elméletek és viták a múlt században és legújabbban, a romantikus manifesztumok, a romantikus dráma).

II. (tavaszi) félév:

Francia kritikusok: Sainte-Beuve, Taine, Brunetière, Lemaître, Albert Thibaudet.

Nem szakos hallgatók

I (ősz) félév)

Kezdő csoport. Tananyag: nyelvtan az Ahn-módszer szerint; később könnyebb szövegek, mint pl. Daudet (*La Dernière Classe*), Anatole France (*Le Jongleur de Notre-Dame*), versek (Verlaine, Baudelaire), Victor Hugo-vers (*Une nuit*), Th. Gautier (*Noël*) társalgás, fordítás, nyelvtani gyakorlatok (segédigék, főnévragozás, az -er végű igék), mindennapi társalgás elemei, tollbamondás.

Középhaladó csoport. Versek: V. Hugo, S. Prudhomme, Dumas, *La Dame aux Camélias* című színműve, Mérimée novellái (Mateo Falcone etc.), előadások, viták, írásbeli gyakorlatok.

Haladó csoport. Tananyag: Mauriac: *Le Désert de l'Amour* című regénye, Duhamel egy novelláskötete, P. Mérimée (*Mateo Falcone*), F. Mauriac (*Le Désert de l'Amour*) első fejezet. Olvasás, írásbeli és társalgási gyakorlatok, előadások (olvasmányok elmondása) viták irodalmi témákról, versmagyarázatok: Ronsard, Du Bellay, Baudelaire (*Recueillement*), Verlaine (*Chanson d'automne*, *Gaspard Haüser*).

II. (tavaszi) félév

Haladó csoport. Szövegolvasás: Giraudoux (*Intermezzo*), Musset (*Fantasio*), Flaubert (*Trois Contes*), versek: Ronsard, Du Bellay, társalgás, írásbeli gyakorlatok a mindennapi élet és a hallgatók tudományágainak köréből.

Tanári jelentések

1927/1928. I. félév

1) Első csoport (Elsőéves francia szakosok.)

Tanmenet: heti két órában (szerdán 2-4) egy XVII. századbeli szerző olvasása, nyelvi, irodalmi, életrajzi és esztétikai magyarázatokkal. Az első félévben olvassuk *Racine*-t; elkezdtük az *Andromaque*-kal. – Versek elemzése és tanulása, kiejtés és irodalomtörténeti tudás céljából; elkezdtük *Ronsard*-ral (Sonet pour Héloïse.) – Írásbeli dolgozatok: 1) Mit ismerek a francia irodalomból? 2) Mit tudok *Racine*-ről?

Hallgatók:

1) *Koczor József*: francia nyelvi és írásbeli tudása éppoly kielégítő, mint ambíciója; minden tekintetben dicséretreméltó.

2) *Bogyai Tamás*: nyelvi tudásának kifejtését beszédhibája gátolja, de ezért bőven kárpótol szorgalma, eszessége, műveltsége és írásbeli készsége.

3) *Jankovich Ferenc*: nyílteszű, tehetséges, a franciában eléggé jártas; szintén a legszebb reményekre jogosít.

4) *Mustó Béla*: eleveneszű, tehetséges, a franciában meglehetősen jártas.

5) *Legény János*: idegbaja egyelőre nem engedi, hogy a közös munkában teljes erővel részt vegyen; azonban bizvást remélhető, hogy a második félévben eléri az előzőeket, nemcsak alapismeretei, hanem lelkiismeretes volta miatt is.

6) *Vas László*: hiányos középiskolai készültsége s talán családi körülményei is egyelőre hátráltatják a haladásban; de esze és szorgalma bizonyosan legyőzik majd az akadályokat.

Második csoport. Nem-szakos kezdők

Tanmenet: heti két órában (csütörtökön 7-8 és szombaton 2-3) a francia nyelv alapismeretei: olvasás, segédigék, főnévragozás, az *-er* végű igék, szókincs, a mindennapi társalgás elemei, tollbamondás; mindezt részben egy Victor Hugo-vers (Une nuit), részben egy Daudet-novella (La Dernière Classe) alapján. Szorgalmi vers: Noël (Th. Gautier karácsonyi verse).

Hallgatók:

- 1) *Belső Ferenc*: komoly, szorgalmas, tehetséges növendék.
- 2) *Gelléri Emil*: egyike a Collegium legelevenebbeszű, legszellemesebb és leggyorsabb felfogású növendékeinek.
- 3) *Laukonidesz József*: határozott nyelvtehetség, amellet komoly és becsületes, meghatóan elmélyedő lélek.
- 4) *Policsek László*: szorgalmas, kissé lassú gondolkodású.
- 5) *Somogyi Gyula*: frissértelmű, szorgalmas, tehetséges növendék.
- 6) *Rácz István*: művelt, érdeklődő és tehetséges.

Harmadik csoport. Nem-szakos haladók

Tanmenet: heti két órában (hétfőn 7-8 és csütörtökön 6-7) összefüggő francia szöveg olvasása, nyelvi és irodalmi magyarázatokkal; tollbamondások, társalgás a mindennapi életből vett szócsoportokkal, fordítások, tartalom-elmondások, kép-magyarázatok, vers-tanulás. Végzett anyag: *Mateo Falcone* (P. Mérimée novellája) és *Le Désert de l'Amour* (F. Mauriac regényének első fejezete); azonkívül: Baudelaire (Recueillement) és Verlaine (Chanson d'automne, Gaspard Haüser) – költemények.

Hallgatók:

- 1) *Brolly Imre*: szorgalmas, élénkeszű, franciához meglehetősen ért.
- 2) *Didovác György*: komoly, becsvágyó, tehetséges, határozott ismeretekkel a francia nyelvben.
- 3) *Gasparits László*: szorgalmas, jóindulatú, bár francia ismeretei a kezdők és a haladók színvonalai között lebegnek.
- 4) *Gelencsér Károly*: szorgalmas, komoly, lelkiismeretes, egyike a legmegbízhatóbb növendékeknek.
- 5) *Harsányi István*: betegsége miatt távolmaradt.
- 6) *Jókay Zoltán*: tehetséges, művelt és komoly készségű növendék, határozott nyelvkészséggel.
- 7) *Kardeván Jenő*: szorgalmas, buzgó, egyelőre kissé tartózkodó, de a legszebb reményekre jogosít.
- 8) *Wernitz István*: nagy tudású, nagytehetségű és a francia nyelvben és irodalomban határozott képességű hallgató.
- 9) *Zana István*: nyílteszű, komoly képességű és bizonyos jártassággal a francia nyelvben.

10-11) ugyancsak idejárnak még: *Koczor István* (az első csoportból) és *Rácz István* (a második csoportból).

1927/1928. II. félév

Tanulmányi jelentés. Francia nyelv és irodalom. II. félév.

A) *Első-éves francia-szakos tanárjelöltek:*

Tanmenet: a francia dráma története, különös tekintettel *Racine*-ra; Racine legjelentősebb műveinek közös olvasása és megbeszélése (*Andromaque* – *Britannicus* – *Phèdre*); a félév második szakaszában *Marivaux* (*Le jeu de l'amour et du hasard*) és *Musset* (*Fantasio*) olvasása. Azonkívül, óráról-órára (hetenkint egyszer, szerdán, 2-4) francia nyelvű szabad előadások (*conférence-ok*) és írásbeli dolgozatok (*compositio-k*), az olvasottakkal kapcsolatban (pl. Racine és Euripides; Racine és Corneille; a keresztény és a pogány elem a racine-i drámákban; Racine és kortársai etc. etc.). kisebb költemények recitálása (*Ronsard*, *La Fontaine*, *A. Chénier* etc.). A mai élő és társalgási nyelv elsajátítása céljából modern regények és színművek olvasása (*Mauriac*, *Colette*, *Jules Romains*, *Claudé*, *Hervieu*, *Duvernois*, *H. de Régnier* etc.), szóbeli vagy írásbeli tartalom-előadásokkal (*résumé-k*).

1) *Bogyay Tamás*: egyike a legkitűnőbb, legmélyebben gondolkodó s legszorgalmasabb növendékeknek; szóbeli előadásai – nyelvhibája miatt – gyengébbek; írásbeli dolgozatai annál kiválóbbak. Francia tudása – főleg írásban – majdnem kifogástalan; műveltsége egyre gazdagabb.

2) *Horváth Károly*: Bogyay mellett az első évfolyam legkiválóbb növendéke, míg Bogyayban a filozofikus gondolkodás, H.-ban a spontán művészi érzék a jellemző, s szóbeli előadásainak biztossága valamennyi társáét felülmúlja. Mint bejáró növendék csak a II. félévben került a Collegiumba; a nyáron a dijon-i szünidei tanfolyamra készül.

3) *Koczor József*: tehetséges, eleven gondolkodású, bár kissé felületes növendék; míg az első félévben a legelsőek közé tartozott, a II. félévben a szorgalma némileg alábbhagyott, s a húsvéti szünet óta, talán családi okokból, inkább csak vendéggént szerepelt a szakórákon; igaz, hogy erre az időre esett latin érettségije is. Nyelvtudása kielégítő, s mindjárt Bogyayé és Horváthé után következik.

4) *Jankovich Ferenc*: értelmes, szorgalmas és becsületes növendék; egyelőre még nehézségekkel küzd, főképpen a beszélgetés terén; de szívós és kitartó igyekezete bizonyosan legyőz minden akadályt.

5) *Legény János*: idegbaja miatt csak a II. félévben vett részt a közös munkában; azóta szorgalmasan pótolja a mulasztottakat s részben latin ismeretei (papnövendék volt), részben természetes tehetsége révén bizonyonnyal helyrehoz mindent. Nyelvtudása kielégítő.

6) *Mustó Béla*: intelligens, iparkodó és művelt növendék; nyelvtudásban az elsők között áll, szorgalomban nem kevésbé. A nyáron francia földön nyaral; olvasottsága nem mindennapos.

7) *Vas László*: részben hányttvetett ifjúsága, részben későn szerzett érettségije miatt egyelőre még nagy nehézségekkel küzd; de természetes esze van s kitarásra is képesnek mutatkozik; a nyáron szülővárosa, Rozsnyó társadalmának jóvoltából, pár hónapot a tours-i szüneti tanfolyamon fog tölteni.

B) Másodéves francia-szakos növendékek:

Tanmenet: az első félévben megkezdett ciklus (a francia dráma története a XVII. és a XVIII. században) folytatása a romantikus drámáig: Marivaux, Voltaire, Beaumarchais, – majd az alapvizsgák lezajlásával – V. Hugo, Musset, A. de Vigny és Dumas fils. Az egyes költők fő műveinek közös olvasása (Le Legs, Les Fausses Confidences, Le Mariage de Figaro, Hernani; On ne badine pas avec l'amour; Chatterton; La Dame aux Camélias). A francia romantikus líra néhány remekének elemzése. Szóbeli és írásbeli előadások, hetenkint 2-2 órában (pénteken 5-7 majd 3-5), az olvasottakkal kapcsolatban (Le style de Marivaux; La philosophie de Molière, Le théâtre romantique; Les trois poèmes du souvenir dans la poésie romantique etc). Stílusgyakorlatok. Mindezt – persze – némi megszakításokkal az alapvizsgák idején, amellet több-kevesebb tekintettel az alapvizsgákra.

1) *Gamauf József*: értékes, komoly és szorgalmas növendék; olvasottsága és nyelvbéli tudása egyaránt figyelemreméltó; szegénysorsú árvaifjú, aki vas-szorgalmával és született tehetségével bizonyosan nem válik a Coll. szegényére; alapvizsgáján, igaz, csak jó eredményt ért el, bár talán több szerencsével és, főleg, imponálóbb fellépéssel, bizonyos dicsőretest is kaphatott volna.

2) *Koroknay István*: szintén igen tehetséges növendék; a természet és a körülmények jobban elkényeztették G-nál, de a két barát és pályatárs, az egyik befelé irányuló képességeivel, a másik – Koroknay – kitűnő fellépésével és nyelvtelenségével, szerencsésen kiegyensúlyozta egymást. Alapvizsgán dicsőretest eredményt ért el.

3) *Pais Károly*: betegeskedése és habozása miatt alapvizsgáját az őszre halasztotta; nyelvtelensége határozottan van, kiejtése könnyű és csinos, s ha szorgalmas, bizonyon utoléri társait.

4) *Stodóhi Antal*: szintén igen szorgalmas, komoly és igyekvő növendék; nyelvtudása jobb a közepesnél, műveltsége, olvasottsága elsőrangú; alapvizsgai eredménye: jó, de azt inkább szerénysége, mintsem készületlensége magyarázza. Társai közt ő a legjobb és leggyakorlottabb fordító (magyarból franciára).

C) Nem-szakos haladó csoport:

Tanmenet: *Mauriac: Le Désert de l'Amour* c. regényének szemelvényes olvasása, nyelvtani, stílusbeli és irodalmi magyarázatokkal. Szócsoportok a mindennapi

élet köréből. Apróbb, önálló fogalmazványok (levél, leírás). Versek a modern költészetből (Verlaine, H. de Régnier, Francis Jammes). Helyesírási gyakorlatok. Társalgás. (Csütörtökön, 7-8.)

- 1) *Bayer István*: intelligens, szorgalmas, nem közönséges tudású növendék.
- 2) *Brolly Imre*: igyekvő, csinosan társalgó, értelmes növendék.
- 3) *Gelentsér László*: alapos, szorgalmas, komoly felfogású fiatalember; a beszélgetésben kissé tartózkodó.
- 4) *Harsányi István*: egyike a legiparkodóbb és legbuzgóbb növendékeknek, aki a francia nyelvet látható kedvvel tanulja.
- 5) *Kardeván J.*: szimpatikus és értelmes, de talán még többre vinné franciában ha szorgalmasabban járna az előadásokra.
- 6) *Jókay Z.*: szakvizsgája miatt inkább csak vendég volt a II. félévben; igen tehetséges növendék.
- 7) *Rácz I.*: határozottan tehetséges és igen érdeklődő növendék; kár, hogy alapvizsgai készülése elvonta sokszor a francia óraktól.
- 8) *Wernitz I.*: szakvizsgai tanulmányi őt is elvonták a francia óraktól; pedig talán a csoportnak egyik legtehetségesebb, legszebb kiejtésű növendéke.
- 9) *Zana I.*: kissé bizonytalan tudás és bizonytalan szorgalom; egyébként rokon-szenves és intelligens növendéknek látszik.

1928/1929. I. félév

Francia nyelv és irodalom. I. félév.

I. csoport: *Első éves, francia-szakos tan.jelöltek.*

Órák: hetenkint egyszer, pénteken (d.u. 6-8)

Tanmenet: a) Molière (életrajz; bibliográfia; a M.-irodalom; M. darabjainak olvasása, részben egyénenként, részben közösen; a közösen olvasott daraboknak – *Les Précieuses Ridicules* – *L'École des Femmes* – *Le Misanthrope* – részletes elemzése; írásbeli dolgozatok és előszóban való előadások, a M.-problémákkal kapcsolatban, mint pl. *M. et la farce*; *La Philosophie de Molière*; *Les Précieuses de XVIIe siècle*; *Alceste et Philinte* etc.)

b) francia lírai költészet egyes szemelvényei, a XVI-XVII. és XVIII. századból: *Ronsard* – *Du Bellay* – *Malherbe* – *La Fontaine* – *A. Chénier*.

c) A XX. század irodalma: színművek és regények, különös tekintettel a mai francia nyelvre, írásbeli és szóbeli kritikákkal és vitákkal. Sorra került: *P. Claudel*, *A. Gide*, *F. Mauriac*, *P. Bourget*, *J. Green*, *Colette*, *M. Donnay*, *Ch. Maurras*, *G. Duhamel*, etc.

Résztvettek az előadásokban:

- 1) *Hojts László*: (betegsége miatt az utolsó hetekben távolmaradt; egyébként szorgalmas és kötelességtudó)
- dics. 2) *Lutter Tibor*: (minden tekintetben kiváló)

- dics. 3) *Makay Gusztáv*: (szorgalmas, tehetséges, de egy kissé még zárkózott)
dics. 4) *Mihályfi László*: (a kötelességtudás mintaképe; kár, hogy kissé ideges)
dics. 5) *Schöpflin Gyula*: (a kezdet nehézségeit legyőzve, szorgalmasan és eredményesen dolgozik)
dics. 6) *Vojticzky János*: (minden tekintetben kiváló)

II. csoport: *Másodéves francia-szakos tan.jelöltek.*

Órák: hetenkint egyszer, csütörtökön (d.u. 6-8)

Tanmenet: A francia moralisták (Montaigne – Pascal – La Bruyère – La Rochefoucauld – Saint-Évremond – Vauvenargues – Chamfort); életrajz, bibliográfia, írásbeli dolgozatok és előadások, az egyes írók közös olvasása és megvitatása, az egyes írókról szóló irodalom áttekintése. Külön írásbeli beszámoló a köteles, alapvizsgai olvasmányokból.

Résztvettek az előadásokban:

- dics. 1) *Bogyay Tamás* (minden tekintetben kiváló)
dics. 2) *Horváth Kálmán* (minden tekintetben kiváló)
3) *Jankovich Ferenc* (szorgalmas és tehetséges)
4) *Koczor István* (kiváló)
dics. 5) *Legény János* (minden tekintetben kiváló)
6) *Mustó Béla* (kiváló)
7) *Vas László* (szorgalmas és tehetséges; franciaországi tanulmányútja óta igen sokat haladt, de betegsége újabb gátat vet fejlődésének)

III. csoport: *Nem francia-szakos tan.jelöltek*

Órák: hetenkint háromszor, csütörtökön (d.u. 2-3) és szombaton d.u. 2-3 és 3-4; ez utóbbi kizárólag a gyengébbeknek)

Tanmenet: olvasmány (H. de Régnier: „Les Vacances d’un jeune homme sage”), versek (Baudelaire, Rimbaud, Verlaine), társalgás, szócsoportok, írásbeli fordítások, levelek; a szombati, második órán, P. Mérimée „Mateo Falcone”-jának olvasása, nyelvtani elemzésekkel.

Résztvettek az órákon:

- 1) *Bayer István* (kiváló)
- 2) *Brolly Imre* (kiváló)
- 3) *Belső Ferenc* (kiváló)
- 4) *Czunya Miklós* (igen szorgalmas)
- 5) *Gelentsér László* (egyike a legkiválóbb coll. növendékeknek)
- 6) *Gelléri Emil* (kiváló)
- 7) *Harsányi István* (igen kiváló; esetleg francia-szakosnak is mehetne)
- 8) *Kardeván Jenő* (kiváló)
- 9) *Képes Géza* (igen kiváló; fr.-szakosnak is beválik)
- 10) *Kucsera Miklós* (kiváló)

- 11) *Laukonidesz József* (igen kiváló)
 12) *Rácz István* (igen kiváló)
 [13) *Zana István* (átment az angol csoportba)]

Tisztelettel: Budapest, 1928. december 22. Szegő Albert

N.B. Ezt a három csoportot M. J. Carrère is tanította, és pedig az I. csoportot heti 1½ órában, a II. csoportot heti 1½ órában, a harmadikat heti 1 órában; az I. csoporttal Voltaire Candide-ját, a II.-kal Diderot: Le Neveu de Rameau-ját, a III.-kal Flaubert: St Julien l'Hospitalier-ját olvastatta.

1928/1929. II. félév

Tanulmányi jelentés (franciából)

I. Nem-szakos francia csoport:

Hetenkint 2 óra (hétfőn és szombaton 2-3).

Olvasmány: „Poil de Carotte” (Jules Renard).

Versek az új francia lírából: Ctesse de Noailles, A. Rimbaud, Verhaeren stb.

Szövegmagyarázat nyelvtannal; beszélgetések; tollbamondások; apró írásbeli dolgozatok, levelek, egyszerűbb fogalmazványok; a mindennapi életből vett szócsoportok és kifejezések; apróbb, 5-10 perces francia előadások [de csak az erősebb növendékeknek].

Bakos Tibor: intelligens, érdeklődő, az órákra szorgalmasan járó növendék; egyike a legjobbaknak.

Bayer István: szorgalmas, buzgó, kitartó, különösen nyelvtanban erős.

Brolly Imre: iparkodó; az órákra szorgalmasan eljárt.

Belső Ferenc: mint kezdő került a csoportba, de elérte volna a többieket, ha betegsége közbe nem jön: szorgalmas és tehetséges.

Czunya Miklós: szorgalmas és nem is tehetségtelen, de talán buzgóbb is lehetne; bár alig mulasztott.

Gelentsér László: egyike a legjobbaknak, meglehetősen szókinccsel és majdnem szabatos helyesírással; idővel francia szakosnak is mehetne.

Gelléri Emil: eleven, jóeszű növendék, a franciát egyenesen becsvággal tanulja s nem is eredménytelenül.

Harsányi István: talán az egész csoportban a legkiválóbb; általános műveltség, nyílt ész és akarat szempontjából; máris bátran felvehetné harmadik szaknak a franciát.

Kardeván J.: mind szorgalma, mind haladása meglehetősen csökkent a II. félévben, bizonylyan az alapvizsgai készülődés miatt.

Képes Géza: nagytehetségű, komoly szándékú, a franciában máris szép előmenetelt tanúsító növendék.

Rácz István: kitűnő képességű növendék, valóságos nyelvtelhetség; még többre vinné, bizonyos nyugtalanság és idegesség nélkül.

II. Elsőéves francia-szakos csoport.

Hetenkint 2 óra (pénteken, 6-8)

a) A francia dráma fejlődése (az I. félévbeli téma folytatása): 1) Marivaux, 2) Musset, 3) V. Hugo. Olvasmányok: „Les Jeux de l'Amour et du Hasard” et „Arlequin poli par l'amour”, 2) „Fantasio”, 3) Hernani.

b) A francia romantikus líra, szemelvényekkel: Lamartine (Le Lac), Musset (Souvenir), V. Hugo (Tristesse d'Olympio) etc.

c) az említett magyarázatos és közös olvasmányokon kívül hetenkint egy-két előadás (conférence) és írásbeli dolgozatok, részben az a) és b) tárgyköréből, részben szabadon választott témákból, s modern francia irodalomból.

d) házi olvasmányok, a modern francia irodalomból, írásbeli vagy szóbeli beszámolókkal. Szóba kerültek többek között: Stendhal (Chartreuse de Parme), Flaubert (Tentation de St-Antoine), M. Barrès (La Colline Inspirée), A. Gide (Le Porte Étroite), J. Giraudoux (Siegfried), J. Romains (Lucienne) stb.

Hojts László: a második félévben jobban indult s tetemes mulasztásai ellenére bizonytalansággal utoléri társait, főképp ha jól kihasználja a nyarat Franciaországban (Dijon).

Lutter Tibor: kissé még könnyelmű, de tehetséges és becsvágyó növendék; műveltség és nyelvtelhetség dolgában egyike a legjobbaknak, ha ugyan nem a legjobb; a nyarat Tours-ban tölti, remélhetőleg eredményesen.

Makay Gusztáv: míg nyelvtelhetség dolgában Lutter, elmélyedés, irodalmi ízlés és stílus-tehetség szempontjából Makay az első társai között; egy-egy kis írásbeli dolgozata máris komolyan veendő írásmű és a legszebb reményekre jogosít. A nyarat Tours-ban tölti.

Mihályfi László: szorgalmas, iparkodó növendék s ha nem volna olyan ideges, bizonytalansággal még könnyebben még szebb eredményt érne el. A nyarat szintén Tours-ban tölti.

Schöpflin Gyula: bizonytalansággal reális tehetségét egyelőre a francia órákon bizonygatja a legkevésbé, mivel francia nyelvkészsége még nem eléggé fejlett; becsvágya azonban kétségtelen s írásbeli dolgozatai is figyelemreméltóak. Mindenesetre üdvös volna, ha francia alapvizsgája előtt (a francia szak harmadik tárgya) legalább 1-2 hónapot francia földön töltene.

Vojtíczky János: tehetséges, elmélyedő, igen szorgalmas növendék, határozott nyelvkészséggel s egyre erősödő műveltséggel. Kár, hogy külső okokból, nincs módjában, mint társainak, a nyarat egy francia egyetemi városban tölteni.

III. Másodéves francia-szakos csoport.

Hetenkint 2 óra (csütörtökön, 6-8)

- a) A francia moralisták (az I. félév témájának folytatása): Rousseau, Voltaire, Montesquieu, Diderot, Vauvenargues, a jellemzőbb szövegek olvasásával (Rousseau és Voltaire polémiája; Montesquieu Sylla-dialógusa; Diderot újonnan közölt leveleiből stb); ehhez csatlakozott, Húsvét után, s az alapvizsgára való tekintettel:
- b) A francia hitszónokok a XVII-XVIII. századokban: Bossuet, Bourdaloue, Massillon, Fénelon. Előadások (conférences) és az előadások bírálatai; írásbeli dolgozatok (compositions) részben az említett tárgykörökből, részben egyes független témákról.
- c) Magyarból franciára való ex-abrupto fordítások, a vizsgákra való tekintettel.
- d) Évvégén, a vizsgák után, s az I. éves franciák és a nem-szakos haladók bevonásával, előadások és viták Julien Benda könyvéről, ill. e könyv tételeiről („La Trahison des Clercs”)

Bogyay Tamás: komoly és igen tehetséges növendék, ami – nyelvhibájára való tekintettel – inkább írásbeli dolgozataiban nyilvánul. Alapvizsgáját, hosszú spanyol-náthája miatt, szeptemberre halasztotta.

Horváth Kálmán: egyike a Coll. legszorgalmasabb és legtehetségesebb növendékeinek; gyomorbetegsége ellenére fényes eredménnyel vizsgázott. A nyarat, ezidén másodízben, Franciaországban tölti.

Jankovich F.: komoly, törekvő és egyre jobban haladó növendék, akinek a tehetsége alig marad el szorgalma mögött; alapvizsgai eredménye alig van arányban készütségével, s több bátorsággal és szerencsével bizonytal sokkal jobb eredményt ért volna el.

Koczor József: értelmes és becsvágyó növendék, akinek komoly készütségét szép vizsgai eredménye is igazolta.

Legény János: egyike a legbuzgóbb, leglelkiesmeretesebb növendékeknek; francia készütsége kielégítő s egyes részleteiben jóval magasabb az átlagosnál; idegessége és félnksége miatt – amely tulajdonságai ereje kimutatásában is gátolják – vizsgáját szeptemberre halasztotta.

Mustó Béla: igen komoly, becsületes készütségű növendék; tudása és tárgyszerete jobban is érvényesült volna a vizsgán, ha nem lenne kissé ideges és kapkodó.

Vass László: minden bizonnyal tehetséges és becsületes szándékú növendék, aki előbb-utóbb igazolni fogja a beléje helyezett bizalmat; kár, hogy, részben betegeskedése, részben családi körülményei miatt, még mindig nem tudja teljesen megmutatni, hogy mire képes. Vizsgáját az említett okokból, szintén szeptemberre halasztotta.

Budapest, 1929. június 14.

Mély tisztelettel: Szegő Albert

1929/1930. I. félév

Jelentés a francia tanfolyamok tanulmányi rendjéről és a növendékek előmeneteléről.

I. éves francia-szakosok

Pődör L. (dicséretes)

Stolte I. (dicséretes)

Szabó Z. (dicséretes)

Sziklay L. (dicséretes)

Tanmenet: a francia regény a XIX. században: Balzac, Stendhal és Flaubert; a három író életrajza, a rájuk vonatkozó irodalom és fő műveik részletes olvasása (Le Père Goriot – Eugénie Grandet – La Cousine Bette – La Recherche de l'Absolu – L'Illustré Gaudissart etc, Balzactól; Le Rouge et la Noir – La Chartreuse de Parme – De l'Amour – Vie de Henri Brûlard – Journal etc, Stendhaltól; - Madame Bovary – Salammbô – St.-Antoine – Hérodiade etc, Flaubert-től). Előadások s írásbeli beszámolók, ugyanebből a témakörből.

(Ugyanez a csoport Carrère úrral a francia klasszikus drámát, főképp Racine Phèdre-jét és Athalié-ját olvasta.)

Hetenként egyszer, hétfőn, 2-4.

II. éves francia-szakosok.

1. Goebel László (dicséretes)

Hojts L. (a leggyengébb; egyetlen mentsége, hogy nem az idén, hanem csak jövő télen vizsgázik.)

Lutter Tibor (dicséretes)

Makay Gusztáv (dicséretes)

5. Mihályfi L. (dicséretes)

Schöpflin Gy. (a francia csak harmadik szaktárgya s egyelőre nem is vizsgázik ebből; egyébként szorgalmas és szépen halad)

Vojtíczky J. (dicséretes)

(Ugyanez a csoport Carrère úrral Pascal Provinciales-ját olvasta.)

Tanmenet: a francia regény fejlődése a XVII. és a XVIII. században. (La Princesse de Cleves – Télémaque – Gil Blas – La Nouvelle Héloïse – Le Neveu de Rameau – Manon Lescaut – Paul et Virginie – Les Lettres Persanes – La Vie de Marianne etc). olvasmányok, előadások, írásbeli dolgozatok, ugyanebből a témakörből. Hetenként egyszer, pénteken, (6-8).

III. éves francia-szakosok.

1. Bogyay Tamás

Horváth K.

Jankovich F.

Koczor J.

5. Legény J.

Mustó Béla: mindnyájan igen szorgalmasak.

7. Vas László (vizsgai tanulmányai miatt nem járhatott az előadásokra)

Tanmenet: Flaubert, élete, kora, környezete, ifjúkori művei; írásbeli dolgozatok az olvasott művekről (a II. félévben Flaubert fő műveinek elemzése).

(Ugyanez a csoport, a negyedévesekkel, Sauvageot úr két tanfolyamát is látogatta: az egyik a modern regénnyel, a másik Bergson filozófiájával foglalkozott.)

Hetenkint egyszer, szerdán (½7-8)

Nem-szakos kezdők csoportja.

1. Czunya M. (megfelelt)

Gelléri E. (dicséretes)

Ember Gy. (dicséretes)

Horváth J. (jó)

5. Komoróczy Gy. (jó)

Laukonidesz J. (dicséretes)

Mód P. (jó)

Osztetky D. (dicséretes)

9. Wiedermann R. (jó)

Olvasmány: Le Voyage de M. Perrichon (Labiche); azonkívül beszélgetések, szócsoportok, írásbeli gyakorlatok.

Hetenkint kétszer, csütörtökön (½9-½10) és szombaton (3-4).

Nem-szakos haladók csoportja.

1. Bakos T. (dicséretes)

Bayer I. (jó)

Berzsák M. (jó)

Brolly I. (jó)

5. Gelentsér F. (dicséretes)

Hadrovics L. (jó)

Harsányi I. (dicséretes)

Kardeván J. (megfelelt)

Képes G. (dicséretes)

10. Rácz I. (dicséretes)

Olvasmány: Confession de Minuit (G. Duhamel); azonkívül versek, társalgás, írásbeli feladatok s apróbb előadások (egy-egy kisebb novella vagy újságcikk alapján) és anekdóták. Hetenkint két óra (szerdán és pénteken, 2-3).

1929/1930. II. félév

Jelentés a francia csoportok tanulmányi eredményéről (1929/30. II. félév)

A) I. éves francia-szakosak:

Pődör László,

Stolte István,

Szabó Zoltán,

Sziklay László;

azonkívül, mint haladó nem-szakosok

Berzsák Miklós (I. éves)

Képes Géza (II. éves)

Harsányi István (IV. éves)

Heti 3 óra: hétfőn 3-4ig és szombaton d.e. 8-10ig.

(Balzac és Stendhal után sor került Flaubert-re és Proustra; előadások [conférences], bírálatokkal és közös megbeszélésekkel s írásbeli beszámoló az idevágó olvasmányokról. A hétfői, egyórás leckén a francia poétikus dráma képviselői: Corneille, Molière és Racine után, Marivaux és Claudel, egy-egy főművükkel. Szorgalmukkal, haladásukkal kitűntek Pődör és Szabó Z; a többiek, a nemszakosok is, szintén tehetséges és iparkodó ifjak. – Ugyanez a szakcsoport, dr. Treml Lajos vezetésével, a francia leíró nyelvtant is tanulmányozta, heti 1 órában.)

B) II. éves franciaszakosak:

Goebl László,

Hojts László,

Lutter Tibor,

Makay Gusztáv,

Mihályfi László,

Schöpflin Gyula,

Vojticzky János.

Heti 2 óra: pénteken 6-8ig.

(A francia hitszónokok Bossuet, Bourdaloue, Massillon, Fénelon – a francia moralisták Pascal, La Bruyère, La Rochefoucauld, Voltaire, Diderot, Rousseau stb – a XVII. és a XVIII. században. Ugyancsak, az alapvizsgára való tekintettel, Franciaország története a XVII. és a XVIII. században. Írásbeli beszámolók, előadások, szövegolvasás és a magyarból-franciára való fordítás gyakorlása. A hét növendék közül négyen vizsgáztak franciából, kitűnő (Goebel), dicséretes (Mihályfi), jó (Vojticzky), és elégséges (Makay) eredménnyel, ami nem felel meg egészen e növendékek Collegiumban tanúsított tehetségének és szorgalmának. Vojticzky és Makay többet érnek vizsgai eredményeiknél. Hojts a jövő félévben vizsgázik. Különösebb haladást ezúttal sem mutatott. Lutter, bár angol-magyar

szakos, szorgalmasan járt a francia órákra is: ő is a jövő félévben óhajt franciából vizsgázni. Schöpflin a második félévben a francia órát nem látogatta.

C) Harmadéves francia-szakosok:

Bogyay Tamás,
Horváth Károly,
Jankovich László,
Koczor József,
Legény János,
Mustó Béla,
Vass László.

Heti 1 óra: kedden d.e. 8-9ig.

Előadások Flaubert-ről, Flaubert elődeiről és követőiről; írásbeli dolgozatok és szöveganalízisek, stílus tanulmányok. Kiténtek szép előadásaikkal: Bogyay (Fl. filozófiája) és Horváth K. (Mme Bovary elődei). – Ugyanez a szakcsoport M. Sauvageot vezetésével a XIX. század végi regényirodalmat és a jelenkori francia filozófusokat (heti 2 órában), dr. Treml Lajos vezetésével pedig a francia tört. nyelvtant tanulmányozta (heti 1 órában).

D) Nem-szakos kezdők csoportja.

Gyalog, Komoróczy, Mód, Oszetzky, Varjas, Véges (Wingefeld)

Heti 2 óra: kedden (3-4) és pénteken (2-3).

Nyelvtani alapfogalmak, apró olvasmányok, mindennapi társalgások, diktandók, fordítások; az első összefüggő szöveg: Daudet „Petit Dauphin”-je. Szorgalmukkal kiténtek: Mód, Varjas, Véges; a többiek vizsgáik miatt elmaradtak.

E) Nem-szakos haladók csoportja:

Bakos, Bayer, Brolly, Gelentsér, Gelléri, Kardeván, Laukonidesz, Hadrovics, Horváth József, Wiedermann

Heti 2 óra: szerdán (2-3) és szombaton (3-4)

Olvasmány: Le Grand Meaulnes (Alain-Fournier regénye); azonkívül társalgás, diktandó, fordítások, apróbb novellák összefoglalása franciául, szócsoportok, nyelvtani gyakorlatok. Czunya Gelentsér és Rác vizsgáik miatt végleg, a többi másod- és negyedéves csak időnkint maradt el. Legsorgalmasabb és legtehetségesebb növendékek voltak: *Bakos, Gelléri, Laukonidesz és Hadrovics.*

Tisztelettel: Szegő Albert

1930/1931. I. félév

Francia nyelv és irodalom. I. félév.

1) *Francia-szakos hallgatók. I. évfolyam:*

Heti két óra: (pénteken 6-8)

Tárgy: a francia prae-romantika és a romantikus regény. Benjamin Constant („Adolphe”), Senancour („Obermann”), Xavier de Maistre („Voyage autour de ma chambre” etc), Chateaubriand („René” és „Atala”), Mme de Staël („Corinne”) – ezenkívül V. Hugo, P. Merimée, Balzac, Stendhal, G. de Nerval, Th. Gautier, Musset és A. de Vigny egyes regényeinek, ill. novelláinak taglalása és olvasása. Előadások (conférences), írásbeli beszámolók (compositions), szövegolvasás, viták.

Növendékek:

Hodinka (értelmes, szorgalmas, szépen halad, nyelvismerete kielégítő, irodalmi ízlése és ítélete fejlődésben)

Kálmán (kissé lassú, de intelligens és komoly, a nagyobb erőpróbákkal szemben még tartózkodó)

Kováts (eszes, szorgalmas, rokonszenves, irodalmi ízlése még egy kissé határozatlan)

Révész (szorgalmas, becsvágyó, értelmes, irodalmi fejlettsége még bizonytalan)

Szabady (bizonyos stílus-készség és irodalom-kedvelés, némi elhamarkodottság, határozott fejlődés)

Ugyanebben a csoportban:

Berg (I. éves angol szakos: eszes, bátor fellépésű, irodalom-szerető és tehetséges)

Lutter (III. éves angol-szakos: kissé szeles és egyenetlen, de igen eszes és tehetséges és önálló gondolkodású; ha akar, igen szépen haladhat, amiben kitűnő nyelvkészsége is segíti)

Schöpflin (III. éves angol-szakos: értelmes, most már a nyelvvel is jobban megbirkózik, de még mindig kikerüli a nehézségeket)

Hadrovits (II. éves: görög vizsgája és alapvizsgája miatt inkább csak írásbelileg szerepelt, egy-két igen ügyes kis dolgozattal)

Horváth József (III. éves: egyike a legtörekvőbb, legtehetségesebb növendékeknek; nyelvi készsége még ingatag, de irodalmi érzéke és írás-készsége annál kiforrottabb)

Képes Géza (III. éves: igen tehetséges és sokat-tudó, nyelvtudása egyre fejlettebb, irodalmi ítélete kissé egyéni, de annál határozottabb)

(Ugyancsak az I. éves hallgatók heti 1 órában francia nyelvészeti órákat hallgattak Tremly dr.-tól.)

2) *Francia-szakos hallgatók. II. évfolyam.*

Heti két óra (hétfőn 6-8)

Tárgy: a XVII. és a XVIII. század drámairodalma: Corneille, Molière, Racine, Marivaux, Diderot, Voltaire, Beaumarchais. Az új kori francia dráma fejlődése Corneille előtt és C. óta. Előadások, írásbeli dolgozatok és fordítások, szövegmagyarázat.

Növendékek:

Pödör (eleveneszű, szorgalmas és tehetséges, bár egy kissé felületes.)

Stolte (ő volna a legtehetségesebb, ha szorgalma és kitartása fölérne természetes adományaival; családi körülményei vagy egyéb okok mintha gátolnák fejlődésében, amely pedig a gátlás nélkül a legszebb reményekre jogosíthatna)

Szabó Z. (nyelvkészsége még bizonytalan és ez tartózkodóvá teszi, de szorgalmas, törekvő, tehetséges és rokonszenves)

Sziklay (nevelés-adta előnyei némileg felületessé teszik és elkapatják, egyébként igen szorgalmas, becsvágyó és értelmes)

Ugyanebben a csoportban:

Berzsák (II. éves történetész: egyebágyú elfoglaltságai miatt inkább csak vendégként szerepelt).

(Ugyanezzel a csoporttal Sauvageot úr is foglalkozott.)

3) *Nem-szakos hallgatók. Haladók. A) csoport:*

Heti két óra. Beszélgetés, nyelvtan, szócsoportok, fordítások franciából magyarra és magyarból franciára.

Olvasmány: Mérimée: „Colomba”

Növendékek: Bernáth, Bertók (kiváló), Czunya, Kárpáti, Mód (igen törekvő), Richter, Varjas (szorgalmas), Véges (törekvő) és Alexander (inkább mint vendég).

4) *Nem-szakos hallgatók. Haladók. B) csoport:*

Heti két óra. Társalgás, nyelvtan, írásbeli dolgozatok, szócsoportok. Olvasmány: „Le Monde où l'on s'ennuie”, Pailleron vígjátéka.

Növendékek: Brolly (szorgalmas), Császár, Ember (kiváló), Kardeván, Kiss, Komoróczy (törekvő), Oszetzky (törekvő), Szentpétery.

Tisztelettel: Szegő Albert

1930/1931. II. félév

vacat

1931/1932. I. félév

I. Elsőéves francia-szakos csoport

(haladó és irodalom-kedvelő hallgatókkal bővítve)

Heti két óra (pénteken, 6-8)

Tárgy: *Introduction à la littérature française*, a francia irodalom remekművei alapján (XVIIik sz: Phèdre [Racine], Le Misanthrope [Molière], Maximes [La Rochefoucauld], XVIIIik sz: Manon Lescaut [Prévost], Candide [Voltaire], Les Jeux de l'amour et du hasard [Marivaux]; XIXik sz: Illusions Perdues [Balzac], Carmen [Merimée]; folytatás a II. félévben.) Előadások, viták, olvasmányok, írásbeli feladatok a tárgyalt írókról, művekről, problémákról, azonkívül (a nyelvtanulás céljából) modern művekről.

Hallgatók:

1. Berg (igen igyekvő, bár angol szakos)

Horváth József (igen értelmes)

Jékely (franciában még gyöngye, bár igen intelligens)

Képes (igen tehetséges)

5. Lutter (kítűnő nyelvkészség, nagy irodalomismeret)

Schöpflin (i. törekvő, bár angolszakos)

Sótér (igen tehetséges, bár francia ismeretei még ingadozóak)

Uszkay (igen szorgalmas)

Varga (bejáró, szorgalmas)

azonkívül 10: Pfotenhauer (súlyos idegessége ellenére, igen iparkodó és értelmes)

II. Másodéves francia-szakos csoport

Heti két óra (szerdán, 6-8)

Tárgy (az alapvizsgára való tekintettel) *a francia dráma története a XVIIik és XVIIIik században* (Előzmények; a XVI. század drámája és a klasszikus dráma kialakulása; Corneille [főképp, mint vígjátékíró], Molière, Racine, Regnard [Le Légataire Universel], Marivaux, Voltaire, Diderot, Le Sage [Turcaret], Beaumarchais.) Előadások, szövegolvasások, állandó írásbeli dolgozatok.

Hallgatók:

1. Berzsák (történelem szakos, mint vendég)

Hodinka (igen törekvő meglehetősen jártassággal a franciában)

Kálmán (igen értelmes, de franciasága még bizonytalan)

Kováts (értelmes, eleven, franciasága majdnem kifogástalan)

5. Kratochwill (igen szorgalmas és elég jó francia)

Révész (igen igyekvő, de franciasága még ingatag)
Szabady (értelmes, eleven)

III. *Nem-szakos hallgatók haladó csoportja.*

Heti két óra (hétfőn és csütörtökön, 2-3)

Olvasmány: La Symphonie Pastorale (A. Gide regénye). beszélgetések, fordítások; önállóan előkészített kisebb olvasmányok (Maupassant, Merimée, Duhamel stb. novelláiból) beszámoló-formában való szabad előadása.

Hallgatók:

1. Bertók (igen tehetséges és szorgalmas)

Czunya (vizsgái miatt inkább csak vendég)

Kárpáthy (vizsgái miatt inkább csak vendég)

Kiss Gyula (igen szorgalmas)

5. Komoróczy (igen iparkodó)

Oszetzky (igen igyekvő)

Richter (igen igyekvő)

Szabó D (I) (igen törekvő és eleven)

Szentpétery (szorgalmas)

10. Vayer (tehetséges, szorgalmas)

1931/1932. II. félév

Jelentés a collegiumi francia csoportok II. félévéről.

I. *Elsőéves francia-szakosok:*

Hetenkint 2 óra (pénteken 6-8)

Tanmenet: a francia regényirodalom a XIX. és a XX. században (az I. félévi téma folytatása): Flaubert – Zola – E. et J. de Goncourt – Daudet – A. France – Bourget – Loti – G. Duhamel – Colette – Roger Martin du Gard – Fr. Mauriac. A félév utolsó óráiban szemelvények a modern francia lírából (Baudelaire, Rimbaud, Claudel, Valéry). Előadások, írásbeli beszámolók, szövegolvasások.

Az előadásokon részt vettek:

Benedek A. (értelmes, igyekvő, francia tudása, beszéde a közepesnél jobb)

Jékely Z. (igen tehetséges, de kissé hanyag, francia készütsége még hiányos)

Pfotenhauer M. (igen érdeklődő, szorgalmas)

Sőtér I. (igen tehetséges, iparkodó, művelt, franciasága még kissé csiszolatlan)

Szabó Á. (igen szorgalmas, érdeklődő, állandóan haladó)

Uszkay Á. (nagyszorgalmú, tehetséges, szépen fejlődő)

Varga I. (vas-szorgalmú, buzgó, sokat olvasó és szépen fejlődő)

(Ugyanez a csoport nyelvtant is tanul, heti 1 órában, Tremel dr-nál.)

II. Másodéves francia-szakosok,

Hetenkint 3 óra (szerdán 6-8 és csütörtökön 12-1/2)

Tanmenet: 1) a szerdai órán a XVII. és a XVIII. századi irodalomtörténet egyes bonyolultabb problémái (a janzenizmus, a klasszicizmus, a quietizmus, a „Querelle des Anciens et des Modernes”, a Pascal-problémák, a francia moralisták, Molière követői stb). Előadások, írásbeli összefoglalások, szövegolvasás. 2) A csütörtöki órán magyar szövegek fordítása franciára, szóban és írásban; a mindennapi élet körébe vágó szócsoportok ismételése.

Az előadásokon részt vettek:

Hodinka L. (egyike a legjobbaknak s tudása és felkészültsége után a jó vizsgai eredménynél jobbat is elérhetett volna)

Kálmán B. (Hodinka mellett a legjobb francia s tudása és a franciában való jártassága játszva szerezhette meg a *dicséretet*.)

Kratochwill (igen szorgalmas, de ideges; ennek tulajdonítható a jó vizsgai eredmény)

Révész Gy. (igen szorgalmas és igyekvő s főképpen szorgalmának köszönheti a *dicséretet*)

Szabady E. (értelmessége, és, főképp az utolsó hónapokban, határozott igyekvése ellenére, a vizsgán csak *elégséges* eredményt tudott elérni, ami inkább ijedtségének, mint tudatlanságának tulajdonítható)

III. Nem-szakosok haladó csoportja:

Szövegolvasás, beszélgetés, fordítás magyarból franciára.

Heti 2 óra (hétfőn és csütörtökön 2-3)

Szöveg: Flaubert: *Trois Contes*.

Az órákon résztvettek: Kiss J., Komoróczy Z., Oszetzky D., Richter I., Szabó D., Vayer L.

Legbuzgóbbak voltak s mindvégig, vizsgáik ellenére is kitartottak: Kiss és Richter; azonkívül Vayer.

Bp. 1932. június 12.

Tisztelettel: Szegő Albert

1932/1933. I. félév

Francia irodalom. 1932/33. I. félév

A. I. éves francia-szakos hallgatóknak: *A francia dráma a XVII.-XVIII.- és XIX. században* (Corneille – Molière – Racine; Marivaux – Beaumarchais

– Lesage; V. Hugo – A. de Vigny – Musset; s ha marad idő: Augier – Dumas fils – Labiche ...). Szövegolvasás, előadások, írásbeli dolgozatok. – Heti 2 óra.

B. II. éves francia-szakos hallgatóknak: *Racine* (élete – a klasszikus tragédia – a racine-i problémák – a Racine-irodalom stb). A drámák részletes olvasása, előadások, írásbeli dolgozatok. – Heti 2 óra. – Esetleg, heti 1 órában, fordítási gyakorlatok.

C. Haladó, nem-szakos hallgatóknak: Nyelvgyakorlatok, heti 2 órában, egy – a hallgatókkal közösen megállapítandó olvasmány alapján.

Szegő Albert

Jelentés a collegiumi *francia* tanfolyamok I. félévéről. 1932/33.

A) I. éves franciaszakos hallgatók: Knausz, Martinkó, Mollay és Ortutay. (Nyelvi szempontból *Knausz* beszél és ír legjobban, amellet szorgalmas és értelmes növendék; legmélyebbnek, legeredetibbnek *Martinkó* látszik, aki szegény sorsa és eredete ellenére igen finom irodalmi és kritikai érzékkel bír; *Mollay* a legmunkabíróbb, igen szorgalmas és eszes ifjú; *Ortutay*nak még sokat kell pótolnia, hogy jól beszéljen és írjon franciául, de máris sokat olvas és iparkodik s látható kedvvel foglalkozik a franciával)

Heti 2 óra (hétfőn 6-8); tárgy: a *francia dráma története* a XVIIik századtól napjainkig; szövegolvasások és előadások (írásban és élőszóval) a nagy drámaírókról és fő műveikről (Corneille; Racine; Mariaux; V. Hugo; Vigny; Musset; Dumas fils ...). Amellet mai, modern írók állandó olvasása, francia írásbeli beszámolókkal.

Ugyanennek a csoportnak *fr. nyelvtani* órája is, hetenkint egyszer, *Trem*l dr. úrnál.

B) II. éves franciaszakos hallgatók: Jékely, Sötér, Szabó Árpád, Uszkay, Varga, és Berg (III. éves a francia csak harmadik szakja)

(*Jékely*nek még nyelvi nehézségekkel küzdenie, de sokat olvas és nagy becsvéggel tanul s amellet határozott kedve van a franciához; *Szabó Árpád* másfél év alatt igen sokat tanult és sokat is tud, bár a francia nyelv elsősorban és kizárólag mint nyelv érdekli; *Uszkay* és *Varga* igen szorgalmas, törekvő, értelmes és kötelességtudó növendékek; *Sötér* máris határozott tehetség, nagy és komoly irodalmi ismeretekkel, ízléssel és műveltséggel, csak az a kár, egyelőre nyelvi, inkább kiejtésbeli nehézségei vannak; végül *Berg*, bár III. éves angol-szakos, dicséretreméltó buzgalommal foglalkozik a franciával, amellet eredeti felfogású, komoly ifjú.)

Heti 3 óra (kedden 6-8 és pénteken $\frac{1}{2}1-\frac{1}{2}2$), tárgy: (a keddi órákon): *Racine*, az író minden művének s művei minél több szempontjának tárgyalásával (R. élete, drámáinak mintái, forrásai, a fr. klasszikus dráma, a R-problémák, a R-irodalom, R. és a francia költészet, R. és kortársai, R. aktualitása stb). Előadások, írásbeli dolgozatok, szövegmagyarázatok. A pénteki leckeiken: fordítási gyakorlatok, magyarból franciára, tollbamondások, szócsoportok, rögtöni fordítások élőszóval és írásban.

A III. és IV. éves franciaszakosok Carrère úrral a XIXik század nagy költőit (Vigny stb) olvasták, Treml dr. úrral pedig középkori francia szövegeket.

C) Nem-szakosok francia tanfolyamai:

1) Kezdő haladók: Bencsik, Dezső, Molnár és Raisz.

(Mindnyájan szorgalmas és kötelességtudó növendékek.) Olvasmány: Mérimée novellái (Mateo Falcone etc.)

2) Haladók: Barta, Borzsák, Iványi, Kiss, (Molnár), Richter, Szabó Dénes, Szentpétery és Vayer.

Heti 3 órában, oly módon, hogy mindegyik csoport külön-külön egy órában a maga olvasmányával foglalkozik; egyszer pedig, egy közös órán, együttes nyelvtani, beszélgetési és szókészletgyarapító gyakorlatok.

(A haladók közt kitűnik francia nyelvkészségével: Iványi, Szabó Dénes és Vayer.)

Bp. 1933. I. 18.

Tisztelettel: Szegő Albert

1932/1933. II. félév

vacat

1933/1934. I. félév

Jelentés a collegiumi francia szakórákról. 1933/34 – I – félév.

A) *Elsőéves francia-szakosok csoportja.*

A francia elbeszélők (les conteurs français) a XVIIIik századtól napjainkig. Szövegolvasás és magyarázat, előadások, írásbeli dolgozatok a nagyobb mese- és novelláírók fontosabb műveivel kapcsolatban (Voltaire, és Diderot a XVIIIik sz-ban; Balzac, Stendhal, Nerval és főképp Mérimée a romantikusok közül; Flaubert, Daudet és Maupassant a realizmus korából.)

Hetenkint 2 óra (hétfőn d.u. 6-8).

Hallgatók: *Borzák Jenő* (eszes, törekvő növendék, a francia irodalmat és nyelvet látható kedvteléssel tanulmányozza s máris csinosan fogalmaz és egyre bátrabban beszél; a három elsőéves francia közt ő talán a legelevenebb.)

Szegzárdy-Csengery József (igen szorgalmas, kissé csöndes, franciául folyékonyabban beszél, mint társai, de fogalmazásban Torma az erősebb. Irodalmi és nyelvi ismeretei szépen fejlődnek.)

Torma István (a három elsőéves francia közt ő látszik első tekintetre a legkevésbé ragyogónak; azonban vas-szorgalmú és igen lelkiismeretes növendék, amellet, bár beszélni még nemigen mer, igen szépen fogalmaz. Kár, hogy testi gyengesége hátráltatja tanulmányi fejlődését.)

B) *Másodéves franciaszakosok csoportja.*

Az előadások tárgya: Racine és a francia klasszikus dráma, heti két órában (kedden d.u. 6-8). Szövegolvasás és magyarázat, előadások Racine életéről, műveinek forrásairól, életrajzi és művészi problémáiról, Racine kritikáiról, a klasszikus dráma fejlődéséről stb. Írásbeli dolgozatok. Heti egy órában külön (pénteken d.u. 2-3) fordítási és szótárgyakorlatok.

Hallgatók: *Knausz Ernő* (franciául ő ír és ő beszél a legfolyékonyabban; értelmes, iparkodó, komoly növendék, aki bizonyosan sikeresen fog levizsgázni)

Martinkó András (szintén igen szorgalmas, eszes és lelkiismeretes növendék, akinek eredeti eszméi s határozott irodalmi és esztétikai ítéletei vannak. Finom és fogékony lélek, de mintha sokszor küzdenie kéne bizonyos – akár szervezeti, akár külső okokból eredő – melankóliával, ami talán hátráltatja fejlődésében.)

Mollay Károly (komoly, nagy munkabírású, szépen haladó növendék, aki máris hajlandó bizonyos tudós elmélyedésre, ha megfelelő tárgyat kap hozzá. A vizsgán szintén megállja majd a helyét.)

Ortutay Gyula (finom, sokat olvasó s nem közönséges műveltségű ember; beszédben és írásban szépen halad, irodalmi műveltségben és ízlésben nemkülönben; kár, hogy társaihoz képest nem látszik eléggé erélyesnek és határozottnak.)

C) *Nem-szakosok csoportja (haladók)*

Heti két óra (szerdán és pénteken este). Olvasmány: *Stendhal*-szemelvények, egy Baudelaire-vers és L. Frapié: La Maternelle c. regénye. Az olvasmányon kívül állandó francia társalgás, tartalom-elmondás, tollbamondás és fordítási gyakorlatok.

Hallgatók: Berde I (IV), Dezső (III), Horváth (I) János, Horváth (I) Lajos, Iványi (II), Raisz (IV), Richter (IV), Szende (I), Szentpétery (III), Vajda (III), 11. Vayer (III).

A hallgatók mindnyáján szorgalmasan jártak az órákra; tudásuk egyelőre egyetlenlen, vannak, akik folyékonyan beszélnek, vannak, akik épp csak hogy értenek franciául.

Bp. 1933. XII. 20.
Szegő Albert

1933/1934. II. félév

Jelentés a collegiumi *francia* irodalmi és nyelvi oktatásról (1933/34 – II. félév)

A) *Elsőéves francia-szakosok csoportja.*

Növendékek: Borzsák Jenő, Szegzárdy-Csengery József és Torma István.

Hetenkint 2 óra (hétfőn 6-8). Míg az első félévben a francia novella történetével foglalkoztunk, a második félévben húsvétig a francia drámairodalom remekait olvastunk s a klasszikus és a romantikus dráma tipikus példái után főképp a modern drámaírókat tanulmányoztuk (Dumas fils – H. Becque – Rostand – Maeterlinck – Currel – Giraudoux – Claudel), előadásokkal, írásbeli dolgozatokkal és szövegelemzéssel. Húsvét után a francia poézis fejlődését futottuk át, Ronsard-tól egészen Baudelaire-ig. A növendékek általában szorgalmasan készültek minden órára s francia nyelvi és irodalmi tudásuk egy év alatt szépen gyarapodott; s hogy ha ennek ellenére, mégsem látszanak megütni azt a mértéket, amelyet mindeztideig a Collegium növendégeitől elvárhattunk, annak csak bizonyos játékoság, a magasabb becsvágy hiánya, bizonyos belső szétszóródás lehet az oka. Alapvizsgáig mindenesetre még sokat kell tanulniok. Legsorgalmasabb talán *Sz-Csengery*; legelmélyedőbbnek látszik *Torma*; legélesebb eszű *Borzsák*.

B) *Másodéves francia-szakosok csoportja.*

Növendékek: Knausz Ernő, Martinkó András, Mollay Károly és Ortutay Gyula.

Hetenkint 3 óra: két irodalmi (kedden 6-8) és egy fordítási (szombatin ½1-½2). Tekintettel az alapvizsgára, a második félévben a XVIIik és a XVIIIik század irodalmi problémáit tanulmányoztuk (Querelle des Anciens et des Modernes – Le Jansénisme – Le Classicisme – La querelle du quietisme etc), főképp szabad előadások formájában. A fordítási órákon a tulajdonképpeni fordítások mellett állandóan gyakoroltuk a helyesírást (diktálással) és a szókészletet (gyakorlati szócsoportokkal). A növendékek kivétel nélkül igen komoly szorgalomról s a tavalyi kezdetekhez képest határozott és értékes fejlődésről tanúszkodtak. Tudásukat és kintartásukat vizsgai eredményeik is igazolják: *Knausz*, *Martinkó* és *Mollay* kitűnően vizsgáztak franciából, s ha *Ortutay* csak jó jegyet kapott,

annak nem tudatlansága vagy gyengébb készülsége, inkább csak félenksége és bizonytalansága volt az oka.

C) *Nem-szakos haladók csoportja.*

Növendékek: Barta (IV), Dezső (III), Horváth János (I), Horváth Lajos (I), Szende Aladár (I), Vajda Gy. (III), Vayer L. (III).

Heti 2 óra (szerdán 7-8 és pénteken ½9-½10). Társalgás, írásbeli gyakorlatok (tollbamondás, fordítás, a francia levelezés leggyakoribb formái és formulái), rövid szabad-előadások (olvasmányok alapján vagy szabad témákról) és állandó olvasmány. E félévben a *Maternelle*-t, Léon Frapié regényét választottuk, amelynek francia film-változatát testületileg is megtekintettük. A növendékek legnagyobbbrészt szorgalmasan jártak az órákra. Különösen iparkodtak: *Barta*, *Szende*, *Vajda* és *Vayer*.

Bpest, 1934-V-28.

Tisztelettel: Szegő Albert

1934/1935. I. félév

Jelentés az I. félévi collegiumi francia oktatásról (1934/35)

I. *Elsőéves francia-szakosok csoportja.*

(Heti két óra. Tárgy: a mai francia regény, tekintettel a XIXik század nagy regényíróira. *Anatole France*, *Paul Bourget*, *Pierre Loti*, *Maurice Barrès* és *Romain Rolland* főbb műveinek olvasása. Előadások, írásbeli dolgozatok és szövegmagyarázatok.)

Hallgatók: *Cziráki* (értelmes, szorgalmas növendék, de sokat betegeskedett) *Hoffstaedter* (egyelőre ő látszik a legelevenebbnek és a legérdeklődőbbnek a három közül; franciául is ő beszél a legjobban)

Szöts (szorgalmas, de nyelvi szempontból még sokat kell pótolnia).

II. *Másodéves franciaszakosok csoportja.*

(Heti három óra: egy a fordítási gyakorlatok, kettő az irodalmi tanulmányok számára. Tárgy: *Racine* élete, művei, a *racine*-i problémák, a klasszikus tragédia, *Racine* elődei és kortársai. A *racine*-i tragédiák közös olvasása, előadások, írásbeli dolgozatok.)

Hallgatók: *Borzásák* (intelligens, eleven, egyelőre nem túlságosan becsvágyó növendék, bár társai közt ő látszik ígérni a legtöbbet)

Szegárdy-Csengery (igen szorgalmas, nyelvi szempontból szép haladást tett egy év óta, minden valószínűség szerint ő fog a legjobban vizsgázni)

Torma (beteges, félnék növendék, szorgalmas, jobban ír, mint beszél s egyelőre annyira tartózkodó, hogy nem enged következtetni semmire)

III. Nem-szakos haladó csoport

(Heti két óra. Olvasmány: Duhamel egy novelláskötete. Az olvasmányon kívül beszélgetések, írásbeli gyakorlatok általános francia művelődésköri témákkal.)

Hallgatók: Horváth Lajos II (szorgalmas), Makai III (szorgalmas), Margócsy III (tehetséges és szorgalmas), Molnár III (szorgalmas), Perényi II (szorgalmas és értelmes), Rajniss I (szorgalmas), Szende II (igen szorgalmas és tehetséges), Szokolszky II (határozott hajlama és tehetsége van a franciához), Iványi és Vajda mint vendégek.

1935. január 24.

Tisztelettel: Szegő Albert

1934/1935. II. félév

Jelentés a collegiumi francia előadásokról. 1934-35 (IIik félév)

A) Elsőéves franciaszakosok

Heti két órában az első félévi témának, a *modern francia regénynek* további tárgyalása; e félévben sorra kerültek: André Gide, François Mauriac, Roger Martin du Gard, Georges Duhamel és Jean Giraudaux, mindegyik 2-3 legjellemzőbb művével, előadások, szövegolvasmányok és magyarázatok s írásbeli beszámolók keretében.

Cziráky: értelmes, szorgalmas, francia nyelvben és irodalomban szép haladást tanúsító növendék; irodalmi érzéke fejlődőben; nyugtalan, érdekes temperamentum, egyelőre nem tudja, mibe kapcsolódjék; ha meghiggad és komolyan dolgozik, sokat várhatunk tőle.

Hoffstaedter: a franciában való jártassága erősebb, mint társaié; intelligens, sokat olvasó és gondolkodó fiatalember, nem egyszer eredeti gondolatokkal és ötletekkel; francia íráskészsége is fejlett; komoly, értékes növendéknek ígérkezik. *Szóts*: igen szorgalmas, iparkodó fiatalember, kár, hogy betegeskedése többször visszavetette a fejlődésben; nála látszik legjobban, hogy mennyire viszi egy év alatt a vasszorgalmú tanuló: év elején nem is igen értett, ma már el is beszélget franciául. Egyelőre ő a leggyengébb a három közül, de remélhető, hogy jövőre utoléri őket.

B) Másodéves franciaszakosok

Hetenkint három óra: két irodalmi és egy fordítási: az irodalmi órákon sorra kerültek azok a XVIIik és XVIIIik századi irodalomtörténeti problémák, amelyeket a kézikönyvek némileg elhanyagolnak (a janzenizmus története, a quietizmus vitája, Port Royal, a régiek és az újak harca, a klasszicizmus fogalmának

tisztázása, a tragédia fejlődése és kezdetei stb), azonkívül a növendékek egyes megállapított témákról önálló próbaelőadásokat tartottak. A fordítási órákon magyar folyóiratok cikkeit fordították, hol közösen, hol külön-külön, azonkívül szócsoportok szerint francia nyelvi, illetve szótári ismereteiket bővítették.

Borzásák J.: értelmes, iparkodó fiatalember, de francia nyelvismeretei még mindig nem ütik meg a mértéket; úgy tetszik, állandóan habozik a német és a francia között s talán ennek tulajdonítható, hogy vizsgai eredménye csak *jó* lett.

Szegzárdy-Csengery J.: francia tudása meglepően gazdagodott az idén: szépen fogalmaz, folyékonyan beszélget s kiejtése is egyre tisztább. Amellett páratlanul szorgalmas, állandóan dolgozik s bizonyosan kitűnően vizsgázott volna, ha túlfeszült idegei épp a májusi vizsga előtt egyszerre fel nem mondják a szolgálatot.

Torma I.: igen szorgalmas, de zárkózott fiatalember, jobban ír, mint beszél franciául; csendes, szívós, értelmes és szorgalmának és kitartásának tudható be, hogy ő, aki tavaly évelején alig-alig értett franciául, négy félév után már *kitűnőre* vizsgázhatott.

C) *Nem-szakos haladók csoportja.*

Heti két órában André Gide: *Symphonie Pastorale*-ját és *La Fontaine*-meséket olvastak, beszélgetéssel, írásbeli gyakorlatokkal, nyelvtani és szótári ismétlésekkel. Mivel a IIik félévben a legtöbben vizsgára készültek, az eredetileg nagyon is népes csoport körülbelül öt növendékre olvadt.

Makai (majdnem folyékonyan beszél franciául), Molnár (igen iparkodik), Perényi (színtén igyekvő), Rajniss (a legszorgalmasabb), Tóth (szépen beszél franciául).

1935. június 4.

Tisztelettel: Szegő Albert

1935/1936. I. félév

A collegiumi franciaoktatás tervezete

1935/36-tanév I. félév

A) Francia szakos hallgatók.

I. *Elsőévesek*

(Négyen: Horváth Károly [3ik szaktárgy] – Róna Szilárd – Vozári Pál és Szende [IIIik szaktárgy])

Irodalomtörténet heti két órában (A XIX. sz. francia regénye – Szegő A.)
Francia leíró nyelvtan heti egy órában (Tamás Lajos dr.)

II. Másodévesek

(Hárman: Cziráki – Hofstätter – Szűts)

Irodalomtörténet heti két órában (Racine – Szegő A.)

Stílusgyakorlatok heti egy órában (Szegő A.)

III. Harmadévesek

IV. Negyedévesek

Irodalomtörténet heti két órában (Deshusses)

Történeti nyelvtan heti egy órában (Tamás dr.)

(Jegyzet: a negyedéves hallgatók nyelvtani előadásokra nem járnak; ehelyett, a M. Deshusses-szel való megegyezés szerint, egy harmadik irodalomtörténeti [szövegmagyarázat] órát kaphatnak.)

B) Nem szakos hallgatók

I. kezdő csoport (heti két óra – Horváth Endre)

Ablonczy III. é., Brodszky I. é., Gáspár II. é., Gyóni II. é., Harmatta I. é., Jakabffy IV. é., Mayer II. é., Porga III. é., 9. Pulay I. é., 10. Szander I. é.

(tananyag: fr. nyelvtan az Ahn-módszer szerint; később könnyebb szövegek, mint pl. Daudet)

II. Haladó csoport a) (heti két óra – Ligeti Lajos)

Badits I. é., Benda III. é., Justh, Maksay II. é., Pásztor, Sándor, Schütz, 8. Soltész II. é., 9. Horváth J. III. é.

III. Haladó csoport b) (heti két óra – Szegő A.)

Heppner III. é., Horváth L. III. é., Iványi IV. é., Jermy I. é., Makay III. é., Molnár E. IV. é., Perényi III. é., Rainiss II. é., Személyi I. é., Szokolszky III. é., 11. Tóth A. III. é.

(tananyag: Mauriac: Le Désert de l'Amour c. regényének olvasása – írásbeli és társalgási gyakorlatok)

Tisztelettel: Szegő Albert

Jelentés a collegiumi francia tanfolyamok tanulmányi eredményéről – (1935/36 – I. félév)

A) *Elsőéves francia-szakos hallgatók csoportja.*

(Heti 2 óra – hétfőn 6-8; téma: a XIXik század francia regénye, Balzac, Stendhal, Flaubert, Goncourt, Zola, Daudet, Maupassant, - előadások, szövegolvasások, írásbeli dolgozatok.)

Róna (most már jobban igyekszik, mint évelején, többet olvas, gondosan ír, de még nagy nyelvi hiányai vannak, sokat kell dolgoznia a vizsgáig; egyébként rokonszenves, értelmes, nyílteszű embernek látszik.)

Vozári (igen szorgalmas, kissé gyáva, de intelligens; francia nyelvi ismeretei még szintén gyengék, de már kedvvel fordítgat és sokat olvas; művelt és komoly fiatalember.)

Szende (a francia csak harmadik szaktárgya, de igen iparkodik, nagy kedvvel tanul, majdnem folyékonyan beszél; józan, szorgalmas, becsvágyó növendék.)

B) *Másodéves franciaszakos hallgatók csoportja:*

(Heti 3 óra: 2 irodalmi és 1 fordítási, szerdán d.e. 8-9 és csütörtökön d.u. 6-8; téma: Racine és kora, előadásokkal a klasszikus dráma tárgyköréből, írásbeli dolgozatokkal, szövegolvasással. A fordítási órákon írásbeli és szóbeli fordítások, szótári gyakorlatok, tollbamondás.)

dics. *Cziráki* (igen tehetséges, egyelőre még zavaros és nyugtalan, de máris sokat ígérő növendék; francia tudása szépen gyarapszik, vizsgáira szorgalmasan készül)

Dienes (új növendék, tárgyi tudásban messze elmarad társaitól, viszont igen folyékonyan, bár pongyolán beszél franciául; láthatólag buzgón tanul, az órákra rendszeresen készül, határozottan tehetséges.)

dics. *Hoffstaedter* (egyelőre mint francia szakos, ő ígéri a legtöbbet, csinosan beszél, szorgalmasan tanul, amellet eredeti és elmélyedő olvasónak és literátornak mutatkozik)

dics. *Szöts* (bár egészsége ingadozó, igen szorgalmasan tanul s a tavalyi tudásához képest igen szép haladást mutat; rokonszenves, értelmes növendék)

C) *Nemszakosok haladó csoportja*

(Heti 2 óra: kedden és pénteken este ½9-½10; olvasmány: Le Désert de l'Amour (Mauriac); beszélgetések és írásbeli dolgozatok a mindennapi élet minden ágából; rövid elbeszélések tartalmi ismertetése.)

Horváth Lajos (III), Iványi (IV), Jermy Tibor (I), Makay Endre (III), 5. Molnár E. (IV), Perényi (III), Rainiss (II), Személyi (I), Szokolszky (III), Tóth A. (III). Általában igyekvők és kedvvel járnak az órákra.

Tisztelettel, Szegő Albert

1935/1936. II. félév

Jelentés a collegiumi francia oktatás jelenlegi helyzetéről (1935/36. II. félév)

A) *francia szakos csoportok.*

1) *Elsőévesek csoportja:*

(Heti 2 óra, kedden d.u. 6-8; téma: a francia dráma rövid áttekintése a XVIIIik sz.-tól napjainkig. Eddig sor került a XVIIik sz. nagy klasszikusaira, a XVIIIik sz. vígjátékíróira, a XIXik sz. romantikusaira. Előadások, szövegolvasás, írásbeli dolgozatok)

Róna (szorgalmasabb, de nyelvi ismeretei még mindig gyengék, bár az I. fél-évinél jobbak)

Vozári (igen igyekvő, mindent elvégez, meglehetősen gyarapszik is ismeretekben)

(Általában az idei elsőéves franciák jóval alatta állnak mind a másodévesek, mind pl. a negyedévesek színvonalának)

2) *Másodévesek csoportja:*

Cziráki, Dienes, Hoffstaedter, Szóts. Mindnyájan szorgalmasan készülnek az alapvizsgára s remélhető, hogy mind a négyen meg fogják állni a helyüket, mert mindnyájan iparkodó, értelmes fiatal emberek.

(Heti 2 irodalmi és 1 fordítási, összesen heti 3 óra. Téma: a XVII. sz. moralistái, előadásokban és szövegolvasásban. A fordítási órákon tollbamondás és szótári gyakorlatok is időnkint)

B) *Nem szakos haladók csoportja:*

(Heti 2 óra; olvasmány: Labiche: *Le Voyage de M. Perrichon* (színmű). Azonkívül beszélgetési, fordítási és fogalmazási gyakorlatok)

A növendékek általában szorgalmasan járnak és készülnek az órákra.

Horváth Lajos III, Heppner II, Jermy Tibor I, Makay III, Molnár E. IV, Perényi III, Rajniss II, Schütz III, Szokolszky III, Személyi I, Tóth A. III.

Perényi jelenleg Párisban van; Rajniss és Személyi huzamosabb ideje betegek; a többiek általában kifogástalanul igyekeznek és haladnak is.

Tisztelettel Szegő Albert

Jelentés a collegiumi francia tanfolyamokról. 1935/36 (I. és II. félév)

A) *Elsőéves franciaszakos hallgatók.*

Heti 2 óra (kedden 6-7): általános bevezetés a francia irodalomba és pedig, tekintettel a gyakorlati nyelvtanulásra, a mai vagy legalábbis újkori irodalomba; az I. félévben sorra vettük a *XIXik század regényíróit* (Balzac – Stendhal – Flaubert – Zola – Daudet – Maupassant – a Goncourt-ok – Loti – Barrès – A. France – Bourget stb), a II. félévben a legújabb kor regényíróit (Mauriac, Gide, Duhamel, Green stb) s főképpen a *francia dráma remekeit*, a klasszikusoktól kezdve, a romantikusokon át egészen a legújabbakig (Curel, Becque, Rostand, Claudel stb) Francia előadások (conférence-ok), írásbeli dolgozatok,

esetleg viták és szövegmagyarázatos olvasmányok hétről-hétre. Hallgatók: *Róna* és *Vozári*, mindketten szorgalmas, értelmes és megbízható növendékek; Róna az I. félévben szelesebbnek látszott, de a II. ikban megkomolyodott; Vozári jobban fogalmaz, Róna bátrabban beszélget; általában mindketten határozottan fejlődtek az év kezdetéhez képest; különösebb dicséretet talán nem, de szemrehányást sem érdemelnek.

B) *Másodéves franciaszakos hallgatók.*

Heti 3 óra (csütörtökön 6-8: irodalomtörténet és szerdán 8-9: stílusgyakorlatok). Tekintettel az alapvizsgára, a II. évi témák kizárólag a XVIIlik és XVIIIlik sz. irodalmára szorítkoznak. Az I. félévben foglalkoztunk *Racine*-nal, R életével, min-táival, drámaelméletével, minden egyes tragédiájával, a tragédiák forrásaival, a r-i művészet problémáival, a R-al kapcsolatos általánosabb témákkal (a francia tragédia eredeteivel, a janzenizmussal, R. kortársaival, a R-irodalommal stb), olvastuk a tragédiákat (gramofonlemezekkel) stb. A II. félévben foglalkoztunk a francia moralistákkal (Pascal – La Rochefoucauld – La Bruyère – Rousseau – Diderot – Voltaire – Montesquieu stb), előadások és szövegolvasmányok keretében. A stílusgyakorlati órán írásbeli vagy rögtönzött szóbeli fordításokat és szótári gyakorlatokat végeztünk, azonkívül helyesírási gyakorlatokat tollbamondással.

Hallgatók: *Cziráki* (szorgalmas, tehetségesnek látszó, egyelőre nyugtalan és határozatlan növendék, de remélhetőleg kiforrja magát; franciából csak jóra vizsgázott, idegessége miatt; készültségénél fogva, némi joggal, jobb jegyre mert számítani).

Dienes (csak az idén jött a Coll.-ba, folyékonyan, de nem egészen hibátlanul beszél franciául s bár sokfélével foglalkozik, a franciát is eléggé komolyan vette; tanulmányi inkább a nyelvészet, mint az irodalom felé vonzzák).

Hofstädter (komoly készültségű, művelt növendék és vizsgai dicséretes eredménye meg is felel franciatudásának és nyelvkészségének).

Szöts (szorgalmas, igyekvő, becsületes növendék, akinek rossz vizsgai eredménye csakis idegkimerültségének és szívbajának tulajdonítható, nem pedig tudatlanságának vagy készületlenségének).

C) *Nem-szakos hallgatók csoportja:*

Heti 2 óra (kedden és pénteken ½9-½10): olvasmány (Un chapeau de paille d'Italie és Le Voyage de M. Perrichon, *Labiche* 2 vígjátéka), beszélgetések, írásbeli gyakorlatok, kisebb novellák tartalmi ismertetése franciául, fordítások, tollbamondások, a mindennapi társalgás szó- és kifejezőkészlete.

Hallgatók:

Heppner (vizsgái miatt a II. félévben elmaradt)

Horváth Lajos (szorgalmas)

Jermy T. (eleven, eszes növendék)

Makay (franciául szépen beszélget)
Molnár Ernő (szorgalmas, rokonszenves növendék)
Perényi (szépen beszél és fogalmaz már)
Rajniss (a II. félévben beteg is volt, vizsgázott is)
Schütz (intelligens, érdeklődő, tehetségesnek látszik)
Személyi (állandóan betegeskedett)
Szokolszky (igen komoly, tehetséges, derék növendék)
Tóth András (szépen beszél és fogalmaz)

Budapest, 1936 – V. – 29. Szegő Albert

1936/1937. I. félév

Jelentés a collegiumi *francia* csoportokról (1936/37 – I. félév)

A) *Elsőéves franciaszakos hallgatók csoportja:*

Kósa (eleven, iparkodó, értelmes növendéknek látszik; francia nyelvismerete szépen gyarapszik)

Szigethy (betegeskedése miatt egyelőre még nem mutatta meg egészen, mire képes; szorgalmas, jóindulatú, de nyelvismeretben még nem éri el Kósát)

Hetenkint két óra; téma: a *francia regény* története, az egyes remekművek olvasásával, előadásokkal és írásbeli dolgozatokkal, a XVIIik századtól a romantikáig.

B) *Másodéves franciaszakos hallgatók csoportja:*

Róna (igen értelmes, szépen fejlődő, önálló ítéletű növendék);

Vozári (félénkebb, nyelvismeretben is bizonytalanabb, viszont igen szorgalmas)

Heti két óra; tárgy: *Corneille és Racine*, szövegolvasással, előadásokkal, írásbeli dolgozatokkal.

C) *Nem-szakos haladók francia csoportja:*

Banó (I), Gall (amerikai), Gáspár (III), Horváth Lajos (III), Jermy (II), Makay (III), Maksay (III), Németh Gyula (I), Pais (I), Perényi (IV), Schütz (IV), Szokolszky (IV), Tóth A. (IV). (Általában mindannyian szorgalmasan jártak az órákra; tudásuk és lelkesedésük természetesen egyenlőtlen, viszont mindnyájan látható kedvvel vettek részt a közös munkában.)

Heti két óra; olvasmány: *Le Notaire du Havre* (G. Duhamel regénye); társalgás, a mindennapi francia nyelv szó- és kifejezéscsoportjai, önálló írásbeli dolgozatok és fordítások, kisebb előadások rövidebb olvasmányok (novellák) alapján.

Bpest, 1936-XII-17.
Tisztelettel: Szegő Albert

1936/1937. II. félév

A collegiumi francia irodalmi órák előzetes programvázlata. 1936/37. II. félév.

A) *Elsőéves francia-szakos növendékek (heti 2 óra)*

a) a múlt félévi program folytatása: *a francia regény és novella remekei*. A szüniidőben a növendékek elolvastak egy-egy Balzac-, Stendhal- és Flaubert-regényt, februárban és márciusban foglalkozunk majd a naturalistákkal (Zola, Maupassant, Daudet, Huysmans etc) és a századvégi írókkal (A. France, P. Bourget, P. Loti, M. Barrès etc), előadások, írásbeli dolgozatok és szövegmagyarázatos olvasmányok formájában.

b) a húsvéti vakáció után áttekintjük majd a *francia drámát*, de csak legkiemelkedőbb remekműveiben, a XVIIik századtól a XX.-ig.

B) *Másodéves franciaszakos növendékek (heti 2 óra)*

a) Folytatjuk az I. félévben megkezdett témát: *Racine* tragédiáit, szövegolvasással és előadásokkal; utána áttérünk, hasonló formában, a *francia moralisták* tanulmányozására (Pascal, La Rochefoucauld, La Bruyère, Vauvenargues, Chamfort, Montesquieu, Voltaire, Diderot, Rousseau);

b) pár órán át *Franciaország történetével* is foglalkozunk, főképp a XVIIik és XVIIIik századdal, tekintettel az irodalom- és művészettörténetre.

C) *Nem franciaszakos növendékek haladó csoportja (heti 2 óra)*

Közös olvasmányul ezúttal egy színművet választunk, valószínűleg Giraudoux „Intermezzo” c. vígjátékát; ezzel kapcsolatban folytatjuk a mindennapi élet és társalgás szócsoportjait, a levelezés gyakoribb formáit, kisebb előadásokat és fordításokat.

Bp. 1937-I-22.
Tisztelettel: Szegő Albert

Tanulmányi jelentés (1936/37 – IIik félév)

A) *Elsőéves franciaszakosok csoportja:*

Heti két órában a francia irodalom remekműveinek ismertetése, szövegmagyarázat, előadások és írásbeli dolgozatok formájában. Húsvétig

a francia regényt folytattuk, az első félév programjának befejezéséül; az utolsó negyedévben pedig a francia *drámairodalom* nagy alkotásait vettük sorra (Corneille, Racine, Molière, Marivaux, Musset egy-egy művét).

Hallgatók: *Szigethy és Kósa*. Mindegyik elvégezte a kiszabott munkát, nyelvi és irodalmi ismereteik – az év elejéhez mérve – szintén kielégítők, különösebb képességeket azonban egyikük sem mutat. Mindkettő, úgy látszik, állandó anyagi gondokkal küzd, emellett mindketten betegeskedtek is évközben. Mind tehetségben, mind szorgalomban jó közepeseknek mondhatók.

B) *Másodéves franciaszakosok csoportja:*

Heti 2 órában irodalomtörténet, 1 órában fordítási és szótári gyakorlatok. A második félévben tekintettel a vizsgára oly irodalomtörténeti problémakörökkel foglalkoztunk, amelyekre az egyetemi előadások és a kézikönyvek eddig még kevésbé terjeszkedtek ki (a janzenizmus – a klasszicizmus – a régiek és a modernek harca – az Enciklopedisták etc). A fordítási órákon magyar szövegeket fordítottunk, hol írásban, hol élőszóban, hol közösen, hol külön-külön.

A hallgatók – Róna és Vozáry – tavaly elért eredményeikhez képest észrevehetőleg, sőt dicséretreméltó módon fejlődtek. Nyelvkészségük, természetesen, még sok hiányt mutat, de szorgalmuk, ismeretvágyuk, kitartó készülésük és készségük minden elismerést megérdemel. Vizsgai eredményeik nincsenek egyenes arányban e készséggel s ezért nem is tarthatók teljesen irányadónak. Hogy mihez van igazi tehetségük s hogy mire vihetik a tudományos munkás-ság terén, azt egyelőre még nem látni tisztán; de hogy komolyan veszik a feladatukat, az máris kétségtelen.

C) *Nem-szakosok haladó csoportja:*

Heti 2 óra: szövegolvasással (Giraudoux „Intermezzo” c. színműve), társalgással, írásbeli gyakorlatokkal a mindennapi élet s a hallgatók tudományágainak köréből. Ez a csoport a második félévben meglehetősen leolvadt, mivel sok volt a vizsgázó; emellett a Horváth-csoport nem-vizsgázó tagjai is ehhez a csoporthoz csatlakoztak.

Hallgatók: Bánó, Gál, Habisch, Jermy, Maksay, Pais, Rajniss (I), Tóth András. Mindnyájan kedvvel és kitartóan vettek részt a közös munkában.

1937. június 11.

Tisztelettel: Szegő Albert

1937/1938. I. félév

Francia irodalom. 1937/38 – I. félév

a) *I. éves hallgatóknak (2 óra)*

Introduction à la litt. française. Les chefs-d'oeuvre du théâtre français du XVIIe au XXe siècle.

b) *II. éves hallgatóknak:*

1) Irodalom: Racine (2 óra)

2) Stílusgyakorlatok (2 óra)

c) *III. éves hallgatóknak:*

A francia regény a XIX. században (heti 2 óra)

Budapest, 1937 október hó. Szegő Albert

Jelentés a collegiumi francia irodalmi órák tanulmányi eredményéről. 1937/38 (I. félév)

A) I. éves francia szakos hallgatók.

Heti 2 óra. Tárty: a francia dráma remekei a XVIIik századtól a XXikig. Tártyaltuk – előadások, szövegolvasás és írásbeli dolgozatok keretében – Corneille (Polyeucte), Molière (Le Misanthrope), Racine (Phèdre), Marivaux (Le jeu de l'Amour et du Hasard) és Musset (On ne badine pas avec l'amour) egy-egy művét s ugyanezt a témát folytatjuk majd a IIik félévben. A növendékek emellett rendszeresen beszámoltak – írásban vagy élőszóban – más francia olvasmányukról is.

Herczeg: igen becsvágyó, iparkodó fiatalember, egyelőre sok benne az iskolás, sőt ideges vonás; érdeklődése inkább nyelvészeti, mint irodalmi, de azért az irodalomban is egyre tájékozottabb.

Margócsy: eleveneszű, eredeti felfogású, rokonszenves növendék; nyelvkészsége erősebb, mint társaié (egy nyarat már Fr-országban töltött), olvasottsága szintén figyelemreméltó.

Urbán: komoly, mélyebbengondolkodó, kissé problematikus természet; munkájában iparkodó és készséges.

Weisz: igen szorgalmas, munkabíró, látható kedvvel dolgozik, szépen halad.

B) II. éves francia szakos hallgatók.

Heti 2x2 = 4 óra: két irodalmi és két fordítási. Az irodalmi órákon Racine-nal, R. korával és a vele kapcsolatos irodalomtörténeti kérdésekkel foglalkoztunk.

A fordítási órákon a tulajdonképpeni fordításokon kívül tollbamondással és szócsoportok szerint való szókincs-gyarapítással.

Kósa: igen eleven észjárású, dolgoz és becsvágyó növendék s minden remény megvan arra, hogy szép eredménnyel fog vizsgázni.

Szigethy: alapos, komoly, szorgalmas növendék; nyelvkészsége nem eléggé hajlékony, viszont annál rendesebben fogalmaz már; ő is minden bizonnyal igen jól el fog készülni a vizsgára.

C) *Harmadéves francia szakosok.*

Heti 2 óra; tárgy: a XIXik század francia regénye, különös tekintettel *Balzac*, *Stendhal* és *Flaubert* műveire, előadások, írásbeli munkák és viták keretében.

Róna: eszes, eredeti gondolkodású, legfeljebb kissé frondeur-természetű növendék, határozott egyéni nézetekkel; munkáját látható szeretettel végzi.

Vozáry: túlságosan csendes és tartózkodó természetű, de félénksége mögött sok jóindulat, alapos készütség és őszinte érdeklődés rejtőzik. Mindketten már komolyan készülnek francia irodalmi szakdolgozatukra.

Bp. 1937-XII-15.

Tisztelettel: Szegő Albert

1937/1938. II. félév

Tanulmányi tervezet. 1937/38. II. félév.

A) *Elsőéves francia-szakos hallgatóknak:*

Az első félévben megkezdettek folytatása: a francia dráma remekművei. Sorra kerülnek, a XVIIik és a XVIIIik század klasszikusai után, a romantikusok (Musset), a polgári dráma (Augier, Dumas, Labiche), a neoromantika (Rostand), a szimbolizmus (Maeterlinck), a legújabbak (Curel, Courteline, Becque, Claudel, Giraudoux). Húsvét után, ha marad idő, a *francia novella* története következik (2 óra).

B) *Másodéves francia-szakos hallgatóknak:*

a) Irodalomból: rövid előadások a XVIIik és XVIIIik század íróiról és irodalmi problémáiról, a vizsgára való tekintettel. (2 óra).

b) Stílusgyakorlatok, mint az első félévben (2 óra).

C) *Harmadéves francia-szakos hallgatóknak:*

Az első félévi téma folytatása. A francia regény története; ezúttal Balzac, Stendhal és Flaubert után a naturalisták, a századvégiek és a legújabb regényírók (2 óra).

Tisztelettel: Szegő Albert

Tanulmányi jelentés a collegiumi francia szakóráról (1937/38 – II. félév)

I. Elsőéves francia szakosok csoportja.

Heti 2 óra (egyben). Tárgy: a francia drámairodalom főművei (folytatás az első félévről); ezúttal a XIXik és XXik század drámaírói kerültek sorra (Augier, Dumas fils, Labiche. Pailleron, Rostand, Maeterlinck, Cúrel, és végül Claudel). Előadások, olvasmányok, írásbeli dolgozatok, viták.

Növendékek:

Herczeg (igen szorgalmas, becsvágyó, valóságos könyvfaló, kár, hogy alaptermészete ideges, nyugtalan s ezért nem fejlődhet harmonikusan)

Margócsy (eleven, eszes, gondolkodó fej, csupa élet; franciául folyékonyabban, de még hibásabban beszél és ír, mint Herczeg, viszont eredetibb elmének látszik)

Urbán (komoly, meggondolt, alapos gondolkodású; szorgalmas és iparkodó; nyelvkészségben még elmarad az első kettő mögött)

Weisz (szintén igen becsületes, rokonszenves, igyekvő fiatalember; kötelességtudó, iparkodó; nyelvkészsége még nem egészen biztos, de fogalmazni jobban tud.)

Általában mind a négy elsőéves szívesen és szorgalmasan foglalkozott a francia irodalommal s nyelvi és irodalmi ismereteik, amellet irodalmi érzékük és ítélőképességük terén egy év alatt öröndetesen fejlődtek.

II. Másodéves francia szakos növendékek.

Heti két órában irodalomtörténet s két órában stílusgyakorlat (mindkétyszer 2-2 óra egyben). Irodalomtörténetben a XVIIik és XVIIIik század költőit, majd moralistáit tárgyaltuk, előadások, olvasmányok és közös megbeszélések formájában. A stílusgyakorlati órákon tollbamondások, fordítások és szótári gyakorlatok váltakoztak. Mindkét növendék (*Szigethy* és *Kósa*) szorgalmasan készült az előadásokra s minden előjel arra mutatott, hogy *Szigethy* szép vizsgai eredményét *Kósa* is meg fogja közelíteni franciából s nagy kár, hogy görög vizsgája miatt franciából csak szeptemberben vizsgázhat újra. A múlt év elején még *Kósa* lát-szott a jobb, a „ragyogóbb” növendékek: folyékonyabban beszélt franciául, elevenebb szelleműnek mutatkozott s főképp a nyelvészet terén ébresztett nagyobb reményeket. Ma, alig két év után, majdnem fordítva áll a helyzet: *Szigethy*, az ő vasszorgalmával, állandóan és biztosan haladt s ma már jobban fogalmaz és legalább oly folyékonyan beszél franciául, mint évfolyamtársa; *Kósa* viszont sűrűn betegeskedett, amellet anyagi helyzete is bizonytalan s talán ezért is nem fejthette ki mindezt, amire már tavaly is jogosított, bár – legalább franciából – így is mindig megfelelt a közepesnél magasabb követelményeknek. Éppen ezért remélhető, hogy szeptemberi vizsgáin derekasan meg fogja állni a helyét.

III. Harmadéves franciaszakos hallgatók.

Heti két óra (egyben). Tárgy: a mai francia regény (a múlt félelvi tárgykör folytatása: a századvég regényírói, A. France, Bourget, Loti, Barrès, R. Rolland s a legújabbak közül M. Proust). Mindkét növendék (*Róna* és *Vozáry*) lelkesen és szeretettel készült az előadásokra, sokat olvastak, ízlésükben fejlődtek, irodalmi műveltségben gyarapodtak. Amellett többször beszámoltak francia szakdolgozatuk haladásáról is.

Budapest, 1938. május 18.

Tisztelettel: Szegő Albert

1938/1939. I. félév

Francia órák rendje az 1938/39-iki év első felében.

- 1) Elsőéves franciaszakos hallgatóknak: *Bevezetés a francia irodalomba* (egy-egy remekművek olvasása és ismertetése a XVII-ik századtól a XX-ik századig). Heti 2 óra.
- 2) Másodéves franciaszakos hallgatóknak: a) *Irodalomtörténet. A francia moralisták a XVII-ik és a XVIII-ik században* (heti 2 óra). b) *Stílusgyakorlatok* (heti 1 óra).
- 3) Harmad- és negyedéves franciaszakos hallgatóknak: *A francia romantika* (előadások és írásbeli munkák); heti 2 óra.

Budapest, 1938. szeptember 15.

Szegő Albert

Jelentés a collegiumi *francia irodalmi* órákról (1938/39 – I. félév)

I. Elsőéves franciaszakos hallgatók.

Heti 2 óra. Tárgy: a francia drámai irodalom remekművei, a XVII-ik századtól egészen a XX-ik sz-ig. Előadások, írásbeli munkák és közös szövegolvasások. *Corneille*, *Racine*, *Molière*, *Marivaux* és *Musset* legszebb darabjai alapján.

Növendékek:

Ángyán Pál (a három elsőéves közül eddig még ő mutatkozik a legszintelenebbnek; szorgalmas, szépen dolgozik, minden rábízott munkát elvégez s bizonyos haladást is mutat az év kezdetéhez képest; nyelvi ismeretei még nem eléggé erősek, főképp az élő nyelvi beszélgetésekben; viszont eléggé jól fogalmaz.)

Csatlós János (igen tehetséges, szívós akaratú, eszes, szorgalmas fiatalember; szépen dolgozik, egész kis tanulmányokat ír olvasmányairól, nyelvkészsége is állandóan fejlődik; a három francia közül ő tetszik a legtehetségesebbnek)

Nagy Péter (eleven, művelt, sok mindennel foglalkozó, ügyes és hajlékony eszű növendék; ő beszél legfolyékonyabban, csillogóbb, mint másik két társa, ezek viszont mélyebbnek, alaposabbnak látszanak; ő is végig szépen, szorgalmasan dolgozott.)

II. Másodéves növendékek.

Heti két óra irodalomra és heti két óra stílusgyakorlatokra. Irodalomban a XVIIik és a XVIIIik század moralistáival foglalkoztunk (Pascal, La Rochefoucauld, La Bruyère, St-Évremond, Montesquieu, Voltaire), előadások, írásbeli munkák és szövegolvasások keretében. A másik órán fordítások, szótári gyakorlatok, tollbamondások kerültek sorra. Amellett áttekintettük Franciaország történetét, különös tekintettel a XVIIik és XVIIIik századra.

Növendékek:

Bogdány (az idén került csak a Collegiumba, kissé félnélkebb és tartózkodóbb még a többinél. Szorgalmas, munkáit elvégzi, különösebb lendület nélkül)

Herczeg (igen igyekvő, szinte idegesen becsvágyó és iparkodó növendék; több szép előadást tartott, önállóan ítél és gondolkodik, nyelvismeretei is fejlettek)

Margócsy (igen rokonszenves, eszes, iparkodó, önálló gondolkodású, sőt szellemes és eredeti észjárású növendék. Minden, még oly kis munkája sok gondra, becsületeselemlyedésre, komoly hozzáértésre mutat)

Urbán (eszes, kissé fölényes gondolkodású, becsületeselemlyés és szorgalmas növendék; egyes előadásaiban határozott eredetiséget is mutatott)

Weisz (nyugodt, csendes, munkabíró, rendszeresen és szépen dolgozó növendék; több ízben szerepelt s mindannyiszor derekasan megállta a helyét)

Általában mind az öten szorgalmasan készülnek az alapvizsgára s remélhető, hogy mindnyájan szép eredményt fognak elérni.

III. Harmad- és negyedéves növendékek.

Heti két óra. Tárgy: a francia romantika, a romantika eredete, a vele kapcsolatos elméletek és viták a múlt században és legújabban, a romantikus manifesztumok s végül a romantikus dráma. Előadások, írásbeli dolgozatok, viták.

Növendékek:

Szigethy (harmadéves; önálló, eleven gondolkodású, élénk irodalmi érdeklődésű növendék; több érdekes dolgozatot írt s több jó előadást is tartott; nyelvi készsége egyre fejlettebb)

Róna (okos, igen eredeti, nem mindennapos értelmű növendék; szereti, sőt keresi a vitát, csupa tűz, dac és ellentmondás, amellet igen határozott ízlésű és ítéletű. Szakdolgozata majdnem kész, érdekes, eredeti munkának ígérkezik.)

Vozáry (egyike a Collegium legbecsületesebb, leglelkiiismeretesebb

növendékeinek; szorgalmas, értelmes is, csak roppantul hallgatag és zárkózott s ezért kevesebbet mutat, mint amennyit mutathatna, holott se nem tudatlan, se nem ostoba. Szakdolgozata szintén készen.)

Mészáros (a Collegium legújabb növendéke; egyelőre csak annyit mondhatok róla, hogy szerény, rokonszenves fiatalember, nyelvi készsége meglepően fejlett, tárgyi tudásában még hiányok vannak; a munkát máris megkezdte s iparkodik együtt haladni társaival.)

Budapest, 1938. december 17.

Tisztelettel: Szegő Albert

1938/1939. II. félév

Jelentés a collegiumi *francia* szakóráról. 1938/39. II. félév.

A) Elsőéves *franciaszakos* hallgatók:

A második félévben folytattuk a francia irodalom áttekintését. Miután az ősztől kezdve végighaladtunk előbb a dráma, aztán a regényirodalom remekművein, húsvét után rátértünk a francia költészet remekeire Ronsard-tól Victor Hugo-ig. Hetenként két órában: szövegolvasás közösen, előadások, lehetőleg élőszóval s állandó írásbeli beszámolók az olvasmányokról.

Ángyán Pál: szorgalmas növendék, munkáját igen becsületesen végezte, bár nyelvi tudásban s irodalmi fogékonyságban kissé elmarad társai mögött.

Csatlós János: a legkomolyabb és legelmélyedőbb a három elsőéves között; nyelvtudása is igen szépen fejlődött, irodalmi tájékozottsága s ítélőképessége szintén s lelkesedését még hosszú betegsége sem tudta meggátolni.

Nagy Péter: igen eleven, értelmes, sokoldalú növendék; mivel mindent könnyen megtanul, egyelőre csak játszik a dolgokkal, viszont olyan tájékozott és ismeretszomjas, hogy minden remény megvan nála az elmélyedésre.

B) Másodéves hallgatók:

A második félévben, tekintettel az alapvizsgára, kizárólag a XVIIik és XVIIIik századi irodalommal foglalkoztunk, főképpen előadások és közös olvasmányok formájában. A heti 2 irodalmi órán kívül heti egy-egy órában stílusgyakorlatot is tartottunk.

Bogdány Ferenc: a második félévben láthatóan megközelítette a társait; szorgalmas, komoly növendék s remélhetőleg sikeresen fog vizsgázni.

Herczeg Gyula: irodalomban, éppúgy, mint nyelvészetben, igen komoly, nagy-készültségű, alapos tudású növendék; ami könyvekből megtanulható, azt buzgón elsajátítja; nyelvismerete különösen dicséretreméltó.

Margócsy József: természetadta tehetségénél s állandó önművelődésénél fogva valamennyi másodéves közt a legkiválóbb; irodalmi ismeretei és nyelvkészsége

folyton fejlődnek; épp ezért vizsgai eredménye nincs arányban tudásával és szorgalmával.

Urbán Ernő: nyers tehetség szempontjából Margócsy mellett ő a legfigyelemre méltóbb; szorgalma a második félévben határozottan megerősödött s ma már készültség dolgában is felveszi a versenyt társaival.

Weisz József: csendes, szerény, igyekvő, igen komoly készültségű növendék, talán a legszorgalmasabb – Herczeggel együtt – a másodévesek között; az első év kezdetéhez képest szinte bámulatosan fejlődött.

C) Harmadéves növendékek:

A negyedévesekkel együtt a XIXik század francia kritikusaival foglalkoztak, heti két órában; először különösen Sainte-Beuve-vel, aztán Taine-nel, Brunetière-rel, Lemaître-rel s a legújabbakkal egészen Albert Thibaudet-ig.

Szigeti Miklós: igen szépen fejlődő, értelmes és szívósakarátú növendék; a félév vége felé megkezdte már francia szakdolgozata első munkálatait.

Mészáros Zsolt: idegességét hamar leküzdte s a második félévben már elevenen részt vett a szakórákban, előadásokkal és írásbeli dolgozatokkal; francia szakdolgozatán már ő is szorgalmasan dolgozik. A második félévben részt vett a II. évesek irodalmi óráin is.

D) Negyedéves növendékek:

A harmadévesekkel együtt, heti két órában.

Róna Szilárd: eszes, eleven, tehetséges növendék, francia szakdolgozata érdekes és értékes munkának látszik.

Vozáry Pál: igen szerény, hallgatóg, de nem tudatlan és nem is tehetségtelen; négy éven át mindenkor szorgalmas és kötelességtudó növendék volt.

Bp. 1939. május 12.

Tisztelettel: Szegő Albert

1944/1945. II. félév

Francia nyelv és irodalom. 1945 május-június-júliusi félév.

A) Francia szakos hallgatók csoportja.

1. *Kováts Miklós* IV-edéves (a három hallgató közül ő talán a legkevesbé erős; szakdolgozata Rabelais-ről még a mai viszonyokhoz képest is igen sovány; az őszig, ha vizsgázni akar, alaposan kell készülnie).

2. *Lukácsy Sándor* IV-edéves (a három közül ő a legkészsültebb, nyelvi készsége is fejlettebb, mint társaié; szakdolgozata Verlaine verseléséről határozott verstani jártasságot s bizonyos stílus-készséget is mutat; vizsgai eredménye igen szép és megfelel általános készségének).

3. *Debreczeni Ferenc* (nem francia-szakos, csak ebbe a csoportba kérézőzött; az órákra szorgalmasan eljár, bizonyos nyelvi készsége is van és, úgy tetszik, őszintén szereti a francia irodalmat).

Ezzel a legfontosabb csoporttal heti 2-2 órában foglalkoztam; később – részben a vizsgákra való tekintettel, részben mert a növendékek igen keveset olvastak a XIXik század irodalmából – ez a heti két óra, közös megegyezéssel, heti 4 órává növekedett. Végigmentünk a francia romantikus költészetten (Lamartine – V. Hugo – Vigny – Musset – Gauthier – Nerval – Maurice de Guérin stb), elolvastuk mindegyik költő legszebb, legjellemzőbb verseit, majd az utolsó órákban a romantikus prózáírókra tértünk: Chateaubriand-ra, Mme de Staël-ra, Balzac-ra, Stendhalra, Flaubert-ra, természetesen igen vázlatosan. Feltűnő, hogy a növendékek csak a legismertebb írókat s csak a klasszikusokat ismerték; a XIXik század nagy regényírójáról éppen csak tudomásuk volt s így például négy hosszú év alatt alig egy regényt olvastak Balzac-tól, alig egy-két verset ismertek Victor Hugótól. Az órákra szívesen jártak, látható kedvvel dolgoztak, de persze épp a vizsgák miatt, pusztán vizsgai szempontból.

B) *Nem francia-szakos kezdők csoportja*

Heti két órában

1. *Dörnyei Sándor* elsőéves (rokonszenves, szorgalmas, eléggé tehetséges)
2. *Herczeg Tibor* elsőéves (valamivel nehezkesebb, de derék, komoly, igyekvő növendék)
3. *Tarnai Andor* másodéves (szintén komoly, kedves, iparkodó, figyelemreméltó növendék).

Azonkívül 1-2 vendég, de csak pár órára jelentek meg.

Olvastuk Anatole France egy novelláját (*Le Jongleur de Notre-Dame*), tanulunk pár szép verset (Verlaine, Baudelaire), társalogtunk, fordítottunk s gyakoroltuk a nyelvtani szabályokat, mindig a mindennapi nyelvzsükséglet és az olvasmányok alapján.

C) *Nem francia-szakos haladók csoportja*

Heti 2 óra

1. *Eperjessy Géza* elsőéves (eleven, okos, önálló gondolkodású)
2. *Rusvay Tibor* elsőéves (nyelvkészsége még fejletlenebb, de igen buzgó és iparkodó)
3. *Sárosi Bálint* elsőéves (kedves, kissé nehezkés, de rokonszenves és tehetséges)
4. *Starky Tibor* elsőéves (az egyetlen elsőéves francia szakos; vele külön is foglalkoztam, írásbeli dolgozatokat írt a francia irodalom 10 remekművéről, nem egyszer igen önálló és figyelemreméltó módon; nyelvkészsége eléggé fejlett, eléri, sőt túlszárnyalja negyedéves társaiét; irodalmi ismeretei is aránylag kielégítők)

5. *Török Erik* harmadéves (művelt, igyekvő, szimpatikus, nyelvismerete is jobb az átlagosnál).

Olvastuk Musset színművét, a Fantasiót, valamint néhány szép verset (Ronsard, Du Bellay) társalogtunk, vitatkoztunk, próbálkoztunk francia irodalmi, művészeti és történelmi ismereteket is szerezni. Mindjárt ezzel kapcsolatban szeretném felvetni azt a kérdést, nem lehetne-e a jövő évben nem francia-szakos, de franciául már értő hallgatóknak külön irodalmi órákat tartani? Ehhez, úgy látom, még a csonka Collegiumban is sok kedv és megértés mutatkozik.

Budapest, 1945-VII-19.
Gyergyai (Szegő) Albert

1945/1946. I. félév

Beszámoló a collegiumi francia oktatásról. 1945/46. I. félév

I. Elsőéves francia szakosok

Téma: a francia irodalom remekművei (olvasmány, magyarázatok, előadások)

Sorra került: Racine *Andromaque*-ja, Corneille *Polyeucte*-je, Molière *Misanthrope*-ja, Marivaux egy darabja, Voltaire *Candide*-ja.

Hallgatók:

Benyhe János (egyelőre nyers modorú, iskolás gondolkodású, de nem tehetségtelen, se lusta; úgy látszik, a nyelvészet jobban vonzza, mint az irodalom)

Molnos József (francia nyelvtudása, társaihoz képest, fölülnyes; irodalmi ismeretei még egy kissé iskolásak, véleményei félénkek, de már kezdenek önállósulni)

Szabó János (igen szerény, de csupa jóakarát és igyekvő; nyelvi készsége még habozó, de mivel igen szorgalmas, bizonyosan eléri, sőt talán túl is szárnyalja társait; mindnyájuk közt ő a legszorgalmasabb)

Nagy András (tehetségét, szorgalmát csak ezután tudja majd megmutatni, mivel a félév nagy részében távol van a Collegiumtól; egyelőre csupa nagy ígért s remélhetőleg be is váltja mind).

Hetenkint 2 óra (kedden 6-8)

II. Másodéves francia szakosok

Téma: a francia dráma a XVIIik és a XVIIIik században (Corneille, Racine, Molière, Marivaux, Beaumarchais stb – olvasmányokkal, előadásokkal, magyarázatokkal és vitákkal)

Hallgatók:

Eckhardt István (csak egyszer láttam)

Mihályi Gábor (franciaországi tartózkodása révén könnyebben és biztosabban beszél franciául, mint társai. Értelmes, nem is műveletlen, legfeljebb kissé

zavaros és megbízhatatlan, talán mivel nagyon is sokfelé érdeklődik és tájékozódik)

Molnár László (kissé zárkózott, habozó, de értelmes, sőt eredeti gondolkodású)

Németh Miklós (elevenebb, de felületesebb Molnárnál; mindkettőn kissé pedánsul érznek és ítélkeznek, vagyis még nem eléggé szabadok)

Starky Tibor (francia nyelvtudásban versenyezhet Mihályival; könnyen fogalmaz, elevenen ítél, értelmes, bár még nem eléggé elmélyedő; egyelőre mindenestre ő ígér legtöbbet társai közt).

Heti két óra (szerdán 6-8).

IIIa) *Nem francia szakosok*

Kevésbé haladók csoportja

Olvastunk verseket (V. Hugo, S. Prudhomme) s Dumas „La Dame aux Camélias” c. színművét; voltak apróbb előadások, viták, írásbeli gyakorlatok.

Eperjessy Géza (értelmes, művelt, szorgalmas)

Frankl Róbert (érdekes, józan, kissé földhöz ragadó)

Harcos Ottó (még nagy nyelvi nehézségek; előbből kellene kezdenie; igen értelmes és rokonszenves, de még hiányzik a nagy lendület)

Rusvay Tibor (eleven, iparkodó, rokonszenves)

Sárosi Bálint (komoly, szorgalmas, érdekes)

Simó Jenő (törekvő, értelmes)

Tarnai Andor (rokonszenves, szorgalmas)

Hetenkint egy dupla óra (szerdán vacsora után)

IIIb) *Nem francia szakos haladók*

Előadások (olvasmányok elmondása) viták irodalmi témákról, versmagyarázatok (Ronsard, Du Bellay stb), írásbeli gyakorlatok.

Debreczeni Ferenc (értelmes, szorgalmas)

Lukácsy Sándor (ötödéves francia szakos)

Török Erik (rokonszenves, kissé gyermekes)

Ujlaki Kálmán (értelmes, érett felfogású negyedéves francia szakos)

Wittmann Tibor (rokonszenves)

Zulauf Teofil (főlényes okos és eleven, eredeti és friss gondolkodású)

Hetenkint egy duplaóra (kedden este vacsora után).

Tisztelettel: Gyergyai Albert

1945/1946. II. félév

vacat

1946/1947. I. félév

Francia irodalmi órák a Collegiumban 1946/47 (első félév)

A) Francia-szakos hallgatók. I. évesek

Hétfőn 8-10: Les chefs-d'oeuvre du théâtre français du XVIIe au XXe siècle (lectures, conférences, travaux écrits).

Pénteken este 7-8: exercices de style, de traduction et de conversation

Hallgatók:

Hopp (szorgalmas, értelmes, szépen halad)

Hulják (ő hozott magával legtöbbet, jóeszű, iparkodó, ő halad legjobban)

Marót (eleven, kissé kapkodó, de csupa jóakarát és életkedv)

B) Francia-szakos hallgatók. II. évesek

Kedden 8-10: Racine (explication de texte, conférences, travaux écrits)

Hallgatók:

Bakos (igen szorgalmas, kissé ideges, intelligens)

Benyhe (sokat betegeskedett, egyébként intelligens, érdeklődő)

Molnos (minden tekintetben kitűnő)

Nagy A. (igen szorgalmas, szépen fejlődik)

Szabó (okos, szorgalmas, mindenképpen kiváló)

C) Harmad- és negyedéves francia-szakos hallgatók:

Le roman du XXe siècle (Gide, Larbaud, Malraux, R. Martin du Gard, Bernanos, Maurice stb): conférences et lectures.

Csőregyh (III. éves iparkodó, jóindulatú)

Herman (III. éves – kiváló)

Mihályi (III. éves – kiváló)

Molnár (III. éves – komoly, gondolkodó)

Németh (III. éves – szorgalmas)

Starky (III. éves – kiváló, mint mindig)

Ujlaky (IV. éves – kitűnően szerepelt)

D) Nem-szakos hallgatók (haladó) csoportja:

Heti két óra: szerdán és szombaton (8-9). Olvasmány (Stendhal), társalgás, versek, fordítások, szótári gyakorlatok.

Hódi (IV – szorgalmas)

Kardos (II – igen iparkodó)

Niederhauser (IV – kitűnő)

Orosz (IV – kitűnő)

Szász (II – igen jó)

Rajnai (II – betegsége miatt abbahagyta)

Budapesten, 1946 – december – 19.

Tisztelettel dr. Szegő Albert

1947/1948. I. félév

Eötvös-Collegium 1947/48 – I. félév.

Franciaszakos hallgatók

Elsőévesek:

Garay Ákos (eleven, eszes, modern irodalomban meglepően tájékozott; nyelvi tudása kielégítő)

Lakits Pál (kissé lassúbb, de alapos, komoly, értelmes, egyelőre jobban ír, mint beszél)

Nagy Géza (önálló gondolkodású, komoly, a másik kettőnél gyakorlatiasabb, némileg érettebb, nyelvi és irodalmi ismeretei szépen fejlődők)

Heti 2 órában: *Bevezetés a francia irodalomba* (novellák, színművek, regények, versek olvasása, írásbeli és szóbeli előadások és viták formájában. Mindhárman kedvvel, állandóan, szorgalmasan haladtak)

Másodévesek:

Horányi Mátyás (komoly, szépen dolgozik, csak az idén került a Collegiumba)

Hankiss Elemér (szintén szorgalmas, év elején sokat utazott francia vendégeinkkel, sokat olvasott, egy év óta meglepően fejlődött)

Marót Miklós (szorgalmas, komoly, iparkodó, értelmes, de mintha valami válságon menne át: a tavaly eleven, jókedvű fiú az idén valósággal búskomor, nem találja helyét a világban)

Miklós Pál (ő a legönállóbb és a legérettebb köztük, a legszerencésebb természetű; hogy ő-e a legtehetségesebb, nem tudom, de egyelőre ő mutat a legtöbbet)

Heti 2 órában: a XVIIik és XVIIIik század francia drámája (Corneille, Racine, Molière, Marivaux – közös olvasás és szövegmagyarázat)

Harmadévesek:

Bakos István (egyidőben Romániába készült, értelmes, inkább nyelvész)

Benyhe János (igen szépen fejlődik, Stendhallal, mint zenekritikussal foglalkozik; önálló, érdekes gondolkodású, sokat haladt tavaly óta)

Nagy András (eszes, eredeti, sokat olvas, a nyelvvel még vannak nehézségei, de irodalmi tudása szépen gyarapodik; ő is teljes válságban)

Szabó János (tavaly ő volt a legjobb, az idén bizonytalanabb, anyagi gondok? lelki tétoვázások? zárkózottabb, titokzatosabb)

Heti 2 órában: a XIXik század nagy regényírói (Balzac, Stendhal, Flaubert és kritikusaik)

Negyedévesek:

Csőregh László (a svájci nyaralás igen jót tett neki, jobban beszél, nyíltabb, magabizóbb, sokat látott, szakdolgozata a svájci Ramuz-ról szól)

Mihályi Gábor (nála is teljes a válság, kapkodó, lázas, nyugtalan, bár határozottan értelmes és forr benne valami; szakdolgozata Flaubert *Éducation Sentimentale*-jának teljes, minden oldalról való megvilágítása s, úgy tetszik, nagy kedvvel csinálja)

Németh Miklós (beteg és szegény – két szörnyű akadály, különösen ebben a korban; először itt kéne segíteni rajta, mert így dolgozni is képtelen. Szakdolgozata nyelvészeti témájú)

Molnár László (ő is volt Svájcban, ahol bámulatosan kikupálódott, szépen beszél, bátran, nyíltan, eredeti módon gondolkodik, ember lett egyetlen nyár alatt; szakdolgozata *Maupassant*-ról szól)

Sztraky Tibor (az idén kevesebb alkalmam volt megfigyelni; Mauriac-ról dolgozik; mintha fáradtabb és idegesebb lenne, mint tavaly)

Heti 2 óra: *Proust* olvasása és az egyes szakdolgozatok megbeszélése.

Budapest, 1947-XII-19.

Szegő (Gyergyai) Albert

1948/1949. I. félév

Eötvös-Collegium 1948/49 – I. félév.

Francia szakos hallgatók tanulmányi eredménye.

I. év

Bessenyei György 8

Gárdonyi Sándor 9

László Imre 9

Németh Lajos 8

Papp Ferenc –

és Réz Pál 9

9 *egység*

Heti két órában: (kedden ½6-½8ig): *Bevezetés a francia irodalomba*; egyes, klasszikus és modern remekművek olvasása, előadásokkal, vitákkal, magyarázatokkal (Racine, Molière, Marivaux, Voltaire, Musset, Mérimée, Flaubert, Roger Martin du Gard stb egy-egy műve). Azonkívül heti 1 órában (pénteken ½9-½10ig): stílusgyakorlatok (fordítások, szócsoportok, irodalomtörténeti alapelemek stb). Nyelvi tudás szempontjából legjobbak: Réz és László, de igen

jól dolgozott Gárdonyi is. Bessenyeinek nagy nyelvi nehézségei vannak, de iparkodik. Németh muzeológusnak készül. Papp csak a félév végén jelent meg. Mindnyájan látható kedvvel és szorgalommal tanultak.

II. év

Lakits Pál 10

Nagy Géza 10

10 egység

Heti két órában (csütörtökön 8-tól 10-ig) a *XVIIik és a XVIIIik század regénye* (olvasmányok, előadások, elemzések, viták, Mme de La Fayette-től Marivaux-ig. Azonkívül heti 1 órában (kedden este ½9-től ½10-ig): stílusgyakorlatok (különösen fordítások). Mind Lakits, mind Nagy buzgó, lelkiismeretes, értelmes és elmélyedő növendéknek látszik. Amellett Lakits tanulókörét is meglátogattam, ahol máris jó és felvilágosodott pedagógusnak mutatkozott.

III. év

Hankiss Elemér 8

Horányi Mátyás 7

Miklós Pál 7

7 egység

Heti két órában (hétfőn 9-től 11-ig) Anatole France és kortársai (olvasmányok, viták, írásbeli beszámolók). Értelmes, tájékozott növendékek, de képességeiknek itt s az idén még nem adták teljes mértékét: Hankiss nyelvkészsége erősebb, mint társaié, amellett erős vitázó-tehetség; Horányi ebben a félévben még inkább olasszal foglalkozott; Miklós komoly, jóesű, de ő sem mélyedt el a dolgokban egész kedvvel. Mindhárman tanulókörökben is tevékenykednek: Hankiss Bakosnak segédkezik, Miklós egy magyar kört vezet önállóan.

IV. év

Benyhe János 7

Bakos Ferenc 7

Szabó János 7

7 egység

Heti két órában (szerdán 8-tól 10-ig): a *XXik század regényírói* (Gide, Roger Martin du Gard, Giraudoux, Malraux, Mauriac, Aragon stb), beszámolók és viták formájában. Itt is, mint a harmadéveseknél, értelmes, de inkább felszínes hozzászólások; itt is, mint az előző évfolyamnál, állandó a panasz a túlterhelésre. Benyhe határozott művészi hajlamú, sok kétellyel és a szétszóródás veszélyével; Bakos nyelvész, amellett tanulókört is vezet nagy lelkesedéssel; Szabó első évben többet ígért, de talán még behozza.

Általában az első és másodévesek munkája elmélyedőbb és rendszeresebb; a harmad- és negyedévesek egyenkint többet ígértek, mint amennyit megtudtak tartani. Hozzá kell tennem, hogy a félév elszomorítóan rövid volt (október közepétől december közepéig!)

1949. január hó
Gyergyai (Szegő) Albert

1948/1949. II. félév

Jelentés az Eötvös-Collegium francia irodalmi csoportjáról. 1948/49 – II. félév.

I. évfolyam: heti 4 óra (két irodalmi és két gyakorlati). Témakör: a fr. romantika (a preromantika után [I. félév] – a *történeti* és a *szociális* romantika)

Részt vettek az előadásokban:

Bessenyei: +1, Gárdonyi + 2, László +1, Réz + 2, (Papp Ferenc – orosz szakos – év közben kimaradt)

II. évfolyam: heti 4 óra (irod. tört. és gyakorlat). Témakör: a XVIIik és XVIIIik század drámairodalma.

Hallgatók: Bruckner (vizsgázott), Lakits (vizsgázott), Nagy G. (vizsgázott) és Boksay (kimaradt).

III. évfolyam: heti 2 óra. Témakör: a XIX. század francia drámairodalma.

Hallgatók: Hankiss + 3, Horányi + 2, Miklós + 2.

IVik évfolyam: heti 2 óra. Témakör: Flaubert és kora.

Hallgatók: Bakos (vizsgázott), Benyhe (vizsgázott), Szabó J. (vizsgázott).

Tisztelettel: dr. Szegő (Gyergyai) Albert

Czeti István interjúja Thomas Köves-Zulauffal

2017.02.18. Danubius Grand Hotel, 16.00 óra

Czeti István: *Elhoztam Szabó Miklósnak, az Eötvös Collegium egykori igazgatójának az 1941/42. tanévről írott szakvezetői jelentését, amelyben egyenként értékeli a Collegiumban tanuló filológushallgatók teljesítményét. Önről a következőket írja: „Zulauf Teofil a legkitűnőbb képességű növendéknek bizonyult. Igen erős tehetség, rendkívül szorgalmas, élénk észjárású, tudományos kérdések iránt fogékony.” A következő évben, immár másodévesként, szintén dicséretben részesül: „Zulauf Teofil még nála (Orosz Lajosnál) is erősebb tehetségnek látszik, határozottan kritikai, tudományos irányt képvisel. A tudományos segédeszközöket biztosan használja, nyelvismerete kifogástalan, a legkitűnőbb filológiai típus.” És ez így folytatódik évről évre.*

Thomas Köves-Zulauf: Hát ennek nagyon örülök. Még sohasem láttam ezeket a dokumentumokat. Ezzel kapcsolatban volt egy élményem, az édesapám egyszer bement a Collegiumba megérdeklődni, hogy tulajdonképpen mit csinálok én ott, és hogyan állok a tanulmányaimmal. Soha nem volt hajlandó megmondani nekem, hogy Szabó Miklós mit mondott rólam. Úgy gondoltam, hogy azért, mert olyan jókat mondott, és apám nem akart elkapatni. De most mégis megtudtam, hogy miket mondhatott neki.

Czeti István: *Mikor döntötte el, hogy a klasszika-filológiát és az ókori vallások kutatását választja élethivatásául?*

Thomas Köves-Zulauf: Én a Fasori Evangélikus Gimnáziumban érettségiztem, és ott az osztályban nagyon jó voltam latinból, a latintanárnak a legjobb tanítványa voltam. Indultam is a latin tanulmányi versenyen, ahol a feladat az volt, hogy kellett írni latinul egy értekezést a mohácsi vészről vagy a tatárjárásról, ezt már nem tudom megmondani, és én jövőendő tudóshoz méltóan, szórakozottságból a másik témáról írtam, nem a tatárjárásról, hanem a mohácsi vészről. Mikor ez kiderült, azzal számoltam, hogy a teljesítményemet nem fogják tekintetbe venni, aztán mégis tekintetbe vették, viszont csak dicséretet kaptam. A latinhoz a kapcsolatom tulajdonképpen úgy született, hogy egyszer kamasz korban beteg voltam, és a betegágyban elővettem a latin nyelvű

Újtestamentumot, és elkezdtem olvasni, és ahogy olvastam, rájöttem, hogy ez a nyelv milyen szép. Ekkor szerettem bele a latinba.

Czeti István: *Hány éves volt ekkor?*

Thomas Köves-Zulauf: Tizenhárom vagy tizennégy éves lehettem. Egyébként az a tapasztalatom, hogy a jövődő hivatás sorsa sok embernél a pubertás idején dől el. De diákkoromban, egyetemista koromban tulajdonképpen nem a latin állt az érdeklődésem középpontjában, hanem a görög. A Moravcsik-Intézetben voltam könyvtáros mint diák segédasszisztens. Gyóni Mátyás volt Moravcsik asszisztense, és én voltam a könyvtár őre. Borzasztó büszke voltam rá, hogy mint diák fogadóórákat tarthattam, és kiírhattam az Intézet táblájára, hogy mikor vannak a könyvtári órák és az egyéb tudnivalókat.

Czeti István: *Moravcsik és Gyóni nevét hallva önkéntelenül fölvetődik a kérdés, ekkoriban a bizantinológia iránt érdeklődött?*

Thomas Köves-Zulauf: Akkoriban az antik filozófia érdekelt a legjobban, a disszertációm Xenophanésről írtam, és a latin nem érdekelt olyan nagyon. Huszti József volt a latinprofesszor, mi kollégisták pedig nem jártunk Huszti előadásaira, nem tudom, tudja-e, hogy a régi Collegiumban az úgy volt, hogy a kollégisták bizonyos egyetemi előadásokra nem jártak, másokra viszont kötelező volt járni. A Moravcsik által tartott előadásokra nagyon szorgalmasan jártunk, Husztihoz nem volt szokás járni, és ez egy állandó téma volt. Huszti, aki maga is kollégista volt, folyton panaszkodott a Collegium igazgatójának, hogy a kollégisták nem járnak az óráira. Tomasz úr és Szabó Miklós mindig megszidtak bennünket, de ez nem változtatott a helyzeten.

Czeti István: *Úgy tűnik, hogy vannak dolgok, amik nem változnak, manapság is megfigyelhetők ilyen tendenciák...*

Thomas Köves-Zulauf: Igen? Na, hát nagyon jó, hogy ilyen hagyományok továbbélnek...

Czeti István: *Amikor elkezdte az egyetemet kik számítottak a szakma nagy öregjeinek?*

Thomas Köves-Zulauf: Moravcsik volt a görögprofesszor. Mielőtt professzor lett, collegiumi tanár volt, és már diákként, Gombocz Zoltán hatására, meg akarta újítani a görög szakot. Gombocz Zoltán egy beszélgetésben Moravcsiknak mint diákjának azt mondta, hogy a görögösök miért nem foglalkoznak a magyar történelem görög forrásaival. Ezért Moravcsik kidolgozott egy olyan koncepciót, hogy ő mint görögista, nemcsak a klasszikus göröggel fog foglalkozni, hanem egy olyan programot fog megvalósítani, mint amilyen a modern nyelvi szakokon van, nevezetesen hogy a görög nyelv és irodalom egész történetét,

a klasszikusoktól kezdve a bizánciakon át, egészen a modern görögségig fogja oktatni. Be is szervezett egy újjörög lektort, Leonidas Konstantinnak hívták, és operaénekes volt Pesten. Kötelező lett volna látogatnunk az óráit, de senki kollégista nem járt Leonidas Konstantin óráira. Moravcsik maga leginkább bizantinológiával foglalkozott, és ebben a vonatkozásban tényleg nagy érdemeket is szerzett, és nemzetközi hírnévre tett szert. Én, miután ötvenhatban elhagytam Magyarországot, egy időben Brüsszelben is dolgoztam, és ott láttam, hogy Moravcsik Gyulának milyen híre van Európa-szerte. Moravcsik nagy reményekkel indult mint ifjú professzor a bizantinológiát illetően, és első tanítványai szintén bizánci témájú disszertációkat írtak, Harmatta János és Balázs János. Orosz Lajosnak Moravcsik egy bizantinológiai disszertációs témát adott, de Orosz Lajos a disszertációját soha nem írta meg.

Czeti István: *Érdekes, pedig a szakvezetői jelentések szerint ő is nagyreményű hallgató volt.*

Thomas Köves-Zulauf: 1945 után Orosz Lajos érdeklődési körének középpontjába a pedagógia került, nevezetesen a nőnevelés kérdése. Tudomásom szerint erről a témáról írt egy könyvet.

Czeti István: *Ha jól tudom, korábban Gyomlay Gyula még latinul tanította a görög mondattant és stilisztikát. Folyt még latinul oktatás a Collegiumban vagy az egyetemen?*

Thomas Köves-Zulauf: Nálunk nem. Latinul oktatás az egyetemen diákkoromban csak annyiban létezett, hogy latinszakosoknak a szakdolgozatot latinul kellett megírni. Tomasz Jenő volt a latintanárr, és a klasszikus programot végeztette el velünk. A felvételi vizsgán, a fejkopogtatáson tulajdonképpen nem nagyon kopogtatott engem latinból Tomasz úr. Egy ablakmélyedésben állva azt kérdezte tőlem, hogy mik a szabályok a latin következményes mondatok esetében, és, miután én erre megfelelttem, továbbengedett. Mátrai László kopogtatott még engem mint filozófus, arra viszont már nem emlékszem, hogy mit kérdezett. Keresztury Dezsőnél is jártam, akinek az egyetlen kérdése az volt hozzám, hogy mikor jártam utoljára színházban Budapesten, és melyik darabot láttam. Akkor éppen egy Három narancs szerelme című darabot játszottak, és Keresztury Dezsőnek az volt az egyetlen kérdése hozzám, hogy hogy tetszett nekem ez a darab. Ez volt a fejkopogtatás. Az Evangélikus Gimnáziumban való érettségit azért említettem, mert akkoriban a Collegiumba nagyon szívesen vettek föl olyan diákokat, akik az Evangélikus Gimnáziumban végeztek. Ezek közé tartozott Moravcsik is. Gyóni Mátyásnak egy rokona volt tanár az Evangélikus Gimnáziumban, engem ugyan nem tanított, de ahogy utólag

megtudtam, ő hívta föl a figyelmet rám, szóval kvázi beajánlott. Szokás volt akkoriban, hogy volt kollégista tanárok tehetségesnek minősített tanítványaikat beajánlották a Collegiumba.

Czeti István: *Ez a szokás ma is létezik.*

Thomas Köves-Zulauf: Az Evangélikus Gimnáziumban négy éven keresztül Heckenast Gusztáv volt a padtársam, és ő hívta fel a figyelmemet a Collegiumra, továbbá tőle tudtam meg azt, hogy mi is a Collegium. Heckenast Gusztáv ugyanis Kelenföldön lakott, és az Evangélikus Gimnáziumba mindig a Móricz Zsigmond Körtéren ment át, és onnan lehetett látni a Collegiumot. Ő valahonnét tudta, hogy micsoda a Collegium, az apja is beszélt neki róla, tudniillik ez abból a híres Heckenast családból származott, akik negyvennyolcban is szerepet játszottak. Az apja orvos volt, de szíve szerint történész szeretett volna lenni, és ő indította Gusztávot abba az irányba, hogy történész legyen és kérje felvételét a Collegiumba. Én Gusztávtól tudtam meg, hogy a Collegium micsoda, és az ő elbeszélései alapján jutottam arra a meggyőződésre, hogy ez valami nekem való dolog lehet.

Czeti István: *Hogyan telt a gólyaév?*

Thomas Köves-Zulauf: A gólyaév rettenetes volt. A gólyaévet mi komolyan vettük, nekem például azt a feladatot tűzték ki, hogy egy hét alatt meg kell tanulnom szanszkritul, és én neki is ültem szanszkritot tanulni, de persze nem jutottam messze ebben a stúdióban. Orosz Lajos kollégámnak azt a feladatot tűzték ki, hogy egy hét alatt németre kell fordítania Szabó Dezsőnek a Feltámadás Makucskán című művét. Azonkívül a gólyáknak feladata volt egy önéletrajzot írni, és különösen az önéletrajzban azt a témát tárgyalni, hogy hogyan látják a jövőjüket, mik a céljaik, és én mint naiv tizennyolc éves beleírtam az életrajzomba, hogy én professzor szeretnék lenni. Az ifjúsági elnök akkor az angolszakos Kéri László volt, és amikor a végső gólyavizsga volt a nagy publikum előtt, akkor engem külön kipécézett, és egy nagy előadást tartott arról, hogy itt van egy fiatalember, aki Zulauf is, meg Teofil is, és hát ez az ember egyetemi tanár akar lenni. Teljesen kikészített. A gólyahéten egyéb – hogy úgy mondjam – kínzások is voltak, úgyhogy Heckenast Gusztáv barátomat úgy kellett visszatartanom attól, hogy visszalépjen, mert teljesen ki volt készülve. Itt akarta hagyni az egész társaságot, és kvázi erőszakkal kellett visszatartanom. Nem történt vele semmi különösebb, mint másokkal, de az embereknek a lelki ellenálló-képessége különböző. Máig emlékszem a jelenetre, azt hiszem, egy szerdai napon történt, mert a gólyáknak szerdán kellett a fürdőt igénybe venni az alagsorban. Álltunk Gusztávval a fürdőszoba előtt, és ott tárgyaltuk le ezt a kérdést.

Czeti István: *Aki valaha tagja volt az Eötvös Collegiumnak az ismeri a sajátos, a kollégisták nemzedékről nemzedékre öröklődő folklórját és hagyományait. Ennek a collegiumi folklórnak ma is részét képezi Janicsek alakja, mit jelentett ez önöknek?*

Thomas Köves-Zulauf: A Janicsek... (Nevet) Janicsek mint egy mítosz szerepelt az életemben, azt mesélték róla, hogy egy zseniális ember volt, nem tudom, hogy ebből mi az igaz, mi nem, mert a Collegiumnak akkor egy sajátossága volt, hogy sok mítosz terjengett, ami nem okvetlenül felelt meg a valóságnak. Ezt utólag is tapasztalom, mert például amíg még az évfolyamomból éltek mások is – jelenleg már csak egy él rajtam kívül, Czapáry Endre –, feltettem nekik a kérdést, hogy mit tudnak olyan volt kollégistákról, akik szintén külföldön élnek, mint én, és akikkel kapcsolatban voltam, így pontosan tudtam, hogy mit csinálnak. A Magyarországon élő évfolyamtársaim mítoszokat meséltek róluk, ami egyáltalán nem stimmelt. Na de, most térjünk vissza Janicsekre. Janicsekről azt mesélték, hogy olyan szorgalmas ember volt, elhatározta, hogy végigolvassa az egész könyvtárat, és ezt el is kezdte. Azokat a könyveket, amelyek több példányban voltak meg, többször is elolvasta. Ez a mítosz máig él?

Czeti István: *Máig él.*

Thomas Köves-Zulauf: Nagyon jó! Továbbá azt is mesélték róla, hogy angol folyóiratokban megjelentek stratégiai témájú cikkei. Még ezt is mesélik?

Czeti István: *Ez már nem szerves része a történetnek.*

Thomas Köves-Zulauf: És a Janicsek-torony?

Czeti István: *Természetesen! Ön hogyan ismeri a mítoszt?*

Thomas Köves-Zulauf: Csak azt mesélték, hogy van a Janicsek-torony, és azért hívják Janicsek-toronynak, mert Janicsek mindig ott tartózkodott.

Czeti István: *Ma ezt úgy mesélik, hogy Janicsek beleőrült a sok olvasásba, és meztelenül rohangu a legfelső emeleten, illetve éjszakánként tótágast állt a később róla elnevezett toronyban.*

Thomas Köves-Zulauf: Igen, igen, ezt akkor is mesélték, csak én már nem emlékeztem rá. Nagyon csodálkozom, hogy annyi év után is ennyire megbízható a hagyomány. Ez egészen érdekes.

Czeti István: *Tud még esetleg hasonló mítoszokat felidézni?*

Thomas Köves-Zulauf: Mítikus alakok voltak akkor már végzett volt kollégisták, akik már nem voltak a Collegiumban, és ezek közé tartozott Sötér István magyar-francia szakos irodalmár, aki később író lett, és írt is egy könyvet a Collegiumról, később az Irodalomtudományi Intézet igazgatója lett, Klaniczay Tibor főnöke. A szépfüű Sötér. Nekem szobatársaim voltak Lám Leó, Imolya

Imre, és családapám volt gólya koromban Makai Imre, aki híres orosz fordító lett, többek között a Csendes Dont fordította le magyarra. Imolya Imre és Lám Leó egy évvel voltak fölöttem, Imolya Imre arról lett híres, hogy az ostrom alatt ő is a Collegiumban tartózkodott, és Tomasz Jenő megbízta, hogy írjon egy naplót a Collegium történetéről és az ostrom alatt átéltekről, és ezt meg is tette. Ő később Hódmezővásárhelyen lett könyvtáros, és ez a naplója aztán meg is jelent nyomtatásban. Én is sokszor előfordulok ebben a naplóban Ofi néven, amihez Mikolás Miklós írt kommentárt, nevezetesen lábjegyzeteket, amelyek többször nem teljesen pontosak. Ezért az ostrom alatti élményekről most nem beszélek, mert azok már meg vannak írva.

Czeti István: *Honnan származik az Ofi név?*

Thomas Köves-Zulauf: A Teofil névből. Annak rövidítése, de tulajdonképpen Lám Leó alkotása, mert az *ophis* szó a görögben kígyót jelent, és az én boszszantásomra találta ezt ki.

Czeti István: *Borzsák István azt írja a visszaemlékezéseiben, hogy mikor ő volt filológushallgató, akkor „az egyetemen a sámánsága teljében viruló Kerényi Károly gondoskodott a lelkesültségünk felszításáról, míg Alföldi Andrásról a talentumokkal való józan sáfárkodás alapismereteit leshettük el.”*

Thomas Köves-Zulauf: Borzsák Istvánnak a Collegiumról írott tanulmánya, már ami a háborús éveket illeti, nem minden tekintetben pontos. Nagyon jóban voltam Borzsák Pistával, vagy akár úgy is mondhatnám, hogy ő nagyon jóban volt velem, de emlékszem, hogy Borzsák Pista valamikor a háború után került haza a hadifogságból, és éppen ezért a Collegium ostrom alatti történetét és az ostrom utáni időket nem személyesen élte meg, és ez néhol pontatlansághoz vezetett. Én 1945 után megbízott előadó voltam a Collegiumban, Harmatta János oktatta a harmad- és negyedéveseket, én az első- és másodéveseket. Borzsák Pista ebben a cikkében azt írja, hogy én senior voltam. Ez nem stimmel, de ezt csak úgy mellékesen mondtam. Kerényi Károly vidéken volt akkor professzor, de Pesten lakott és Pesten tartott előadásokat, minden pénteken hattól nyolcig a görög mitológiáról. Szabadon beszélt, kézirat nélkül, és hihetetlen atmoszférát tudott teremteni ezeken az előadásokon, nemcsak diákok, és nemcsak klasszika-filológusok voltak ott, hanem a városból is nagyon sokan, a legkülönbözőbb egzisztenciák. Hahn István is ott volt. Borzsák Pista arra céloz, hogy Kerényi egy bizonyos elragadtatott atmoszférát tudott teremteni. Erre egy nagyon jó példa, amit én egyszer már le is írtam egy olasz folyóiratban, amikor megkértek rá, hogy írjak Kerényiről. A következő történt. Én éppen az előadáson voltam Lám Leó és Szigeti József társaságában, aki később filo-

zófus lett, Lukács György tanítványa, és háromnegyed nyolckor bejött a fűtő a terembe, mert egy kályha fűtötte a termet, és ráakott a kályhára újból, ezzel megszakítva az előadást. Kerényi egy ilyen mindennapi, közönséges tevékenység láttán abba hagyta az előadást, és amikor a fűtő, befejezve a munkáját kiment a teremből, Kerényi megpróbált újra beszélni, de ez után a józan esemény után nem volt már képes tovább beszélni, mert az atmoszféra meg volt szüntetve, úgyhogy fölállt és azt mondta, hogy nem tartja tovább az előadást. Ezt természetesen másképp, ellenkező értelemben is meg lehet fogalmazni, nevezetesen, hogy képes volt egy olyan atmoszférát teremteni, ami magával ragadta az egész hallgatóságot.

Czeti István: *Kit tekint a mesterének, akitől mind szakmailag, mind emberileg a legtöbbet kapta a tanulmányai során?*

Thomas Köves-Zulauf: Itt három nevet említhetnék, elsőként Moravcsikét, akitől szakmailag nagyon sokat kaptam. Én nem érdeklődtem Bizánc iránt, de akkoriban a diákok között egy íratlan törvény volt, hogy Moravcsiknak a bizánci szemináriumára el kell járni, és arra mindig szorgalmasan elmentem, és Moravcsik ezt nagyon becsülte is. Azonkívül Alföldi Andrásét, aki, mikor elsőéves voltam, tartott egy numizmatikai szemináriumot. Arra én eljártam, és csodáltam Alföldi Andrásét, hogy mit ki tudott hozni a pénzérme-ábrázolásokon lévő kis részletekből. Nála kollokváltam, és kollokviumi téma volt Kurt Regling numizmatikai könyve, és én ezt a könyvet ától cettig magamba szívtam. Én ebből kollokváltam, és a kollokvium Alföldinek annyira tetszett, hogy az volt a terve, hogy belőlem numizmatikust csinál, és elküldött a Nemzeti Múzeumba Radnóti Aladárhoz, aki akkor valamelyik osztály vezetője volt, hogy vezessen be a numizmatika tudományába. Radnóti Aladár a magyarországi rómaiak archeológiájának volt a szakértője, és valamikor az ötvenes évek végén Frankfurtba került, és ott lett professzor, de aztán hamarosan meghalt. Azután Radnóti Mária, a felesége vette át a tanszékét. Radnóti Máriával egyébként egy időben jártunk az egyetemre, és máig emlékszem, hogy együtt vártunk Alföldi előszobájában arra, hogy sorra kerüljünk a vizsgán. Továbbá nagyon jó viszonyban voltam Szabó Árpáddal, aki akkor debreceni professzor volt, de feljárt Pestre, és találkoztam vele a Moravcsik-szemináriumon. Elterveztük, hogy le fogok menni Debrecenbe Szabó Árpádhoz, mert Szabó Árpádot nagyon tiszteltem, de közbejött a német megszállás, úgyhogy ebből nem lett semmi. Később is nagyon jó kapcsolatban voltam Szabó Árpáddal, Marburgban is meglátogattam. Szabó Árpád a harmincas évek közepén ösztöndíjasként négy évig Frankfurtban volt, és ott is habilitált. Sokáig jó barátságban

volt Altheimmel, de azután összekülönböztek, mert Szabó Árpádnak megjelent egy cikke a Rheinisches Museumban Roma Quadrata címen, és Altheim azzal vádolta Szabó Árpádot, hogy az ötlet tőle származik, tehát, hogy ez plágium. Éppen ezért Altheim nagy ellensége lett Szabó Árpádnak. Altheim nagyon jóban volt Kerényivel, és amikor Szabó Árpád kinevezése a debreceni katedrára szóba került, Altheim és Kerényi nagy akciót indítottak, hogy ne nevezzék ki őt. Mivel bizonyos magyar körökben, például Moravcsikéknál Kerényit nem nagyon szerették, és tekintve, hogy Kerényi ellene volt Szabó Árpád kinevezésének, csak azért is kinevezték Szabó Árpádot debreceni professzornak. A frankfurti Frobenius Intézetben volt egy alkalmazott, talán könyvtáros lehetett, Frau Dechend, aki Szabó Árpádra nagyon jól emlékezett, egészen még az én időmben is, és sokat mesélt is róla. Szabó Árpád frankfurti tartózkodása alatt meghódított egy hölgyet, aki aztán a felesége is lett. Szabó Árpád felesége – ha jól tudom – Karl Reinhardt lánya volt, és az előző férje Max Kommerell volt, egy híres germanista, aki azután Marburgban volt professzor, és a marburgi temetőben van eltemetve. Tagja volt a George-körnek, aminek tagja volt Stauffenberg is, a későbbi Hitler-ellenes merénylet elkövetője.

Czeti István: *Hallgatóként mit érzéltek abból, hogy Moravcsik és köre ilyen élesen szemben áll Kerényiékkel?*

Thomas Köves-Zulauf: Azt érzéltük, hogy a Philologiai Közlönyben megjelent egy cikk Moravcsik tollából „A görög és latin filológia magyar feladatai” címen, és ugyanakkor Kerényi is írt egy ilyen cikket, de az két teljesen ellenkező koncepció volt. Mindkét koncepció érthető, de nem összeegyeztethető. Moravcsik rendkívül nemes lelkű ember volt. Nekünk, golyáknak a Moravcsik-Szemináriumban Balázs János tartott szemináriumot, aki akkoriban – ha jól tudom – a Református Gimnáziumban volt tanár, de a Collegiumban lakott, és a Moravcsik-Intézetben is működött. Hosszú sétákat tettünk mindig Balázs Jánossal a Collegiumtól az egyetemig és vissza. Balázs János velünk mint egyenrangúakkal érintkezett, holott ő már végzett tanár úr volt.

Czeti István: *Kerényi Károly munkássága leginkább a frankfurti vallástudományi iskolához kapcsolódik, akkoriban csak tőle lehetett az egyetemen hallani erről az irányzatról?*

Thomas Köves-Zulauf: Egyedül képviselte Budapesten a frankfurti iskolát. Volt is belőle konfliktus, de ez nem lett megfogalmazva, ez inkább csak hallgatólagos volt. Altheimről és Kerényiről azt mesélik, hogy nagyon jóban voltak egymással. Csináltak együtt egy itáliai utat, és a vonat a Trasimenus-tó mellett ment el, és Kerényi éppen valamit olvasott, Altheim pedig kinézett az ablakon, és látta,

hogyan ez a Trasimenus-tó. Mondja Kerényinek: Nézd, itt van a Trasimenus-tó! Kerényi odanézett és tovább olvasott. Ezt úgy mesélik, mint egy Kerényire nagyon jellemző történetet. A marburgi Ókortörténeti tanszék vezetője az én időmben Karl Christ volt, akinek a specialitása volt a német ókortörténet kutatása a náciizmus idején. Volt egy tanítványa, aki ma is él, és szintén erre a területre specializálódott, Volker Losemann, aki nekem is tanítványom volt, és máig emlékszik arra, hogy hogyan kínoztam őt a latin stílusgyakorlatokkal. Losemann valahogy fölfedezte azt, hogy én ismertem Kerényit és Kerényi Gráciát, és történetüket a német megszállás alatt. Losemann kikérdezett engem, hogy hogyan is volt ez Kerényi Gráciával, és ezt meg is írta.

Czeti István: *Altheimre hogyan emlékszik?*

Thomas Köves-Zulauf: Korábban nem ismertem, mivel nem járt akkor Magyarországon, de mikor ötvenhatban én elhagytam Magyarországot, Brüsszelben voltam a Fondation Universitaire-nél kutató, és megjelent a Latomusban franciául egy cikkem a kiöltött nyelv szokásáról a galloknál, és ezt elküldtem Altheimnek. Altheim visszaírt, és gratulált a cikkhez, és hozzátette azt is, hogy sajnos nincs szabad állás, így nem tud nekem állást följánlani, de mindenesetre ez annak a jele volt, hogy Altheim nagyon jól tudta, hogy egy menekült milyen helyzetben van. Az egyetlen másik ember, aki akkor följánlott nekem egy másik lehetőséget, az Szemerényi Oszvald volt, aki akkor Londonban volt nyelvész professzor, ő is kollégista volt. Vele egész végig kapcsolatban voltam. Szemerényi Oszvaldról Magyarországon csak annyi emlékem van, hogy amikor én a Moravcsik-Intézetben voltam segédasszisztens, ő a Huszti-Intézetben volt főasszisztens. Csak brüsszeli tartózkodásom óta voltam kapcsolatban Szemerényivel, de korábban is tudtunk egymásról.

Czeti István: *Tanár úr tanított gimnáziumban is, hogyan került oda?*

Thomas Köves-Zulauf: A collegiumi megbízatásomról 1948-ban lemondtam, mert láttam, hogy jön a Collegium vége, és nem akartam ebbe belekeveredni. Akkoriban állást kaptam a Külügyminisztérium sajtóosztályán, de ezt az állásomat soha nem tekintettem életpályának, tudniillik a helyzet az volt, hogy én 1946-ban, amikor ledoktoráltam, beadtam egy kérvényt a Kultuszminisztériumba tanári állásra, a Kultuszminisztérium pedig még csak nem is válaszolt. A külügyi állásomat 1949 elején lemondtam, mert – mint mondtam – nem tartottam ezt élethivatásomnak, de akkor egy barátom, Lukácsy Sándor volt a könyv hivatal helyettes vezetője, és az ő segítségével lektor lettem az Egyetemi Könyvkiadónál, és onnan azután átkerültem a Hungária Könyvkiadóhoz, ahol Köpeczi Bélával dolgoztam együtt, és onnan átkerültem a Művelt Nép Könyvkiadóhoz. A Művelt

Nép Könyvkiadótól engem tíznapi működés után elbocsátottak. Az indoklás az volt, hogy túl tudományos vagyok, és nem tudok elég népszerűen fogalmazni. Máig nem tudom, hogy mi volt a valódi ok, ez egy kifogás volt. Miután elbocsátottak, beiratkoztam a Lenin Intézetbe orosz szakot végezni, mondván, hogy a görög–latin szakkal az adott körülmények között nem tudok mit kezdeni, de az orosz nyelv mindenképpen kultúrtényező. Elvégeztem a Lenin Intézetet, de kádernehézségeim voltak, mert bárhol felmerült az, hogy állást kapjak, mert a Lenin Intézetben a kollégák állandóan ajánlottak engem lektornak vagy egyetemi oroszlektornak, mégsem sikerült ez sohasem. Végül kaptam egy általános iskolai orosz-tanári állást a Hősök Fasora utcában, Sashalmon. Ott voltam orosz-tanár három évig. Nagy nehezen sikerült azután Nagy Imre idejében bekerülnöm egy gimnáziumba, a Hámán Kató Gimnáziumba, itt a Széna-tér környékén, amely azóta már megszűnt, és ott egy évig tevékenykedtem.

Czeti István: *Milyen volt görögöt tanítani a Collegiumban?*

Thomas Köves-Zulauf: Tanítványom volt Falus Róbert, Vekerci József, Brusznai Árpád, akinek a családapja is voltam. Ritoók Zsigmondot már nem tanítottam. Falust még mint a Moravcsik-Szeminárium tagját ismertem meg. 1943-ban Frankl Róbert néven jelent meg a szemináriumban, tudniillik a Kállay-kormány lazított a szabályokon, és zsidó származású hallgatókat is föl lehetett venni hiányszakokra, és a görög szak hiányszaknak számított. Falust ilyen minőségben fölvették. Az egyetemen nem volt róla semmilyen benyomásom, collegiumi rendezvényeimen Falus Róbertet gondolkodásában is extrémistának tartottam, akkoriban verstani témával foglalkozott.

Czeti István: *Förster Aurélról vannak-e emlékei?*

Thomas Köves-Zulauf: Az ő előadásait sohasem látogattam, őt csak látásból ismertem.

Czeti István: *Eleinte sokkal jobban érdekelte a görög filozófia és vallástörténet, mint a római vallás, az életművét nézve mégis inkább a római témák dominálnak. Hogyan történt a váltás?*

Thomas Köves-Zulauf: Ez a váltás már tulajdonképpen Marburgban következett be, és bizonyos fokig Altheimmal kapcsolatos. Nagy tisztelője voltam és vagyok Altheimnek máig is. Alheim nyugdíjazása után valahogy az volt a benyomásom, hogy ez a szakma elárvult, Alheim munkásságának nincsen folytatója, nincs utódja. Úgy ítélt meg, hogy ezt a szakmát tovább kell művelni, és Marburgban nagy visszhangra talált a diákok körében is ez a téma. A nyugdíjazásom alkalmával a diákok mozgalmat is akartak indítani a minisztériumba, hogy engem ne nyugdíjazzanak.

Czeti István: *Ebből a szempontból a frankfurti iskolát érzi magához a legközelebb?*

Thomas Köves-Zulauf: Természetesen.

Czeti István: *Amikor Marburgba került mennyire volt még erős a római vallás kutatásának Kurt Latte-féle megközelítése, a racionalista, római jogászi irányvonal?*

Thomas Köves-Zulauf: Nagyon erősen jelen volt. Kurt Latténak a könyvét bizonyára ismeri, és ismeri az elején levő lábjegyzetet is, hogy Dumézil koncepciója annyira tudománytalan, hogy ezzel nem is foglalkozik, és ez nem felel meg az én felfogásomnak. Én, ami Lattét illeti, nagyon szívesen használom a könyve végén található táblázatokat, egyébként azonban a véleményem Latte munkásságáról az, ami Angelo Brelichnek a recenziójában olvasható, amely *Un libro dannoso*¹ címmel jelent meg. Ezen a területen rokon lelkeim például Walter Burkert, aki hatvanéves jubileumom alkalmával az ünnepi szónok volt, és Dominique Briquel. Brelichet is ismertem, de nem Magyarországról, ő korábban járt egyetemre, mint én, és akkor már Olaszországban élt. Brelich egy időben a Nemzetközi Vallástörténeti Társaságnak volt az elnöke, és ilyen minőségben Marburgban is járt egy konferencián a hatvanas években.

Czeti István: *Dumézillel és Eliadéval is találkozott?*

Thomas Köves-Zulauf: Személyesen nem találkoztam velük. Amikor Marburgba kerültem, nem ismerték Dumézilt. Ebben az volt a különös, hogy Franciaországban egy klasszika-filológus vagy egy ókortörténész nem létezhetett anélkül, hogy Dumézilhez ne lett volna pozitív beállítottsága. Németországban pedig Dumézilt egyáltalán nem vették tudomásul.

Czeti István: *A fiatalabb klasszika-filológus és ókortörténész generáció már csak a töredékét tudja annak, amit az önök generációja tudott. Akik most az egyetemen ilyen diszciplínákat tanulnak, azok félelmetesen el vannak maradva attól a szinttől, amelyet régebben megköveteltek. Van-e esetleg olyan terület, amelyen mégis a fiatalok vannak előnyben?*

Thomas Köves-Zulauf: A magyar fiatalokkal kapcsolatban nem sok tapasztalatom volt az utóbbi években, a németet viszont jobban ismerem. Cinikus módon azt mondhatnám, hogy a számítástechnika terén vannak előnyben.

Czeti István: *A generációm számára állandó keserű tapasztalat az elődök tudásával szemben jelentkező hátrány. Önök érezték ilyesmit?*

Thomas Köves-Zulauf: Mi nem éreztünk ilyesmit, mert nekünk az volt az attitűdünk, hogy tanulni kell, és akkor ugyanarra a nivóra fogunk jutni, mint ők.

¹ Egy kártékony könyv.

Ilyesmi eszünkbe sem jutott, hogy az előttünk lévő generációt mi sohasem fogjuk tudni behozni. Eszünkbe sem jutott, hogy valaha az életünk folyamán a latin szakkal problémák lesznek. Meggyőződésünk volt, hogy a latin szak tömegszak, és mindig az is marad.

Czeti István: *Ha visszatekint az elmúlt több mint hét évtizedre, amelyet a pályán töltött, mi az, amiről azt gondolja, hogy alapvetően megváltozott a római vallás kutatásában?*

Thomas Köves-Zulauf: A szociológiai aspektus tudomásulvétele. Régebben inkább kicsit hajlottak arra, hogy az eszmék önmagukban léteznek, és nincsen társadalmi feltételezésük, társadalmi gyökereik és társadalmi jelentőségük. Mommsennel kapcsolatban például a fő ütközőpontom az, hogy Mommsen túlságosan jogi szempontból látott mindent. Alapjában véve semmi érzéke nem volt a tulajdonképpeni vallási fenomének iránt. A másik rákfenéje a Latte-féle irányzatnak a túlságos kritika. Tulajdonképpen egy olyan attitűd, hogy egy antik író mindig téved vagy hazudik, csak az igaz, amiről be lehet bizonyítani, hogy igaz, és a helyes beállítottság pedig éppen ennek a fordítottja: amit egy antik író ír, az igaz, kivéve azt, amiről be lehet bizonyítani, hogy hamis.

Czeti István: *A Hendrik Wagenvoort-féle manaista, dinamisztikus irányzatot sokkal inkább érzem összebékíthetőnek a frankfurti iskola gondolatvilágával, mint például a Latte által képviselt racionalista irányzat elveit.*

Thomas Köves-Zulauf: Így is van. Wagenvoort nevét én először Marót Károlytól hallottam, és azután személyes kapcsolatba is kerültem Wagenvoorttal. Az említett marburgi vallástörténeti kongresszus alkalmával Wagenvoort Marburgban járt, és beszéltem is vele. Akkor én még nem voltam habilitálva, és felmerült, hogy nála habilitálok. Én Wagenvoort eredményeit tulajdonképpen érvényeseknek tekintem, de csak részeredménynek. Szinte minden vallási fenomén szerintem rendelkezik egy mágikus szubsztrátummal, és ebben a vonatkozásban Wagenvoortnak igaza van. Amit Wagenvoort mond, az helyes, de csak egy részigazság, és ez az, ahol túl kell rajta menni. Ez a vicc a dologban. A vallási fenoméneknek mindig van egy mágikus aspektusa is, nincs vallás mágia nélkül.

Czeti István: *Hogyan látja a római vallás kutatásának jövőjét, milyen reményei vannak?*

Thomas Köves-Zulauf: Nem vagyok próféta, de remélem, hogy olyan irányba fog fejlődni, hogy kevesebb tabu lesz. A kutatók szabadabban fognak gondolkozni. Például Dumézil irányzata tudomásul lesz véve, vagy eltűnik az a tabu, hogy el van átkozva az, aki Bachofen híve. Bachofennek vannak hibái, de

mindezek ellenére úgy gondolom, hogy szenzációs az anyaga. Remélem, hogy a fejlődés abba az irányba fog menni, hogy kevesebb lesz a dogmatikus akadály a vallástörténeti kutatás előtt.

Czeti István: *Miben látja leginkább Bachofen zsenialitását?*

Thomas Köves-Zulauf: Egyrészt abban, hogy iszonyatosan sok anyagot gyűjtött össze, másrészt pedig megsejtette azt, hogy a nők szerepe a régebbi időkben más volt, és jelentősebb volt, mint ahogy azt az előttünk lévő generáció gondolta, és ez egy egészen erős dogma volt. Remélem, hogy a jövőben a kelta anyagra is nagyobb figyelmet fognak fordítani. Nekem nagyon sokat segített a kelta anyag ismerete is. A kelta anyagot a klasszika-filológusok általában nem ismerik, és ez nagy kár, mert nagyon sok minden a római kultúrában másképpen néz ki, ha nemcsak a görögök felől nézzük, hanem Európa felől is. Például Vergiliusnál is számos ilyen mozzanat figyelhető meg. Vergilius kelta területről származik, és nyilvánvalóan ismert kelta hagyományokat. Itt van például Vergiliusnál a Camilla-történetben Dercennus alakja, ami szemmel láthatólag nem görög képzésű név, ahogyan ezt meg is írtam egy Camilla-cikkemben. A kelta hagyományban van egy Balor nevű alak, aki teljesen megfelel ennek, és én nagyon remélném – ha hinnék abban, hogy a római vallástörténet előtt egy ragyogó fejlődés áll –, hogy ez a fejlődés olyan irányba menne, hogy inkább tekintetbe vennék ezeket az európai gyökereket és hasonlóságokat. De ez egy olyan jellegzetes pont, amellyel nagy nehézségek vannak, mert a kutatók többsége egyszerűen nem ismeri ezt az anyagot.

Czeti István: *Köszönöm a beszélgetést.*

Thomas Köves-Zulauf: Én is örülök, hogy beszélgettünk.

Horicsányi Attila

Egyéni és csoportos keresési stratégiák

Bevezetés

A kollektív viselkedés a természet és mindennapi életünk egyik legalapvetőbb jelensége. Az élővilágban meghatározó jelentőséggel bír a molekuláris szinttől egészen a globális ökoszisztémáig. Ennek köszönhető, hogy napjainkban számos tudományos vizsgálat folyik, melyek a csoportos viselkedést, egyedek és önálló egységek egymásra hatását vizsgálják. A kutatások eredményei a gyakorlatban is sokféle módon felhasználhatóak, például sejtek vagy akár emberek mozgásának leírására, viselkedésük megjósolására. A jelenségek megfigyelése és megértése hozzásegít minket ahhoz, hogy képesek legyünk robotokkal is effektív csoportos feladatmegoldást megvalósítani.

Dolgozatomban az egyéni és csoportos keresési stratégiák összehasonlítására vállalkozom, amelyeket saját kutatásaim során többféle módszerrel vizsgáltam: elméleti úton, számítógépes numerikus módszerekkel és szimulációkkal, valamint patkányokkal végzett valós kísérletekkel.

Először azonban tekintsünk át néhány érdekességet, amelyek szükségesek az eredmények megértéséhez!

A kollektív viselkedés jellemzői

A csoportos viselkedéshez sorolhatjuk a kollektív mozgást, amely során az egyedeket tényleges fizikai térben szemléljük, és a kollektív döntéshozatalt, amely leírását absztraktabb szinten is vizsgálhatjuk. Ez a két jelenség szorosan össze is kapcsolódhat.

A mozgásokat leíró modellekben a csoport tagjait önajtott részecskének tekinthetjük.¹ Így fejezzük ki azt, hogy az egyedeknek saját energiaforrásuk van; a közöttük fellépő kölcsönhatások módosítják, befolyásolják egymás pályáját vagy sebességét.

¹ Tamás Vicsek and Anna Zafeiris. Collective motion. Physics Reports, 517(3):71–140, 2012.

A kollektív döntéshozatal meghatározó jelentőségű egy cég, szervezet működésében, ahol komplex problémák adódnak. Vajon milyen képességű dolgozókat érdemes a csapatba választanunk az optimális működéshez? Szimulációs eredmények alapján a képesség, tudás eloszlását úgy érdemes megválasztani, hogy mindenki értsen mindenhez legalább kis mértékben, és mindenkinek egy speciális területe legyen, amelyben kiváló.²

A kollektív mozgás és döntéshozatal összefonódását érhetjük tetten madárcsapatok repülésénél, hiszen az egyben maradásra törekvő csapatnak van egy haladási iránya, amely megváltozhat. Ennek a mechanizmusát vizsgálva kiderült, hogy rendkívül fontos a hierarchia megléte.³ A hierarchikus rendszereket gráfokkal reprezentálhatjuk. Ezek csúcsokból állnak, bizonyos csúcsokat élek kötnek össze, ezek fejezik ki a kapcsolatokat. Az éleknek irányítotttságot is adhatunk a kölcsönhatás jellegének kifejezésére (pl. vezető-követő viszony). Ne gondoljuk azonban azt, hogy mindenki végig a vezetőt követi! Egy bizonyos mértékű rugalmasság szükséges a hierarchiában. Ha a vezető madár rossz irányba vinné a csapatot, más egyedek, akik szintén magas pozíciót foglalnak el a hierarchiában, kijavíthatják a hibáját. („Néha a jó Homérosz is szundikál.”) Később visszaáll az eredeti pozíciójába egy ilyen eset után, de sok hiba után már nem fogja társait meggyőzni, és átalakulnak a vezető-követő viszonyok. Érdekes eredmény, hogy a galambcsapatnak nincs egy olyan hierarchiája, amely általános érvényű lenne. Más az alá- és fölrendeltségi viszony az etetőnél (ki a domináns, aki először eszik), mint a repülés közben (ki a vezető, akit követnek).⁴ Kollégista életünkben is tudjuk, hogy a különböző programok szervezésekor más-más rendszer áll fel akkor is, ha ugyanazok a személyek vesznek részt a munkában. A hierarchia tehát egy adott feladathoz tartozik.

A csoportos munkavégzés hatékonyságáról mit mond a népi bölcsesség? Igaz-e, hogy minél többen dolgoznak, annál effektívebb? Egyrészt ez ismét függ a feladat jellegétől, másrészt pozitív és negatív hatásai egyaránt lehetnek a létszám növelésének. Első megközelítésben azt hihetnénk, hogy ha többen vagyunk, összeadódnak az erőforrásaink: „sok lúd disznót győz”; „több szem többet lát”. Viszont zavaró lehet, ha sokan foglalkoznak egy feladattal: „sok bába

² Anna Zafeiris, Zsombor Koman, Enys Mones, and Tamás Vicsek. Phenomenological theory of collective decision-making. arXiv preprint arXiv:1612.00071, 2016.

³ Máté Nagy, Zsuzsa Ákos, Dora Biro, and Tamás Vicsek. Hierarchical group dynamics in pigeon flocks. *Nature*, 464(7290):890–893, 2010.

⁴ Máté Nagy, Gábor Vásárhelyi, Benjamin Pettit, Isabella Roberts-Mariani, Tamás Vicsek, and Dora Biro. Context-dependent hierarchies in pigeons. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110(32):13049–13054, 2013.

közt elvész a gyerek”. „Inkább kevés oroszlán, mint sok nyúl” – hangzottak Dobó István szavai az egri várvédőkhöz. Lényeges felismerés a csoportos viselkedés esetenkénti hátrányos volta. Az utcán, a villamoson nehezebben vesszük észre, ha valaki segítségre szorul (rosszul van, esetleg molesztálják), és akkor is csak kisebb valószínűséggel avatkozunk be, látva, hogy a többiek sem teszik. Ráadásul kevésbé érezzük felelősnek magunkat. Így az ember a puszta jelenlétével csökkenti az esélyét, hogy közelében a rászoruló segítséget kap. Egy nagyobb csoportban nagyobb valószínűséggel fordulnak elő konfliktusok, nehezebb összetartani; felütheti a fejét egy káros, demotiváló gondolat (a vár feladása). Az erőforrásokat felemészthetik a belső harcok, a feladatmegoldás sikerének rovására. De a csoport hátrányaként gondolhatunk a szórakozóhelyi tragédiákra is, ahol az emberek halálra tapossák egymást pánikos menekülés közben. Szerencsére manapság az épületek tervezésénél figyelembe veszik a tudományos eredményeket, amelyek a menekülés hatékonyságát segítik elő.⁵

Keresési feladatok

A keresés mint feladat az élővilág sok szintjén előáll, a baktériumoktól a gerincesekig. A keresés célja rendkívül változatos. Gondolhatunk a párkeresésre, az élelemkeresésre, de akár az emberek karrierépítésére is. Az egyre nagyobb informatikai adatbázisokban való keresés is napjaink kihívásai közé tartozik. Folyamatosan termeljük a digitális anyagokat, és a tudományos kísérletek is hihetetlen adatmennyiséget produkálnak („big data”). Szervezetünk védelmi mechanizmusában is elengedhetetlen a hatékony keresés, hiszen az immunsejtek csak úgy tudják legyőzni az idegen kórokozókat, patogéneket, ha a megfelelő helyre odatalálnak.

A különböző fajok sokféle különböző stratégiát fejlesztettek ki a keresési feladatok megoldására. Gyakori, hogy a keresést valamilyen kémiai anyag koncentrációja, illetve annak a gradiense (az az irány, amerre a legjobban nő a koncentráció az adott helyen) befolyásolja, ez a kemotaxis jelensége. Az eukarióta sejt képes arra, hogy a különböző részek által meghatározza ennek irányát. A baktériumok viszont általában túl kicsi méretűek ahhoz, hogy képesek legyenek erre, helyette azt tudják érzékelni, hogy a mozgásuk során hogyan változik a koncentráció.

A feladatot nehezítheti az adott kémiai anyag kis koncentrációja, amely így nehezen érzékelhető. Lepkék párkeresés során nagy távolságból is megtalálják

⁵ Dirk Helbing, Illés Farkas, and Tamas Vicsek. Simulating dynamical features of escape panic. *Nature*, 407(6803):487–490, 2000.

egymást a feromonok segítségével. Nagyon alacsony koncentrációra is érzékenyek, mert integrálni tudják az ingert egy bizonyos időtartamig.⁶

Egy másik probléma, amikor a közegben turbulens áramlások léphetnek fel. Ekkor ugyanis a koncentráció gradiense nem feltétlen a forrás irányába mutat. Azonban már ezt is sikerült elméleti úton vizsgálni.⁷ Az „infotaxis” elméletében az egyed nem a koncentráció gradiensét követi, ehelyett lokálisan maximalizálja a megszerzett információ várható értékét. Az ebből jósolt cikcakkos mozgás megfigyelhető a lepkék repülésében.⁸

Az alkalmazott keresési stratégia különböző modulokból tevődhet össze. Az állat környezetéről többféle módon szerez információt, és mérlegelnie kell, melyik alapján merre érdemes folytatni a keresést. A többféle információ olykor egymásnak ellentmondó megoldásokat sugallhat, és ezért a kereső számára fontos feladat felmérni, hogy az adott helyzetben melyik lehet a megbízhatóbb. A hangok, a látás, a szagok, a hőmérséklet mind befolyásoló tényező lehet, de például a célt meglátva már nem kell a többi érzékére hagyatkoznia az egyednek. Érdekes, hogy különböző skálákon figyelve a mozgást eltérő lehet, hogy melyik modult találjuk a legfontosabbnak.

Az állatok, emberek páros érzékszervei (szemek, fülek, csápok) lehetőséget adnak arra, hogy a különböző jelerősségből vagy a jel megérkezésének időbeli eltolódásából következtetéseket vonjon le az egyed.

Egerek keresését más információ hiányában a szag követése határozza meg, azonban a táplálékforrások feltérképezése után már inkább a megjegyzett útvonalat követik, az emlékezetükre hagyatkoznak, és ezt csak kisebb mértékben befolyásolják már a szagok. Így rugalmas és hatékony keresést tudnak megvalósítani.⁹ A hangyákra is jellemző, hogy a már korábban bejárt útvonalakon közlekednek.¹⁰

⁶ Masashi Tabuchi, Takeshi Sakurai, Hidefumi Mitsuno, Shigehiro Namiki, Ryo Minegishi, Takahiro Shiotsuki, Keiro Uchino, Hideki Sezutsu, Toshiki Tamura, Stephan Shuichi Haupt, et al. Pheromone responsiveness threshold depends on temporal integration by antennal lobe projection neurons. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110(38):15455–15460, 2013.

⁷ Eugene Balkovsky and Boris I Shraiman. Olfactory search at high reynolds number. *Proceedings of the national academy of sciences*, 99(20):12589–12593, 2002.

⁸ Massimo Vergassola, Emmanuel Villermaux, and Boris I Shraiman. ‘infotaxis’ as a strategy for searching without gradients. *Nature*, 445(7126):406–409, 2007.

⁹ David H Gire, Vikrant Kapoor, Annie Arrighi-Allisan, Agnese Seminara, and Venkatesh N Murthy. Mice develop efficient strategies for foraging and navigation using complex natural stimuli. *Current Biology*, 26(10):1261–1273, 2016.

¹⁰ Markus Knaden and Paul Graham. The sensory ecology of ant navigation: from natural environments to neural mechanisms. *Annual review of entomology*, 61:63–76, 2016.

Állatcsoportok mozgását is befolyásolja a környezetben az anyag koncentrációja (vagy egyéb jellemzők, például a fényintenzitás), és mivel az egyedek egymás mozgására is hatnak, a csoport kollektívan tud reagálni. A csoport úgy is célba tud érní, ha csak az egyedek egy része rendelkezik információval a cél helyéről, és a többiek nem is tudják, melyek azok az egyedek.¹¹

A keresést jellemzi még, hogy az egyed számára mennyire veszélyes a mozgást megvalósítani, hiszen a ragadozókat el szeretné kerülni, miközben a saját táplálékát megtalálja. Előfordul, hogy az állat olyan mozgást végez, amivel növeli az esélyét annak, hogy célt talál, viszont egyúttal annak is, hogy egy ragadozó felismeri és elkapja. A játékelmélettel egyesítve meg tudnánk jósolni, hogy a taktikák az evolúció során hogyan fejlődnek.

A tanulást a kereséssel összekötő alapvető jelenség a „trial and error”¹², amely a magyar nyelvű szakirodalomban „próba – szerencse”-módszerként ismert. Ez a fordítás azonban nem kifejező, hiszen a jelenség kulcsa a hiba felismerése. Alapja, hogy bizonyos viselkedési formákat kipróbál az egyed, és az eredmény hatással van a jövőbeli viselkedésre. A pozitív kimenetel növeli a valószínűséget annak, hogy újból alkalmazni fogja ugyanazt a viselkedésformát, a negatív pedig csökkenti. Kutatásunk ennek a fontos problémamegoldási elvnek a csoportos esetre való általánosításáról szól.

Ahhoz, hogy megértsük az állatok mozgását, és le tudjuk őket írni (miért, merre, mikor és hogyan mozognak), szükségünk van arra, hogy mérni tudjuk a környezet jellemzőit, amelyeket érzékelnek a vizsgált élőlények, illetve pontosan követni tudjuk az egyedek mozgását. Utóbbi egyre széleskörűbben megoldott (mi is videóztuk a patkányokat), előbbi viszont gyakran komoly nehézségekbe ütközik (nem tudjuk például, milyen szagokat éreznek a patkányok adott helyen és időben).

A vizsgált feladat

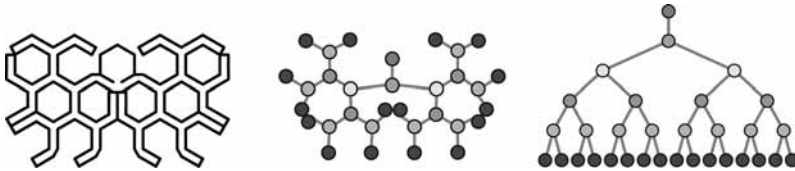
Patkányokkal végzett kísérleteink során olyan labirintust használtunk, amelyben minden útelágazásban két irány közül választhattak állataink. A zsákutca eléréséig összesen négy döntést kellett hozniuk az indítási helytől.

Minden kísérletben véletlenszerűen kijelöltünk egy zsákutcát, amelynek a végéhez itatót helyeztünk el. Ezt kellett megtalálniuk a patkányoknak.

¹¹ Iain D Couzin, Jens Krause, Nigel R Franks, and Simon A Levin. Effective leadership and decision-making in animal groups on the move. *Nature*, 433(7025):513–516, 2005.

¹² H Peyton Young. Learning by trial and error. *Games and economic behavior*, 65(2):626–643, 2009.

A labirintusunk egy hierarchikus gráffal reprezentálható, ahogy ezt mutatja az 1. ábra. A gráf csúcsai az elágazások, illetve a zsákutcákat jelképező levélpontok, az élek pedig a folyosók. Ez egy szabályos fagráf, hurkokat nem tartalmaz: két kiszemelt pont között létezik egy egyértelmű útvonal, amelyen végig kell haladni. Az ilyen struktúrájú labirintusra vizsgáltuk tehát az utolsó egyed célba érési idejét különböző egyedszámok esetén.

1. ábra: A labirintusunk reprezentációja hierarchikus fagráffal

Elméleti megközelítés

Lehetséges optimális taktikák

Egy egyed számára az ideális keresési taktika a mélységi keresés (depth-first search, DFS) egy olyan labirintusban, amely fagráffal reprezentálható, azaz nem tartalmaz hurkokat. Ennek lényege, hogy a kereső ágens addig megy előre, ameddig el nem ér egy zsákutcába. Onnan visszafordul, de mihamarabb elérkezik egy olyan kereszteződéshez, amelyből nyílik még bejáratlan út, arra folytatja a keresést. Belátható, hogy ilyen módon átlagosan annyi lépésből lehet bejárni a labirintust, ahány élt tartalmaz, ha egy csúcsból legfeljebb két további út nyílik (vagyis minden csúcsnak legfeljebb három szomszédja van összesen).

A másik típusú keresés, amely ismert a szakirodalomból, a szélességi keresés (breadth-first search, BFS). Elve, hogy minden lépésben a már ismert pontjaink összes szomszédos pontját felderítjük. Ehhez általában sok egyed szükséges, hogy teljesíteni lehessen. Azonban ezt a taktikát módosítanunk kell az általunk kitűzött feladat elvárásainak megfelelően, hiszen a teljesítéshez azt követeljük meg, hogy minden ágens eljusson a célba; másrészt csak lokális kommunikációt engedünk meg.

Az információ terjedésének vizsgálatát egy általam írt programmal végeztem. A BFS-nek megfelelően a kiindulási elv, hogy minden lépésnél felderítik az egyedek a szomszédos csúcsokat. Egészen addig megy ez, amíg valahol zsákutcába nem érnek. Ott vissza kell fordulniuk, és egyet hátr lépnek az egyedek. Mi ezután a következő lépés? Honnan tudják az egyedek, hogy még viszább kell-e lépniük, vagy inkább egy másik úton kell-e előre továbbhaladni?

További lehetőségük ilyen esetben, hogy az egyedek addig várokozzanak, amíg nem jön valaki, aki plusz információval szolgál.

Többféle módon is összegyűjthető annyi információ, hogy el tudják dönteni, merre található a jó út:

- Amennyiben a csúcsból kiinduló minden él felől egy kivételével már visszajött valaki, akkor kizárásos alapon kapjuk a helyes irányt.
- Lehetséges, hogy egy társuk, aki már megtalálta a célt, visszaérkezik az információval, merre vezet a helyes út. Ekkor már végigmehetnek az egész pályán.

A mélységi és a módosított szélességi keresés használható olyan fagráfokra is, amelyek nem szabályosak, vagyis bizonyos csúcsokból kettőnél kevesebb út indul tovább. Általános fagráfoknál előfordulnak olyan esetek, amelyekre az egyedüli (mélységi) keresés átlagosan jobb, mint a sok egyeddel megvalósított (módosított szélességi) keresés. Szabályos fagráfoknál egy esetben áll ez elő: ha a gráf egyetlen elágazásból áll, vagyis egy kiinduló pont és két végpont van. Ekkor egyedül 0,5-0,5 valószínűséggel 1 lépésből, illetve 3 lépésből érünk célt; míg több egyed szétszóródása, visszalépése a kezdőpontra, végül a helyes irányba lépés összesen 3 lépés mindig. Ebben az esetben a csoport nem lehet hatékonyabb az egyénnél! Többszintes fagráfoknál viszont nem találunk ilyet, vagyis a csoport a megfelelő taktikát fegyelmezetten követve javára tudja fordítani a létszámát.

Kétféle taktikát vizsgáltam, amellyel egy csoport bejárhat egy fagráf alakú labirintust. Az első az *együtt-külön taktika*, amelynél a csoport dönthet, hogy az előtte álló labirintusrészben szétszóródnak-e az egyedei, vagy a csoport továbblép egyet közösen, és ott újra dönt. Rekurzív módon, ismerte az optimális bejárást kis szintekre, nagyobb szintekre elő tudjuk állítani a megoldást. A kereső csapatnak ismernie kell a valószínűségét annak, hogy az előtte álló részben a célt megtalálják-e, vagy rossz irányba haladnak, mert az együtt maradásról hozott döntés függ ettől az értéktől. Emiatt a rekurzióval kapott megoldás általában nem szimmetrikus, a labirintus két felét máshogy érdemes bejárni. Ahogy haladnak a labirintus bejáráásával, egyre inkább érdemes együtt maradni.

A másik lehetőség a *visszalépős taktika*. A felderítendő pontokat elosztjuk a keresők között úgy, hogy mindegyikükre ugyanannyi levélpont jusson. Előre megbeszélhették azonban, hogy valahányadik felderített levélpont után visszalépnek a kiindulási helyre. Addigra lehet, hogy egyikük már megtalálta a célt, ezért nem kell tovább keresni, de lehet, hogy a keresést folytatni kell.

A visszalépés idővesztés, de a felesleges továbbkeresés is, ha már valaki megtalálta a célt. Numerikus módszerrel vizsgáltam, milyen visszalépési mintázat optimális adott szintű gráf, egyedszám, megtalálási valószínűség mellett. Ez egy olyan probléma, amely rendkívül sok számítási kapacitást igényel a gráfszint növekedésével.

A két taktika eredményeit összehasonlítva azt kaptam, hogy az együtt-külön taktika a kedvezőbb 11 szintes és kisebb gráfokra, viszont a 19. szint felett már biztosan kombinálni kell azt a visszalépéssel. (A váltás valahol a kettő között következik be.)

Lehetőségünk van arra is, hogy a labirintus bejárását összköltség szerint optimalizáljuk. Vagyis ha egységnyi munkavégzésnek tekintjük egy egyed egy lépését, hány egyeddel érdemes dolgoznunk? Erre azt kapjuk, hogy minél kevesebb az egyedszám, annál kisebb az összes munkavégzés. Természetesen viszont ez sokkal hosszabb ideig tartó feladatmegoldással társul.

Szimuláció

A szimulációs elemzések során figyelembe vettem, hogy a kereső eltérő valószínűséggel lép előre, hátra, vagy marad egy adott helyen. Ezen kívül bevezettem egy szociális faktort, amely a társához való vonzódást befolyásolja. A szimulációban csak egy adott szintű gráfot vizsgáltam, melynek nyolc végpontja volt (egy szinttel kisebb a patkánylabirintusunknál). Eredményeim rámutattak, hogy legkedvezőbb az egyéni keresés, illetve több egyed esetén az egymáshoz való minél erősebb vonzódás. A feladat teljesítéséhez szükséges idő lognormális eloszlást követ, amely az egyik leggyakoribb eloszlás, amely a természetben megfigyelhető (2. ábra). Az eloszlás jellegének oka, hogy ha egy adott helyen bizonyos valószínűséggel hozunk döntést, döntések sorozata után össze kell szoroznunk az adott valószínűségeket, hogy megkapjuk az adott állapot valószínűségét.

A csapat vagy az egyéni kereső teljesít-e jobban az elmélet szerint?

Ha a csapat az optimális taktika szerint keres, akkor nem teljesíthet rosszabbul, mint egy egyed, hiszen lehetőségként adott, hogy az egész csapat mehet akár együtt is. Az izgalmasabb kérdés, hogy tud-e jobban menni.

Az együtt-külön taktika elemzésénél bemutattam, hogy kis szinteknél előfordul, hogy nem tudja a csoport kihasználni a létszámot, illetve mindig igaz, hogy ha a levélpontok számánál több egyed van, nem tudnak hamarabb célba érni, mintha azzal megegyező lenne az egyedszám. Általában azonban megvalósul, hogy a csoport jobban teljesít.

Ahhoz, hogy a csapat hamarabb célba érjen, minden egyednek pontosan kell követnie a taktikát, attól senki sem térhet el, ez fontos alappillére volt a számolásoknak. Érdekes kérdés, melyre jövőbeli kutatás adhat majd választ, hogyan hat a rendszerre a zaj: milyen hatása van egy-egy lépés elrontásának vagy egy egyed teljesen inaktívvá válásának, esetleg egy folyosó elzárásának. A problémakör érdekes tanulságokat adhat a robotokkal történő keresési alkalmazásokra.

A szimulációban az ágensek között nincs előre kidolgozott keresési taktika, sőt a célról vagy a helyes útról memóriával sem rendelkeznek. Az egyedek között így a cél helyéről való információ-megosztás sem lehetséges. A feladat egy csoportos bolyongásnak fogható fel. Megmutattam, hogy ez nem hatékony a vizsgált labirintusok esetében. Ilyenkor egy ágens hamarabb kitalál; a létszám növekedésével nő a feladat-megoldási idő. Éppen ez adja a jelentőségét az elméleti számolások eredményeinek, amelyekkel ki lehet használni a csoport létszámát a keresési idő csökkentésére. A szimulációban a memória teljes hiányával talán túlságosan gyenge feltételeket biztosítottunk a kereső egyedek számára. Viszont az így kapott eredmények érdekesek lesznek a valós csoportos keresési adatok vizsgálatához, amihez a szimulációban vizsgált csoportos bolyongás nullmodellt szolgált.

Gyakorlati megfigyelés

Kísérletezés patkányokkal

Kísérleteink elvégzéséhez azért választottunk patkányokat, mert ismert tény, hogy rendkívüli tájékozódó képességgel rendelkeznek. Ezért jól kimutatható eredményekre számítottunk, hiszen nem véletlenszerűen mozognak a labirintusban, hanem szisztematikusan. A várakozásaink az adatok kiértékelésével megerősítést nyertek. A patkány sok más tulajdonsága miatt is a klasszikus keresés modell állata. Könnyű vele laboratóriumban dolgozni, könnyen kezelhető. Emellett határozottan társas lények.

A patkányok viselkedését, illetve annak változását különböző beavatkozások hatására is gyakran labirintusban mutatott teljesítmény alapján mérik. Elterjedt formái a T-, az Y-, a csillag alakú és a Morris-féle vizes labirintusok. A mi labirintusunk többszörös Y-elágazású volt.

Ismert tény, hogy a patkányokra is jellemző az empátia, nem hagyják cserben egymást, hanem a jutalmat megosztják társukkal.¹³ A mi kísérletünkben

¹³ Inbal Ben-Ami Bartal, Jean Decety, and Peggy Mason. Empathy and pro-social behavior in rats. *Science*, 334(6061):1427–1430, 2011.

is van ennek szerepe, hiszen a társaknak segíthet egy olyan egyed, aki már ismeri a cél helyét.

A patkányok tájékozódására egyaránt jellemző, hogy tárgyakhoz viszonyítva határozzák meg a saját pozíciójukat, vagy magát a bejárt útvonalat jegyzik meg (milyen irányokba kanyarodtak). Eltérő szituációkban másra hagyatkoznak.

A kísérletünk az ELTE TTK állatházának egyik termében zajlott 2015. augusztus-szeptemberben. A kísérletet nyolcfős patkánycsoportokkal végeztük, összesen négy csoporttal (két csoport hím és két csoport nőstény egyedekből állt). Így össze tudjuk hasonlítani, eltér-e a viselkedése a különböző nemű egyedeknek. A patkányok a kísérletek előtt néhány órás szomjazzatásnak voltak kitéve a motiválás végett.

A kísérleti próbákat a következők szerint végeztük:

- egyedüli keresés, változó elhelyezkedésű célpont: a labirintusban egy egyed tartózkodik, és a cél minden körben új, véletlenszerű végpontban található (13 kör);
- csoportos keresés, változó elhelyezkedésű célpont: a labirintusban tartózkodik a nyolcfős csoport összes egyede, és a cél minden körben új, véletlenszerű végpontban található (12 kör);
- egyedüli és csoportos keresés, állandó elhelyezkedésű célpont: a nyolcas csoportokból két-két egyedet kiválasztottunk, melyekkel egyedüli, a többi hat egyed alkotta csapattal pedig csoportos tanulási kísérletet folytattunk. A tanulási kísérlet során a cél minden körben ugyanabban az előre véletlenszerűen kiválasztott végpontban volt található (12 kör).

A kísérleti futásokról készített videókból az egyedeket automatizáltan ismergettük fel, amihez dr. Vásárhelyi Gábor programját használtuk. Az így készült adatfájlok minden képkockára tartalmazták az egyes patkányok színkódjait (a patkányok hátára három színből álló kódot festettünk), hely- és helyzetkoordinátáit. Ezeket az adatokat több lépésben módosítottam, és az elemzés megkönnyítéséhez egy új rendszerbe konvertáltam. (Az x-y koordináták helyett célszerűbb azt megadni, hogy melyik folyosón van az egyed, és a folyosó hosszának hányad részénél.) Ezekkel az adatokkal tudtam elvégezni a részletes elemzéseket az általam írt programokkal.

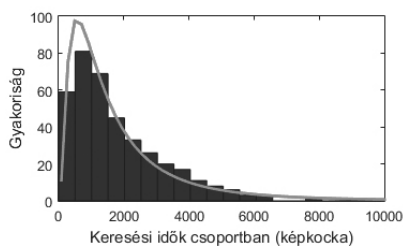
Kísérleti eredmények

A hipotézisvizsgálatokhoz a biológiai szakirodalomban megszokott 95%-os szignifikanciaszintet alkalmaztuk, vagyis az elfogadás határesetében 5% az esélye, hogy egy felfedezni vélt effektus a véletlen műve.

Az elemzéskor elvégeztünk ellenőrző vizsgálatokat is, amellyel alátámasztottuk olyan tényezők hatásának elhanyagolhatóságát, amelyeket annak is vártunk. Ilyen volt például annak bizonyítása, hogy a vizsgált tartományban a szomjaztatási időtől nem függ a teljesítmény. A másik az itatóhelyek remélt egyenrangú volta, amit jó közelítéssel feltehetünk; de egy-két kivétel akad, amelyeket az átlagosnál könnyebben meg lehet találni. Ez abból adódik, hogy egy jobbra fordulás után inkább fordul az állat balra (és fordítva), mintsem kétszer ugyanarra forduljon egymás után.

Az első néhány futtatáskor észrevehető, hogy a kezdeti félnévség után a környezethez való hozzászokással nő az állatok átlagos mozgási sebessége. A nőstények a hímeknél fürgébben mozognak.

A célba érési idő csoportos esetben kevesebb, mint egyedüli esetben. Ez igaz az átlagokra is, de a csoport utolsó egyedét tekintve is (ehhez az összehasonlításhoz az egyedüli futások adatait nyolcasával összekeverhetjük). A megoldási idő eloszlásának lognormális jellegét, amit vártunk a szimulációs eredményekből, megkaptuk a valós kísérleti adatokból (2. ábra).

2. ábra: A keresési időt lognormális eloszlásának mértük, ami igazolja a szimuláció eredményeit

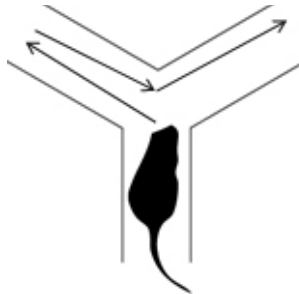
Az események értelmezésénél a binomiális eloszlást használhatjuk, hiszen az elágazásokban két irány közül választhat az egyed (bár néha megfordul, ami egy harmadik lehetőség, de ezeket az eseményeket ilyenkor nem vesszük figyelembe). Feltesszük, hogy egy adott szituációban p valószínűséggel hozza az egyik döntést, és kiszámítjuk, hogy ez szignifikánsan különbözik-e 0,5-től (illetve attól az értéktől, amelyhez viszonyítunk). Kimutattuk, hogy az egyes

tényezők eltérő mértékben számítanak egyéni és csoportos esetben, illetve a cél megtalálása előtt és után.

Az eredmények értékeléséhez segítséget ad a randomizációs módszer. A patkányok mozgását leíró adatokat összekevertem olyan módon, hogy egy virtuális kísérleti próbát állítsak elő. Ezekre is ugyanúgy elvégeztem az elemzéseket. Ha egymás között ténylegesen érvényesülnek kölcsönhatások, információcserék, akkor a különböző eseményekről készített statisztikákban eltérnek a valós és a virtuális kísérletre vonatkozó értékek.

A rendelkezésre álló adatokból meghatároztuk, hogy a patkányok gyakrabban fordulnak-e balra vagy jobbra egy útelágazásban. A labirintuson végig lehetne menni olyan módon, hogy a kereső mindig ugyanarra fordul. Átlagosan a keresők ugyanakkora valószínűséggel választják a két irányt. Érdekes viszont az oldalpreferencia egyedek szerinti eloszlása. Egyesek az összes futás során ugyanazt az oldalt preferálták, mások körülbelül ugyanannyi próba során preferálták az egyiket, mint a másikat.

A patkányok rendkívüli memóriával rendelkeznek, tanulásuk jól kimutatható. Egyrészt egy adott futásban emlékszik arra, hogy hol járt már, illetve hol van a cél, ha már megtalálta.

3. ábra: Egy jellemző példa a patkány mozgására. Az egyed elmegy az egyik irányba, későbbi visszatérésekor a másik folyosót választja

A döntési mechanizmus vizsgálatokor találtunk néhány fontos paramétert, amelyek befolyásolják a választást. Ezek között sorrendet állítottam fel olyan módon, hogy vizsgáltam azokat az eseteket, amelyeknél az egyik tényező szerint az egyik, a másik tényező szerint a másik irányba kellett volna haladnia a keresőnek. Az egyed első ivása előtt elsősorban a több ismeretlen végpont felé haladást választja, másodsorban a partner követését, harmadsorban a közelmúltban be nem járt hely felé haladást (3. ábra). Ivás után a legfontosabb

a partner követése lesz, amely nagyjából egyenrangú az itató felé való visszatéréssel. Második a közelmúltban be nem járt hely. A több ismeretlen végpont felé haladás, amely ivás előtt a legfontosabb volt, visszaszorul a harmadik helyre, sőt csoportos keresésnél irrelevánssá válik a többi inger mellett. Az egyedüli keresésnél megmarad ennek a szerepe is.

Konklúziók

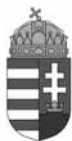
A kapott kísérleti eredmények egyértelműen rámutatnak arra, hogy a csoport tagjai egymástól nem függetlenül mozognak. A kollektív effektus következtében a keresők átlagos teljesítménye javul az egymástól független kereséshez képest. Az egyik legfontosabb eleme a viselkedésnek a szociális faktor, vagyis a társ útjának követése. Mivel azok az egyedek, akik már ittak, gyakran visszatérnek az itatóhoz, a többiek is eljuthatnak oda őket követve. Ez a kulcsa a csoportos keresés hatékonyságának. A szimulációs eredményekkel összhangban van a keresési idő eloszlásának jellege, valamint a szociális faktor előnyös volta.

Tetten érhetjük a „trial and error” érvényesülését, amely biztosítja a keresés hatékonyságát. Ez úgy valósul meg, hogy a labirintusban a kereső egyed a kevésbé ismert területek felé mozog. Adott kísérleti próba során nem módosítottunk a labirintuson, de a természetben a környezet folyamatosan változik. Ezért amellet, hogy a feltérképezett területek arányát vizsgáltam, összehasonlítottam az eltelt időket is. Hiszen mindkét labirintusrész bejárása esetén ott változhatott volna a környezet nagyobb valószínűséggel, ahol régebben járt.

Az elméleti úton meghatározott optimális bejárési útvonalak csak szabályos szerkezetű gráfokra vonatkoznak, idealizáltan együttműködő csoporttal. Viszont érdekes tanulságokkal szolgálnak, mert egy ilyen gráf reprezentálhat valós fizikai teret, döntéseink sorozatát, egy informatikai könyvtárat, vagy akár egy hierarchikus élő vagy élettelen szervezet felépítését.

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozom témavezetőimnek, dr. Nagy Máténak és prof. Vicsek Tamásnak; valamint prof. Iain Couzinnak is, aki lehetővé tette, hogy 2016 augusztusában Konstanzban kutassak dr. Nagy Máté mellett.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

Új Európa Alapítvány

A kutatás a MOL Új Európa Alapítványának eszközbeli támogatásával valósult meg.